

ЕНВЕР АЖЫБА

С Х Ә Ы Ш Т А А Р А
А К Ә И Ц Қ Ә А

Ажәсинраалақәа,
абалладақәа,
апосмақәа

Акәа – 2008 ш.

ББК 84(Абх)6-5

А 38

Мап, ашәтқәа рымца ишьтасымцеит насыцк
аахәәны,
Маакырак аицш рацхьазагъ исыцгәон, насоуп
аафьтны,
Марина, аблақәа рыбла, исанахәсит, нахарамкәа
ааигәаны,
Маза-аргама рыхаара ишыснаҭо насыцк нагзаны.

АЦСУАЛА

Хакан ацсуала,
 Хакоуп ацсуала,
 Ацсуала ацсуара иахтнахцоит хацсы.
 Зыхьцас ахьхьахэа хпша цэажэоит ацсуала,
 Ацсуала, сашьцэа, ацсуала, абаацсы.

Исыцэааз асцэакэа ацсуала иахчацшьяроуп,
 Ацсуала хажэа Анцэа икынза иназарц.
 Хкэашозар ацсуала аффахэа хкэашароуп,
 Хшөахэозар – ацсуала, хашөа агөра аагарц.

Ацсуала – хашьхақэа зылацш хацрымшөо,
 Ацсуала – хныхақэа хазмоу хахьчаны.
 Ацсуала – уацөтөи афырхаца, агөымшөа,
 Ацсуала – ханацэа хазмоу хашьтцааны.

Хакан ацсуала,
 Хакоуп ацсуала,
 Ацсуала хаицылоит дхақөлар ага.
 Зыхьцас ахьхьахэа хпша цэажэоит ацсуала,
 Ацсуала, сашьцэа, ацсуала хагөгөоуп.

ЗАЖӘА ИАМЕИЖЬО, ЗНАПКЫМҒА ЦҚЬОУ

Иашапәкьаны, уи Анцәа дигәәпханы дишсит. Аңсабара иланаңсит, адәәхьала уахьрыхәәпшуа, ааирбыпша змам абао-хатәрақәа: қәсиарала иаңиңоит ажәсинраалақәа, апосмақәа, ахәычқәа рзы ашымтақәа, ажәабжьқәа, асахьаркыратә очеркқәа, апублицистика аус ағғы ихәы тайжьуам. Ажәакала, Енвер Ажьиба апсуа идоухатә птағы иибахьо аңьабаа ала ихы кәнишпартә аңхьаоғғы дыкәнишпартә дыкам. Ирсиаратәи иредакторратәи усура ахәаақәа рынтың исилеигзо раңәоуп, инапказара каимат сиңгәртахьсит, ахә ҳаракны иршпахьсит. Акәа убьскак ихьз ахьоухьсит, анхашәәчашәа аганахьала акы аазтаххалак сибарьо-ны иара икны иааиусит, иаргғы мап кыпша здыруа азә иакәым, убьскак игәы тбаауп. Абартқәа ирчыдан дтехникуп, фымцады-роуп, данкәыпшыз зынғы дахьиз, дахьаазаз Мгәызырхәа ақытан хасабиыргаоыс дыкан, Аңсны Аңьынцтәылатә сибашьра иана-лага, иабцъар шытыхны аға хәымға диәагылеит.

Енвер Ажьиба иахьауажәраанза дызнысхьоу иңстазааратә моа уархалла иқәпамызт, уи ашахьсиңп зны силашәон, сызных силыпуан, игәиесанзамкуа зыхгара цәғьаз агәыроақәа игәарата итагысжьуа италон, ауҳәансхәан цәажәарақәа цаа-пшапшалтас ихьынхалон. Аха акгы ихы аңамырхакәа, хаңаңас, ипшапы дыкәгылан, игәтакы дазңон. Изаамтанымкәа зыңстазаара иалпыз ауаоы лапша хпарауао ду Владимир Аңнариа Енвер Ажьиба ипо-езиа дазелымхан, иуаора хатыр ақәиңон! Хәхьааикәшәоз абас ихәалон: «Енвер иблақәа лахьсеқәра хьантак рхызбаалоит, ҳарт сизааигәоу уаауп, иахьымдыруа хьаа-гәыпхас имоузси?» «Макьа-на дышкәыпшугғы, иоухьоу аңынғылақәа маңым, ақәыпш иагьа амч гәгәа имазаргғы, аидара мыңхә даңалар, дыхәжәар алшоит», – наиаңаскуан сара.

Абар, апост ихата аблақәа рзыхәан ихәо:

... Аблақәа егъссируп,
Аблақәа егъшаноуп,
Аблақәа ацхарра узааргоит.

Аблақәа гәгыхоуп
Аблақәа мазажәоуп,
Аблақәа чыщны урыхчоит.
(«Епәацъаа», ад. 32).

Ишаабәа, арака аблақәа агәтихси амазеи рымоуп, аха урт асси-
ри, ашанси, ацхареи ирыгәтылакуп, адунени аҭааи сисәзырцшуа,
симаздо цхауп.

Енвер Ажыба пост-лирикуп, игәаца итыщны иаауа, цәаныр-
рала ирцхоу ицәахәақәа ацхәау рыгәра игоит. Ибызшәа иазкы-
зааит, Ипсадгьыл иазкызааит, аибашьрапәкыагь иазкызааит, зегь
акоуп, дпост лирикны даанхоит, избанзар амц ихәом, сыр-башақә
дцәажәом:

Ацхәызба, хасымра,
Агәил сищы бышпашәти!
Бышәтра асацхәа
Иаразнак сышпазти!
(«Епәацъаа», ад. 30)

Ашәти аццзарси реацхәа изыгуа алирикатә фырхаца бзан-пкы
цәгъарак, залымдарак игәы итәшәараны дыкоума. Уи ацстазаара
лаша ашәахәацқәа ида-ишәа иртахәмарусит.

Апост иажәеинраалақәа леитмотив хаданы иргәылсусит ибыз-
шәеи ичыңчыи уацәтәи рлахынцазы имоу агәтынчымара, ихәыц-
ра цаулақәа:

Сбызшәа сныкәыр, азыпәкыа сасыхәом,
Бызшәоуп, дад, умилат назаза сиқәзырхо.

Сбызшәа сихау са хәшәык сара исыхәом,
Сбызшәа анысхашт ауи цыханым санахәхо

(«Апстазаара агәеисыбжъ», ад. 3)

Хбызшәа хнапсыргәыца икәыргылан иныкәахгалартә еицп
лпарас иаахтау зегы хамоуп, хдоухатә культура амахәтақәа
зегы рыцсы тоуп, ихыцшыи ахәынтқарра аиәкаара хәсуп.
Хбызшәаы Азакәан хадәхкысит. Аха уи қбаадуп. Закәанс икоу
ххатақәа хауп. Апост ибызшәа ихаштыр цыханым дшахәхо ши-
дыруа аицп, уи гәык-цсыкала иазыкоу апсуаа хаманац дунейхаан
цсра-зра рыкәлараны иказам.

Апост иаша заа инырусит икалаша, зейтахәара амуа. Гәын-
хәыстала икалаша заа ибоит, егырт рылацп ицамшәо илацп
ицашәоит. Апсуа жәлар ирзыцшыз аибашыра алагара шыкәсқәак
бжән апхәа игәаы иаанхо абарт ацәахәкәа аниоуаз:

Ирхәон ашәа, ахацәа рыцсымтаз,
Афырхацәа ашәа рхәон.
Ах, ишпацәгъаз, рыцсы апамтаз
Ашәахәара, аха ирхәон...
(«Апстазаара агәеисыбжъ», ад. 6)

Ацсра хышәашәа абла итацшуа ашәа зхәо ахацәа, урт
хацәацәкьоуп. Аха мшәан арака ицашыатәу хәа икоузеи урт
Ахәрашәеи Ахрашәеи ираазазар.

Енвер Ажыба игәыразра агәашәкәа кыакыза иаанартүе-
ит ажәсинраала «Иацахаз асыо». Уи жәа-шыкәсала анарха зауа
апцамтоуп:

Инсиусит асыоқәа са сылацп мцарсны,
Адәсиужь иакәшоит ахткьарсицп иласза.
Асыоқәа сшәыхәоит, ауаа реицп шәеизцасны,
Ишәышытоу асы аблакәа шәырцәымцан зынза.

Ахысыбжыкэа сыхсыгыт,
Тынчроуп уажэы.
Сгылоуп апэ-пла сыенадпан.
Ғамоак ахауа снасыхэан изжэит,
Сыкоуп сыршызыпэа иаасгэйдпан.

Слымхакæ дагæуи
Ацсаа рыбжы сахазом,
Уажæпцæкæ сахыкоу сыздыруам.
Ссызпæ абакæу, рæаарак збазом.
Урт рылымкаа ацстазаара иазызуей.

Аха сиһь,
Ахацә рашәхәабжь гоит,
Ацстазаара ыкоуп макъана.
Урт рыбжьы хаа
Шьта сахьынхаланы сцоит
Саргьы сыкоуп макъана...

(«Сгәы абжы саҳауанаты», ад. 11)

Ахаџа рашѣ иахынхаланы ацара зылшо агѣѣаза иоуп, уи
ику иабъяр ала Ицсадгьыл шихъчо аицпцѣкъя, ахаџа рашѣ
иаргы дахъchoит, ицы сикѣнархоит.

Атың азымхара иахкыны хрывсыр акөхоит аизга «Сгэы аб-
жыы сахауанапы» иагэыолу абарт аоымта шыахөкөа: Ацсадгыл
ахьчараан итахаз, Мгөзырхөаа рычкэыннөа ирызку аиикл
«Спөөпцар стахгэышын саргы»; аиикл «Сзыхь ың ихтыз...»:
ажөсинраалакөа: «Иаркы, сан, иаркы аңөашы», «Азэгы ацсра
итахзамызт» үхөа.

«Аапынтэи ашыыжъ» – абас ахъуп ахычкэа ирызкыу иа-
жэсинраалакэа реизга. Урт рпсихология, рхэыцшыа, дара ртэала
изыргэатеуа аздааракэа, рыгэтахэыцракэа рдуи ибзиазаны си-
ликааусит Енвер Ажыба. Дара апсабара ахата аипш ицкыкэоуп,
ирласны адухара иашытоуп, хэарада, уи мацзак иадамхаргы за-
атэи асырзажэра ауп:

–Аа, укамхааит! –

Лхэсит санду.

–Усыргэгэа, дад! –

Ихэсит сабду.

–Унан, шыри, –

Лхэсит сахэшыа.

–Саргы! Саргы! –

Дыхэхэсит сашыа.

Ас сеицгэартазар

Зегы,

Сзакэу дсырбароуп

Нас саргы.

(«Аапынтэи ашыыжъ», ад. 7)

Жэааа цэахэазапэык икоу абри ажэсинраалааы ажэак-ажэак
рыла иаарцшуп хэоык афырхацэа рхаесахыакэа. Руазэк мацк
дамхашыыцуазаргы, сгырт зегь еицхырааны азэ дсыжэырцоит,
апстазаара ду даздырхиоит. Арака узлакысуа деталк ыказам,
зегы хеибартэааусит, сибарцшзоит. Аизгааы апхыао ицыло х-по-
смак: «Кэымшэыр аашыао иххэау алакэу», «Алыми абгахэычи
ирыххэау алакэ», «Архыиеси сгырт апсаатэкэси ирыххэау
алакэ» апхыао агэыцра ирцоит абри инеицыху ажанр асгы имоу
апотенциалтэ лшаракэа ихы иаирхэап хэа.

Апост иреиарааы етап еыцны икалсит ипрозатэ оымтакэа
ргырак сидызкылаз апэкэы «Амца еыцэаанза» атыпра (Акэа,
№тк). Автор ихата иеизга иаипцаз апхыажэааы ихэоит: «Апроза
аганахыала ари апэкэы сара сзы ицышэагоуп. Згэааы инеиз ргэы
апхарра мра шэахэаны Апсны икаччалааит!»

Рацѣак асцѣыргарси ахырехѣарси иртѣымкѣа, аха агѣс-илгара иамадоу даса хѣаак ахь уназыцхьѣ абарт ацѣахѣакѣа идырцабыргусит, апоезиа апта антѣц дымгылакѣа, е-вакыкк сицш икампакѣа, апоезиа ишицыц сицш ицны апроза азымжъ иацѣа асагѣылахалара зезызкыз арсиафы ихы агѣра шигѣ, ихы ижбарц иацхьафцѣагы ижбарц питахым. «Амца ыцѣаанза» атыпра, аамта кьаск иалагзаны ихъз шьтнахит, иаарнак сицгѣартѣит, до-ухала дыштышѣынтѣалаз аацшит. Иажѣабжъкѣа атрагизм акынза урт рфьрхацѣа назгѣ апстазааратѣ сиѣыхарала итѣуп, ртѣашьси, ргылашьси, рхымфѣацгашьси рыла ацсуа литературасы хзышыцы-лахѣу ахасахьацѣа ирсицшзам, рпсихологиатѣ хѣыцшѣа акала-шѣа икоуп, инагзаны аилкаара успѣкѣа иагьмариам.

Ацсуа прозатѣ материал (абас ухѣар ауазар) дацѣымаашьацѣа аус адуланы асценыхь ицѣырызгарц зтаху арежиссиор изы зе-ицгыкам ажѣабжъуп «Амца ыцѣаанза». Зыцкѣынцѣа тахаз, ацацхас икыду рпартреткѣа ирыхѣацшѣа, хгартѣ рымамкѣа асѣхѣа исѣхѣатѣоуп Маадани Шькѣакѣеи. Даараза ирхѣыцѣоуп, адрама-тизм апоуп абырги, уи ицхѣи, имахѣи рдиалог:

– Саб, исхѣар угѣи иалсуа сыздыруам акѣымзар, ацацхасѣ апат-рет иаарнак ицхастамхѣи, иамукузѣи, – лхѣсит лаб гѣрамгартас дыкны Хьыбла.

– Аиашацѣкѣа. Шѣыцхѣа илхѣо иапами, алѣоак рѣататѣ ацацхасѣ ихшызѣауама аибашьцѣа? – ицѣашьаны дѣаит Бесикгы...

– Аибашьцѣа!.. – Ахаан ишырмахѣыцз ибжы тѣаны ѣаитит Маадан. – Аибашьцѣа! Арт еибашьцѣазам сара сзын. Арт, сара сыпсхыц спѣцѣа роуп! Урт спѣра иапсхаз арцарцѣоуп. Аца дныкѣалароуп аб ихѣатѣала. Сара истѣхуп спѣцѣа рани сарѣи хѣхьыкоу икарц. Ахѣа хѣбжѣалазшѣа акѣымкѣа, хѣидтѣалазароуп, хѣицѣажѣаларц.

Ари – ажѣабжъ ахыи апыхѣеи сидызкыло монолог хѣан-тѣоуп.

Асѣмта иагѣылсны иѣоит асиужеттѣ цѣахѣакѣа. Маадан ичѣа-ра ахьжжрасѣ апыхѣтѣанзатѣи кѣацхѣит ацсуа кытѣи ацсуа иси-икѣадыри затѣазымшѣо, «Мерс» мацара иазхѣыцуа, Москвака зхы кыду имѣта Магѣи (Мангали) иарѣи рѣицѣажѣара. Маадан из-

хымгсит иара ишътахъ сыоната дмырзып хѳа дзыкѳгѳыгуаз ауаа реыргѳац цѳажѳаракѳа. Дгѳааны асура дакѳтѳоит. Иаргы ахы-кѳалаа аицп инткѳаны агѳарабжѳара ибжѳалоит. Деыжѳкѳаны дкахаусит. Абас залымдарыла, иа-жѳымтѳыха, гѳакрси лагѳрзи згымыз ицстазаара хиркѳпоит Маадан.

Ацсуа критика зызхѳацпша, излацѳажѳапа ажѳабжѳкѳоуп: «Агѳы цсзом», «Христо», «Рацхѳатѳи ацпшѳара», «Асцѳа ахыкѳду» ухѳа сгырттѳы.

Енвер Ажѳиба итѳымта дтагылоуп. Ишътахѳка инижѳхѳо ашыкѳскѳа ирѳаз ацпшѳа ду иабзоураны хымѳада иацитѳараны дыкоуп арсиаратѳ харакѳыра сыцкѳа рахъ дхазгало асахѳаркѳыратѳ ѳымѳакѳа. Харсиаѳы имагѳа цхѳарцѳаны аус иуларц азы зси-гѳыкам абзатаратѳ тагылазаапѳакѳа имоуп. Даргѳажѳѳаны дивагылоуп, зегѳрыла деилызкаауа, ихата иацкѳы апѳезна бзиа избо Марина Цахнакиа-цѳа, апарадырра амѳа иануп ицѳа цпѳа Адиѳеи, ичкѳын силычѳа Даути, Мгѳызырхѳа ихзызо изыцшуп иан Фениси иапѳси Леониди. Икѳсиаракѳа ирсигѳыргѳоит гѳык-псыкала изыкоу икѳлацѳеи иѳызцѳеи.

Абаѳхатѳра згым агѳахѳара игымхаант!

Рауль Лашѳѳриа,
апѳст.

АЖӘЕИНРААЛАҚӘА, АБАЛЛАДАҚӘА,
АПОЕМАҚӘА

ЕХ, САРЦЫСРА...

Цслахәпас сәаңхә дниакәсит дкалаза.
Аиапаз, дсымбаңызт ари ләыза ааигәаза.

Лааигәа агыларә дарбан изгәағьра,
О, изыңсоузеи сә знык уи лбара.

Маахыруп, маахыруп уи лыблақәа итыңхо,
Патырқалуп лқышәкәа шыала сикәыңхо.

Мытмыцьуп лзамәа, ианхало унаңәа,
Дрейгьуп уи, дрейгьәкьәууп иишахьәу анңәа !

Слышьталан снесиусит дысмышьтырцаз хара,
Уи азәаңәык илылшеит сгәы мңарс агара,

Гьежышьә сымам шыта гәыда шытахька,
Слышьталан снесиусит, снесиусит сыткәа.

* * *

Аңхәызба хәсымра,
Бара абас бызпада?
Иахьанза бымбақәа
Сабаказ, хлахәада?

Акәара бнықәгылт,
Бытқы ццқа баагәылшәан.
Бзиабарак ҟатхсит,
Стәамца аарәыхан.
Ацхәызба хаҕымра,
Агәил сицш бышпашәти!
Бышпәтра аҕацхә
Иаразнак сышпазти!

АУАҦЫ ДЫЦСИТ

АуаҦы дыцсит.
Дыцсит апхәымтак адә иқәыз.
Игәыцра зыдхәалаз
Амра, арахәыцқәа ак ццәсит.
АуаҦы дыцсит.
Амзагғы агәыргҕара зҕықәыз,
Шәшпык азныжыны,
Дцсит, дыхнымхәырцаз дцсит.
АуаҦы дыцсит.
Уи дцсит, дызхымзаз игсит.
Игәы итхоз,
Изцәырымгоз иара изынхсит.
АуаҦы дыцсит...

АБЛАҚӘА

Аблақәа шхамун,
Аблақәа кәицуп,
Аблақәа уццышәха урбылусит.

Аблақәа тәыщуп,
Аблақәа қәыщуп,
Аблақәа урхәыргғы аусит.
Аблақәа егъссируп,
Аблақәа егышаноуп,
Аблақәа апхара узааргоит.

Аблақә гәтыхоуп,
Аблақәа мазажәоуп,
Аблақә чыщны урыхчоит.

СӨЫЗА

Виачеслав Чытанаа уахь

Амцәыжәоақәа наута,
Гәыцрак усата,
Ажәоан усацак уцырусит.

Ацшалас инамда,
Ахрақәа ирымда,
Угәацәс апәа хаак ииусит.

Шьыри, ишандаз,
Угәыцра лашандаз,
Лацәааихьшык иаха икаумцеит.

Уцәа зықәурзыз,
Жәсинраалак ашамтаз,
Акьаасбжы ууада ааимнадеит.

АНЫХӘАҘА

Аңәцақәа хрыхныхәап иаанкылан,
Агәыцрақәа ахаангы инхарц.
Аныкәаҕгы имҕа данылан,
Днеирц дахыкоу дназарц.

Арҕашқәа шәахха сижәылан,
Мақыашәа ахрақәа рцәларц.
Анацәа рхәаақәа сикәхәалан,
Рматацәа ргарақәа ирхатәарц.

Аңхәызба лыхытәы цхал аанкылан,
Зыхтара хәа азыхь дазцаларц.
Ианатахха аңсиңәа сицагылан,
Рабацәа рцынць сикәдырхарц.

Аңәцақәа хрыхныхәап иаанкылан,
Анасыц хныхәап, иахәтоуп.
Анархеи атынчреи сицылан,
Сыңсадгыл исас дахықәан иатоуп.

Аңх лашә аңсабара иахаәусит,
Шьтыбжь ыкам, итынчроуп уаха.
Сгәы тынчым, ахьтынчроу ахәаусит,
Асцәқәа былусит имцаха.

Ашыаң иацәа ахы ықәцаны иңәоуп,
Саркяңсәыхан азаза қахәусит.

Сыцѣам сазѣыкны уажѣ схала,
Атынчрақѣа ртынчра сыхъчоит.
Амзагъы цом сныжъны, ахала,
Амзеи сарси уаха хайцпацпшоит.

Ицѳоуп агѳтыхаѳа, уажѳ ицѳоуп,
Саркѳаѳыхан азаза каѳусит.
Аѳѳац иаѳѳа ахы ыѳѳѳаны ицѳоуп,
Ажѳѳан Епѳѳѳѳаа асаѳусит.

Абар ицзозеи, сибаркарсит,
 Ёымт ихэыцуаз схи сыңси.
 Схэычра лакө-штә са сынталеит,
 Икөандаза сгэы псасит.

Амш ышшәшпугы, сан лгәы-мра
Сашта икаххаа итацхоит.
Иташәтызшәа уака ацсымра,
Адгьыл азамға сикәапхоит.

Пхэызба пэрышкэак лыбла хаара,
Ашэтыц гэылцит шарказы.
Схэычра иашьтоу схэыцшра ацэаара,
Ашэаишь иагэылцхоит хэылпазы.

АХАХӘ

Хланцы итарцеит ахахә рбылгъан,
Ахра иахылцыз, ахра агәы зызтаз
Хагәха илеиусит ацакъ иалкъан,
Уи ахәы акәапра цсыс изхаз.

Илеиусит ахахә шә-цсрак ирхыцә,
Абжбы цары-цырусит иахыцә...
Цака ахәышраә абқәа сибарцә
Шьта икәхәмарлашт, митә кацә.

Ицеит ахахә, ицеит ибғалан,
Уи ахьаакәа зегъы ирыцәзо.
Аха иахышыьтаз атың анхалан,
Инхсит, ахааназ имғазо!

АМШ АМЦӘЫЖӘӨАҚӘА

Амш амцәыжәөақәа снарыцаркит ашамтаз,
Иаасыкәаршан ацсабара зегъы ыцәоуп итахәхәа.
Ашамтаз, иссиру ауаа рыцхызқәа ртахамтаз,
Апкақәа еишьталан имәасусит сицырхәхәа.

Исыздыруам сызцаку амцәыжәөақәа сахьырго,
Макъаназ шытыбжбы ыкам, тынчроуп уажәы.
Амшын ахәытхәытбжбы шә-хьаак сызцәырзго,
Макъана имәыхарц иахаршәуп ашәшы.

Апслышқәа ухаа шаанза зажәабжьқәа нымцәоз,
Тынчра хаак реартан, апара иазыцшуп.

Ацарақәа уахггы-сынгы зашәабжьқәа цымцәоз,
Реахырцәах сеидру, ацсабара тапәуп.

Амш амцәыжәоакәа снарыцаркит ашамтаз,
Амзеи ацсабарей силацәсит ахәағы.
Ашамтаз, иссиру ацхызқәа ртахамтаз,
Ашәацшь иагәылцхоит цхәызбак лхәғы.

САН БАХЪ

Сан, сбызхәыцлоит уажә саазқәылаз,
Хәычцас сгәы разгы цшаалоит.
Акцырақәа бзамәа ианхалаз,
Са ссарамшқәа ирхацсоит.

Са сдунеи хәыч цсыс бнахалан,
Нас бсыцәцар хәа спәоит мышкы.
Амра нхышәтит, абар, инталан,
Бымшқәа ирхыцит дасакгы.

Сан, ибхылцыз доуха мчыкгы,
Сымәа ырлашо цхәа сагоит.
Са сызхьымзац са насыцкгы,
Бара спыхьыбгзо агәра згоит.

Аха икоуп аамта сижьага,
Агәыцраггы ыкоуп маза аеза.
Сапта инықәцхоит амрахәага,
Бара ибхахазшәа иразза!

АШАРА АЛАМҖАЛАЗ

Апх гөйтгагоуп. Апенцьыр ахьтə салцшны,
Насыц шкəакəак алапшыцара ишагəылцхо збоит.
Асцə блашəахəацқəа, схəышрақəа саарылхны,
Апхəызба блыхкыга леицш уаха җа сдырхəоит.

Абнара тынчза хəышра хаак иалоуп,
Атынчра пыткəырцас гəыцрала итəуп.
Амра ашəахəацқəа адгьыл ианиалоуп,
Сылацш цьам ианзалаз сара исхатəуп.

Апстазаара гəылштны ашара иапылоит,
Уи апшзара, ахаара зызгəамто дкамларц.
Алапшхəаа итамзо асахьақəа спылоит,
Сыдгьыл апшзара җа знык иснарбарц.

Апых гəйтгагоуп. Апенцьыр ахьтə салцшны,
Насыц шкəакəак алапшыцара ишагəылцхо збоит.
Амзеи сарси апх сицахшеит иахзеицшны,
Нахьхы цьара ашара ахац кацшь ахауеит.

АСЫ АУЕИТ

Асы ауеит.
Апсабара гəакрак ианиазшəа,
Лапшеимкьарак италаха ишлеит.
Азыхьгы шытабжы цəгьак иаршəазшəа,
Икəитза, ахьышьтра итаеит.
Асы ауеит.

Асышһәыб амахәкәа ирһыжәуп,
 Зынғы, сабицас, ихбыкһны икацсоит.
 Апсаатәгы рашәабжһ ейхсыцһуп,
 Иналаршә-әаларшәны быжһкәак галоит.
 Асы әуеит!..

ШЬХАТӘЫЛАТӘИ АЦХ

Ашара иазхһаауа апх лашһцарәс,
 Ашәткәа хыркәакәо шаанза ичацшһоит.
 Анакә силаханто уа ахра әкһарәс,
 Ахрей атышей цштәыкһны силатәоит.

Ароашкәа аххһахәа айәхаа тырцәажәо,
 Мақашһә уахғы-сынғы ахракәа рцәуеит.
 Арашһыгакәа уахағы ашәа хаак ргәы ахәо,
 Инсимда-аимдо шаанза ирхәоит.

Рлымхәкәа кыдцаны, апсацлакәа тынчза,
 Рымахәкәа ргәыцапсан, цшһаала изырәуеит.
 Аламшә асырхәоуны ахәышһра аһынза,
 Ашһхей адә каршәрей рахәыцһны иахһзоит.

Ихәымца неиәажһны хаз ахһча драхатза,
 Цәамтахаа иеситан, уи цхызла дыччоит.
 Ахәырд-хәырд, ахәырд-хәырд – арахә рыекаршәзан,
 Атынчра реалак уахак ижахәоит.

Насыцуп аиашаз, насыцуп шьхатәыла,
 Уахыктәи апх гәазырхәага ахгара.

Акәа устаршәны алакә ссирқәа ртәыла,
Ианулша урт ассирқәа гәыла рбара.

АЦХЪАХӘ

Арцәаа-сырцәаахәа асыџкәынцәа хәхәоит,
Асыбгәс ирылоу иахъа силдыргоит.

Ацбар рацәа рылацш адәсиуыжъ иахъзоит,
Ёык ацхъа ишгылоу, дааа ськ уи иахъзоит

– Уқәц нак, иқәухуси, иацсам усы акгы,
Ацхъахә шузымго умбазои уажәшьтагы!.. –

Цасхәа ацәы илацо, игоит цьоук рыбжьы,
Ирышьтанеиуа асыџкәын дырхыччоит уажәы.

Асыбгәс уи ддыруп, икъом акамчы,
Ачҳара имоуп, ихәижәом исы.

– Бжынтә кәшара иакәшеит, инхсит асакы,
Еи, ура, арцыс, уажәшьта уццакы!.. –

Амба иазааигәахсит, абар шыта асқәа,
Ирывкькьа иәсиусит арцыс иесиқәа.

– Афырхаца, афырхаца! – игахт урт рыбжьы,
Асыџкәын гәаныла дырхыччоит уажәы.

Амра, амза, асцә рыцхра,
Ажәоан бырлашқәан иаҕоуп.
Сара сажәа, сашәа арсыхан,
Дгылыи жәоани ирхыгзоуп.

Шыри-шыри, апәа, апәа,
Зашәа нымцәазо ацсаатә.
Сгәы зырхацо ахацәа рашәа,
Исахалондаз шыжынацы.

Сгәы зырсыхо арәаш трыскәа,
Зашәа нымцәазо ацсаатә.
Ацта кәашқәа, ацта прышқәа,
Шәыцшзарала са сгәы ҕкаауп.

Сыҕуа схалоит апшыжь шараз,
Сара сышыхақәа шәхәахы.
Ғырхәмарыртахь * - атыц ахьанхалаз,
Ғара хабацәа решьамхы.

Уантәи сныкәцшып нырцә ахаҕа,
Бзыц азиас ахь слацшып.
Адгыыл каршәреи адгыыл ҕаҕеи,
Блацарыла снарзыцшып.

Мшәан, иабакоу даса тәылак,
Сара стәылеицш ицшзазоу.

* Ғырхәмарырта – ашьха тыцхьзуп.

Сара саазсит уи сагəшпак,
Уи ашə цəюуп сдакəа иртоу.

Амра, амза, аспə рыцхра,
Ажəан бырлашкəан иасəуп.
Насыцк сьмоуп зегьы ирымтан,
Зегьы ргəыгра слахьынцоуп!

Иасусит ацшалас ахəхəхəа,
Абгарымцкəа акəиц рыцсакьоит.
Арбагькəа сикəсыртусит аккахəа,
Ацх лашьца ашарахь сихоит.

Стəоуп сара, сычхара хьцзаны,
Ашара сацыларц стахуп.
Ацх схьзгсит хцəа амцаны,
Схəычра шыкəскəа уа ицəахуп.

Ицзозси ашəац иацəа снылаиан,
Аспəкəа рыбацкəа шышьуа,
Срызхьаауа,
Исызхьаауа, хгəашаны,
Хəицырымцисжьтси хгəыкуа.

Сацылоит иахьа ьыц шарак,
Ашаспəа ашəпхəхара сазьцшуп.
Икамларцаз ашамтаз цьытбарак,
Ашаспəа ахьчара саəуп.

АШӘА СЫЦУП УАХАГЫ

Ацх лашә акәа апәа таршәуп,
Рыцәа тынчуп зегь уаха.
Ажәәан ахьынтә сцәак алшәан,
Астанаршәит сымзырха.

Уаха иҕыхсит са сыгәтыха,
Уаха иссируп са сдунеи.
Азаза цкышра саркьаҕеыхан,
Сара саштаҕегы имкаҳәуеи.

Ашәа, ашәа, апстаага,
Сара сгәыцрақәа рбаата.
Сымәакәцага, сышьхацага,
Слахьынтамәа, сгәыгырта.

САН БЫДА

Сан бабакоу, сан бабакоу,
Быда ацх лашә сзыхгазом.
Сара сааигәа ба баныкоу,
Гәырәак сымцанка иаазом.

Сымәа хируп, сымәа ныхәоуп,
Бара бсыманац беибгаза.
Сыжәәан ссируп, сымра шашоуп,
Сцоит ашәа хаак сыехьынца.

Быхьз маакыроуп, амшын схьлар,
Уи лабашьоуп шьхарцағы.

Цыха зыхьуп, ацэхэыра сықэхар,
Ибла чыцуп са сгәасы.

Сан бабакоу, сан бабакоу,
Уахак цасхәа ацх пазом.
Быда срыцхауп ас саныкоу,
Ацәа сымцанка иаазом...

АНЫМИРАҲ

Иахьак иссирзахсит адэныка ацсабара,
Амра ахөитөхәа ашәахәакәа акьоит.
Амахәкәа ианырба изыцшыз ацхара,
Рымаза згәылаз апаткөырқәа сикөышәшөит.

Ашьяц иацәа уархалха адгьыл афычит,
Азиасқәа моасусит рыбжы хаа хцаны.
Ашәабжькәа ссирха са сгәаца дырсыхсит,
Адунсиас игәыргьоушәа збоит зегы еицшыны.

Сөызцәа, сықәлацәа хаизсит иахьа ахөыцшзәс,
Аракоуп хахьсикөшәалоз ханхөычқәазгы хара.
Амп иаахамнахаанза хтәан уи адөыцшзәс,
Адөыцшзә хөыч, ахөыцшзәс жөтәартак иакараз.

Ихархәалон: арака Анымирах илтәартоуп,
Диссирха дылбаалоит хәа ара лыцсылшыарц.
Ускан уи лааигәара ансирагы шәартоуп,
Лыблақәа ирхыцшылаз, икалоит деилагаргь.

Аха зегъ акакѣын, хаизон хара арака,
Иахтаын Анымирах лхатацѣкѣа лбара.
Иаадыруан, анасыц хызышоз ла лакѣын,
Ла лакѣын хаизызгоз ссыены абра...

Иит даса мшыкгы акыхѣа,
Даса сѣнак ала исыцхсит адунси.
Зеггы рзыхѣа абри амшгы ныхѣоуп,
Зегъ рашѣакѣа рхыѣусит геи-шыхси.

Аиацѣара асаларз ардѣынак,
Иныхца-аахцо ашѣа хаак ахѣоит.
Ари амшаз ианиазшѣа хазынак,
Ахыыр-хыыр апслышкѣа ччоит.

Ахахѣкѣацѣкѣа тынчрак реалак,
Ихѣытхѣытуа сицѣажѣоит иахыак.
Снеиусит сзышыцылоу апшахѣала,
Зеггы шызбац икоуп ѣацхѣа.

Иахѣа зеггы анышѣахѣо гѣыртѣыла,
Сарггы ашѣа хаак рыцсхѣарц сѣахуп.
Аха,ашѣакѣа ирышлар хѣа быжъкѣалак
Сшѣоит. Макѣанацѣкѣа шыжъуп...

АШӘА

Икоуп ашәа,зынза имызуа,
Жәлар ргәацә инхаз.
Зынза имызуа,ашәахәа зхылцуа,
Шә-цтак ирылсны икацхаз.

Арәаш трысқәа хаха ижәыло,
Абахә ацшықәа цызшәауа,
Ашәоуп урт мчыс ирылоу,
Абахә иалкьан ианаауа.

Мшасеицш рымчқәа зегъы нкылан,
Ашыха дуқәа ирызцауа.
Ашәоуп,ашәа, ахәы инхалан,
Ашыха акынтәи ихәхауа.

Ажәәан иалоу аҳаирпланқәа,
Ағба дуқәа амшын иху,
Уртгъы ирылоуп ашәа акәалқәа,
Ашәоуп уртгъы рыцскы зку.

Ашәоуп агәкәа ирыхәрашәоу,
Ашәоуп ашәакәа рыцкы.
Ашәа-ашһаурдын,згәы ситамшәо,
Сыцсы цароуп уа ухацкы.

ААЦЫН СҚЫҘАҘ

Ажәәан цыблаазшәа,мраташәарахь икацшыуп,
Уи иахылцуа ләоушәа,хыхь ацтақәа хпшыуп.

Скыта уархал сиқәа, тызтыңла икәңоу,
Салапшуа сгылоуп, сыңсы зығхәароу.

Рашәабжькәа сыхсыңыт, ицхьарылеит апсаа,
Рырахә-рышәахә силдыргоит хаз ауаа.

Амцабз цәии-цәиуа цьара бардрак иаңроуп,
Аужәрс и асаора дуи цык сиңырхоуп.

Ааңын афәы хаа рхылеит адәкәа,
Анасың аадрыхусит иахьа анапкәа.

Саб икәәтанагы сибитарц дасуп,
Ухаңазар, уааи хәа аңәмаа сзыңшуп!

АМҢЫ

Иажәума, икәыңшума, иазоума, икәашума?
Зегы акоуп уи амца иаңшоуп.
Ауаңбак зны итаблыз амца азхоума,
Алзынрак аххәхәа уи амца тоуп.

Иңырқоит, ихәныргоит, ихырцәоит, итарцоит,
Бжьыда ишцәыуо ицоит сиқәыблы.
Ахьхәхәа дпыччо асаби дгарцуеит,
Иңыччо иңылоит уи иразкы.

Ауафәтәыәса иңстазаара шәимхарц азыхәан,
Аххәхәа ауаңбак итабылусит амґы.

Истахуп гэыла амёы-мца сныхэар,
Ахаан уи мыцэарц ацсуа инапасы!

УАХАК

Бзиала хэа хэхэаны амра нтагыалейт,
Изёымцэааз аптэапшь уаркалейусит уажэы.
Апх сиқэа хаштэаёсы ацшэымара иаадгылсит,
Харт зегы ханнажыит амш лаша ажэын.

Хбахчақэа нрыжыит ичырчыруаз апарақэа,
Икарахаз апшьыц дьара шэтыцк итацхьсит.
Иныцакшэа ихэыцаччо имтасусит акэарақэа,
Амза хэсы лаша жэтангэаё ишанхсит.

Сара истахым уажэпшьта ирласны апара,
Схэыцрақэа рдуней ссир салоуп,сыцшааусит.
Апх сиқэа сидараха иацоуп ацсабара,
Иуадыпшхыраха адтэахы азаза кахэусит.

Арашэыгақэа рзыхэа ухагы чароуп,
Еилапыруа абгарымцқэа акэиц рыцсакьсит.
Асцэ симхэыцқэа ухаак ихазыноуп,
Урт зегь са срылоуп, зегь сыблаё илашоит.

Сара истахым макьанатэкьа апара,
Зегы-зегь ссирха ухаа сыблаё илашоит.
Ирахатза иахыцэоу уажэы ацсабара,
Атынчра хаа силамгарц амза цацпшоит.

АНАСЫЦ ЧКӘЫН

Ишәтит,ишәтит апсабара,
Амра ахышәахәа кацхоит.
Иуархалуп адәы иацәара,
Акармацыс абжыы хаа гоит.

Сыкәа интахәмарт сырчихә-чихәуа,
Са сыцшалас тынч исуа.
Са смырхәац хәыч ахәда сиқәырхәа,
Сапта интахәмарт,ицәырхәуа.

Сазыцшуп уажә бжыык аагап хәа,
Апта апыхәахышәа цъара.
Анасыц чкәын уааи ихәап хәа,
Моак хайцықәлап хәа хара.

Ишәтит,ишәтит апсабара,
Амра ахышәахәа кацхоит.
Асхәара аитарц сара счара,
Анасыц чкәын ишәтабжы гоит.

АХӘЫЦҚӘА ХӘМАРУЕИТ
АДӘАҒЫ

Ахәыцқәа хәмарусит адәағы,
Икамлацт урт рыцәа кылан,
Ахәмарра урт ханагалан,
Ахәыцқәа хәмарусит адәағы.

Ахэыцкэа хэмарусит адэасы,
Ашбац иацэа рышэа анхалан,
Идыреусит урт реалахалан,
Ахэыцкэа хэмарусит адэасы.

Ахэыцкэа хэмарусит адэасы,
Насыц лашак урт ирышуп,
Ражэа ышуп, рашэа ышуп,
Ахэыцкэа хэмарусит адэасы.

Ахэыцкэа хэмарусит адэасы,
Науагза рыччабжэ пымцэарц,
Рылагырз цакэа реымшэарц,
Ашэак цэырпусит са сгэасы!

АЗЫНТЭИ АШЭА

Асы, улеила ашышы-шышыхэа,
Ашэацбац сыла икэца.
Ха хкамлароуп асы хазрышхан,
Уапыжэ-уапыжэ асы еикэца.

Амра, уцэырымцын макэана,
Асы умырзытын лассы.
Халаз азын сахэа шана,
Хэыци-дуи хайманы.

Са шэсыцгэыргэа, сани саби,
Сабду ашла, уацэца шытых.

Еидеырбало чкэыни згаби,
Рынасыңаз апэца шытых.

Ишытых апэца ауаа рзыхэа,
Ишытых апэца сара сзы.
Ихаирхарц сымға ныхэа,
Са сызнылаз шырцазык!

АМШЫНИ АЧНЫШҚӘЕИ

Гэыңжэарак азқасит амшын,
Шыыжыаахыс агэы силашусит.
Акэара асаннакьоит амшын,
Ашэах бамбошэа ицытусит.

Ашэах бамбошэа ицытусит,
Ахыыр-хыыр ахахэкэа ччоит.
Иазхымго хыаала игэынқыусит,
Ахала иара агэы иахаңжэоит.

Ахала иара агэы иахаңжэоит,
Шыыжыаахыс иамам сиқэтэарак.
Ачнышқэа хиаало инаскьоит.
Уртғы иырымами гэалак,

Уртғы иырымамкэа гэалак,
Амшыней рыцстазарси сицуп.
Шыыжыаахыс иамам сиқэтэарак,
Амшын иахыа агэы силашуп.

РАЦХЪАТӘИ АБЗИАБАРА

Ацта хыцит, амра цәырцит,
Ажәџан зыжь иацәа сырбоит.
Шьта схәыцума, жәибжь схыцит,
Бзиабарак сеимнадоит.

Жәаф лхыцит уи ацхәызба,
Сара сгәы мыжда зыткәаз.
Исыздырцәкьом уи данызба,
Са схәычымшәа сгәы изабаз.

Исыздыруам, исыздырцәкьом,
Ари цхызу лабҕабоу.
Ишпазури, уаха сарцәом,
Лара лымца сгәаца итоу.

Лара лами – абла тпаша,
Лара лами – ахьзыркы.
Лара лами – амра паша,
Лара лами – ацәашьаркы.

Ацта хыцит, амра цәырцит,
Ажәџан зыжь иацәа сырбоит.
Мап, уи сыбла уаха дхымцит,
Лсахьа сыблаҕ илашоит!

АҢЫЦЦЫШӘҚӘА ЦОИТ

Ахткәареицп асыццышәқәа цоит,
Рышьтақәа мзаҕоушәа инхоит.

Иббоума ишышәтыз ацсабара,
Ашыац иацәа уархалха ишытоуп.

Сгэы ыбкааит акала, сгэацхара,
Быхцэы шыкыркэа рыла ссахэоуп.

Ацлакэа силнахусит ацпалас,
Аха ацлакэа ччоит ихцаны.
Сгылоуп исыкэшэазшэа ахымбас
Сгылоуп са сгэы ццка хэжэаны.

О, ирыцхауп, хьаауп, уажэ издырусит,
Инеиужьзан хьаауп изыцшу.
Са сеиццкэа ацпалас уазырусит,
Ацпалас – иаучхаруп зымшу.

– Илгэагъзеи, – схэыцусит сиужьзан, –
Абасцкэа ижэпоума лгэацэа?
Дцацкэама, дцацкэама сныжьзан,
Дицылазар дасазэы, дгэыргэацэа?

Ацлакэа силнахусит ацпалас,
Аха ацлакэа ччоит ихцаны.
Ацпаласгы самоуп уажэ гэалас,
Ах, срыцхауп сыцсыр сыхэжэаны...

АЦӘЫКӘБАРҚӘА

Ақәа леиусит ахасахәа,
Ақәа леиусит ибганы.
Рцаца цәышлакәа ныцхәхәо,
Абарқәа дәықәлсит иццакны.

Издыруада урт ирсеицшу,
Ицоит ишзахео сиханы.
Барей сарей – зеггы ззеицшу,
Уа хацэгылоуп хшыапкѳа хтны.

Азѳ дахзамшѳа апсабара,
Азѳ дахзамшѳа адуней,
Зегъ неимбггыжѳааит хара-бгъара,
Еизынхада – ақѳей харей.

Ақѳа лсеиусит ахасахѳа,
Ақѳа лсеиусит ибганы.
Ацѳыкѳбаркѳа ашышы-шышыхѳа,
Быкѳа италоит рыезаны.

АШЪХА ТЫЦХА ЛЫЗХѳЫЦРА

Иахъаггы исызшсит сеибга-сызѳыда,
Апсабарей сарей шаанза хаицылсит иахъа.
Бара боуп ацхѳызба, уаха сызтѳыда,
Сыцхызкѳа бышрылаз, ссыхсит ѳацхъа.

Апх сикѳа иаркараз апсабара лахсѳыхза,
Цхыз хаак агара игарцит шыыжъа.
Адуней ду уаха данымшѳа лацшыцѳѳаык,
Амраггы цѳырцит ахасѳы гъежъ цкъаза.

Азаза симхѳыцкѳа, апшацкѳа ирсыжѳѳу,
Имиц тыцха цшзак лсахъа рхаѳуп.
Ахткъара иаѳызоуп арашь са сызсыжѳѳу,
Ба баштахъ ихало ахымѳѳа сануп.

Акыр шыа сырхысит, бахыказ харамзи,
Акыр зы срырит, абар шыта бааигёоуп.
Ба быкёрае саныказ зынза ба бхёичзамзи,
Жёибжь быртёсит,
Быссирхсит – бтыцхауп.

Чоу хёа сынеыжёцып хёыпцазык бара баштае,
Ашыхауао дшышётааз рбап бтаацёагы.
Матырбагак иабызоу, иамзаёоу сёшыптае,
Бынасыц ташётып. Ицпзахап иахагы.

Ацхёызба, бызныкёои гаёала,
Хёаала бгёы зегы ртёныЦ
Арцыскгы дыкёхсит ихала,
Имоуп ба бышка ахёатёы...

Ажёак макёана изымгёагыт,
Шётыцкгы ёимхыт ба бзы.
Дычча-ччо амёан дыбцымлапт,
Дбылусит макёана ихазы.
Амёан даатгылоит гёырёала,
Хёыпра шёкы дрымоуп уи дпах.
Ихиаалоит ачнышкёа, хиаала,
Игёымца сиралоит ситах.

Икоуп дызхымзо, ицёызуа,
Урт зегь гёырёсигойт иахёа.
Аскёала дахыкёу уи дхёыцуа,
Ихёаакёа цёырцусит оацхёа.

Аацынра шөтышха ишцөырцыз,
Амахэкэа ирсалт абыцға.
Быбзиабара игәацае ицөырцыз,
Ба бышка иархеит ишьяға.

Шөахәала икәцоуп бара бымға,
Бымшқәагы шөахәала ихырцоуп.
Амра игәыднакылоит бзамға,
Баштагы шөтышла икәцоуп.

Рымаза сибырхөит ахахэкәа,
Ацсаатәгы ирзом цъара акы.
Ишпацои аамтақәа мхәхэкәа,
Изцои, мшәан, абас иццакны!

Иаарты, нас, иаарты бара бгәаца,
Слахөит, иаха ббахчае зыршаз.
Ак ацоуп, бцөырымцра, ак ацоуп,
Сиргәакуеит са шамкәа сызшаз.
Инасуеит ацшаласгы ахәхәхәа,
Аххәхәа имәасуеит азыхь.
Арбагькәа сиқәсыртусит аккахәа,
Ихалоит апһәкәа хыхь.

Бөыха – иеыхеит ацсабара,
Бөыха – апһац иапәа ҫыхт!
Бөыха – иаатит агәы ацхара,
Бөыха – ацыс иапәа ҫыхт!

Схала сынхахит џацхъа,
Сразкыдан сықәхсит иахъа.

Ицәалашышьу амза лапоит,
Ихиаало ацтақәа цоит.

Игәырмацгаха иасусит ацша,
Ицәгъоуп, ицәгъазоуп ахыцша.

Дыкоуп зынза сызтахым,
Убасгы са сзыхәа иразым.

Ацх лашә сызхымгар уаха,
Изхароу ба боуп атыцха!

АРАЗНЫ ЛАБЖЫШ

Игәагъны џажәак сибырхәсит,
Уигъы хәытхәытла, маза.
Еибырхәсит, рымаза сибырхәсит,
Мцала ишбылуазгы мза.

Арпыс дхәацацшьха дахыгылаз,
Игәацан мчык асапәон.
Жәаа шықәса аарла иртагылаз,
Хацацас игәымца икажон.

Дгәыджыл! – Изгәык ааицрасуан, –
Дгәыджыл, лқъышәқәа былусит.

Усаанкыл! – Икэышра ииааиуан, –
Усаанкыл, мамзар шәсицбылуит.

Амза хь-рахэыцла ирысуа,
Ацхэызба лыхцэы цшқа қәнаңоит.
Асара апшэышықәсқәа иргэылсуа,
Аоыцъа рыбжьара иеырбоит.

Дгэыджыл! – Изгэык ааицрасуан, –
Дгэыджыл, лқышпәқәа былусит.
Усаанкыл! – Икэышра ииааиуан, –
Усаанкыл, мамзар шәсицбылуит.

АШАМҢАЗТӘИ АЦХЫЗҚӘА

Моакаә ҳаицылар ашамтаз,
Ицхызу дуней ссирк акны.
Ашамтаз, ацхызқәа ртахамтаз,
Ҳаоыцъегъ ҳаицылар ҳзаңәны.

Ҳныцалон алакә ссир атәыла,
Уао имбац бахчак агәаны,
Ҳныкәарын хгәырғьо, гәыртәыла,
Ашәт сицш ҳамаза аартны.

Ибасхәарын бзиа са бшызбоз,
Ба бзыхәа сгәы цшқа шбылхъаз.
Быблақәа рзыжьра сшыххалоз,
Закантә сцаакәрыла сцахъаз.

Аха уртқәа сижьбагоуп уажәала,
Ашамтаз апхызқәа тахоит.
Схәыщрақәа мѳасуеит еишьтала,
Нас схи сареи тынч ҳааизынхоит.

УРТ БЫБЛАҚӘА

Ажәакгъы сызламхәацт макъана,
Схъаакәа лыздырзом ларгъы.
Икыдјеит иаха амза магана,
Мацк саазнархәыцит сыхгъы.

Знык ауп ханеикәшәа ачарае,
Амца насхырсны сылблит.
Ацәца итахәмаруан амачар-са,
Уа лныхәәса шытыхны изжәит.

Ажәакгъы сызламхәсит ауха,
Дықәгъсжъаа уа ҳамац луан.
Лылацш, уи лылацш саркбаңеыха,
Аѳы ацкыс уи лылацш сапбуан.

Ачарае ашыкьбыжықәа халон,
Иашьызи иашьымзи еикаран.
Урт уаха ирхәалак рнаалон,
Изъыз шәахәаран, кәашаран.

Азәызацәык, ахъаакәа идьркараз,
Стәан сара ускан сзацәза.

Иабалдыруаз уи зегъ шылхараз,
Уа хамац зуаз атыцха.

АБЫЗШӘА

Сбызшәа снықәыр, азыцәкәа саҕыхәом,
Бызшәоуп, дад, умилат назаза сиқәзырхо.
Сбызшәа сихау са-хәшәык сара исыхәом,
Сбызшәа анысхашт ауп сара сантахо.

Азә ибызшәа акәым, дызхылтыз дихаштхьсит,
Адәы дықәуп ласбацас, еснагъ дцыхәаршәшәо.
Гәырға-хәаа имам, ибызцәагы дрылцхьсит,
Аха са сбызшәа цсырмацгаха иансахауа

Дак насылцсааусит, схәақәа рьыцуа.
Саб ицсы аҕацхәа харак сыдны схы збоит.
Ирыцхауп убызшәа, уоны апсы анахыцуа,
Уа ула ситымхоит, уа ула итахоит.

Насыцми, убызшәала уцәажәартә иахыкоу,
Ихьча, дад, иумоу амалқәа иреихауп.
Абызшәа ахыкоу анасыцгыы ыкоуп,
Убызшәада,
Егьырт абызшәақәа рзынгыы уҕахауп.

АБЗИАБАРЕИ АЦСТАЗААРЕИ

Амра цэырцит, адгьыл тхацусит,
Ашбац иацэа асахэхэы.
Ахьта цшбаала шьта асарзусит,
Ашэацыцбац силахэхэы.

Шьыри, шьыри, шьта цханынза,
Ашла игэыграқэагь цытусит.
Шьта цханынза днесихыр, ссирзан,
Мчыла ихьаакэа ихэаеусит.

Шэ-сахьак цэырцусит уажэ уи иблаэ,
Ашьха иқэцусит шьта асы.
Ёа-знык, шьыри, илацшхэаа амцаэ
Дшэарыцо дкыллондаз лассы.

Рышьта дхылан бынхэа гэартак,
Ахэышра дталан дымцалоз.
Днацагылан ахра ёкьартак,
Ускан уа гэыла имхэалоз:

«Уа, Ажэсицшь, иахьагьы усхылацш,
Улцха сыта сазынгьы!
Абна шэарах сазнык срыларцш,
Уака ирылац са сыхэгьы!»

Аха иахьа игэы итыхо,
Иажэра ихьымзарц са шықёсқэак,
Ажэоан, адгьыл – зегьы дрыхэон,
Аха иахауамызт урт ртак...

АУАРБАҚӘА

Ех, шәара ауарбақәа, ашьха уарбақәа,
Шәабакоу, шәахыбааума ари адуней?
Ашьха уарбақәа,
Ацсаатә лаша цагьақәа,
Шәхабар сышәмырбситеи уа шәааигәа саннеи.

Шәыдлапса хашьхақәа ситымхап ҳагсимшхара,
Анакә силаханто уа ахрақәа ирәтәап.
Шәымпәыжәоақәа ирыцак иааскьажәгалоз амшшара,
Ахала запәык иншәыжьыр агәсыгыгы иагап.

Издыруада, сцылара мыцхәуп хәа ишәпхьазазар?
Шәцагыара шәылысзар ианаамтамз зынза?
Шәышьхақәа ирхылцыз сышреиуоу шәымбазар,
Шьхатәыла сыншәыжьырц шгәы ицоума сзацәза.

Шәшьяцхьыцқәа гәхьааргоит ара ахрашқәа исцылаз,
Имзакәа исархәсит ишырцәызуа агәрагара.
Ашьха уарбақәа, шәпазар шьхатәылаз,
Ахаангы шәазымхәыцын, ишәәтам апсра.

ТАГАЛАНТӘИ АБЫҘҘҚӘА

АбыҘҘқәа цәәсжьаахсит уажәшьта,
Ахьтагы цшьяала асахнардырит.
Исышәшәаз адгыллаә ишьтан,
Рымцашоура уака ирнырит.

Ирыщашьыцусит уажә дара,
Хара дгылкаә зымахә иамоу.
Адгылаә иааргеит рыцсра,
Аха рыцсымтаз гәалак рымоуп:

Издыруада цшак аасыр,
Урт рнышәнап инахыбаан,
Цъара қәың-мағык ихнашыр,
Ускан шытада уака инықәбаап.

ИРХӘОН АШӘА

Ирхәон ашәа, ахацәа рыцсымтаз,
Афырхацәа ашәа рхәон.
Ах, ишцацәгъаз, рыцсы ацамтаз
Ашәахәара, аха ирхәон.

Ирхәон ашәа, шыта уаха ирзымхәоз,
Ашәа – лабжышла икәабаз.
Ашәан урт рыцсымәа зырццшоз,
Зыцқәа са-цстазаарак иазшаз.

Зегъ хашлыхәацшуаз,
Ашамтаз дааицәахан,
Сгәыла пхәызба
Лыцсы лхыцит шыыжымтан.

Уи дышпәтыңны
Апстазаара дышпәсит,
Ишпәаз ашпәтың
Сара сыблап иканзеит.

Лыхцәы қамыз
Уа шәикәәцәара уа,
Лгәы иқәуп,
Амацәыс сиңи илакьуа.

Лыбла цызақәа
Шә-мазак нтаршәны изцәахлос,
Арцар шыахәкәа
Амца рхырсны избылхоз.

Уажә иабакоу,
Лыблацәақәа ирцәахит.
Лыблацәақәа ирцәахит,
Рымцашоура хеит.

Сара сгылоуп
Уи лхасы цыза сазыңшуа,
Сзамәа иахьысует
Сылабжышқәа, сеилблаауа.

... Уцәуа, уцәуа
Амшуп иахьа сгәы,
Сгәыла цхәызба
Лымцахә ыңәсит шарцазы.

АЦСТАЗААРА, СУМЫРАШӘАН

Ғыхьтоуп шыжьбаахыс,
Ғыхьтоуп уамашә.
Ас цыракә лалпәшәсит
Ажәәан зқәыршәшәан.

Аххахәа акәаш-мца
Ауацбакаҕ сиқәуп,
Ацшәмацхәыс лхьыруа чуан
Архышьна ихшьуп.

Апыргышқәа сицралоит,
Ацаацсы зытуеит,
Ас цыракәа хиаало
Сценцъыр иаҕахәусит.

Ихәа, нас, ацстазаара,
Сзакәи мшәан сара?
Исзышьтоуцаз амәахәаста
Сазгоумашь хара?

Сухәоит, сухумбаан,
Ицшқоуп сара сгәы,
Асы бымбыл сицшцәкьа
Сумырзытын уацәы.

Ғыхьтоуп шыжьбаахыс,
Ғыхьтоуп уамашә,
Сухәоит, ацстазаара,
Макьана сумыршәан!

Ирымхәац ашәақәа,
 Иаартым агәашәқәа,
 Азиасқәа ихәынчам сыгәтыхоуп сара.

Ацх лашыца изалымцыз,
 Амш лаша изалымлаз,
 Хәыцрақәак сгәацәсы иасуп абылра.

Урт рыщышә иагәылтны,
 Ашәт еицш игәылтны,
 Сахьақәак сәацхьа ицәырцит уажәгы.

Сылацш зыркарәз,
 Сыңәа зыркьаләз,
 Урт рышка са сымәа кын ситагы.

ҰАКАЛАЗА СЫКОУП

Акыр цуама, сан, бгара цха сылтижәтси,
 Апстазаара сашахьсит хәта-хәтаны.
 Акыр цуама са сымәахәастәқәа сырныцижәтси,
 Амәадукәа ирнысәахьсит сышәтәқәа псакьаны.

Урт реизгара сылшозтгы енакала еизызгон,
 Идыркьыцхьоу ашәацқәагы ирхасгон рыцсы.
 Ұакалаза сышықәсқәа сылацш рхызгон,
 Сзыргәамцуа сгәалақәагы насхыцуан лассы.

Аха, кырцуазаап, сан, бгара сылцижътеи,
Акычырақәа ибынхалаз исархәоит уажәшьта:
Схәычра амѳахәастақәа акыр шпуа сырныцижътеи...
Ах, шыри, сырнылозтгыи ситахгы, сита!

АБЫРГЦӘА

Иҳахәадшусит рыбақәа тырхаха,
Абыргцәа неихыркәа змазам.
Ирымамшәа шыта уаха урт раха,
Ампқәагы аарызхьамцшзеит зынза.

Ирхыкны быжъқәак уажә имѳасусит,
Иабантәауеи? Ирхәозеи урт?
Иарѳашьоит урт рлымха итасуа,
Рыблаҕы мазақәакгы рыхыртт.

Иртахым урт ажәра рсартар,
Ажәра акәзам иазхьыцуа ацсра.
... Ха хала ирзымбац ак гәартар,
Ирзыхынхәуан дырѳаггых рсара.

МГӘЫЗАА РХӘЫ

Иарбан зыблароу шәхәызтәыз,
Мгәызаа, зыхьз-зыцша хзынхаз?
Иарбан зыхьу шәара ихышәтыз,
Доуха мчума итазырбаз?

Иарбан хэыз шөынхарта ахыказ,
Анышө иаңахма шөыхәштәара?
Сымѡахыңт сита хайқәшәарцаз,
Шөеигәыргъама нас саара?

– Мгәызырхәака! – анысхөо иҫыңны,
Сыбла ихгылоуп Мгәызаа шөхөы.
Сымѡахыңт иахъа асас дсыңны,
Быжь-насың хаак рынңахөы.

Быжь-насыңк харгъы инахатан,
Имгазакәа шөа шөзы акгъы,
Шөңсит, шөабәңей шөөыррахатны,
Шөахбарк уаха икамлазсит.

Издыруада хара дгъылкаә,
Иахъахымдыруа цъара,
Шөықәынхозар даәа хөыкаә,
Шөыхъз ахылазар убра.

Шөахбарк ыказам иахъанза,
Мгәызаа зыхъз-зыңша хзынхаз.
Сара сқытаз шөықәрахымызан,
Шөәкаларц иабыкөу шөахъагаз?

АБРЫСКЪЫЛ

Имыңәаит макъана уа угәәңәә,
Ахақәитра мца уака иташу.
Ипуазей уәахөоижьтәи ахаң аңәә,
Абрыскъыл, сара суңхраарц стахуп.

Снеиусит мышкызны уа укынза,
Снеиусит, уахь амѳа сануп.
Схьацраны сыкам цсраенынза,
Са схьаакѳеи сыгѳтыхеи еакуп.

Уа умала уакѳзам уа игѳакуа,
Ацыс иацѳа иссанаѳоит саргъ сыпсы.
Мышкызны икалап уа уантыпуа,
Аха уаанза иаачха, абаапсы.

Имыцѳааит макъана уа угѳаѳе,
Ахаѳѳитра мца уака иѳашу.
Мышкызны хайкѳшѳап ахапцы аѳае,
Мышкызны икалап уззыпшу.

... Снеиусит абри адгъыл саныпны,
Снеиусит уа ушка, Абрыскъыл.
Ускан шыѳаѳак цхьака уааитѳпны,
Уцсадгъыл акѳырѳаха хѳыѳ уааипыл!

* * *

Акамаѳы иаѳызаха уаныхѳарклак агѳалаѳѳа,
Акы унапцырѳыр, сгъи аауѳагылоит хаха.
Ускан амшынѳѳа иреихахоит акѳараѳѳа.
Ганкы маѳара увахоит узмыруа, узапѳаха.

Иубоит, нырѳѳ уѳѳалаѳѳа иѳѳы-иѳѳа ишыѳкоу,
Урт иарбан дунеиу ирзаатыз лымкаа?
«Алакѳ аѳоуп ассиѳпш аѳѳазаара ахыѳкоу» –
Ухала ухы ужьарѳ уалагоит агѳаѳара анузаа.

Иацы агәыр аҗа икылыудоз икапан иацлан,
 Агәыр аҗа акәым, уоны апә дузкылгом иахьа.
 Иудырусит, ацстазаара абастәкьа ишлацхам,
 Аха ублақәа иаархагылоит уқәлацәа җацхьа.

Иухәахусит, уи аганахь мышкызны саргъы сырусит,
 Иахбап нас уака ҳауа аказаара зықәнаго...
 Нас, ианбыкәу, абыза, ианбыкәу уаныруа.
 Аха, уақәгәыцла ушақәгәыцц, уи аамта зыгәра уго.

АПХӘЫС-ҒА

Дгылоуп апхәыс-Ға, зцәа зтәым,
 Амшын агәы иацәа дхыцшыло.
 Итынчза уажә аҗбақәа зхым,
 Амшын уи лацшыла дынхылоит.

Лымҗа ааигәоумашь, хароу?
 Длыщуп лыбла иамбац ацызә.
 Нас лылацци аакәылгсит, дацәшәоу,
 Амшын уажә иахьақәыршәу ахызә.
 Атынчра аайлазгало ацша,
 Цшәаала лыцкы тбаа инахьысусит.
 Дгылоуп апхәыс-Ға, анцәахша,
 Лыхцәцара лыгәчама инахьысуа.

Зқьы маза зцацәаху дунсик
 Дахзызаауа дгылоуп лхала.
 Издыруада, лакәзар Сатанси,
 Сасрыкәа иира дазыцшызар?

АБАСТЦӘКҢА ИААРЛАСНЫ...

Схы апшлалцкѣа шаалапсаз уажѣоуп сара иангѣастаз,
Уажѣоуп сара иангѣастаз сышыкѣскѣа шышѣопаз.
О, апшлалцкѣа ракѣым уажѣы агѣтыха сызтаз,
Са сыкѣра амшѣахартѣ икаламашѣ сыпсы злаз.

Цыца икѳара ахъзын хѳѳарачча сызталоз,
Сара сзы икалмахаѳѳан уаѳа апсyz хѳычѳѳа итаз.
Шъхак иаѳаран хара ххѳы цшза сызхалоз,
Харха сиуыжьѳѳа срыѳѳын, иаѳа амра анкашгуаз.

Сан лыгэггы тысфаахъан изныкымкѳа сгазарала,
Лара дсыпътан. Сара ампыл сапътан адѳасы.
Аоныка сангѳарлалоз ыкан сикѳа уарала,
Са стѳы кѳыжѳе-кѳыжѳе ипътан хѳхъисуаз акѳарасы.

Ахэычра хага,
Схэычрашыкөсқөа сзаарылымтцит уаха,
Сықөлацөа уажөггы азөазөала избалоит сара цхыз.
Игэхьаазго уи аамта ацарда кацшы инахан,
Шьтацөкьа иснардырит ипссызмышынхөуа сцөыз.

Сахаһы ашлааҕа шалаас эстахым ихастар,
Урт баша рыцпаган сахаһы дрысызша збоит.
Ах, шыри, хкэарагча сымэтэй гба хэйч нхысар,
Аха иабакору, сымэтэй гба, схэйчрейиш аеазоит.

Сангъы дхэычума, шыта акчыракæа лцæсицылсит,
«Хан» хæа лархæоит уи атацапæа иаалгаз.
Аха урт ркынтæ уи ажæа дзамышыцылсит,
Лыблакæа ирызгæамтацт шыта лычкæынцæа шхæзхæа.

... Ссахэы аплацкэа шалацсаз уажэоуп иангэастаз,
Уажэоуп сара иангэастаз сықэлапэа ахыцахьоу.
О, аплацкэа ракэым уажэы агэтыха сызтаз,
Имачзоу сумта хэыч ауп, сэара шықэскэа зыхэхахьоу.

Сара сныкэоит...
Зны абнаршэыра сылхо сылоуп,
Зны ахра скыдуп, хахэи мақыи неишштацо.
Зны изыблароу ашыха зиас сыецынгылоуп,
Аха сгэы меицакзо сымға сықэуп, сара сцоит.

Нас аспэақэеи сарси хаицуп уаха шаанза,
Ажэоан гэытбаа хацоуп цэымзацас хлашо.
Амала, апарцысцэа хазхара иабаанза,
Ашара иналазусит. Зегь рылымкаа ицхашьоу?
Зны амра сацуп.
Иахьа хэлаанза ажэоан скыдуп,
Аштэахэацкэа срыцуп адгьыл азамға цха шышьяуа.
Цсы зхоу зегьы рсацхьа уалцшьяк сыдуп,
Нас дарбан уи аштэаха сымтакэа сызшьяуа?

Исанарыжьюам ахракэа хара срысгэгылар,
Урт рахаракырахь исыцхьоит есымша.
Зынгы аурти ачыхь цэгьеи сырцэыргылан,
Урт ицыршэоит са схачхара, сымч-сылша.

САХЬЫМГЭЫЦЗОЗ ИСПЫЛАЗ

Уреиузар ахра иалкьаны итаһаз,
Ирымхэарыз, дтахсит, егьызкэымыз.
Исызгэамтсит ахахэкэа шсаһаз,
Срыкэгыло уа укынза сызлахалаз.

Бааи-пси зегь рзеицшны ишътан,
Амсан испылаз ахэажэ сицш.
Ирхэозшэа, хайбабап хэа ушътан,
Ишътан, урт анышэацшъ реаларшышь.

Аха ессаaira ирхыцэон анышэ,
Ахахэкэацэкьагы афозаап, иараби.
Улатэаз атеицш уака ухышэ,
Ицо-иаауа зегьы убарами.

Ицъасшэо, мышкызны уанцслакь,
Ихаланы уака узжуада?
Ахахэкэа лыцапышь ианцалак,
Уака ушынхоз агэра згода?

... Машэырнууп сыпхалаз ара,
Ахракэа сыцсы рыхэараназ.
Истахуп уажэ сырпырпырц хара,
Ахэымга, иахьанза урцэахитаз.

АПКАҚӘА

Ажәйтәуаа излархәауала, апка
ацстазаарасы знызаңык ишәхәоит,
ацстазаара ианалпуа аламталазы.

Тагалантәи амшқәа сыртәыртәын,
Ацхыз еицш срылоуп стахәхәа.
Апкақәа ажәоан зегь хыркъан,
Еишъталан ицоит сицырхәхәа.

Рымәа хароумашь?Иахьнсиуа,
Иааргәыдпан иршбуамашь ауаа?
Сгәы мцарсны апкақәа неиусит,
Сгәы мцарсны исцәыргеит ацсаа.

Спәоит, уажә апәа хаак аархылцыр,
Илсеиқәынцәа зегь цашапәа збоит.
Ма акы абызцәа иаарылшәар,
Ускан сгәы ацга ааҕыхцәоит.

Апкақәа неиусит сгәы мцарсны,
Рхашка уажә ацга хәашь хыуп.
Схбаақәа азхыцреицш ирыгәтасны,
Урт рыла схбаақәа зегьы хеуп.

Ажәоан мдыдындаз макъана,
Ма амаңәыс мыкшандаз уажәы.
Апкақәа ар реицш ресиҕекаан,
Инеиусит, еишъталан зегьы.

Рымѡа хароумашь иахьнеиуа?
Иааргэйддан иршьуамашь ауаа?
Сгэы мпарсны ацкакѡа неиусит,
Сгэы мпарсны исцѡыргеит апсаа.

НАРТАА РЫЗХЭЫЦРА

Истахуп сицысшырц сгѡыргъси сгѡырѡси,
Урт рхѡаѡ сгылоуп сымацара сзацѡа.
Бааигѡара сыкоуп, сгѡыгра Сатанси,
Сатанси – ацхѡыс кѡыш, сгѡахѡтѡы сахьыгза.

Издырусит, баштаѡ сымѡахьцусит хѡылбаехак,
Даѡнагѡагѡан ускан Гѡында схѡы лырхиап.
Аха схѡыцракѡа сѡимшѡа сыкоуп иахьак,
Быцкѡынцѡси ацъныш такѡажѡи сѡкѡшѡазар калап.

О, Нартаа, ускан, илзымзырѡааит уи,
Рыхъз имырцѡазсит Сасрыкѡа, рапъа.
Рыетадырхоит рымала, ишьра ргѡагъыр,
Гѡнахароуп расакѡа ирыхьшыр ашьа.

Сасрыкѡа днашцазам, Сасрыкѡа драпъоуп,
Иалшоит уи ишьа цкъа сиднакылар мышкы.
Мааналагъы дрыпъятазам, башацѡкъа ижъоуп,
Инамзааит ацъныш-такѡажѡ лыгѡтакы.

... Издырусит, шѡаштаѡ сымѡахьцусит мышкы,
Гѡында-цшза дысцымлар уа исхьцып сыцсы.
Анагара иашьталар ацъныш лыгѡтакы,
Базхѡыц, нас, бѡацхъа ицѡырыргои урт бласы.

СЫБЗИАБАРАҚӘА ИРЕИХАУ

Исымоуп ипсымаң схаәра,
Сабаңәа исзырхъчаз иахъанза.
Ажәәан, о, иулшару схәәра,
Идурхәарц цьюкы, дықәрахъымзан.

Аңсра азакәым сыкоу спаны,
Ус баша дымгәыңаант азәгы.
Апхәқәа са сыхъыз хәаны,
Исыңхәойт рыпкә ситагы.

Ауабы иңсымтәра иахкью,
Аамта аеаңсахт еакала.
Исыздыруам саргы сызхыркью,
Саргәамцусит уи сара гәңәала.

О, сыдгыл, спаша зхаңкы,
Учхара абаап еиңи игәңәзаап.
Узқәәс исзалухт моакы,
Сгәаштыбжь уа укынза иназазаап.
Машәыршәа уа узиаск хәашпыр,
Убла ихпәәлсит икыалаз
Тәыңк, аха ихымхкәа сыңсыр,
Ускан уи азиас иххалаз,

Арахъ иззхыңрым иңхашъаны,
Сыңсы. Иара уака илсикәазтып.
Ирхәашт цьюкгы уака игәәңны,
Дыңсызар дыңсит нас, даҳхаштып.

Сырхаштусит, азиас хөашпыны
Иахынзарбо, аха нас ицкъахар,
Ирымхөашси, мшөан, уи дзытны,
Даламлахъаз, иабакоу ихабар?

Ускан уа ахахөкөа ирхөап,
Сара шсакөыз азиас зразаз.
Сыдгыл, о, нас агөра угап,
Сыбзиабаракөа уара ушреихаз.

АЦӘӨАНШЬАП

Ицөөаншьап анышөаза датан дхынхөит,
Дгөакит, дуазырит, игөы мыжда лахөит.
Шьта уаха гөыграк изташа хөа егыбом,
Ишпеиури, дбарцьеиусит, ацх лашө изхгом.

Агөырөа цөгъа атахмада шьта изхымгар калап,
Ахаца гөы сицакрыма? Изалшарым, о, мап.
Адырөаены шаанза дгылахт еита,
Амакъа иаеишьин ихит уи иеиха.
Дабацои абырг шла, дзышьтоузеи уажөшьта?
Итакөажө лымала дазныжьны аоната.
Дцойт, аха дабацой, изыцшыда, иба?
Анышпөынтрахь днеиусит дахъжу уи ица.

- Уаала, дад, уаала, иахцөажөит хуардын,
Ихжөаз алыра хацсахыр стахын.
Тәгалара акрагума, ишлахьсит ацыкөрси,
Уардында ханыкөха, идыр, хацхашьсит.

Аандакәа ргәгәамзар, силахашт лассы,
Нас агәылапәа рсапхәа ицәырхгои бласы.
Оыцәа ахапәа егърылымшеит рхәап,
Ихаицәоугъы ихаицъугъы шаххыччогы убап.

Уаала, дад, уаала, иахцәажөит хуардын, –
Длагырзышо атахмада дакәшон ахатгәын...
Дакәшон ахатгәын, амрагы фаскьон,
Апстазаара сидараха ишикөыгәгәоз ибон...

... Нак инхартахь силиааны абна ахапахьан,
Макьана иара имахацыз аиха ашьтыбжькәа гахьан.

Амоан дысцымлеит цьоуки анасыц шәзызшоз,
Хаивнагазар акәхап, хабыцъегъ хлапәкәөзу.
Саауеит сара схала, сымфагъы наскьо цысышбоз,
Апстазаара сыхнахит, нас иарбан мацәөзу

Сөызтазгара. Шоуп цсы зхоу зегъы ирылазарц,
Тәыцк иакарам сыцсы хәта-хәтала ишаны.
Тыхык еицш сөызцәа еснагъ рыгәта стылазарц,
Аацынтәи амреицш ргәы стысларц ирцханы.

Сгәеицшцәкәа иразуп са суада зегъ шәзыхәа,
Шәхы ахыжәымбаан, итшәөзаргъы макьана акыр.
Шәымфахыцла, сөызцәа, шәнеира са сзы ныхәоуп,
Иалшоит уака амла, ма ахьта шәакыр.

Аха апц ду имшо, апәала урт хахьып,
Жәсинраалала инеимда-аимдо ауада харцхап.

Хабдуцәа ишырхәалоз еицш, апцггы пахсын,
Ахан хыщәцарақәарс иахзымхәо, уака иаххәап.

Иаххәап, ари адгбыл ха ҳада ишырцхау,
Иаззымхәшәтәыц ахәрақәа шамоу иахьаггы.
Аамтаггы – инапыла шшыроу акәыцха,
Реицтагзара шхалшо ауааггы анцәаггы.

Имачым макъана, имачым ҳызыхәыцша,
Ацстазаарс усоуп, ес-сыцрак калоит.
Шәымәахыцла, сәызцәа, ишәцәыцәахым сыщшәша,
Шәа шәыда сыцстазаара ашәт еицш иканзоит.

АХАГА ЦШЗА

Сара адырха смазасит бгәы апцқарей акъакъарей,
Бара быблақәа сырхыцшыло исзымхәазсит ажәак.
Сара сзыхъаз акы зацәык ауп – быццзарей бхагарей,
Ажәәан ашқа сәарцшны, бычча-ччо исбырбон ецәак.

Уамашәа ицәгъан урт быблақәа рхыцшылара,
Маркатылла инықәкны иркәадын ба быхцәггы.
Аха ишпаццшаз, иагынщахааз бара бәапшылара,
Сгәы брыцхашъаны хъаала ицәусит иахьаггы.

Иарбан гәнахау нас, анцәа ду бара ибхареицаз,
Избан бара была дзахыччаз ари адунеи?
О, схага цшза, зан лгара цха изгарымцыз,
Зан лгара изгарымцыз аччацшны агәырәси.

Рыцхашьарак ба бышка уажэ исыхоит мчыла,
 Бара брышьтоуп беацхьа инсиуа арцарцэа
 брыхьзарц.

О, схага цшза, Икалозар, уа мацк баатгыла,
 Аонынза са бнаскьазгап, буаөра агага сыхьчарц.

Абан дгылоуп дцөыпаччо быкөла цхэызбак,
 Арцарцэа ибхыччо дрылаччоит ларгы.
 Ах, спшьапкэа цыцөцөандаз сара арака ба банызбоз,
 Ацхэызба хага, исыбтөсит шыта исызхымгаша агөырөа.

Буатэа цшзакэа, амра шыра иашөхьаз,
 Ргэы сибабырфарц, ихтны арцарцэа идбырбон.
 О, схага цшза, ашөтыц зымахө цшқа иамшөаз,
 Апөы былхуа зегь нацөкьысла бсибадырбон.

Иарбан гөнахау нас хазшаз бара ибхарсипаз,
 Избан дзахыччаз бара была ари адунси?
 О, схага цшза, зан лгара цха изгарымцыз,
 Зан лгара цха изгарымцыз аччацшыи агөырөси...

АЛА

Ала бзиа апсымтаз апта итышны
 мөа харак иныкөлоит, апсра ахьзаанза.

Ашышыхэа интыцит уи апта,
 Агөашөаө иаатгылан иаацшит.
 Нас иарзырц атахызшөа ашыта,
 Иахьазымдыруз тыцкахь иццакит.

Ицон ахы ақөыжыны, ахала,
Ацсра мыжда иапыларц ицон.
Аблақөа төын уажө гөырөала,
Алабжышқөа цөыкөбарны икатөон.

Ари агөарабжыара,
Абнара, адөхөыцшқөа,
Зегы-зегь азгөакыан иара.
Мац цуама, ускан икөыцшзан,
Рацхы акөны ианааргаз ара.

Уиижьтеи ицуазеи... Уажө иабакоу,
Аарла сихнагоит ашыапқөа.
Аблақөа цкы ирзеилыргом иахыкоу,
Ирызхыацшзом уажө иавсуа алақөа.

Агөы ццакгы цыхьеицш изеисуам,
Ашыамхы цьбарагы наскыагагоуп уажөы.
Атөымуаөггы ахухөа изиеишуам,
Ацсроуп, уажө ацсроуп изыцшу.

... Ицон ахы ақөыжыны, ахала,
Ацсра мыжда иапыларц ицон.
Аблақөа төын уажө гөырөала,
Алабжышқөа цөыкөбарны икатөон.

ТАГАЛАН

Икапсоит абыҭ ѓежѳқа,
Ипсуеит рхы нықәпан,
Амала, рхаа удырдырзом атлақа урт зәс.
Тагалан амш хышәашәқа лбааит уажә Апсныка,
Атлақа рхы андраалар акәхеит изықәшәз.

Иржыз адхэызба лсицш ацтакэа инсимартэалашт,
Резьхдыркэа узымдырзо шыта рылабжыш реыкэкэа.
Асар хэашыкэа адгыл азамоакэа цыркыалашт,
Ашыац иацэаг цыркыалашт, азыпсы рхыкэкэа.

Икацсоит абыгъ ѳежъкѳа, рхала ртыц ылхуа,
Ацкакѳа сгѳы интыцраан ицоит, ицоит, ицоит.
Изакеызеи тагалан, ак сыто еак сымхуа,
Хѳыццас зны сурцѳыуеит,
Анцас зны сужъжѳоит.

Тагалан, тагалан, ухынапкәа рыла,
Цыкәрсилә илсипсиуа иуртәусит ацакәа.
Аксеихәа агәыла изситәусит игәыла,
Ауалыркәа ырылапоит ирхоу амакакәа.

Икапсоит абыгъ оежъкѣа,
Абарт зегъ мбакѣа,
Адгъыл ажы ахыр хѣа ишѣоушѣа тынч-тынч.
Нас азын иапылоит иагъцсымкѣа-иагъбзамкѣа,
Асы апака иагърылцусит арыхѣтѣантѣи рымч.

Сгылоуп тагалантѣи амш хышѣашѣа сѣылахѣан,
Ацкакѣа сныжныи ишцац ицоит, ицоит.

Ақәа пәыкәбарқәа леиусит сзамәәқәа ирәибахәа,
Абар амшггы цшәаала ахәларахь сихоит.

АБАКА

Абака задыртыз дарбану?
Азә иакәым. Уаа шәәык...
Қытак иреиғыз әңеицәа...
Урт зықәцоз дыруп,
Рыхъзггы аамта иамырзит.
Ишца нас? Иара иәңеицәан!
Арыцхара – атахара акәым...
Дрыцхауп шәәцхәәә дзызнымхаз,
Убри иоуп назаза ари адунеиәс
Хъзи-цшәи зытнымхаз.
Аха ауаа рацәа иааргәыдцан
Ус, псаатәцас иузышъом.
Ршәам дгъыл унықәланы
Бзанцык узгәацазом...
Дтахоит афырхаца,
Аха ахааны дыцсзом,
Дызгәыцахәхәоу анышәнап
Духаштыр аузом.

АПКА ЗАЦӘ

Апка зацә әжәәан иххәлеит,
Игәытшәаагаха ицәыуеит иара.
Асенышъыбжьон афызцәа ирыцәкәлеит,
Иаздыруам шъта ахы ахьархара.

Игэытшыаагаха итәусит иахьакгы,
 Апка запә алагырз асыхәхә.
 Ажәфангы иалазом шыта уаха,
 Лабжышла аблақәа тәуп ихыхәхә.

ИАЦАХАЗ АҢЫҢ

Инсиусит асыоқәа са сылацш мцарсны,
 Адәсиужь иакәшоит ахткьарейцш иласз.
 Асыоқәа, сшәыхәоит, ауаа реицш шәсизцасны,
 Ишәышытоу асы аблақәа шәырцәымцан зынза.

Исыоуп, ижәдыруаз, шәышытахька иншәыжыыз,
 Уигы шәа шәсицшцәкьа аиааира атахын.
 Аблақәа ирхуп уи анышә иасашәыжыыз,
 Агәыцшышә ахьнсиуаз имнеит апшамхы.

Икәыцшуп макьана, иацакәын аскаршәзан,
 Алацшкәа ирнызсало ианакәшоз адәы.
 Ахызатә зхьымзоз, уажә шәышыта астаршәзан,
 Ишәышытоуп, ишәхьымзар, сикәжәап нас агәы.

Ахыцхәа инкаһап асыоцкәын днахырууаан,
 Адгьыл рзызуа акьыркьырбжыы аргап.
 Иаахәылкьо ашытыбжь цсаатәшәа ишәапыууаан,
 Асыцшышә ахьымназакь аынза иназан.

Издыруада ускан ацар ргәы итархәо,
 Адәсиужь иакәшоит ахткьарейцш асқәа.
 Анисараф рыцхашьара ыказам, аха сшәыхәоит,
 Асыоқәа, ишәхьыжәгза ишәышытоу ассиқәа!

АЗЫХЬ ЦШЪА

Саатгылеит мачк,
Снанцшылахт амѡа сызнысыз.
Зегъ шызбаз икоуп, ситакрак ыказам цъарггы.
Уи ацыха зыхь иатаауа мацхамашь, ихыстыз,
Ма мшыенеицш уахь ауаа неилома уажэггы?

Уи аицыхраз сара исылпоз заа издырхъаз,
Ахацакъ иаалжжит, ахырхарта цкъа иабарц.
Амѡа азылхтэын,
Амѡа азылсхит кэыркэаз,
Зышхэаны уи иасыхэо ауаа ирхахарц.

Кэыркэа шоураз, цсы зхоу зеггы азы ианахэо,
Иара неиусит ахъхъа-хъхъахэа абжбы ргауа.
Инышэмыжбын, енак зны ишэымбарггы уи згэахэо,
Сара издырусит сита ахышътрахь ишхынхэуа.

ТАГАЛАНТЭИ АМШҚӘА

Ақәа ухәсит хәа,
Икыдцѡоит ишкыдцѡац шыыжъаахыс,
Амацѡыс кама адтақәа иргѡылкѡоит, сиѡырффо.
Ацѡыкѡбарқәа рсеицшыны ахыбрақәа ирхынхалан,
Адгъыл иныкѡтѡоит,
Нас, азамѡа кычырақәа ирхыкѡкѡо

Ицоит, енактѡи рахра быргцас реанраалан,
Аҳаракыра реахыбаан,

Иқәцакәсуа, ишзахәо ицоит.
Иабанзазцой, нас адыд рышьтамта инхылан,
Ахаан урт мхынхәырцаз иара уацәкья иархәапоит.

Тагалантәи амшқәа рыхцәы иацәа цхьархәазом,
Рыырпәгъазан иааиусит, бааи-пси еилдыргарц.
Урт рыдлацса азын ахцәы ашлара хакәнарцшзом,
Ххәычра адәы шкәакәа хнықәлан ассигәыдда
кахцарц.

ААМТА ИАРКЪАЛАЗ

Рыцхароуп аамта сакала ианузныкәо,
Аамта анапала сиханакуазар усы.
Ускан, ацсрацәкья угәазыхәо ушыкоу,
Иуцыршәаз кәицк аалапоит ушьапасы.

Иахьакәымзар уацәы... Уацәаптахь... Ёааны...
Ёаамтак иахпаз ауаатәыоса дара рхала,
Ухьз шытырхусит, жәәанынза ихаракны,
Аха уаанза...
Уара аамта иаркьалаз, акьала...

АТАКӘАЖӘ

Длабаркыгәуа днсиусит атакәажә,
Илзынхаз уи лымшқәа цхьазо.
Илзыцшуп шә-зцаарак ртак уажә,
Издыруада шыта урт данрыхьзо.

Амшгы ааилымгазсит уаха,
Икыдтәаны илсиусит ақа.
Днеиусит лыпсы аарла уи дахо,
Ибаазоуп атакәажә лшыапқа.

Хыцъара икәыршәу лхарггыжә,
Цөыкәбарк азынкылом уажәшъта.
Иараби, дышпаңеи уи днаңажә,
Ахарггыжә ишцеицхеи ллақта.

Иабанза? Дабаңои мшәан, лхала,
Атакәажә, неихыркәа змазам?
Аңәахсицш, адәызаңә иңәхалаз,
Данхалсит амәаду, уаә дзынзам...

АЦХӘЫС ЛГӘЫ

Абаллада

Илура лзымдыруа дгылоуп аңхәыс,
Азбаөңәә рәаңхә дуазыруа.
Хымш дузза азбаөңәә ахәаңшуан рус,
Шъта илдырусит урт ахык ирзыруа.

Ашьра рыкәырцсит, хымш роуп инхаз,
Лпазаңә, лашъазаңә, лхапа – зеггы.
Амбатә рзырзбеит, амбатә зырәиаз,
Аха аңхәыс ахәара калцсит уеизггы.

Ахык ркынтәи дынрыжыырц азәы,
Данцслак зны гәыблыла дызжыша.

Днышьтахар дышлымам илзыржөшә азы,
Ла лышьтахь аоны ашә аазыртыша.

Азбаоңәа азыразхан, длыртеит лә,
Аха аңхәыс заңә мап уи иңәылкит.
Азбаоңәа рәаңхәа иалырсын лшәмхкәа:
– Сшәыхәоит, аңхәыс шәа шәылхылцит,

Рдунеи рыцсаххәсит сызхылцыз сара,
Урт ркынтә шыта аиашә дсоуам.
Исылшоит еа знык хаңа аңара,
Икалоит дасә цак уа са дсоуыр...

Азбаоңәа азыразхан, длыртеит лашә,
Абахта ашә ашышыхәа уи днадцит.
Иңәаа-ңәаауа лгәыхәңкәа иртаҳәхәон лшә,
Уаңәкәа лгәы ахахә еиңш иткәацит.

АШЬХАҚӘА СЫЦХЬОИТ

1

Ашьхақәа сыцхьоит,
Ахрақәа сыцхьоит,
Шәәсакгы снарцыршәар ртахым.
Урт рааигәа саныкам пстазаарак сыгхоит,
Урт рыда, избоит, сматәахәым.

Ароашкәа ирхылцуа абжьыхаа смаҳакәа,
Ма ахраә имбакәа бҭацмак сырбо,

Сыңаргы сзеицхыуаз, ижәдыруаз, урт ракәын,
Җынлагы урт схәйра ишалоу ихәлон.

Ашьхақәа сыңхөит,
Ахрақәа сыңхөит,
Аацынроуп инеиужны уажәшьта.
Шьтапәкәа издырусит, сгәашьымхгы җыңхөит,
Ахра сицамк абла стацшыхусит еҗта.

Издырусит,
Аххахә дукәа уака рыхыртхьсит,
Ахаскынгы қашәқашөит шыамхахы.
Амшәқәа ртыфрақәа ныжны ицәырцхьсит,
Адау имцагы былусит шыта ахәахы.

Ашьхақәа сыңхөит,
Ахрақәа сыңхөит,
Сцароуп, уахь сцароуп еҗта.
Сымсаагы ныхәоуп,
Сқәышпрагы ныхәоуп,
Аацынроуп инеиужзан уажәшьта!

2

Ресицыршәт сылацшәаәс дгыли-жәәани,
Урт рнаәс сара уаха акгы збом.
Җашьарак сыхьыр шыбзоу цсрами,
Сышьхақәа реацхәа нас сыбла сызхтзом.

Сышьхақәа абаагәарсицш игылоуп
Ишгылац, рхы шыткәыцәаа икны.

Сыпыхақәа ркәал саргы исылоуп,
Урт рыда скаломызт суаоны.

Рыкәреипш идууп рыхшыюгы,
Урт зхааным хәа ак ыкам ара.
Санцслак урт сыркәыган сызжызгы,
Хыла саирст ауп адамра.

АЦХЪАРЦА

Игеит ацхъарца абжы, –
Ацсуа ицхъарца.
Сықәтәсит сласны,
Уи абжы ансаха.

Закә бжъузеи иахыпцуа,
Закә бжъузеи иахоу?
Акыр шықәса зхыцуа,
Жәытә ашәоуп иахәо.
О, ацхъарца, сухәоит,
Ацсуа ицхъарца,
Уа убжы хаа сыхәоит,
Ғазнык сгәы капа.

Ускан сымчқәа ирыцлап,
Ускан схъаақәа псып.
Уашәақәа насыцлар,
Сыжәәан каххаа ихтып.

Сыпцәқәа бымбылхап,
Сыдгылыгы цпзахап.

Сзиас хэычгы мшынхап,
Саргы сгэы аздап.

О, апхьарца, сүхэоит,
Апсуа ипхьарца,
Уа убжы хаа сүхэоит,
Еа-знык сгэы каца.

СЫНАСЫЦ ШКЭАКЭА

Иахьатэи амш сара сзыхэан имшы шкэакэоуп,
Гэаги шыцреи иахьа зеггы рынхам рэыблаауп.
Апхьацкэа ирсыжэу азаза симхэыцкэа ирылоу,
Са сгэы апхарала апсабара агэы ёкаауп.

Апшэацшы иагэылцхоит уао ицэимкьац гэык асахьа,
Уи иахыкны ө-блакы рынасыц лапоит.
Ицэышза ажэоан иацоуп ацта пржэахак,
Аапын цштэы хаа апсабара зегь кэнацоит.

Издыруада, сара саапын, сразкы шкэакэа,
Апшэтыц шкэакэак адгьыл шкэакэас иазнырхар?
Уи апхэызба, иац ианылаз амша шкэакэа,
Лгэы тгэыргьаа, лнапы шкэакэа азлырххар.

Иахьатэи амш сара сзыхэан имшы шкэакэоуп,
Анакэ шкэакэа ахра шкэакэа иаёатэоуп.
Шыжь шэацшы ишагэылцхо збоит насыц шкэакэак,
Азаза симхэыцкэа лабжыш шкэакэан икацсоуп.

Уажьыцөкьа исымазам гөалак,
 Адунеи зегь кашпырран избоит.
 Абарцасы дықөтөаны сгөыла,
 Иныцакшөа ашөахаак лхөоит.

Амра иснарпусит ашөахөацкөа,
 Ашөахөацкөси ашьацкөси силацсоит.
 Зашөа зырсыщыз имшацкөа,
 Ацсаатө рыбжьы хаа силатөоит.

Уажьыцөкьа исымазам гөалак,
 Ацсабара цштөы хкыла иеырбоит.
 Адунеи ду штөутгы гөырөала,
 Иаасыкөаршан зегь ссирушөа избоит.

АМАЗА

Ицөаакыз аблақөа сыхөацшуан скылкаа,
 Урт ирхыз алабжыш иалцхон мазак.
 Гөацхарак маалықьха лқьышөқөа инарыкөцраан,
 Сдақөа инарталан, иатөсит асыцхьак.

Ажөоан иазымцөахыз гөыргьа лабжышны,
 Азаза симхөыщкөа ахөозаарын иахак.
 Ашьыжь ацсабара цырцыруан инеибейцшны,
 Азаза цөыкөбарқөаггы ирыман мазак.

Амаза рыман ахахөқөа, ашьацкөа,
 Рымаза иахөаеуан нахьхы ацөкөырцақөа.

Зымаза ззымхәаз ацх лашә, имшацкәа,
Адгъыл иналарз иагсит агәырџақәа.

Акызацәык зымаза ззымцәахыз апшәтыц,
Агәы цшқа тырхьахьа иаанартит шарпазы.
О, усыха амазақәа реизгаџ хәыч – ашьхыц,
Апшзара атәыла хәыч уатаа дасә знык.

АЦСАБАРЕИ САРЕИ

Зегъ-зегъ апшә хаак ианалоу,
Ацсабара сакала ианшоу,
Ускан саргъы уи ахаара салоуп,
Уи ахаара – сыцсы зыгәароу.

Ашьхақәа ускан ргәы цкәыноуп,
Азырџашқәа шәтышха иеырбоит.
Акацкацкәа рашәа хазыноуп,
Сышпцкәыщәаа хракахь сыргоит.

Уахьынтәи апшә хаак насхылщыр,
Иҳаракзоу хракаџ снатәаны,
Схьаақәа цхызцас инасыщрын,
Сымрагъы кацхарын ихааны.

Сыздыруам санаалоу, иснаалоу,
Апшәала сгәы зегъы тәуп.
Зегъы-зегъ апшә хаак ианалоу,
Ацсабарагъы апшәала итәуп.

АРИ АЦСТАЗААРА БЗИА ИЗБОИТ

Ари апстазаара бзиа избоит!
Лызэзэатэкэа дрылган уажэ сан,
Лхы ыышьтыхны ажэоан ахь доацшусит,
Амра лхазсауа илхан.

Ари апстазаара бзиа избоит!
Адэкэа, акаршэрақэа, ахэкэа.
Урт са исыцуп, сгэы карцоит,
Иаартуп са сзы урт рыгэкэа.

Ари апстазаара бзиа избоит!
Ахэса цшзақэа уи ианалоу,
Бзиабарак маалықьцас сеимнадоит,
Иеырба-сырбо урт сыбла ианхгылоу.

Ари апстазаара бзиа избоит!
Рацэак сашьтазам сара,
Хамтас исатэашьахар исызхоит,
Уацэтэи амш лашагы абара.

АРЦАРЦӘА ШӘАХЬ

Хацстазаара иара усгы икьаеуп,
Сшэыхэоит, бзиа еибабо, ишэыхьча
Шэыбзиабара. Ақэыцшра иацуп
Агэыцжэарақэа, аха шэгэыргэа, шэычча

Сара издырусит, азғабцэа зегь ссирқэоуп,
Рыбла гэыкқэа бзиабарала иртэны.

Амзаѣсицц инеибесиццны зегъ кѣыццкѣоуп,
Инаѣаччаз ус изцапам рхы ртѣны.

Ргѣы шѣамысын арцарцѣа, урт амачаз,
Шѣа шгѣы ацхара рышѣта ишаны.
Зынза амачзоуп иртаху агѣра ргарцаз,
Дара рзыхѣа адѣы шѣшыкѣу шѣа шѣшаны.

Ашамтазы сбахчаѣы цыс иацѣак ҕыхан,
Ацѣа салнахырц ашѣа хаак сзахѣсит.
Сара исыгѣтыхаз уигы иагѣтыхан,
Уи ашѣа цстацагаха суада ааимнадеит.

Шыри, имшандаз, имшандаз макъана,
Ари ашѣа иалазѣар хѣа спѣоит даса ашѣак.
Ажѣѣан иаҕалапо амза магана,
Ѣаамтанык еицшымкѣа иссирзоуп уахак.

Сашта кѣырцарц ртахушѣа абгарымцкѣа,
Иаакѣымцзакѣа уахакгы акѣиц рыцсакѣоит.
Урт срыцуц сыѣуа, сыѣуа саарцрымцкѣа,
Ацх ссир цшѣаалаза, цшѣаала ацсы агоит.

Егъагым ашара, арбагъкѣа ааикѣѣыртхѣсит,
Ацхызкѣаггы цшѣаала инархыцхѣсит ауаа.
Ашбыжътѣи ацѣа хаа шыта ахы снардырхѣсит,
Аха сдырцѣом ашаецѣа иацѣыхаз ацсаа.

АБҒАЦЬМА

1

Снеит уи ааигәара, ахрақәа сыерыпарз,
Абғацьма ықәгылан исхыкны хаҳәык.
Уаха халарта амазам, сгылоуп сышгылац,
Спәоит: ахьейоҳәа иаагар цъара бжык...

Ускан абғацьма, ахткьареицш имцашеи,
Ажәеицшь исатәеишьаз исцәалазусит апша.
Ахрақәа ахысбжы ацымхәрас ирмаҳашеи,
Ахаҳәқәа реинкьабжь, уажә иазкзом схыцша.

Исывакыз сабцъар сәахсит ашышьыхәа,
Абғацьма инақәскит агәыцәкьа иарбаны.
Аха ысылымшеит аихсра... Ахрақәа ирхыхәхәо
Иқәгылан абғацьма, апцшара сизганы.

Иқәгылаз уака, шыап ахызымнеиц ианзхала,
Абғацьмеи ахрақәеи ажәоан рызқәанца иркыз.
Итабуп, апцшара, иахьулшаз сааиқәхәалан
Сынкылара, агәнаҳа калаанза изхәасьз!

2

Сыхаара, быхцәы бырфын цбыртлазшәа,
Ароаш кнаҳа гәаоак итәссоит.
Анасыц кәицқәа уа ибыцсакьазшәа,
Ашәах кәапца уахьынтә ихьессоит.

Цакьа шәыгәрак цшыаала асадкыл,
Бғацьмак хықәгылан уахь итацшусит.

Имцандаз макъана, сылапш уи иадхалт,
Сылапш уи иадхалт, уи апка сыпшуеит.

Абасцәкә уи ааигәара снейны исымбацызт,
Снаџсцәкә абґацьма гылоуп иеырбо.
Убаскан бжыщәгъак геит исмахацыз,
Абжыщәгъа – снаџсцәкә атәыла рыбго.

... Ицсит абґацьма, роапшас аекнахан,
О, закә блахкыгоузеи азы апа иазцо.
Изтацало азеилапра иканамцоушә гәнахак,
Апәах кәапза уажә уахынтә ихыссон.

СЫМѦА

– Азәыр сиеипшума? – Схы сазцааусит. –
Илсхмашь сызхымкьо схатәы мѦа?
Иахынтәаа сзеилмырго бжык саґаусит:
– Апсґазаара агәеисыбжь ауп умѦа.

Сиит сара, азәыхәа сыкоуп спаны,
Зны амацәыс сауп, зны – адыд.
Зны сыччоит, дасазных, сгәы пжәаны,
Снапала сгәы иаласцоит арыз.

Зны лабжышла иѦуп сцәахәакә,
Зны мрапәахәала ирысны.
Зных, сырхыршәлоуп ацәкәырцакәа,
Ѧа-зных, ахра дуқәа сыреысны

Схалазшәа збоит уи ахәаҕы,
 Адгъыли ажәәани ахьсивцоу.
 Адуней апыцха снапаҕы
 Искушәа, икоуп схы анызжьо.

Издырусит, са сыда ҕазәы
 Изгәатазом са сыблала избо.
 Сыртоуп тагалантәи амшқәа уажәы,
 Схәыцрақәа рзы-мшын сызхызго.

АКӘА

Уцшза-халалза абас узшада, Акәа,
 Апхәызба цшза леицш угылоуп усырбо.
 Исыздыруам, хара дгъылкаҕ са саныкоу,
 Иарбан мчу, иусиҕу қалакь ыкамшәа сзырбо.

Сара смизеит ухан хьыңәцарақәа руакаҕ,
 Умәадуқәа ииоуа ирнымызт са схәычра.
 Аха снаган сынтауршәын уара угәаца,
 Шьта издырусит изакәыңкәкьоу угәбылра.

Ацәкәырца ссақәа уа усықәахь имәахьцуа,
 Сыцсы мпарсны нак амшынҕәы ианазцо,
 Дызбоит быргкгы, шәышықәса шьта изхьцуа,
 Цхәызбак илацш лыдхалт лгәы леанцо.

Сгәы рзыбылуа сырнун сара умәадуқәа,
 Уцхқәа срылоуп уа уцәашыблақәа пышышью.
 Нас, сабицас сеынтаршәны уара укәа,
 Ацәа сыенастоит уцсың абжы шсахауа.

Уцшза-халалза абас узшада, Акәә,
Ацхәызба цқа леицш угылоуп усырбо.
Исыздыруам, хара дгьылкаә са саныкоу,
Иарбан мчу, иусигъу қалақь ыкамшәа сзырбо.

АҲАРАКЫРАХЬ

Аҳаракырахь, шьхацамџак саныларц,
Аҳаракырахь исыхоит акы.
Шьта агаәа ныжьны сцароуп шьхатәылахь,
Уахь амџа сызқәылоугъы шәартоуп акыр.

Ақалақь салымиааит, апшьақәа сымбацқәа,
Егъараан цлакы амца сыштәоу сыршахьсит.
Схәымца леиҕажьны спыцәоу, имшацқәа,
Егъараан акацкацқәа рыбжы саанарцшхьсит.

Апшәарах рааигәара снесихьан акырынтә,
Избахьан ахрақәа урт рыда ишматәамз.
Сахьнсилак ахаҳәқәа исзыруан маакыра,
Арџашқәа спыллон реиха ашоура анкатәоз.

Аҳаракырахь, ситахгъы аҳаракырахь,
Стәы сыхоит, исыхоит, исыхоит сита.
Сан, сымџа ныхәа, сцароуп шьхатәылахь,
Иччоит, игәыбызгуп амра алақта.

АШЫҢАҚА

Амра амшын инзаалсит цшыаала,
Ажәәан шәәцшыла ицыблаауа.
Ашәәпыцбац цшуп, реанраалан.
Ацх сиқәара уаха исасуа.

Иудышшыраха ашыақәа,
Азаза рылахәусит уахак.
Амза иаршәусит ашәәхәацқәа,
Ацх иагәылшәтүсит цәәхәақәак.

Рыцәа тынчуп иаацса-икараз,
Хәыци-дуи уажә зеггы.
Ацх сиқәара, тынчрак салак,
Акәа старшәуп уахаггы.

Амза иаршәусит ашәәхәацқәа,
Ацх иагәылшәтүсит цәәхәақәак.
Ашәәхәацқәа – ашәә ыцқәа,
Ах, иссирцәазоуп уахак.

Цшыаала сықәуп ҳара ҳашта,
Схәычра хага иәуа иахьтаз.
Истахуп избарц уи ашыта,
Имхынхәзаап сныжь иахьцаз.

АКАХУАЖӘЫРТАӘ

1

Акахуа лыршусит ацхәызба,
Илахәыхуп лхағы.

Сара рацхъа уи данызба,
Кәицк аацәыцлашсит сгәафы.

Закаф реацхъа деырбарыда,
Ирацәоуп арака асар.
Рыуа дарбан, илгәацхарыда,
Ларгъы илзымдыруа дынхар,

Ускан лгәы кәамшәышпә сакала,
Зегъ азсицшны икалап.
О, ирыцхауп, нас гәырәала
Ишыгәжәажәо ахала инхап.

Истахым уи арака дгылан,
Акахуа сиқәацәа лыршлар.
Арцар рыбақәа дрыхгылан,
Зегъы сицсицшны илбыллар...

2

Амра нзаалсит
Абар, шыта амшын.
Хәык атыцъхацәа
Акахуаршәы илзыцшын.

Рқышпә цсадақәа
Ааицралапгт уажәы,
Акахуазла самсалха
Инахәаны иржәыр.

Дыкам арака
Руак, рдырк.

Ирылшоит тынч
Акахуа иацшыр.

Рыбла гызмалқәа
Гәыграла итәуп,
Хәык атыцыхәцәа,
Акахуа иаыцшуп.

Доус рынасыц иалоу
Уаха дрымбари,
Аәстаа ихәхаша,
Шәабаказ рымхәари.

Рыбла гызмалқәа
Гәыграла итәуп.
Хәык атыцыхәцәа
Акахуа иаыцшуп.

3

Оыцәа атыцхәцәа
Абар снарзыцшит,
Ацпалас нархәцрын
Рхәсы аанартит.

Рқьышә уаркалсеиқәа
Шьала сикәацхоит.
Рзамәа цәтыркалқәа
Мрацас исәацхоит.

Иргәагъсеи ранацәа
Изымпыцпрааз абарт.

Егъсыгзам, егъсыгзам
Сыртэыртэырц, абар.

Ашлацкэа акырза
Идрысзаргъ схахэы,
Азгабцэа шэсапхэа
Исхэароуп ссахэы.

Шэыканац – сыкоуп,
Егъсыхэуам сара.
Шэыканац – сыкоуп,
Сыннажэуам ссара.

УЗХА, АЦШҚА

Сапша ица Шэарах хэычы
ихъзнызэылоит.

Избоит, усыртынчзаны уцэоуп,
Шьтыбжь ыкам, уцхызкэа зыршэо.
Аацын цштэы хкыла иафычаз,
Дэыццзакас апэтышкэа кэшэо,

Узкэу ари адгъыл халалуп,
Укахар, иароуп жэы зцо.
Узхар, уи ахьчара ууалуп,
Цсадгъылда ауафы дызгъацом.

Икам уажэ ацтакэа рцэаара,
Ихыцны ицахэсит нак хара.

Угарпроуп, узгароу агара,
Агəашəкəа аартуп ухəычра.

Адуней ссир уалаз угəырғо,
Уажəнатə уака абызцəа рхала.
Ирсигумшыан рсйха узыкəгəырғо,
Уцсеицш убызшəа цкьа хьчала.

Иных ухəычра шыкəскəа цшзала,
Уцей мшны уазгыла Ацсынра.
Сукəныхəойт, ацшкəа блахшəала,
Мышьтабзиара иазхəазаайт уира!

ЗЕГЫ РҘАК

Апосма

СССР жəлар рартист Шəарах
Пачалиа ихьзынəбылоуп.

Шьыжыказ, амра ангылоз, дацгылсит иаргы,
Иналсаргəыца ианышшəа илацшхəаа интсигтсит
Икыта гəакьа. Иаацшзахсит илактагы.
Амра ашəахəакəа иаразнак рсйхьыргтсит.
Иан лнапкəа реицшцкьа иразын ашəахəакəа,
Дыргəыбызгуа амəа харахь ицхьон, урт ицхьон.
Ахəыцшзакəа ирсалакьуаз амəахəаста-захəакəа,
Ажымжəа кала иабызаха ашыкəскəа дрыцхуан.
Идрыцхуан, иахьакəымзар уацəашьтахь, сааны,

Ирхыз ауабытэыоса дырхымкыакэа днсиларц.
Ахаан урт симапларцаз ишрылпоз иқэпон,
Ауаф ишпытакэа уахгы-сынгы ирызхыауаз.
Урт ирнылаз дыргэылахаланы хэыкахь дыргон,
Имырдырзо уи ишпытакэа ишрызхыауаз.
Абарт амфохэастакэа шыжыказ дырнылсит иара,
Ак ахыанцэо афыза днаскыанагарц иаицылон.
Ах, ишпацэгъаз, фызада-цызада апара,
Аха днсиуан... Лассы амфаду тбаа днанылон.
... Днсиуан. Амфаду тбаахь ихан уи ихы,
Адгбыл агэсисыбжь дазызырфан дахыниуаз.
Уи адгбыл сакалаза ахыблакэа ихын.
Имариамызт анысра уи амфаду дзызнсиуаз.

Апсабароуп ауабытэыоса дуабытэыосаны дызшаз,
Цсы зхоу зегъ рааста уи сакала дхэыцуа,
Амроуп апсабара ахызы ахзыршаз,
Ажэфан ауп амра апфохэакэа зныччало.
Адгбыл гэыхалал иагэтыхоу рацэоуп.
Адгбыл ахаангы ауафы ицэа-ижы иазхыаазом.
Мышкызны, иадырусит, уи акэа интейзоит,
Дызхысыз апстазаара, икарахаз игэы,
Имазақэа зегъ змеидоз асцэ блахкыгак...
Кыатара ақэлазом уи иаиркыз апфашпы,
Адгбыл ыканап ауабытэыоса изы цссыхан...
Апсабароуп изылшаз ауафы абас дгэыбылфоны,
Цсы зхоу зегъ рааста уи адгбыл дазхыауа,
Ижэлар дрызхыауа дкалазар дшаны...

Уацѣтѣи амшаз дуней ыцкк иатаауа,
 Цьоукы дрызгыларц аацынтѣи амрейцш дхааза,
 Ахапакъ кылзцѣо апъха зыхъ еицш дыцкъаза,
 Хѣаа змазам адуней лапарейцш длашаза...

Ашарцы ецѣеицш алашыцара даагѣылцхоит иара,
 Асценаѣ, ауаа рыбацкѣа тырхаха ианизыцшу.
 Аха ашарцыецѣеицш бзанцык ицѣым аташѣара,
 Иаха-иаха ишьтыцра мцабзуп изеицшу.
 Асцена дыкѣуп, цстазаарак ацсы ахацѣ,
 Уи игылашъа, ицѣажѣашъа цсыс ирхазоуп
 Зкъы маза иргѣылцшаау цыхъашѣа маншѣаларак.
 Асценей иарей реибыртсит, дарбан ицѣырырго,
 Азхыцрейцш ицѣкѣырцоит аказара ацыцхъкѣа.
 Уи дфырхацоуп, зны ахапа иламыс тызго,
 Зны ичхара мачуп, деибакусит аццыхъхѣа.
 Асцена усоуп... Зны сабитас дкѣамшѣышѣуп,
 Зны дбыргуп, зны иажѣакѣа иуархѣо шаноуп.
 Дзакѣызаалак, игѣтыхакѣа злсихѣо апсышѣоуп,
 Апсуара, уи ицстазаара земаздаз шаноуп.
 Уи иблѣкѣа ахаангы иуархѣазом ишаапсаз,
 Иссируп, абриакара агѣамч-лаша ахыцшааз...

Ауаѣы ацѣра имоума, деихѣлахан дызражѣаша?
 Ауаѣы ацѣра имазам ихифаартѣо адуней.
 Ауаѣы имоуп ацѣра, ицстазаара злсишѣаша,
 Рхѣаакѣа изеицызшыша иажѣарей исарей.
 Ауаѣы имоуп ацѣра даатгыланы дзырхѣыцша,

Ихьпәашәаза инаспырцит агбақәа изыхгылаз,
Стәырса рымбагәыпшеит итаз ауаагы.
Ба бакәын, ба бакәын схәыпрақәа ирылаз,
Аха уаха бхабарк кабымцеит зынзагы.

... Снеиуеит гағала, зеггы-зеггы сзеицшны,
Бташьқыруа бызталалоз амшынгы таңәуп.
Ирабхәаз сыздыруам, ихәытхәытәуа шыжъяахыс,
Ацәқәырца ссеи ахақә ссеи ак сцәырзарц иаәуп!..

АФЫЗЦӘА РГӘЫ АЦХАРА

Енвер Ажыба. Ацсны жәлар рзы ихыз ҫыцым. Ҳазпаз имтаны уи диит Ажырныхәа ауха. Ари, ус машәыршәа икалаз усзам. Ҳазпази иарси ирыбжарҫеит маза цхак. Уи ацха – ацстазаара моа даныланы дшааиуаз, сеидру, хыхын-тә идзу, иара днылагылоит ацсуа литература апә-гәашә.

Цьоуку-цьоуку арҫаиоцәа ишрыхьло сицш акәымкәа, уи дназыдгылаз апә-гәашә ачарахәа изаатусит. Кыр цуан ацсуа литература ари ахаца иаара иазыцшыижьтеи. Уи дызталаз адоуха шта апһац арера дацәшәо, араһь азиас иацәа ихызсало ацқақәа рҫицш ихыз азызлан-тыцхәцәа ихыхра иашьталаз дырцәымшәакәа, икыта гәакыа Мгәы-зырхәа ицәыригаз апәа ахапа хәо, уи иашәақәа рхыгҫеит Ацсны ахы-ацыхәа.

Насыц имоуп арҫиафы. Ирҫиамтақәа апһаоцәа ианаз-харцо. Ас ухәар ауазар, Ацсны апшзарҫеи, аһаан, агәы-рҫеи, Ацсны жәлар уапәтәи рлахынңҫеи, Ҳазпаз илаицаз ақьиарҫеи, ауаатәыоҫа рыбжьара ацқьарҫеи поезиатә быз-шәалҫи жәабжь хтысны иапицахьоу ирҫиам-тақәси апшол хәыцқәа инадыркны адуцәа ркынза зегъы ирылацәахҫеит.

Апоет Енвер Ажыба дыкәууп имоа. Уи амра ашәахәақәа рҫицш ипоезиатә жәла ауаа қыакәа ргәаца итаирцхоит, арпызбеи ацхәызбеи рыбжьара абзиабаратә шәты апсы ахеицоит. Нас, апһа зыхьқәа рҫицш, ахьһа-хьһахәа ичча-ччо ацстазаара моа ианылоит.

Ацсуа ицстазаара моа иануп Енвер Ажыба ипоезиси иа-жәабжьтә рҫиамтақәси.

Ажырныхәа иалиааз, нагзара ақәзааит Улахынңца!

апоет.

Агазет «Ецәацһаа» № 1, 2008 ш.

УМЦАКЫН БХӘЕИТ

Алаф

Умцакын бхәсит, умцакын,
Аха ас ианбанза?
Сара сгәыңрақәа асакын,
Асакын иахъанза.

Нак сындөйлцит апә аартны,
Асәқәа кәсиңсиуан.
Бара буада тпәас бтәаны,
Хәыңрак быргәатсиуан.

Избон, ажәҟангы цәңан,
Амза хыхь ихалон.
Адәахы ахытагы асан,
Уаха шә-ңхык сихалон.

Зегы зсеиңшыз атң лашыца,
Хызаңас аскаршөны,
Агәы лашыца, ахы лашыца,
Апсабара апәуан.

Умцакын бхәсит, умцакын,
Аха ас ианбанза?
Сара сашәәқәа бызкын,
Сашәәқәа – уаханза.

БҖЫЗА ЛЧАРАҘ

М.М.

Бкәашон бықәпраа бҗыза лчараҗ,
Амаңғыс сиңи җаблақәа хкуа.
Амузыка аехнашыын бзара,
Ибывагҗежьюан бымаршәа куа.

Бнаңкьарақәа псаатәшәа ихалон,
Аҗауа иалан икахәхәа.
Быхцәы бырфын шытың ихиаалон,
Ибыштан алаңшқәа сиңырхәхәа.

Бгәыргьо бҗызцәа абас банрылоу.
Бкәашала, абааңс, бкәашала.
Иахаршт адгьыл ба бызқәгылоу,
Ахьаақәа, агә иахәо қацала.

Иҗшәом аҗәәан уа лабжышкгы,
Ихтуп амза ахаҗы.
Икам адыд, амаңғысгы.
Иааскьоит аңых хәың-хәыңы.

Бгәыргьо бҗызцәа абас банрылоу,
Бкәашала, абааңс, бкәашала.
Иахаршт адгьыл ба бызқәгылоу,
Ахьаақәа, агә иахәо қацала.

МЫШКЫЗНЫ...

Мышкызны хайпылап моакае, хшымгөйгзо,
Баатгылан бнасыхэацшып,
Саатгылап саргы.
Аха ускан сабакоу, еазэуп, зынза ибзымдырзо,
Убасцөкьа бкалозар акөхап баргы.

Ацстазаара акырза сихазаап уи ааста,
Барей сарей хшахэацшуаз ацкысгы шөынтө.
Ацстазаара акырза иашазаап уи ааста,
Барей сарей хшахэацшуаз ацкысгы шөынтө.

Иахьейцш уашьтангы машөырноуп хшеикөшөало,
Мшыбзия! Хэлыбзия! Бышцакоу? Ушцакоу?
Бхэычы цшзақөа ибышьтоу реикөах иаатацало,
Ахьхьахөа снареаччалап, сыреаччартө саныкоу.

Бхацагь еа-блакала, мап, сара сихэацшзом,
Уи ицөыцөахтөу гөнаха хөа егьсымазам, мап.
Амала сыблақөа ба ибархөо уи изгөатазом,
Ха ихацацөыз ацха уи дырган дагап.

Дыроегьых ханеиццло, моакае хшымгөйгзо,
Сгөейсра асарццакып,
Интыхьшөашөаап ба бтөгы.
Аха ускан сабакоу, еазэуп зынза ибзымдырзо,
Еакалоуп сшыкалахуа уацөашьтахьгы, саангы.

Лассы-лассы шыта бызбалоит,
Бырнагеит ацха ихабжъаз.
Быбжы хаагы шыта исахалоит,
Ацсашпап сгэы мыжда иткөаз.

Хажәџангы шыта ацта хәашь хыцц,
Азагагь разнышха икаҳәлап.
Амрагы цхашпа-цхацо ицәырцц,
Амра шеишеиуа иаҳхацхап.

Слеицхызуан бықәлак иаха,
Иссирыз лакә-баҳчак ҳақан.
Уи лыблақәа сырзымбылт имцаха,
Уи лыччацшы – хаарак ус иақан.

Ба бакәын, ба бакәын анша,
Сыблақәа ишәтышха ирыхгылаз.
Блеицшын, иззом, анцәахша,
Ба боуп уа сыцхызқәа зырқьалаз.

Акырза блақәакзаргы шыта,
Бырнагеит ацха ихабжъаз.
Нак хашьтахька амшқәа зегь шытан,
Амшқәа, зны згәы нбырхахъаз.

АҒЫМТРА АБЖЫ

С.Д.

1

Ғыбтзомызт.

Уи ағымтрала исабхәон,
Ажәала ибызсамхәоз зегы.

Быблақәа,

Урт быблақәа ссархәон,

Ҳааигәара ибылуамызт аңәашыгы.

О, закә мцазеи исыңралаз,

Аңхыз сиңи быссирцәан бара.

Быблақәа рзыжра сныхшәалан,

Уахынтә сзыхнымхәит сара.

Исмазеит, сатабымцан, уаха,

Бырхынхәра сылымшеит, мап.

Ҳқәыңшра ҳаркылазаргъ ускан,

Мыпкызны, мыпкызны ҳаиқәшәап.

2

Ба бакәу са сакәу иахьхәыз,

Аилкаара уадаууп макъана.

Ҳқәыңшроуп ҳара ҳахьзырхәыз,

Иаҳзымышьчаз ҳқәыңшра маңъана.

Ибхарам, исхарам саргы,

Ахара заҳтода шыта, нас?

Са сакәым... Ба бакәым... Азәгы...

Ҳхы анҳраалар акәхеит ҳзықәшәаз.

Уацәы, ма уацәашьтахь зны,
Издыруада цхызла сыббар...
Сатабымцан, усқан игәағны,
Ишыстахым мчыла сыччар.

Сыччоит. Сара ус истахуп,
Сақәымшәар икасто уаха.
Егъырт зегъ са сзы имьщәуп,
Егъырт – бара бзыхәа игәнахәуп.

Ибхарам. Исхарам саргы.
Ахара захтода шыта, нас?
Са сакәым... Ба бакәым... Азәгы...
Нас дарбан хара хайкәзмыршәаз?

3

Ажәәан гәытбаа иацакуп,
Са сдуней хәыч амаәа.
Ампәыжәәакәа аерыщакны,
Хыхь икыдуп бхымаәа.

Апсабара аеталаха,
Ахамы шкәакәа илахәәуп.
Сара ббара сеилахан,
Азацәра абла схытәхәәлоуп.

Исхәәоит ашәа Уарада,
Уарада, уаха икарахаз.
Бара быда изхарада,
Сыцәа – уаха икыалахаз.

Ажәоан гәйтбаа аблазапә,
 Амза гәылтәаа саршанхсит.
 Бара сашпә, схәыпра запә,
 Адых-пәца быспәалахсит.

4

Ғыбтзом. Саргы ғыстзом.
 Ианбанза? Ианбанза?
 Иахьа ихачхаргы,
 Иахзычхару уаңынза?

Иахьа игылаз амра
 Былусит хәылпазынза.
 Хәыпъа хабжьара
 Уи нымхааит иқәрахьымзан.

Хагәкәа гәампуазар
 Хцәси-хжьи зтынчхару?
 Барси сарси хадлапса
 Хадгьыл зышәтышхару?..

5

Зиаск хабжьысуеит, акыр ипаулоу,
 Уаха уи азиас сызмырзеит сара.
 Бызыкәгылоу асыкәахь сызруоу, сызмыруоу,
 Шьта сара сыхәа ицәгьоуп ахәара.

Арака насыпца сеикәшәоуп, ак сызхәоума,
 Сынасыц ашәтыц гәылцит ицпзаза.
 Амцхәара ззымпцаз, аиашагь сыззоума,
 Тәымк леицп сгәаца бсызтымгеит зынза.

Зиаск хабжыусеит, акыр итаулоу,
Уи азиас арра сылшару сара?
О, сыхаара, наунагза сашәакәа ирылоу,
Баеума уажәыгы цәашыцас абылра?

УАХАТӘИ АЦХ ССИР

Ари атх ссир,
Ацх лахәых ха хада уаџ далазам,
Барей сарей ари атх ссир хартсеит иаххатәны.
Амза хаёылашагы уаха хгәырғара иалагзаны,
Ацх ссир акәабейт ахзы ахыршаны.

Хзымцагылаз ацлагы гәырғарак ишәтнахын,
Ахьхаәә абгы иацәакәа ашәа хаак рхәоит.
Хзықәгылоу адгьыл, хабзиабара ихнахын,
Уахак акәара-кәарахәа агәеисыбжә сахаусит.

Ари атх ссир,
Ацх лахәых ха хада уаџ далазам,
Барей сарей ари атх ссир хартсеит иаххатәны.
Амза хаёылашагы уаха хгәырғара иалагзаны,
Ацх ссир акәабейт ахзы ахыршаны.

УРҢ БЫБЛАҚӘА

Исымцеит, исымбеит, исымхәеит,
Бгәы ахәра зырғашаз ажәак.
Исанажны баргы уаха бзыхнымхәит,
Шьта уаха изыстарыда гәыбганк.

Быблақәа рзыжъра ихыцсалаз
Анбанқәа сзымкәшәсит сара.
Исыкәшәзтгы – нас ихабжьалаз,
Урт ирылшон имзакәа рхәара.

Урт ракәын зычхара нымцәоз,
Ажәада зыгәтыха зхәалоз.
Рахәыпцас зыччара цымцәоз,
Ма хахәцас зхьаакәа зцәахлоз.

Уажәшьтоуп ианыздыр бзыркьалаз,
Сагхейт, шыта иацсам ахәара.
Быблақәа рзыжъра ихыцсалаз,
Анбанқәа сзымкәшәсит сара.

АРИ АЦСТАЗААРА ...

Ари ацстазаара бзиа избоит. Дарбан исымазкра. Са сыхэтакгы алоуп иара.

Са сгэы аартны саныччо, сангэыргыо ауп адгбыл аапынра шөтышха ианатоу.

Адгбыл алцха снатахьейт. Уажэшъта, амѳан спѳацѳхныслар, ма сыпнеиуа скахар, иароуп сара сеиха жъы зцо.

Сара адгбыл анапсыргэыца сышөтыцны сангылоуп: аѳнатакѳа сырцшзаларц, атыцхацѳа сыргэыргѳаларц, арцарцѳа сырманшѳалаларц, абырг игѳы ышца дкасцарц.

Тагалан саргы сканзоит. Азын саргы срыхъташьуейт. Аха издырусит аапынра шааихуа, ышц ауаа шсыргэыргѳахуа, рынасыцкѳа ишрыцысцахуа.

Сара адунеи азна сгэы разуп. Иаасыкѳэыршаны избо зегы схырхуейт, бзиа избоит.

Уахагы схи сарей ххала хааизынхейт. Мышкы ис-хызгаз ацстазаара сазхѳыцуейт. Асқъала иаадцыз агбейцш, урт асааткѳа сыпсрызхѳыцуа алашыцара инаспѳалазусит, дырѳагыых схала саарзынхаусит енактѳей сыгхацѳей икасцаз абзиарацѳей. Урт рыкапанра сцѳауаѳоуп. Рыуа сйхау аилкаара сашътазам. Сара суаѳоуп. Срызхѳыщыр стахзам ацсра, абзара, ацстазаара уаара. Сгѳыгуейт, уацѳы зегы срыниап, зегы сыриашап хѳа. Уацѳы сситашътракѳалахуейт: стѳоит иахътѳатѳым, изуейт иутѳым, исхѳоит ихѳатѳым, срыдтѳа-лоит абыста хышѳашѳа ззыкѳдмыргыло ауаа...

Сара суаѳоуп.

Ари ацстазаара бзиа избоит. Истахуп, уацѳы цѳоукуы сымраны срызкацхарц. Аха спѳоит, са спѳахѳацѳа урт ркынза инамзар, урт аанызкылаша апѳѳышырацѳа рацѳа-

хар, азшөах сицш нақ ибжъазыр хөа. Аха икоуп зыгөра зго,
мыч чыдақ сылапаны цхъақа сызго...

Суаѳуп сара.

Ари ацстазаара бзиа избоит!..

САЦХЪАѳ УАХЪ

Схы агөра згоит сара макъана,
Сиаша самоуп сыхцааны.
Сажөсинраалақөа амагана
Рылспьыртө икам, еилцшааны.

Сырцөыцхашьом,
Зымѳа ишьтасцом.
Уацхъа иқөысцоит изызку.
Хылағбарак срыгөтас итасцом,
Шьапцықөла иасырц изтаху.

Уара укынза хнеси хөа сибгала,
Шөынтө реситакны икамлеит.
Ицон урт ирзалху мөала,
Абар, уа укынза иназеит.

Уара усацхъа маза хамам,
Урт дарси сарси уажөшьта.
Харт ахаангы харгаман,
Аха харгамахахт еита.

АҶЕИҶАКРА ААМҶА

Асситакра аамта ҳааины ҳтагылоуп,
Разкык ҳамамкәа ҳауишах ҳаргыы анҷәа.
Апстазаара иашапәкъя амәа ҳангылоуп,
Аха макъана ираҷәоуп ҳағаңәа.

Асситакра аамта –
Шътахъка уаҳа мәа ыказам,
Акыр жәхъа шшарылоугъ,
Акыр хра шыбгогъ,
Ашхам асыҳазар
Нас ахыматгыы шәартазам,
Аҳра амхзар алым, мчыла ишығәғәоугъ

Уигъы таслымхоит...
Акәарра иакәыцусит
Иасны уи амац зуаз абгахәыцқәагы.
Гәырәа-хъаа
Рымамкәа адунеси ахъ иңәырцусит,
Апсабара ақәыпшра иахыбааз ажъақәагы.

Асситакра аамта ҳааины ҳтагылоуп,
Асымтроуп зегъ реиха ишәартоу уажәы.
Апстазаара иашапәкъя амәа ҳангылоуп,
Иахъа иҳалшо маҷым ҳаҳымхәырц уаңәы.

* * *

Исыцахәа, саамта, умазақәа итаңәаху,
Аамтакәа гәғәала ауаатәыәса ахъдырхәхьсит.
Сзымгылар алшоит зегъ реиха санадаху,
Нңәаңас иахшәоз шынңәақәамаыз аабәхьсит.

Шəмыццакын шырхəоз,
Зырѡашцас иаххысхьсит,
Иреигъыз аамтакəа,
Хашьта пызəзəаа.
Умццакын шырхəоз
Саргъы сыкəра бжа стысхьсит,
Сыбжамсəмны,
Ѧаршьтрацас слакыцакəа тызəзəаа.

Исыцахəа, саамта, уцсабара амаза,
Срынца саамта, амѡахəастакəа цшааны –
Еималахьоу,
Урт сара сыда уажьыцəкьа тах дрымазам,
Схынхəусит дасə аамтакахь,
Рхьышьтра силкааны.

Зхьышьтра изтымцыц азиас цаула
Иабаанагои амч ду, амца зхырмыжыц.
Зхьышьтра итырцахьоу,
Аха зхьышьтра нызмыжыц
Среиуоуп милатла, сагьыцгəгəоуп схата.

Саанагоит сиаша.
Сашьтам хəатыхла
Азəы ичамѡахə ианыхра, саныларц сара.
Схатəы ахьчара сылшоит,
Сыкоуп сеикəныхла,
Азəгъы илшом тəымцас са стыц сахцара.

Сцышəоуп зегь рыла,
Ицызəзəазаргь слакыца,
Итыхым са сыблакəа, сымчгъы кацсам.

Шəахəууп сара сымра
Есышыжь иапрыцуа,
Ашəахəа зкəышəтуа сыдгыл
Са сыда иматəам.

АЦСУА ХАХƏ

Ухы ныкəпаны уцспьа уара, ахəхə,
Уаацсит, ухахəууп хəа хашувсуаз.
Угəы иалоу зегы мзакəа исахə,
Исахə ақəаршы ухы ишықəсуаз.

Зака шықəса урхаану силыргам,
Ухьаакəа реицш, уртгы цəахуп.
Сəтоумцан, са исхароу рацəам,
Сқəыцшцəан,
Уажəшьта сылацш ухуп.

Сараацсит уа уеицшцəкьа саргы
Ари ашəышықəса хаарак зцамыз.
Хəгəра умгозар акəхап шыта азəгы,
Ариакара гəпжəара иахааныз.

Ахəтгəын мацараз ушам,
Ахəхə – угəы хьшəашəа сакəыхшопуп.
Сəтоумцан,
Са исхароу рацəам,
Сбаагəаран шыта уара сукəыршопуп.

САБ

Иухъчеит зны сыцсадгъыл,
Нас апстазаара сугеит,
Иаха уаныстахыз сзынужби, мпѣан, саб?
Исыцуцаз аламыс
Шысмышѣоз шыта игѣастеит,
Акѣанц шѣынтѣ сасны испѣсит, исѣасабт.

Смыцѣсит цѣоуки аныцѣаз,
Сымчггы самейгзеит,
Ацаа ианаргѣѣуаз
Сыцѣгылеит зынггы адѣы.
Сыламыс иахъсыцанамхѣаз
Шыѣакггы сымнеизсит,
Аха, саб, исцѣылашыцсит амра жѣѣангѣы

Ишкыдыз.
Ускан апѣахѣақѣа рхахѣмаруан
Уаанза изхахѣмарц,
Ишсықѣлашыцаз рымбеит.
Саб, зынггы ѣызада, цызада сыруан
Азиас цаула, аха ускан сеиқѣхсит.

Иулзыршоз, иараби, иааукѣыршан иказ
Шубозггы, ѣа мѣакахъ еснагъ са сурцшуан.
Сықѣуп иахъагъ уи амѣа, икоуп исылшаз,
Аха имачуп, имачцѣоуп, сиѣау сазыцшуан.

Акызатѣык исылшаз –
Биракцас исѣагылоу:

Ауабытэыоса иѣацхѣ ламысла сыцкѣоуп,
Сызхымзѣз иахъзаша аѣсигы дсызгылоуп,
Уигы сызкѣуѣз амѣа тѣаахъ иѣы хоуп.

* * *

Сара абѣамеам сахънымхѣлаѣт ахаангы,
Снеины зны ауабыбѣа сиехънымлаѣт.
Иѣаѣсхѣоу аамтаѣѣа сара сырхаанызтѣгы,
Шѣаѣакгы сызнеиуамызт...
Аѣагы сиѣымлаѣт.

Аха абѣар уѣазкуа иоума уа уаѣа?
Ахымѣа иазырѣѣом аѣстазаара амѣахѣ.
Иѣызѣзѣаам ахѣратыѣ ахѣла ианѣа,
Аѣѣырнагар алѣоит,
Ишѣлѣѣауа еиѣш амахѣ.

Абѣамеам иашѣтаз дѣшыбѣатаз дынхѣит,
Сара сашѣѣоуп сызхыбаам зѣгы.
Санѣсуаѣѣѣа ирхѣароуп: иашѣѣ ѣахѣѣсит,
Риашѣтѣыс симоур стѣахуп сара азѣгы.

СХѢЫѢРА АДѢЫ

Сыѣсы рылахѣз ѣысыѣѣон
Иаасыкѣыршѣан изѣѣз,
Амра агыларѣа,
Аѣѣѣан алакѣа иаѣѣа аѣаѣшра.

Иахьанзаггы иѣасшьоит,
Арахъ сымѡахызгаз,
Аамтак ыкан иансымаз
Смыщцакзакѡа алацшра.

Аамтак ыкан санѡѡщшыз,
Маалыкъцас саныршьоз,
Сара азѡы заѡѡык саман
Ари адгъыл нѡѡас.
Исыздыруамызт ускан
Ауаа ауаѡы ишьра шрылшоз,
Исыздыруамызт ускан,
Зеггы срыхѡацшуан тахцас.

Уиижътси иѡуазеи,
Лаѡѡааихьшьрак, уаахѡыщыр,
Рыешцеитарки, иараби,
Сыешцеитаски сарггы!
Истахым схѡычра адѡы иаѡѡа
Тѡымцас снаныщыр,
Уи аѡхыз хаакѡа снарылалар
Стахуп ѡазынггы.

Имхѡа –мырза исыѡѡнапсаз
Ашлаѡѡѡа рѡѡѡзагас,
Ссахѡы сикѡѡѡѡа иналапсаз
Ѣѡысшьоит иахьаггы.
Сказшьа акѡзар асампсахт:
Сышпагъаз, сышхагаз
Сынхсит сара иахьанзагъ...
Исымхѡпт уажѡггы...

Ипуазеи, ипуазеи...
Закаггы бжьоузеи,
Амѡа сықәижьтеи
Сара сымшқәа неицшъуа!
Апсабара иамтан
Сахыбаамкәа исоузеи?
Цстазаара хәычык,
Акәарахәа згәеисыбжь гауа.

* * *

Иашәыргы агәашәкәа,
Ацша шәашта итахсит.
Абасцәкьа шөгәарата көшәыршама?
Ацшацәгъа зтымцуа амч кацсама?
Иашәыргы агәашәкәа,
Ацша шәашта итахсит.

Уи уаха изтымцуа уака инхар,
Ашъац иацсыхәои, о, иараби.
Шәләшәхама, уи шәара ижәбарамы,
Уи уаха изтымцуа уака итахар,

Аптакәа ресизган хажәѡан цыркьап,
Мчы шыкам силыркаар урт хызцо,
Иаарыцагъежъ цъарак дара сизызцо,
Ускан иахаггы рхы агәра рган.

Инкыдхәаша идәықәлап ақәа.
Амацәыс ауаа рыбақәа тыхуа,
Адунеиас цсы зхоу зегъ аныхуа,
Икыдхәаша идәықәлап ақәа.

Иаашпәырты агәашәкәә.
Ацша шәапта итәхсит.
Абастәкъя шәгәарата кәшпәыршама?
Ацши ацсабарей сиппәырхама?
Иаргы зтымцыртә амч кацсама?

Иаашпәырты агәашәкәә,
Ацша шәапта итәхсит!..

* * *

Еимахк сыздыруам, ишхәхыз,
Хнейдымслар амуит хара.
Избсит нас, баша шшәахыз
Хайсызара, изпамыз гәбылра.

Хайбажьозаарын баша иахъанза
(Ижәдыруандаз сшыкоу саххәны).
Икәхсит хабжьара икәрахымзан
Хайсызара, шыта ахы агәы ахшәаны.

Дсыздыруам нас хауа изхароу,
Ишпастахыз сакәзар сара.
Уи иблакәа ирхызлаз лапароу,
Назаза хайцөзыррыз хара.

Хайцылон есышыжь хайкәгәырцәо,
Уажә хнейвысуеит ацсышәак хәашәа.
Икәхазшәагы збоит агәы сыцъуа
Хабзиабара, абгыц сипш ианәшәа.

Сыздыруам ишҳахыз, сыздыруам,
Ҳаицәызит са сәызеи сарей.
Иара араҳь, сара нақ, азәгы ҳызурам
Иҳабжьбалаз аҳьааи агәырәеи.

* * *

Сыбла ихпәалаз ашәтыц са исызхымхит
Игәағны, инсыжыит сыбласы лабжышпцас.
Уи асахьа нас асаркьаґы итысхит,
Абла – асаркьа, асаркьа – абла,
Ашәтыц – мшынпцас.

Ирхызсалоит аблеи асаркьеи зны ичнышха,
Ғбапцас инхылоит ихыхәхәала дасазны,
Ашәтыц, ашәтыц, иарбан сара сахь иуха?
Уцсырта ааугазар сара сыблаҳь, иутахны?

Ушьыцыргазар, ашәтқәа, ицшзоу адәахьала?
Уґнаршәама ацпа иасыз иацы ғәғәала?
Иааскьоугазар ма ууахта мыжда унапала?
Утыц алхра зулымшеи са сгәахьы?

Лабжышк уацны уныхшәар са сыбла,
Асаркьа блағьы уара ускан уныхшәоит.
Иуцтахсит ауп нас уздызкылаз са сыбжа,
Уцсы иацны нас са сымрағьы нташәоит.

Нас «алашәа дызхәуп» ззырхәоз
сара сакәзар сыздыруам...

Ал. Цьения

Апәәанзапә гәыдкыланы дгылан ахапә,
Аамта зыроаш ихыкьаса ицон.
Зыпштыхра удаабыз сидарак уи дапан,
Асенышыбжьон аргама имрагы ташәон.

Иахауан харантәи быжкәак реситакуа,
Ихауан ауп, изхәоз уи дныжны ицахьан.
Дгылан уа ахапә апәәанзапә ргәакуа,
Ила ак абомызт, идунси лашыцахьан.

«Шәаангыл, уара!..
Шәабацой?!
Азиас шәацны!..
Шәаагыл, уара!
Шәзыхнымхәыр алшоит уацәы!»
Аха ицон дыззыцшыз ауаа рашәа иацны,
Ицон урт илацшхәааҕы ртыпкәа тарцәы.

Апәәан запә дакәшон...
Дытрысны даатгылсит...
Илымхәҕы апәа иара ахала ианҕахцәа.
Нас адгьыл гәыдыкыларц
Ишьямхы арсны дгылсит,
Ицәа итапсан уи ибаокәа силапцәцәа.

«Агәнаха шәзымгааит
Сзыкәгылоу абри адгьыл!

Сыгэнаха шэзымгаайт сапта иавсны ицаз!»
Шьта икайцагэыпъоз, ицэанзацэ днадгылт,
Нас еитит:
«Сыкоуп шэа шэпасаз, шэмааргы шэахьцаз!»

ХАРАДА АХАРА ЗДЫРЦАЗ

Сара уа сыкамызт, амѡа сыздырзом,
Шэышьтақѡа знымцзакѡа изну иахьагы.
Стаацѡа гѡхьааго уа есуаха сцѡырцзом,
Сажѡа сахишьаар хѡа спѡом иахьа азѡгы.

Аха усгы иснырусит уа ахьта шэзырдысуаз,
Сламгѡа таѡахѡа спѡыцушѡа схы збоит.
Иснуп саргы жьымдырцзс,
Ишѡнылаз ашѡахстақѡа,
Имѡязо ашѡахстақѡа аацныла ицѡтлоит.

Накѡацзс исхацоуп сызхьлцыз рѡэцсычхабжь,
Сабацѡа рѡымтра сардагѡазсит зынза.
Исахахьѡушѡа сыкам санацѡа рыччабжь,
Рхьцѡкьѡа иацѡшѡон сара ауаа санрыхьза.

Сеахьзбааусит шѡылымкаа ацстазаара исатѡѡу,
Шѡа шѡылымкаа есены сицѡлоит исхшаз.
Шѡабакоу, сашьцѡа, шѡа шѡыбаѡқѡа абацоу?
Иарбан трактору иац урт зырхѡашаз?..

ИАУЕИТ АСЫ

Иаусит асы! Ихьтоуп. Ихьтоуп.
Ацых шкэакэа моасуеит цшбаала.
Ас цырақэа рхы шхоу
Адгбыл ахь иааусит ихиаала.
Мап, уахеицшэкэа сара лакэк,
Лакэк сазхьаауа скамлац.
Нцэа дызмам уаха са сакэхсит,
Стэы зырцхаша цыара шэахэацк
Суада ионамлеит. Ихьтоуп уаха,
Ас слахэырцу азэгы симбакэа?
Алакэ, усзыкала уаха тынхас...
Иаусит асы! Ихьтоуп. Ихьтоуп.
Алакэ акны еицш уаха саргы,
Азын акэа хьшэашэа стоуп,
Сааигэа дыказам азэгы...

* * *

Исыздыруамызт абасцэкэа ацсгаха сымтакэа,
Апстазаара сыргэампра шалшоз, иаахэжэаны.
Сықөуп уаха хашта, ацэа хаа сеамтакэа,
Исхалашо икыдуп ецэа зқы цсакьаны.

Снаныцшылар стахуп саахьахэны са сымэа,
Иахьа уажэраанза скамыжкэа саазгаз.
Сықөүшэа рхэоит цьоукы сызхымшэо хиамэак,
Са сакөүшэагы рхэоит цьоукы азы шыцэаз избаз.

Схы ааздыруазар сыкоуп иахьа спшыжэбо ашышыхэа,
Азы шыцэаз сара моу, избашазгы ирымбацт.

Сыпстазаара акэзар, цюуку ишырбапэкю – иныхэам,
Амала, сгэы кахан ауаа спэуабжы дсмырхапт.

Исылпо ахэыцы касцоит исцпыршыап хэа акэымкэа,
Азэы ицыба итиго иагэамоу сыздырзом сара,
Избон цюук рыпстазаара шлакэыз, аха илакэымкэа,
Сыпстазаара шиашапэкяз истахын агэрагара.

Уао дызмышхац шэкэыкгы апшаара сашытоуп,
Уи адакыакэа цхызла сышырылоу аашалоит.
Схы ргэамцуа, сыссы ргэамцуа сызкэуггы са саштоуп,
Уахынлатэи ацыс иапэаг абжы хаа ааргалоит.

Снаныцшылар стахуп саахыахэны са сымоа,
Сышытакэа снырныцшылар стахуп иааизганы.
Иудыруеи, сыкэпэкэазар сызхымшэо хиамоак,
Иудыруеи, исыцшызар хэык шэтышла аехкэаны.

* * *

Истахуп акгы сазымхэыпкэа, схала,
Схи сыхшыои еикэитны, ссааонаскыр аоны.
Адэныкагы шоуроуп. Амра жэоангэи ихалан,
Ацсабара иалацшусит, ыцц бара ибаны.

Ари амшгы мфасусит лацэааихышык ахмырцкэа,
Амп мыхэла зыкалаз ацсабара запэык ауп.
Амрагы цоит уаха ахышытра иаатымпкэа,
Амраз мраташэара ахтэы шыацхэа хауп.

Ахтэы шыацхэа хауп, ухагы амра ашашэахусит,
Гэырз-шашэаз ацсабара иацэнарзырц зынза.

Аха амра ашамтаз уи ашьацхәа иәшпәахуеит,
Нас ашьхара иаавцуеит ахаґы раз цкбаза.

Истахуп иахба абарткәа сырзымхәыцкәа, схала,
Схи сыхшыґи сикәйтны ссааонаскыр аоны.
О, амаалыкыңәа, шәшеицу иахба сапта шәтала,
Адәы сықәлазшәа сыкоуп иахба ґың сины.

Исылшоит нас ажәәанахь шпәыцны схаларґы,
Дызбап амаалыкыґы иахба зылацш хаа хху.
Схынхәуеит сара адґыыл ахь,
Шә-цхык сихаларґы,
Ашамтазы сырцылап исґәыцхәу, сызґәыцхәу.

Урт зегь аайдкылан ирасхәап, жәәантәылан,
Сшыказ амаалыкь иашта цкбаґ сара:
Уака иблахкыгаз ашәт ссиркәа сышрылаз.
Акыр ишысәыхьантаз сышьтахька ахынхәра.

Аха арт зегь цхызуп,
Шәабакоу амаалыкыңәаґ,
Шәәыстаахсит хәа сархәон шәыздыруаз ааигәаны.
Ауаа хдыроашьо акынза инеихьсит ацхызкәаґ,
Еилыргашьа рмоуа рхәаакәа силаганы.

... Истахуп иахба акґы сазымхәыцкәа, схала,
Схи сыхшыґи сикәйтны ссааонаскыр аоны.
Аха схәыцракәа срыма жәәантәылахь ианхала,
Исылымшсит уа асынкылаара сыблакәа хоаны.

Икоуп ҳазҳымзац,
Иаҳзымҳеац макъана,
Инымцэазо ашәоуп адуней ҳа ҳазну.
Еилкаашъа амоума апстазаара шана,
Аарла еилҳаргоит ауп хатала ҳазеу.

Ихаҳдар ҳтахзам ҳаргъы ҳақерахъымзан
Ҷнактәи амшлешейццп ҳшықәхало азәыроы.
Хгәыцусит: «Сышцамнеири саргъы уацәынза,
Иахъа ишътасцаз ашътыхра сылымшой уацәы».

Иҳамоуп агәыдра – иҳалзыршо иҳалымшо,
Иҳамоуп агәыдра – изыртынчуа ҳагәқәа.
Ҳаркъасоит ианаамтам амра анаҳхалашо,
Ихаацәоуп зынгъы уи ашәахәа напқәа.

Икоуп ҳазҳымзац...
Ҳазҳымзац...
Ҳазҳымзац...
Икоуп иаҳзымҳеац...
Иаҳзымҳеац...
Иаҳзымҳеац...
Инымцәо ашәоуп адуней ҳа ҳазну,
Инымцәо ашәоума нас зҳәарагъы ҳасу?..

Амра шкацхоз, ҳбан, ашәа азахҳәсит,
Былфоыкгъы ҳмаҳаит.
Ақәа ацәыкәбарқәа ҳреигәырцәо

Ашәа рзаххәсит,
Хәәсбжыкгы хмахаит.
Асы хъанта бамбоушәа халаисит, ианлеи,
Ацкыара бжяххит.
Абарт зегъ силахкааит хажәраә ханнеи,
Ашәырцлеицш силаххит
Хашықәсқәа иаххаагаз, аха ацла иажәыз,
Ашәыр ыц зәалом.
Иәсалахъаз ииасхәсит, урт анцәахтәыз
Ацхыз хаа халан...

* * *

Ашәак сызхәа, сан, ахцәышла,
Иахъа сгәы хәашьуп.
Иахъсатәамыз цъа спъамхнышлан,
Исмсиғзакәа спъуп.

Шьта иссиҳәозеи саб қәрахымза,
Инышәынтрахь са сцар?
Сан ахцәышла, уи иажәа имда
Амцхә игәы нхацәар.

Ирццқагәышъа, ха хабжьара
Ашьта цөгъа ахар
Агәеизынхара, исымам хара,
Аха са исымхәар,

Иабсеидыруеи саб қәрахымза
Шьта акыр ишсызхаз.

Иуархэозеишь иуоыпраку урт агазеткэа.
 Урмыцхьау, ма ухыроахуоу иахьагы?
 Иузхьамцшзои шыта иуцөмачхо уара усааткэа,
 Ашара уахыццакуа ушытазма иахьагы?

Атыц урымтои иахьанзагы иоагылан
 Атролсеибусае, амаалыкь цөа ухарцаны
 Уанынтало, аха арахь угэы тагылом
 Забду уикэлоу илацш цкьа уацөшөаны.

Аамта, аамта, зеггы ртыцкэаре изыргыло,
 Уабацөагэышьо, иахьа иуцылсит дасакны.
 ... Урыхэамцшын амаалыкьцөа ус угылан,
 Ицкьоу абдудас улабцашь усанцаны!..

2

Илабцашь хэыч атыгэ-тыгэхэа
 Иныкэкшо давоуп дасазө ацшахэа.
 Зынгы дубар уи дасыгэхэуа
 Агазет дацхьоит. Нас аимхэа

Ааизцөырцхусит, амца исыкөлан
 Дбылуа цьушьап, дсицрашөа.
 Ижьцөа ааизганы кышө цыкөла
 Нак дынкажьцөоит игэы ахыршөа.

Ибла ткөикэа жьаржьалсиуа,
 Цөыз дук рymoушөа ицшааусит.
 Дырхысны симидоит илаөсиуа,
 (Хэычдас зынгы игэы цшааусит).

Оыза димазам, иабакоу,
Ианиаамтаз урт зегъ итихьсит.
Ацѳѳан зацѳеиццн ихала дыкоуп,
Асаргы иыцрцны ицахьсит.

Излаигѳыгъзои, адѳыршѳага,
Ауаа рыбақѳа рѳаццпра.
Иццшаарц дашьтазар нырцѳагак,
Аха ихашѳхьситеи аццпра.

Атыгѳ-тыгѳѳѳа илабчашь нықѳкшо,
Амаалықѳѳѳа ихарцаны,
Иахьагы амра цара иқѳшусит,
Дубом быргѳас дажѳзаны.

Абас акѳзаап аамта шыкоу,
Зегъы ашыыхусит ихнаѳарц.
Аха ацѳѳазаара ахьыкоу,
Ацѳгъа иалшом асазарц.

* * *

Сара сакѳушѳѳоуп иахьа
Амш иаагѳѳдцаны изшьыз,
Еилацыххаа ишьѳоуп ѳацхьа
Сацхьа, ашьа сиқѳѳѳѳа ахышы.

Ашьа сылсны сызѳазом,
Ацѳыхѳѳѳа сзырхагылом.

Стəы сышытахька изхынхəзом,
Аракагы атра итагылом.

Иныпак ахəра ашəа схəоит,
Схахы ажəоан лагырзышоит.
Амра асарззарц иташəоит,
Мраташəарта хблаан, изышоит.

О, тагалан, нас, ихəа,
Иарбан асцəкьа сызургəакуа.
Сацхьа ацəыхақəа сизыхəхəа
Изкоуцсазеи, сымəа ркьаəуа.

Сара усгы снaзaзoмьт
Уцсы акьрта ахьцəаху.
Аацын изсымхəаз сызхəазомьт,
Сцəызқəа рышыта уажə санху.

Сара сакəушəа иахьа
Амш иаагəыдцаны изшыыз.
Еилапыхха ишытоуп əацхьа,
Сацхьа, ашьа сикəацəа ахышы.

* * *

Итацəуш адуinei,
Хаарак ацам амра ицхо.
Ацлақəа рыцсыгага
Ашəпшыра схатəоуп.
Схыкəгылоуп атыша,
Уахь ацара сгəацхо,

Уажэытэкъа атыппа аца сицш
Сыблақәа лашыцоуп.

Итаҳәхәоит шыыжбаахыс
Уака абгыз,
Издыруада абгыз шыта
Алашыцара агәы ахшәазар?
Шәыблақәа сырхыцырц
Иахъа нахыс сыесырзт,
Сыцоит атышахъ,
Згәы сзыбылуа азә унхозар,

Унхықәгыла атыша,
Уи аца утацшы,
Уахъынтәи кәиц цхак
Цъара абла утацшуазар,
Уи сара сакәхоит,
Сара аракагъы сымшын,
Уакагъы сымшроуп,
Лашара хәычык убазар.

* * *

– Иабакоу аиаша,
Напы змам, шыапы зцам?
– Имыцхәны ианыршыа,
Хәамта иахәсит.

– Иабакоу ахәахәа,
Агәы зызтам, хы змам?
– Аиаша ахы иқәгыланы
Жәәанахъ ихәнсит.

АПСУА ХАЦА

Цхыз цымшазеит ахаца,
 Ахәра ашьтахь ашьа илцыз,
 Ипштәыдахах икышәкәа сицралан ибылуан.
 Ихайтар итахымызт ианаамтаз ашьа шилцыз,
 Дыдрацас ибжы хымца харантә иахауан.

Иоьзцәа ипшаартәыроу айбашьра мца иалоуп,
 Иара дуазыруа уажә ииартасы дышьтоуп.
 Ахәрашәа ихәра азыхәшәтәуам, қәцаралоуп,
 Қәцарала ихәра хиероуп, ма цсроуп,

Аиартасы дшышьтоу ицсы мыжда ихыщыр,
 Ахапси аиартси сидымхалацызт ахаан.
 Игәахәон дырәегьых уи биракцас дышьтыщырц,
 Дынеыжәларц дырәегьых – апсрацәкәа заан.

Аха амзсицш ицәышыз ихәсы лапша сицакуан,
 Ахәрсицш ихәааха ахәрашәагь гон.
 Ахәра хьаа иаркараз асцәакәа рыцсы ситаркуан
 Ашамтаз, ускан ахаца иблақәа лашьон...

АЛАКӘ АКЫНТӘ

Ирхәоит, анкьаза, анкьаза зны,
 Ауаатәыюса ируаз, ирхәоз акны
 Икан хәа, ускан агагшәыпгы рыцәшәон,
 Ауаәжыфара акәым, Адауцәкәа дәаскьон
 Ашьхарахь, итахымызт диеахар ауаөы.

Ихəымца сифажьны дшыцəу иагафы
Уи ихтыгəлахьан, аха иара дцəырханы
Данаацшлак, доацкьон уи деиханы.
Адгьыл пысузаарын, апьхакəа бганы
Роапшас агəафакəа иртыкьаса ицон,
Азиаскəа ускан рхьышптра силагон,
Нас акыр шыкəса рышптахь, рхьышптра цшааны,
Ауаа рахь дышпашаз уи имəа имырхейт.
Ауаатəыюса ирбейт дышпшартамыз Адауы,
Албаара дакəитыртəит апьха асы анауы.
Аха шьха калт уи тыцс изирхейт,
Ауаа рахь дышпнеуаз уи имəа имырхейт.
Адауы дырхаштит акыр шыкəса анцы,
Иаргьы даулбаахуаз агака бзанцы.
Əнак уи Адауы ихшара кəрала иреихабыз
Абырг, шьамхылагьы хшыюлагьы иажəыз,
Иапшьцəа дрыцхьейт ак реихəар итаххан,
Иапшьцəагьы сизейт, сизатəуп хəа рахан.
– Шəзырəи, дад, сашьцəа, – иааиргейт ибжы,
Деимак-сифак дрыма ианаадəылц адəахы.
– Анкьаза, шыкəсыла шьта шəышыкəса иреицам,
Ускан сычкəынзан, абри асаби сиякаран,
Хыхь апьхара даман хəзхылщыз Адауы,
Аха апьхараə уафы иимбащыз ас ду анауы,
Адауы инхарта тыцс иалихит шьха калт,
Уи нахыс ауаатəыюса назаза дырхаштт.
Урт ауаатəыюса убас сицп дгьылкаə инхойт,
Амахə əа ныцоуцар мышкала ибзахойт.
Ицəгьамызт убри адгьыл штəышштəыр шəара,
Анцəа ихазы иалхны имаз дгьылуп иара.
Абри амаза шəамхəакəа сзанымлейт сара

Сынарцөымѡа, исылымшеит апѡахра.
 – Ҳабду апла, иахѡа ҳаблақѡа хутит,
 Аха иуцѡазом, агѡырѡа дугѡы ҳаутеит.
 Шѡта уи адгѡыл ҳгаанза иҳақѡым тѡара,
 Мѡас ҳазқѡыллара шҳаухѡара уара. –
 Арцыс даарылцын ибжѡы ѡацаза
 Ёааитит абырг иахѡ. Абырг ихѡантаза
 Илацѡақѡа дырѡахан, арцыс днеиѡацшит:
 – Сара издыруаз шѡасхѡсит, уаҳа акагѡы
 Сыздыруам, шѡхы шѡахѡа шѡхала шѡаргѡы.
 Аишѡцѡа ѡагѡлан рыѡныкақѡа ицсит,
 Аха Адауы рѡыс иѡызцѡси иарси хѡаас икарцеит
 Иаарыкѡыршаны икоу цѡанат дгѡылқѡа зегѡы
 Рыхѡз ахѡахымлац урт иахѡагѡы.
 Уинахыс рыцѡа адауцѡа рыцѡа исицшѡмызт,
 Уинахыс рыцхѡыз адауцѡа рыцхѡыз исицшѡмызт,
 Уинахыс рымшқѡа зегѡ гѡырѡала итѡын,
 Уинахыс рыцыхқѡа хѡаацѡгѡала итѡын.
 Адау бырг хшѡыѡа дынкаҳан дыцсит,
 Уи аахыс азынрси аацынрси сасит.
 Ёнак адауесишѡцѡа иааибѡхѡан мазала,
 Агака амѡа иқѡлсит.
 Нас узпозаргѡы уцала.
 Акыр қѡта ирылсит, акыр зѡ ирырит,
 Адѡхѡтѡан Ауаатѡыѡса рынхарта цшѡа иазкѡылст.
 Абар, урт рыцсадгѡыл блахкѡгазоуп зынза,
 Рыламыс акѡзар, жѡѡанынза иҳаракза.
 Зѡламыс дуззоу иаҳа мчѡла дышқѡадоу
 Еилыркааит иаразнак, рымчгѡы закароу
 Рзымдыруазар, ирыжѡлсит ауаатѡыѡса хаха,
 Жѡларык шҳѡыцкѡыз абар, ианхѡчатѡа,

Баагэарапас ирыкэшит ирызнесиуаз уа сасра,
Егъа умхэан урт доукэамзи,
Рымч зеицш умбара,
Рхы иархэан дара рзы тэыц иакарамыз
Ауаа иаарыжэлан, митэуп уа идырсиаз.
Еилакэакэа кэабдук илтарцан иржэит,
Шыбжыхъахэагы ирзымхсит, атэангы ржэит.
Уи нахыс адауцэа ргыгшэыгра ахы аанарцшит,
Уи нахыс адауцэа ргэы ацэымгра ташит.
Уи нахыс адауцэа ауаа рахъ рымоа дырхсит,
Уи нахыс адауцэа ауаа мачымкэа итадырхсит.
Адауы, ддаун, имгэагъ тышак иакаран,
Ицсымтэра иахэодаз: кэыларан, рхэран...
Ажэлар сидгылан сицыкэнарц рызбсит,
Ражэ рлаба дадхэал ахакэитрахъ сихсит.
Хтахозар жэларык абра хтахароуп рымхэси.
Иртахымызт идырзыр урт рыдгылкэа зегы,
Аха аидгылашъа рхаштхэан, икэпон хаз-хазы.
Ирылагыжъуа ишрылац ирылоуп адауцэа,
Рыцсы хэымга иартахэсит урт азэырфы.
Ртыц иахыцны шыта адауцэа ашыхака ицазом,
Арахъ излоу ауаа урт рызхгазом.
Еибашыроуп уи атэылафы икоу иахыагы,
Дымсыхацт макъана, дыцэоуп рынцэагы...

АЕГЫЛА

Баша уахэацшуеит угылан,
Ма бзамыкэпас иуцхызоу?
Икэарит иалшонац аегыла,
Аха иангыла, ацэа итазоз

Шыраңааз уажә иадырит,
Аха игылахан иара.
Акәадыр ақәаа са ык ркәадырит,
Абла шааңшуаз, изцөынхара

Уажәшьта ишамам урт ирдыруан
Итаргылан изкәабалоз...
Асгыла рыцха аарла игылан,
Ацхбахә рылцаа изгалоз.

Уажәшьта азыхәа зегь акакөын,
Зегьы азеицшын уи ара.
Асқәа ирхырымхәааңыз лакөын
Итанагалоз шыта ас-дамра.

* * *

Скарахсит хәа сыкоуп...
Сықәра сазцаан,
Макъана сычкөынзазаап,
Сышларагь мыцхөым.
Сыцстазаара амәахәастәкәа
Ак нмыжкәа итыстаан,
Ахәратың рынхалартә бцъармцала ихөым.

Сыжәәан сацацшын,
Ишызбац еицш икоуп.
Сыдгылл схацкы камыршәуа сакуп.
Издырусит сдаракәац сацөымшәо ишыкоу,
Сыцсы ахац иахьынхалам,
Сцәажәашыагы акуп.

Нас иарбан сзыркара.
Сықәра зырғашы?
Макъана сычкәынзоуп,
Дсабизоуп спагы.
Ибла стацшындаз са сымшкә рацәазшы,
Стацшындаз ажыакца итнафааз игәы.

Инымцәацызт макъана сызну амбыхәастақәа.
Реанеицыршыуа сеидроу сымәа ҕахцәарц.
Сырныцшылар стахгәышыоуп
Саахәахәны са сыштықәа,
Аха ашытрақәлара сылшом.
Сызхымзас срыхзарц.

* * *

Ҳаиҫа зымчу рылцха хайтарц
Закантә хихәахәси анцәа.
Хжәытә цыха зыхь зынза итамбарц
Итамзо таагзахәсит ха хцәа.

Анцәа дихәом гәырәа змоузац,
Ихы азыхәа иара дынцәоуп.
Сара сыжәлар хәаха рмоузацт,
О, ирхырҕахәоу рацәоуп.

Хыцхазаралоума ахацәа
Рфырхацара ахә шшыатәу?
Аенышыбжәон збызшәа зхацәаз.
Урт фырхацәан изцхазатәу?

Ацша ахьасуаз иама идэықөлаз,
Цшажөоуп ирхөогы дара.
Сара сыжөлар адгыл иақөлоуп
Ишахатуп атоурых ара.

Хдьынць дгыл хадхөалоуп хөагөыжыла.
Ахөагөыжь амчгы са сбызнөоуп.
Мшын нырцө икоу хабжа рныжыра –
Ихамоу гөнахасгы абри ауп.

* * *

Ашөак ахөаха смазацт,
Сгөакуа еснагь сзышьтоу.
Сыбла ихгылаз сзеилмыргацт,
Асахьақөа ирацөоу.

Амп ашара иамахкхьсит.
Ашасцөси сарси.
Гөтыхак акырынтө хабылхьсит,
Хаццышөха хамцахьси.

Аспө гөартак ххылацшуан,
Хаццышөха ханкапса.
Хаизгара иахыццакуан,
Цьоукы ацөы хахапса

Цацындрацас харзыршахьан
Рыуа уа ргөыцхөы,
Харзыршахьан, хагыртихьан,
Ихацырххьан шөынтөхөы.

Аха нас аамта лапак,
Ҳаштағ имоахыт.
Ашбыжъ шара ҳалапан,
Маалықьтас инаҳхыт.

Уажәы икыдуп спасцәа,
Сыкоуп саргы ара.
Сылакьысра гәагыуацәан
Саныкала сара,

Уи ашәа хаара сашьталахт,
Геи-шьхеи сырхыт.
Амш апара амаскыхт,
Ашасцәагъ сыцрымт.

Исхәагәышьсит сабацәа
Рашәа ссирза Уарада.
Истахым сыбналацәар,
Нас са сыда избартада

Са сызвысыз, исывызгаз,
Зыгәшәа аҳәаха смазаз.
Шхамцас спһа-сда иалызгаз,
Сцәа-сжы азы сижбагаз.

Уажәгы аҳәаха смазацт,
Сашәақәа иреицъу.
Спһапқәа макъана снарымгацт,
Схәыцрақәа ахьсыжәу.

АЗХЪААРА

Хыпәашәароуп. Тынчроуп уажәы.
 Уаопсыкгы дықәым аппаҳәа.
 Амшгы снак ала иажәын,
 Алашыцара акәа итаҳәхәоуп.

Иамуит. Сзымцеит сара,
 Ихәосхәоу ашықәсқәа снырцырцны.
 Ресизырган тыцкаә дара,
 Ицеит урт ацхыз еицш инсхыцны.

Ашара макъана акрыбжьоуп,
 Ацх лашә тынчым рацәакгы.
 Итынчым ацхызқәа рыбжьоуп
 Атынчра силазго уахакгы.

Ихыпәашәаза ицшуп асқала.
 Иазымааиц ағбақәа ирызхәауа.
 Стәоуп, нахьхы, нырцә акәара,
 Иқәтәоуп зыцсадгыл иазхәыцуа.

АЦСТАЗААРА АЗХӘЫЦРА

Ицәаспыоит иахәа, иахәанза ацсабара даеакала сахәа-хәацшуаз.

Исыздыруамызт ажәоан акәзу сыблақәа ракәзу ажәала зситаҳәара уадаоу ацштәы ссир ацхәа изжәыз, аха уи азгы схы агәра асыргон сыблақәа шракәыз, ажәоан икыдхалан, нас җамоак-җамоак уи ацштәы ссир зжәыз.

Сыблақәа рааста ажәоан сихазар сҭахын.
Сыпхыз хаақәа рааста ацсабара цпшазарц сҭахын.
Са сгәыраз ааста аамта разызарц сҭахын.
Сыхшыю ааста апх лашыца еилгазар сҭахын.
Закашықәса ницуа здырусит ауабы.

Адауы исырхасымтак акара. Дсырхасырц исы анааихи-
хуа, дсабины икәасбжы адунеи инықәыоусит – ианааихе-
икуа, ма дшажәра дажәны ма дықәрахымзаны уи исаса
лашыца дынтазусит.

Уаха акгы.

Дыкан ауабы. Иыбзцәа рыгәта дгылан. Дзеигәыргъоз
ааста дзыргәамцуаз сихан...

Нас?..

Нас, цәгыарак кацаны зышҭа зырзырц зтаху азә
иесиш, дызхымзаз зегыи сикәазытны илабжышха ибла-
қәа ишырху, назаа илацәақәа неикәицсоит. Дара урт
алабжышқәагы ускан иблақәа ирзымкыкәа, сикәыцсоу
ацәақәа иаарывцыжжусит.

Дыкан ауабы.

Дыказам уи нахыс. Дыздыруаз зегыи уи дахыкәоу ахь
хаихоит. Инарцауланы хаақәыцсычхаусит.

Уахынтә ххынхәыр?..

Алаф, сита алаф. Ачарахынтә хаауа цыушыап. Аха ус
акәымхаргы, хәгсита, иткәацрын хәгәқәа.

Хара зегыи хрышыцылахьсит.

Рхәаа силагазар абзиси ацәгыей?

Сара уи сазхәыцыр сҭахзам. Сгәы ианырусит зеилка-
ара сцәыуадаоу акы. Сахьзару уи адауы исырхасра ан-
цәамтанза?

Адунеи сақәлахо цысшыоит, схы агәра згоит, убри
азакәап: сыблақәа рааста ажәоан сихазар сҭахуп.

Апта тбаа ианакәпоз. Хәыцрала сицатәы
Итакуп аеыѳ. Афатә оназгало
Ихәацшусит псцәахәцас,
Зны дхәымганашьоит.
Ифѳы азымычхәзшә нас иасусит ашақә.
Иара абґа инапы ықәшьуа агәшәымшә ихәоит.
Нас апә инахаршәны, дындәылцусит, алыкә.
Итакуп аеыѳ. Апенцъыр аекылак
Ицшусит адәахы. Ахлахәцґы гьежьусит.
Инаргошә аоит уажә ацъар ыргәтылак.
Нас асуацфѳы иалахаз ахәыцрахь иаахынхәусит.
Иабакоу ахақәитра, ихәаадоу зынза,
Аеыѳи адәи уажә салцас ырыбжьоу.
Аеыѳ, иззымычхәлоз са еыѳк анахьза,
Итакуп уажәы, иззызырѳоуа агәы абжьоуп.
Алымхә итыѳусит акамчышьтыбжь «ацқаца»,
Аеыѳ зызымкуа астра итахсит.
Қәыцьмацас ахәыцрақәа инаргоит ицхаца.
Аха адәеиужь акынза уи амѳа харахоит.

* * *

Насыц сыман,
Иахьатәи аамта сәкәшәсит,
Аиаша шиашацәкьаз ицәыргахсит иахьа.
Хәцстазаара қбаад ианымлац лакәхсит,
Аеымт зѳа халалан ханнарцәахьан.

Зака хьаа. Зака гәырѳа хәшәтәышьа рмоуа
Итацәахузеи, о, ухәыцыр, усилагап.
Икалақәзаргь зынза амачаз зажәа зроуа,
Рыгәра мґашьа хәмазам, шыта мап,

Азиас апьхака ихынхѳазар нас уи аамтагь
Зхынхѳрым уаха, аха игѳыцлааит нас даргьы.
Хѳѳалака ххалака ханацyla хара ашамта,
Амш ѳыц архѳашьра илшом шыта азѳгьы.

Азэы ихбаа хнырратэ ихазтоума агэы?
Уи илагырз асапхба халагырц аару?
Хсапас ахэхэабжэ аалкьар пхагэы,
Хиарта пха хаалцны уахь хазцару?

Ихаласцэсит хэа сыкоуп:
«Иахуалуп хара».
Ихаласцэсит хэа сыкоуп:
«Хамнеир пхашьароуп».
О, насыцуп ауабы ипсы ахэага ахызара,
Аха уи анасыц акынза ха хамоа хароуп.

Зегь хаицшуп, зегь хаицшуп –
Исышэымтан гэыбган.
Апстазаара ахата акэзар абас ха хзаазаз?
Агарашэа апсахзар хаамта ауарган,
Хардагэсит, харлашэит, аиха гэы зызтаз.

Амч аман аидгылара хабацэа ианрааз,
Гэын урт рымч гэгэа цсыс иахазаз.
Хшэышыкэса, иабыстааны ауабытэыюса итааз,
Имачым хэа сыкоуп угэтаккэа узыхызаз.

Ххы иазеигу мацара хаиднакылоит цьоукы,
Нас бабык нахампашэар
Дырөгегых хаицхыгттоит.
Уабакоу Кыгэа? Ушцанхси уазэны?
Иахьанза са-Кыгэак дхалмиаацт...
Аха агэра згоит,

Иахьа акөымзар, уацөы, уацөашьтахь, сааны,
Апсуа цхэыс длыхшап хәа Кыгәа хгәыцырта,
Ахы зацөггы дамгап хәа ицсырта цшааны,
Дгылап хәа агъарахәа ажәлар хәгәта.

Аха уанза,
Ауабытәыфса иирей нас ишәрей
Цстазаарак ыкоуп, аамта ццакусит.
Рхәаафсы снейны сгылоуп апсрей абзарей,
Макыана игәыжъжәгоу ахәрашәа сахаусит.

СЫЕЦӘА

Ғыстыр сыбжы назаом,
Сдәықәлар, сшыапкәа срызгазом.
Стәоуп акгы зхәаам иеицш сразза,
Иакыуп сцәашьгы абла тааза.

Абасцәкәа схароумашь сара?
Абасцәкәа уааигәомашь уара?
Ғыстыр, сыбжы уанза иназом,
Сдәықәлар, сшыапкәа срызгазом.

Арахь ушеишсиуа узбоит,
Есуаха са сапта утацхоит.
Уа улацш хаа схымшәо исхыз,
Схәақәа ушәахәала ихәасыз.

Уа уканац сыкоуп сара,
Истахым сазхәыцырц апсра.

АРИ АДГЬЫЛ

Ари адгьыл саргьы азəыхəа
Сины сыкəлєит, сацсахарц.
Избоит амшкəа зегьы шныхəам,
Инєибеицшны сгəы карцарц.

Кыр сызхəама, кыр сызума,
Сышьта рнысцама адəкəа.
Азы шыцəаз аргама избама,
Сырəацшыма цкьа ахəкəа?

Зака зцаара ртак сыцшузєи,
Зака сымозуєи ицатəны.
Зака рыла урт єицшузєи,
Зака сымозуєи ицырттəны.

Абыржəоуп саргьы ианызбаз,
Зака сылшахьоу, сзыхьзаз.
Зака узбатə сара исымаз,
Зака сзызбаз, зака нхаз...

ЗУРАБ ЗАЦШЬБА УАХЬ

Уаала, соьыза, иахьагьы хныкəлап,
Иац инхажьыз ацшахəа.
Єа знык хрыкəшəап хьыза, хакəла,
Накəцас ххьаакəа нахаххəа.

Агəєисра хзалцуама Ацсадгьыл,
Иахьак хгəырцбап, уа хаччап.

Ацша хцылап анцас хгэыдкыл,
Амшын аблақәа хаахап.

Хара ҳада, мап, арака
Ғазә дацшәымазам, мамоу.
Хара ҳада, мап, ҳа х-Акәа –
Агба зыда инхахьоу.

Уаала сәыза, ацсуа хаца,
Хаалаәсип, ҳацсы хшәап.
Иаакәандахап мацк ҳа хгәаца,
Ацсышәала ашәакгъы ххәап.

Хара ҳада, мап арака
Ғазә дацшәымазам, мамоу.
Хара ҳада, мап, ҳа х-Акәа –
Агба зыда инхахьоу.

АЦША

Ацша сценцъыр иадхоит, иадхоит,
Ионасыжларц атахуп.
Ғнатусит аапрахьтә:
– Уагхоит, уагхоит,
Шьыжымтан субоит сыцсны.

Акызаңыкоуп сиқәырхагас,
Сара исымазоу уажәы.
Угәы ацхара садца снаган,
Слахәит, абаацсы, слахәит.

Ацша сценцьыр иадхоит, иадхоит,
Иааскьоит ацхгьы хэыч-хэычы.
Суацъак мца мыцэарц соапхоит,
Алѳа шьтыцуеит, сихэлачы.

Рцэаара ыкам асцэ жѳоанаѳ,
Дгьыли-жѳоани зегъ еицшуп.
Ацша цэыуеит са сыѳны аапраѳ,
Ськѳа итасыхэхэарц атахуп.

* * *

Исызхѳа, сан, игѳхьяазго ба бгарапѳа,
Бшьамхы иныкѳкны ѳа знык ипъапъы
Са схы, сыкоуп иахъак сара акалалѳа,
Игѳхьяазго салагеит анкьатѳи ацѳапъы –

Гѳыблыла атацѳа хайбазырбаз, иаххалалѳоз.
Ишпассирыз акѳаш мца иахылцуаз афѳы.
Цаацѳарак хгѳыцрта, саб иблакѳа ирталалѳоз
Ахѳыпштарамца, саб исицшцѳкьа сыннажъзсит уажѳы.

Исызхѳа, сан, игѳхьяазго ба бгарапѳа,
Исызхѳа, сан, сыцшкѳахсит уажѳ зынза.
Ибхаштхьазар акѳап,
Аха сбыхѳоит, ибгѳаларпѳа,
Сьцсахѳага, ибылпоит макъана, бахъза.

Сеитаныкѳрцш, снаган ѳа знык схѳчра адѳы иацѳа,
ѳа знык бынеацѳас уака азыхъ цшъа саѳырхѳ.

Ашәа сазырзырә сазнык уи апыс иапәа,
Бгарашәа зыпсахыз, уи сыхәоит, исыхә.

Исызхәа, сан, игәхәазго ба бгарашәа,
Быдлапса саматәам ари адунеиәс сара.
Сыкоуп иахәк, сыздыруам, иахә акалашәа,
Сахыннажәуа акәзар назаза сәара?..

САРА ЗЫЗЛАН СЛЫЦӘШӘАЗОМ

Игоит аччабжә акыркырхәа,
Сара саәсны сызцазом.
Саныхәычыз еицш, шыта сылкыр хәа
Сара Зызлан слыцәшәазом.

Сынхықәгылоит уака азиас,
Аа, абар, анцәахшақәа!
Реахыркәабо, уца шыта униас,
Стыц сахыргазом спһапқәа.

Игоит аччабжә акыркырхәа,
Азиас тынчхан игазгоит.
Спәоит ахышытра итабар хәа,
Азыццхә мцацшыны иахапсоит.

Зхышытра змырзуа сара сқәыцшра,
Итагылом уажәгы агәы.
Дарбан, дарбан, шыта сара иалсхра?
Иеицшуп сәацхәа уажә зәгы.

Стылагэышьоуп, амрагы шпацоу...
Рсыркэабоит анцэахпакэа.
Ари атыц ныжны шыта сабацои,
Стыц сахыргазом спыапкэа.

* * *

Шэырцас икыдхан иит ухагы аспэ,
Итынчуп апсабара, шытыбжыкгы газом.
Амза хаёылаша – жэџангэашпэцхара аблазатэ,
Анцас ухагы ирыщуп,
Аспэ ныжны ицазом.

Стэоуп сара стынчза, апх саркыа сыкэыршоуп,
Ажэак ауп – иуаданххараха сацхыа инкапсоит.
Адгыл сызхылщыз, згэы халал сакэхшоу,
Амза апэхэхэкэа ухагы ахэда иахапсоит.

Ахэда иахапсоит хытэы симхэыцкэан рыерыщхны,
Бырланшцас урт аймхэыцкэа срылоуп саргы.
Исыжэуам азыхь сара уи ахыз цшыа ныкэны,
Сызцом сара иныжны, санаалазом цьаргы.

Мышкызны саныкамгы уахсицш силаарцыруа,
Аспэкэа рыхыы ыкэтэароуп схатгэын иахызаны.
Сызкэатыц арака ианыкамла, сагзыруам
Цьанат цха, изхысхёу адгэы ахэша иарганы.

Стэоуп сара стынчза, апх саркыа сыкэыршоуп,
Атынчра бжыы зхыџуа апх гара пысуеит.
Сзынтэалоу адгыл, узамџа цха сакэхшоуп,
Сызхыумбаац сдунеиаф макьанагы ссасуеит.

Сгәы иадцан исырцхсит ацша,
Ахьта ианакы.
Сзамѡа иадсцит ацәыкәбаркәа
Иамкырц хьтакы.

Ашьац иацәа сатәхәан
Цсыцла исырцхсит,
Ацта хәашькәа цхьасцан,
Амра сырцхсит.

Акәаракәа зхәынчахьаз
Ацаакәа цсасит.
Азиаскәа ҫыхан.
Амшын ахь иццакит.

Зылызгаз апаткәыркәа
Ацчахәа сикәышпәшәсит,
Амра иартхацьыз
Абҭы иацәа насшәсит.

Исыхсит апсабара.
Ацсаа рапәахәабжь гоит,
Сыпсы ахаара шрылоу
Шьта аргама агәра згоит.

АШӘТААЗАӨ

Бзиа иибоз ацхәызба
Ашәт ҫыхны илирakit,

Ацхəызбагы шəтцас
Уа лыччацшы цытит.

Ашəтазаа дгыланы
Дрыхəцпуан урт,
Арцыси ацхəызбеси
Еилацəсит, сидхалт.

Ускан, уи, амра
Шанхазшəагы лбсит,
Ускан аргама
Деахазшəагы лбсит.

Цхəызбацас лгəеисра
Акыр иццакит.
Лқəыцшра ацəара хаа
Лдырратə днахыцшит

О, ирылшазси ашəтқəа
Аазрыхыз анапқəа?!
О, ирылшазси ашəтқəа,
Изыркəандаз агəқəа?!

ДАУТ УАХЬ

1

Цьым, уиит хəа сыкоуп ура ианаамтаз,
Дтахацəсит ахацы лашыца Абрыскыыл.
Ишəа-зызуан хасцəақəа иахьагы, ашамтаз,
Сасрыкəа уеиццшха уеышыкыл шыта уангыл.

Узхалароуп мшызха, цым, узхалароуп,
Шыкәсык ала ухаҗахароуп, цым, уара.
Ухаҗа бжы лассы-лассы иахурхалароуп,
Цым, уақәйтзам амшгара, атәара.

Уназароуп са сахымназац иахъанза,
Са сымч зқәымхаз ахра цыххаа ишытаца.
Уцсадгьыл ахы-ацыхәа аймдара уанакхымза,
Урыман иқәлоит цюуки тәымцас уцхаца.

Узхалароуп мшызха, цым, узхалароуп,
Шыкәсык ала ухаҗахароуп, цым, уара.
Ушацшәймоу ари адгьыл агәра хургароуп,
Цым уақәйтзам амшгара, атәара.

2

Уаах, сычкәын, унапы,
Унапы сыркы.
Еихга, умшәан, ушыапы.
Еихга дасакы.

Аныкәашәа абас ица,
Узқәу апта тбаауп.
Иахьуцьынцьу ушыта анца,
Хьышьтрала уеилкаауп.

Уара уакәзам зжы зцо
Уахкәашар хаҳәык.
Адгьыл уцуп угәы усанцо,
Ушыапы аныкәгыла уи знык.

Уаах, сычкэын, унапы,
Саргы абракэын рацхэ
Иахьейхызгаз сшыапы,
Ссыщныкэоуп уажэ ҭацхэ.

Усыщныкэахо уаргъ мышкы
Укалароуп, сычкэын.
Уаах, унапы сыркы,
Уалны уара иукэыз

Иахэ иулшеит ашэара.
Ҷашта знык уахысит.
Уажэшьта – аора, азхара,
Усабираамта утысит,

3

Издыруада мышкызны уахымҭахыцуа.
Сара узнысцаз амҭа иацуцароуп уара.
Иуашэшэырамхааит ахцыста уа уанхыцуа,
Иуллшз ушыапы ахьургыло абара.

Знык ипуцэаз ашыапы уи харацагам,
Знык икыдкьаз ашыапы уашэшэыроуп есқынгы.
Умҭа храцэгьоуп, лбаа акаршэрахь инагам,
Ушхапоу удыруаз, уа, уаскьозар уи зынгы.

4

Ихарбгахьсит сабду иргылаз ахьатэ кэаскыа,
Сара ианызба аскыинць икэтэоу хшыщбацас
Ахахэ шыакакэа ирыкэгылан, аха аакыскыа
Хшыщбацас иныкэцраан, имааит иахыцаз.

Сабду ихшаз реицш саб ихшазгы хтаршэны,
Уи акэа хтаршэны хаазахьан азэыршэ уа.
Изныкымкэаг ргэы иаатасуа, рхылца нкаршэны
Хауа-хгэыцхэы уа ионалахьан игэынкэуа.

Ацсреи абзарей иеицуп, Даут, иудыруаз,
Акыр рыедыртбаахьсит ха хнышэынтракэа иахьа.
Урт дрыкэшахьсит сан акырынтэ уа дуазыруа,
Аха лыблакэа арччахуан ацстазаара шацхьа.

Хахьатэ кэаскэа збсит сара иахаг цхызла,
Зны ауацбак садтэалоуп сшахэ-шахэуа цхагэаны.
Цашьа рымацэкэам схэычра асахьакэа инархызла
Са сыблакэа, урт са исыцуп рыссыцшыны.

Иуазыруа аатра ианавахоз март ацшацэгьа.
Исгэалашэоит, дныхэа-ныцхьон сан сита:
«Схэыцкэа урхылацш, исумырбан урт рыцэгьа,
Улацш агмыз хахьатэ кэаскэа – хгэгырта».

Имыцэазсит сабду еиесикыз ха хамцахэ,
Хкэаскэа рыцхауп зхабарк ыказам иахьа.
Икалсит, Даут, уака уаргьы учамоахэ,
Ихьча, дад, ицынць тыцуп, ианхьчатэха.

Исымцэааит усцэахэ, сычкэын, сара стэычра.
Уара умата изы исыргылоит иахьа ахан.
Онупкала укалар мышкы зны уа уеиыцграа,
Уара ухада азэы иузитом нас гэыбган.

Саазқәылаз цхыз избо уа уоуп,
Зны ухапарцысуп, убыргхахъеит еазны.
Арахъ сыварае укаруат хәч асы ушьтоуп,
Ахыр-хырхәа уцәоуп, асцәақәа еизаны

Хпенцьыр илатәоуп, уцәа хаа рыхъчоит.
Уан лгәсицшцәкәа иразуп рхы-рәқәа.
Сара цхызлагъ сгәакуа сушьтоуп,
Уара усыцәоит,
Сырхыцшыло снейусит сызхымзо ушьақақәа.

Аха ааигәа иагъызбсит убраанза сыззыцшыз,
Уеесикәа цыџ-цыџ уақәтәан, усывкәан уцон.
О, уи атц лапа сымзхыз иарбан мшу
Шьта адырра сашьтазам... саргы суцны сцон...

СЫМРА

Сымра,
Издыруада ухықәгылазар
Мраташәара уа утацшуа.
Ма ухышьтра уцәсилагазар,
Цәашьцас иарбан узбылуа.

Ахьхәа-хьхәхәа сара сзиас
Имәас агака иахьцо,
Уара уда ицазап иниас,
Царшьтацас акәарап шьтацо.

Сымра, сымра – хара исыцхьо,
Сыхца ушыта – сухыршы.
Жѳангѳашѳцхьара акынза снацхьа,
Иаркы уака са сѳашшы.

Ирбааит жѳанаѳы снацшѳымоу,
Маза ицѳыцатѳан ицшуа,
Амчкѳа ирсихау – уа ушымоу,
Сшыкѳым адгьыл са сыхьтшыуа.

* * *

Иниакѳѳа ицсит сара саацын, сзахьымзеит,
Анкылара сылымшеит, сазгѳыхѳуаз уи шака.
Алсабара азакѳанкѳа рхьыштра изтымцзеит,
Сара саха змадаз, иагьхьамцшит шытахька.

Сыкѳшѳтит зны адгьыл,
Сыбгьыцкѳан сырсеит,
Аацынра гѳхьааго са сыцлакѳа ицшыз.
Зны сшыацаагаган адассаѳѳа сырталеит
Сабаѳѳа рыдгьыл, паацѳгьала ихьтшыз.

Зны сымрахѳаган,
Зны, сыцшакѳѳандан,
Зны са сыжѳысха аштакѳа сыртан.
Зных са скѳаршѳын,
Игѳхьыршѳѳагоу цандан,
ѳазных, са сымхурстан,
Сеикѳыцѳашь сышьтан.

Сеыспаџеит, аапын
Сахьымзеит, сахьымзеит,
Шәәхәапк са схазыхәа саапын аџәгара.
Апсабарагъ азақәанқәа рхышьтра изтымџеит,
Иабанзалпоз аңхын са сзыхәа аңшра.

АХЬХӘРА...

Дыцәгылоуп ақәа. Ихтуп лшъапқәа.
Аџәыкәбарқәа лсыкъаса илсиусит.
Аџарқәа хыцын ирықәуп адқәа,
Аңша налхысуа илаџеиусит.

Изылтаххси тагалан аңхәыс җа абас?
Лпагы уа тлақ амҗасы дгылоуп.
Агәнаха дапоума илзышьтымхуа зынзас,
Җагалантәи амшцәгъа дыцәгылоуп.

Дыцәгылоуп ,
Аңтақәа реицш дыкоуп деиқәшәы,
Егылым, дынхышәтны шыта дкахаусит.
Уажәоуп сара иангәаста,
Илпәызаап ашәы.
Ахьта цәгъа иаргәампцыз, днеиқәахаусит.

«Сан! Сан!» – Абар дналхаххит лхәычы,
Алағызқәеи аџәыкәбарқәеи еилаҗәо.
Алашара рцәызуеит лыблақәа хәыч-хәычы,
Жәоан лашыцак ус уа иналхатәоит.

«Сан! Сан!» – Ибжы гытпшаагаха игоит,
Лшъамхы иахымсыц ахэычы цшқа.
Иатахыз абазшэа амшгы шыта силгоит,
Ашэалкъамра аацэыццоит асырцшза.

Дцэыжылоуп адэы. Ихтуп лшъапкъа.
Идысахыоу лцэа-ржы инахысуеит
Тагалантэй ацша хышэашэа.
Рыхыртит адэкэа,
Асаркэагы дшыыхны иналхысуеит.

«Сан! Сан!» – ибжы гэтпшаагаха игоит,
Лшъамхы иахымсыц ахэчыцшқа.
Адуней зегы уажэыцэкъа ицсызшэагы ибоит,
Инапы нахышъуеит лхафы-цшза.

Ицэыццоит амра. Дыхэхэоит ахэычы.
Зегы лзеицшуп дахышътоу уажэ ан.
...Цстазаара дуззак зтамзас шта хэычык
Уао ибла изтамзоз сахъала ирхиан...

* * *

Ирымхэац ашэакэа уахарц утахызар,
Уазызырэ угэы. Ашэала уи тэуп.
Ажэоан иацштэыцэкъоу убарц утахызар,
Ублакэа уразцаа, егырт зегь мыцхэуп.

Ашьхакэа рахаракыра ушэарц утахызар,
Зны уркыдла, нас уазцаа ушъамхы.
Ацшзара закэыцэкъоу силургарц утахызар,
Уцсоуп издыруа, иумырхан цъара ухы.

Апыс абызпәәцкә уахарц утахызар,
Уныпала абаҳча, уатәә хамтакы.
Ахаҳәкәә рбызпәә хыпәәшәә упар утахызар,
Ухачхарада изәупааша убом дасакы.

Арәәшкәә рыбжьыхаа бапа цсырпәәган
Икамларцаз унарәыхәә, иааицых унапы.
Амза цха укәымлан, уи хара цагам,
Утахызар, иааызоуп узтымцуа штакы.

Харт зегь хзакәыпәкәыз силургарц утахызар,
Иаркы-ирцә хәә уа уиаанза икәыз ари адуней,
Урхылацшла хашьтакәә адгьылаә, крынхазар,
Изнубаало исымцәәц хгәыргьси хгәыроои.

* * *

Сызлатәарызеи ихәатәыз зегь схәазпәә,
Иутәыз зегьы зузпәә, сәи-снәпи сикәца.
Избоит, цьоукы аазкәылаз рыгәкәә хаҳәхазпәә,
Аероуны ианрыкәлә уаанза икьәсыз рыкәца.

Изатәоумпәоз блакәакгьы амсакәә рхылан,
Тачкәым иакароу ахаҳәпәкә иахкәапоит.
Апәымтак иалагзан цьоук ханкәак дыргылан,
Нас рыцәахаа кьалан цәгьала идыршоит.

Дызбеит сара зыкәра сидараны иацаз
Атакәажә хцәышла, арымз асы дтәан.
Уи лгәашьацәкә сыблакәарә хааразак ацан,
Хабжьара аамтабжак сикәыцәашь иштан.

АГӘЫ

Агәы цсзомызт...

Агәы ацстазаара атахын...

Зеггы ахауан, зеггы аныруан, зегъ абон, аха агәы
енытсзомызт.

Сеилышпәкаа хәа зныкгы имыхәхәацызт.

Ацәыуабжы уафы имахацызт.

Агәы цәыуалон, аха хахәпас имткәацызт.

Агәы аус ауан, цстазаарак цсыс иахан, иара ала иалагон
зеггы: абзиабара, ацстазаара, ацшзара, ахьаа, агәырәа,
ацсахра...

Зегъ алазон агәы.

Ицысит айбашьра Дузза. Айбашьра наскьанагон агәы.

Ахы алкьон агәы.

Ишьябон агәы.

Ицсуан агәы.

Ибзахон агәы.

Аиааира амшасынггы лагырзыла итәыз агәы ауп.

Зеггы аахон, зеггы ажьжьон, зеггы ириааиуан агәы.

Аха икоуп уи иалымшоз, арыцхарақәа зеггы зыхкьо
акы – егьа руазарггы изсибамдырит, изсилибамкааит агәи
агәи.

* * *

Хрызхәыщып

Иахцәызхьоу,

Уахынла хэицхызхьоу,

Ацхкәа изрылымцкәа ицсыз.

Ацтақәа ихымлац,
Ацтақәа ихыцхьоу,
Аншәшьыраз,
Реиха амра анкашыз.

Спәыхәоит хрызхәыщып
Ихамоу, иахцәызхьоу,
Ашара изацымлакәа
Адунейқәа иҭахаз.

Ацтақәа ихымлац,
Ацтақәа ихыцхьоу,
Ашәарта хантагылаз,
Лыцхала хзыцәцаз...

САБИ САРЕИ

Ажәақәеи сареи цхыбжьоназ ҳайдшылан,
Дунеи хычык агара хшадтәалоу ҳаацсаха,
Аоны ашә аартны апышыхәа дааоналоит.
Сызхара исзымбац, саб, дгагаха.

– Саб! – истахуп ишәмхқәа снарынтәалан,
Игәхәазго ихаҕы раз акраамта изгәзларц.
Аха ускан ицсыгага еишылыза иоагылан,
Апышыхәа индәылтсеит са схы сазынхарц.

– О, саб, узырцакуазеи, мацк уаатәарауеи,
Мшәан, уара уами сызхыц, суцәшәазом.
Уахак ма сымала сныжны умцарауеи,
Уахак уара уда исыхәо дызбазом.

Сашьсипба дабакоу, арахь даазаломеи?
 Хатгэынхьчас дынуужьзар? Изымхазеи шыта?
 Уахак дааугарауеи. Уи сыпсы иехэаранеи,
 Сыпшуп дааоналарашеа уажэы-уашьтан.

Иудыруама, зеггы-зегь схбаауп, сдыргэакуеит,
 Амац азггы зны-зынла ицжэоит сара сгэы.
 Амцхэ санхэыцлак схбаакэа зегь цэырпусеит,
 Нас уаха сызмышэакэа иаапоит ацх агэы.

О, саб, икалозар, уахак ма усцэымшэан,
 Агэхьаагара иаркараз са сыблакэа хэашьуп.
 Зеггы-зегь тахэахаа ицэоуп, урцэымшэан,
 Уареи сареи ххала ари ацх лашэ ххатэоуп.

АПКАКЭА

Апкакэа сгэы итыцраан, ажэоан инапалеит.
 Ицон урт ресиэкаа, ар реицш сишьтагыланы.
 Ицон урт ажэоан аца цыхэапцэара змамыз ацэахэа
 сикэапэа анпо.

Апкакэа халаны ицон, сицрыхэхэа.
 Ицон урт ажэоан атынчра силаргар хэа ишэозшэа,
 рчытбжыы мыргазо.

Урт рыцстазаара ацсаатэ шкэакэа уажэ бжык
 аархылцыр хэа ишэон, ацсра лахэа сикэапэа иазгэакыоу
 бжык иазыцшын.

Ө-дунсик симаркуан сгэы итыцрааз ацсаа.

Ө-дунсик ирыбжыалан ресиэкаа инеиуан ацсаа. Ажэоан
 иапан сылацш ианызсало.

Иаха-иаха урт рымѡа наскъон.
Иаха-иаха урт харахон.
Иаха-иаха апѡахѡа сиқѡацѡа пахон.
Ицон урт ресиѡкаа, ар реицп еишьталаны.
Сгѡы аума, мпѡан, абас зесиѡкаа апрышьа здыруа,
Абриакара апка рацѡа зтыцрааз?

* * *

Ицѡоуп ани ацеи, ргѡеисыбжькѡа синыруа,
Сгылан срыхѡацшуеит, исзымбо сгѡазхара.
Суада тпѡа тѡушѡа збоит, шыта сагъзыруам
Гѡнахала итѡу зиаск арра сыкѡшѡар сара.

Уажѡы-уажѡ ачча аакѡыххусит асаби ихаѡы лаша,
Азы сагоушѡа ибазар цхызла уи уажѡы.
О, зхышьаргѡыца сакѡыхшоу, исылымшо, исылшо
сылырша,
Цѡакѡацас уаасхалан мышцѡгъапътахък сумжѡын.

Уажѡоуп сара ианыздыр апстазаара закѡыпѡкѡоу,
Сызпымгѡо уалк сацѡоуп пытанахыс, агѡра згоит.
Ииашапѡкѡан сургѡыргѡоу, ма ушьтан зны
уықѡѡѡкѡоу?
Ауаа исзырхѡааит, икалозар, шыта уи имра лапоит.

Схы мацара сашьтазар, иахъанзагъы иузгѡамтѡ,
Уа улашѡыху, уашьапкра ансылурша уара.
Рцыхѡа цуцѡарц сухѡоит, иахъанза са сзыргѡамцуа,
Исылырша, исатѡам ак кастѡаанза ахъѡера.

Ицѣоуп ани аңси ргѣсисыбжъкѣа синыруа,
 Длашѣума урт реицырхара насыпс изыцхъазо.
 Сгылан срыхѣапшусит, нас дарбан издыруа
 Урт рыда, дгыбли-жѣѣани ирыбжъазо.

* * *

Саѣбал ааины сышѣ илагылоу цыспшѣоит,
 Аѣара ду инысцхѣоу цыспшѣоит уажѣшьта.
 Сѣѣыцшра апѣѣа матѣа снахан инхыспшѣусит,
 Стацшпырц уаѣа сыкам сицамкуа алакѣа.

Срыхѣапшусит апшхакѣа сабицас илакѣшьо,
 Са сацкыс ичкѣыноуп, ихтуп рхѣсы.
 Сырбар стахым урт слабчашъ хѣыч аасыцшъуа,
 Сахънеиуа, стахароуп урт ршъапасы,

Дара рахъ амоа спыкѣу, сымназакѣа,
 Сныкѣшѣып, сычкѣын, ихышѣашѣоу уа хаѣык.
 Сирѣсыхар хѣа дшѣоушѣа ажѣак уа имхѣазакѣа
 Даасхагылап хамѣак, инасыкѣѣѣо лагырзык.

Сижып са сѣы ахѣаѣѣоз ахѣыцшѣзѣсы снаган,
 Уанѣи сышъхакѣа рзамѣакѣа сырѣапшлап.
 Цѣѣызбапас сааршазар сара апѣѣткѣа срызгаган,
 Уи иангы хкы-хкыла уа апѣѣткѣа лаазалап.

Азаза цѣыкѣбаркѣа сѣы иѣѣѣо хѣлбасхала,
 Амза шѣахѣа анрыѣѣѣѣо цѣымзаѣас илашалап.
 Снышѣынтра иахагылоу цлак аѣы асалахала,
 Аѣыс иаѣѣа аакѣымѣѣѣо уа апѣѣакѣа сѣаѣѣалап.

Сгэы иснатоит абарт зеггы аныкало
Уацэы акэушэа,
Срыхзар стахуп иахба, изыхызатэу зеггы.
Сароашпоит ари апстазаара:
Илакэымпэа, илакэушэа,
Еа пстазаарак сзырхынхэра дашьтам азэггы.

* * *

Уаха мчы сыламшэа,
Саацсазшэа схы бо
Санаатэа, издырит ипсылымшо атэара.
Агэыдракэа ракэын еснагь цхба сызгоз,
Агэыдракэа исылдыршеит
Дырөггыых алацшра.

Снапы зкэыскыз атца бзахеит, иоахыз,
Ашыхакэа срыцацшын, рышка исыцхьеит.
Нас иарбан мацэазу сара сызтахаз,
Амачаз сыпхьамцуа сыдгыл саныкөхьеит.

Сацсуара азыхэа са шоуп смацуоны,
Рышэицхьыз салцхьеит исаоазоз маза.
Ашаоцэа срылалеит скаларц саргь шаооны,
Ажэлакьяо ишимкяра сызхылцыз срыхза

Апстазаара рзыскьеит, сымшьта агэра зган,
Ажэлакьяо,
Апстазааракьяо,
Сызцалаз ари аидара
Иахынзахэдоу иназгаанза спьяцөхныслап ега,
Срыкөхшоуп сашьцэа изылно ускан сымдара

Уи аидара.
Еицамкуа агэы гэгэа зызтоу,
Асыццышэ иафызаха апьамхы цьбара зцоу.
Сакэыхшоуп ари адгьыл хахьахылцыз хара,
Срыкэыхшоуп ханацэа изықэзам уаха апсра.

* * *

Аамта иароажьыз
Абгьыцқэа сихыршэшэо,
Ацшалас рылоуп
Уахак ицхэаршэшэо.

Абгь ҫежьқэа шыччо
Ргэаца ньгэцэоит,
Нас цшбаала рыцсырта –
Адгьыл иазцоит.

Адгьыл ахэра тыцк
Анырцоит еита,
Ахэратыц – ашыта ҫыц,
Иаскьаз ауахта.

Иасуеит ацшалас,
Абгь ҫежьқэа капсоит,
Адгьыл агэаца
Лабжышқэан итацсоит.

Издыруада, мышкызны
Ҫа цстазаарак сазкны,
Адгьыл агэаца
Сантарыхэхэо саргы,

Дгъыл рпсахэаган
Икаларцыз дара,
Ацлакэа ирешэшэозар
Ари адунси рызхара

Абаха рмоузакэа.
Ачыхь хьта инафымхэакэа,
Аацынтэи ашэткэа
Рыцшзараз имхырхэакэа.

Аха макъана сабакоу,
Сыцкэынзоуп зынза,
Сисцэагъы кьдуп
Жэоангэы ижжаза.

Сеидроу ари ацстазаара
Еижьагазоуп цэгъа,
Уацэтэи амшынза
Исхызгап егъа.

* * *

Адгъыл игэыпихэхэар итахызшэа ауабы,
Дышьтан, изкэа ажэоан исиархан.
Дыцсны дышьтазу, ма дашьызу абы,
Ма дныкэиоу аегълеицш уи дкарахан.

Адырра удафуп, уаха ишьтыбжък газом,
Адгъылгъы ааизымцааитси уаха.
Ивсуагъ аатгылан иухъси рхэазом.
Инаидкьоит цьоукы рыцсқэа рхахэн.

Дышьтан исыртынчны, дсабины уажэы,
 Иан лнапы разкэа дырнызшэа.
 Дааихагылеит тахмадак, акыргы дажэын.
 Ичкэынра иара уацэкэа ихынхэызшэа,

Днышьтасын даашьтихт, ицсахэага тан,
 Мап, уи дашьзамызт ааы.
 – Угэнаха рзымгааит! – Ихэсит дааилашэан, –
 Ауаа идлацса дыцсуеит ауааы.

Днеиуеит абырг шла неихыркэа змазам,
 Дигоит ауаа ицсы сикэирхарц.
 Итацэызшэа адуней, амөөду уаа данзам,
 Уажэ, уи хивсны хцахьан рымхэарц.

* * *

Ө-гэык сара исызтада,
 Усеицш калахьоума,
 Сызкэитү сгэы зацэггы сыххэыцуам уажэшьта.
 Азы шыцээз акэзар, зныкыр, избахьоума,
 Изныкымкэа стацшхэсит апсра алакта.

Амөөа сыкэлан зны скахаит, зны сгылеит,
 Ашьхара скыдлан, уа ахрамөөагы бгеит.
 Еицгыз цышьа зны амшынгы схылеит,
 Аха амшынгы ицстыхгаха уака ицэкэырцеит.

Сгыжьит нас сышьтахька, уаха сабацоз,
 Кахаран, гыларан угы сара сзы.

Сымоашыо еилыскааит ацстазаара шшшөарыщоз,
Мапуарны уи дшамаз ацсөаха хазы.

Стөазаргы уи ихымта сгөышпы аирхан,
Өыпөахшыагь сымам апсра мчыда сацөшөаны,
Апсра анакөха, иткөацааит сгөы карахан,
Инхыцуа сыссы акөзар, инхааит апшөаны.

Агөашөа, апсапшөа – ишпассиру иараби,
Мацарпас ушыа-уда иртало еилашуа.
Апсы иахылцыз апшөа ахацөцөкьа иахарами,
Убаскан ауп изхылцыз ацөси-жьи апссуа.

АЦХЫЗ ШАНА

Хазну асра алагамтазы акөхуп. Цхызла сшакьо срылоуп
апсилаа, абазгаа, санигаа, мисимианаа...

Анасыц! Анасыц!

Ус иаалыркьаны, даса бызшөак ала ихөаз шытыбжык
ари цьанат цхыз саалнацааит.

Анацьялбеит, цхызлацөкьагы сызхара схы абаха
зсадымразеси?!

САН

Илымазам сан уажөгы хоаха,
Лускөа дырхашөалом сан.
Иласхөалоит: ианбабауеи атөаха,
Бхала шыта ибдыыр быхөтан

Бшаацсаз, ауао иакөым, аихапөкьа,
Аихапөкьа ха хаамта иархоит.
Бышықөсқөа бзырхыцом уажәшьтапөкьа,
Есааира бшьамхы көадахоит.

Аха илымазам сан уаха хөаха,
Лусқөа дырхашөалом сан.
Илылшоит уи дмыцөаргы хаха,
Хахагь илхөоит: «Уи ушьтан,

Ацөара сахьымзар хөа ушөома,
Уажө иаазатөуп ишөыхшаз ахөыцқөа.
Уаха имыцөакөа изыршо шөара шөоума,
Ижөпоуп уажөтөи асар шөгөацөакөа...»

Илымазам сан иахьагь хөаха,
О, илылзыршо иарбан мчу,
Лаапсара ацардеицш ганкахь днахан
Дазназго иаха аус ахьымчу.

Сазцаар стахуп слымха надкыл
Уи лгөыраз уама зылшо, изтазо.
Сахьылку хөыццас иахьагь садкыл,
Уи лгөыцшқа, ажөак зымхөазо.

Ишызбац еисусит иахьагь слымхөае,
Асаби ицсыц цхеицш иласза.
«Ухөычуп уара, макьанагь узымхацт...»
Абри ауп сара слымха итаза.

Икыдуп уахагы амза магана,
Цсыхақәан уи ашәахәақәа ҳхапсан.
Схәычытәкьоуп сца иеицшәкьа макьана,
Аха ыынтәны дхәычуп уажә са сан!

* * *

Иахьа исылшаз ауп, крынхазар,
Иахьатәи амш зегьы ирыцкуп.
Уацәтәи амшаз амра цхозар,
Изқәышәтуа адгьыл еиқәырхатәуп.

Иахьа исылшо, ааи, акрыкоуп.
Хәаха сымазам саргьы.
Амш антәамтәе нас са сыкоуп,
Амра сацгыларц уацәгьы.

* * *

Иахьагьы сашьуп,
Сырзынкылом сшәапқәа.
Аамтә афәы чыда абас ицъбароума?
Ипыртлаз цыысшәон исархәахьаз снапқәа.
Макьана ипыртламзаап,
Уацәынза исзыхгома?

Сгәграқәа рыцуп уацәтәи ашәахәақәа,
Аха ажәәан цтахәашьла макьана ихкьоуп.
Сеидроу, уацәынза ицқьахап алактақәа,
Аччацшәқәа гәхьазго... ацхгьы лашьцоуп...

Аспәақәа сыгәшәымшә рхәар ртахуп,
Рыцсыгага аарла ацтақәа ырылцоит.
Сыжәоан ахтрада уажә егьырт зегь мыцхәуп,
Сабацәа рыдгьыл сыгәжәажәо ухагагы сықәхоит...

* * *

Ианбанцәо амш,
Ашәшыы сикәапәа схазыршәыз?
Сыцсахәага арахәыц иахынхалоуп ихъантаза.
Среиуоуп аисарае ампыл рылцаа итазыршәыз,
Сацархара уи иараапкзсит зынза.

Ицәыцатәан иссихсусит ари адгьыл санырхырц,
Ирызгәамтсит, арыцхақәа, сышцсидам сара.
Иажәазар зынтәи аамта, сыхьызцәкьа схырхырц
Иансышьтаз, иагъанымариаз рахәцас сыршәара?

Асацсаххьсит аамта,
Дыштрахәымгьы идырхьсит,
Ажәацшқеицш апәара иагахьаз ауабы.
Ицынгьылоз азиасқәа еибгала зегь дрырхьсит,
Иблагьы дхыцшылахьсит уи ауаопшыбы.

Нас иарбан ицәыцатәан дырәегьых изхысуа,
Ирыхьчо арбан?
Изцәырыхьчоа иара?
Ицкьоуп сара сзиасқәа амоан сызхысуа,
Сшыапышьтақәа ирзыкьашьуам ицкьоупаз дара.

Ианбанцәо амш,
Иахьа акалашәа игылаз?

Имѣацо ахәрақәа са сцәа-сжыи ирнуп.
Имѣа нагзахомашь шыжь амѣа ианылаз,
Уацәтәи амш акынза... аамта сакуп...

Иахьа хазтагылоу... хабакылсуеи, иараби...
Ауафы дифарыма димеигза, Адауы?
Дабакоу анцәа, амзар,
Абарт зегь ибарами,
Хаилыршыаап макъана, макъана иагафы...

* * *

Рыедырешит исызхымгоз абжьқәа,
Зынза сдырдагәеит.
Аенышыбжьон иларышьтит урт ақәа.
Ацсабара иахаргәеит

Ацта сикәара, азын гәта идыдит,
Адунеи рцәажәо.
Кырцхцас са сылагырзқәа хьддит,
Сыблақәа иртажәуаз.

Сеьжәкьан скахарц ацсык сыгхейт
Нас сахьцоз.
Нцәа дызмам сакәны иахьагы сықәхейт.
Зны игәра згоз...

БҒЫХА

Быцәоуп брахатны,
Быцәоуп бтахәхәа,

Буада тшәа тәушәа
Насыңла ихыхәхәа.

Бенцъыраә амахәкәа,
Бәыхар хәа ишәо,
Азаа цәыкәбаркәа
Рзамәа иаәыршәо,

Рынеицых бенцъыр
Икылыңшуеит рыеза,
Быхцәы самсал быкәцәиашо
Быхышьтоу бзацәа.

Ргәы иаанаго здыруада,
Ак бархәарц иаәу,
Ак бархәарц иаәу,
Ак бцәырзарц иаәу?

Уаха ба бенцъыр
Изадымцзеит урт
Ацаракәа рашәагы
Зыхыцас ихыцт.

Сабитас ихәмарусит
Амра ашәахәкәа,
Ашьац иалашәтусит
Азаа «ацәашыкәа».

Бәыха, шыта бәыха,
Бгәыргъап, быччан,
Нас бенцъыр икылыңшуа
Абгъыңкәагъ цхашьап!..

С. Д.

Бгәы сзыбылуа быказар хәа спәоит иахьагы,
Сара уи сапсазам.
Сара уи сапсазам.
Тәымк леишп сгәаца бсызтымгеит уажәгы.
Нас дарбан хара хаикәзмышәаз?
Нас дарбан хауа илашәхаз?
Избоит, иахьахзымдыруа жәәанкаҫы ҫара,
Хасцә уажәгы иаеушәа абыпра.
Ибыллааит, аҫыхәтәан таҫкәымк иакарахар,
Быгәнаха сзатымцуа сара арака сынхар,
Ускан уи ажәәан иалкьап хәаҫас,
Аҫыларә сылымшо арака хаҫаҫас,
Сышьтамта ыкамкәа сныкәышцышә сагап.
Иахьанза ибызгәакуаз сгәы аисрагь ааикәтәап.

АФЫЗЦАА РГЭЫ АЦХАРА

...Е. Ажыба сыхарак дшырдыруз поетк иахаса-
бала акэын. Уи инапы ипиххьсит иакымкэа иобамкэа
иажэсинраалакэа сидызкыло апшэкэкэа. Ицъабаа ыкоуп
иара убас апсуа журналистика аганахь алагы. Кыр шыкэса
аус иуан ажурнал «Амцабз» аредактор ихатыпуафыс уб.
ип.

Апост иажэсинраалакэа, рацхьа инапы ипихыз инаркны
иахьа уажэраанза иаццамтакэаггы уахь иналацаны, араз-
рей, акьиарей, ауафрей рылжжусит. Поетк иахасаб алагы
итышэантэалахьоу азэ иоуп, ичкэынразы ишптыхыз ипос-
зия аказшья бзиақэа сихахауа иахьа уажэраанзаггы иманы
дааиусит...

Ацыхэтэаны иазгэахтан, Е. Ажыба апсуа сахьаркыратэ
литература абзиабафцэа, ацхьафцэа зеггы хаса ишаницаз
уаха назтахым, хкы рацэа, тема рацэа, цакы рацэа сидыз-
кылаз ажэабжъ шыахэкэа рышэкэы. Ари гэадууроуп автор
цъабаа алпшэа збаз изггы, исахьаркыроу апсуа жэа абзи-
абафцэа зеггы рзггы.

ВЛАДИМИР АГРБА,

Афилологиатэ тцаарадырракэа ркандидат.

Астатиа «Гэыла ирцхоу ажэабжъкэа»,

Ажурнал «Алашара» № 6, 2007 ш.

ЛЫЛАЦШ МОАХЭАСТА

Уи лылацш моахэаста
Даныланы дцон,
Дцон ихы иқэыжъ,
Игэы ишьтахька инхон.

Иацхьака инижхьоу,
Дзышыцылоу зегъы,
Ишьтахька – гэыцрак хэа
Изымто акгъы.

Дцон ихы иқэыжъ,
Еидарангъы игон,
Ицэыхьантаз лыччабжъ...
Амрагъ ташэон.

Идыруан уи гэыла
Дышишьтаз дахьцоз,
Нас иарбан, нас иарбан
Игэы зынлырхоз.

Уи лылацш моахэаста
Изыпшталцсит зны,
Нас амца неихылкьан
Ихысит дбылны.

Бзиабароу хэмарроу
Урт ырыбжьоу,
Адыррагъ уадаохсит
Ацхэызба лгэы ицоу.

Уи лылацш моахэаста
Даныланы дцоит,
Зтак кацам шө-зцаарак
Еидарангы игоит.

* * *

Сылацэақэа аахызар иаазбо зегь акакэзоуп,
Бышэтышха баатыцусит бахчак, быччо.
Сахынацш-аацшлак избо ба бакэзоуп,
Акы зацэык – абахча цөкэырцапас сиыесеит.

Хзаацымцтеи, сыхаара, уаха уи абахча,
Зегь реиха иахьспэымгу атыцасы бызбоит.
Сангэамцлак ибхэахусит: «Иудыруаз, ианаххча
Ари абахча, ханасыц шыхьчоу агэра згоит».
Бзиоуп, нас быцаз, уи ббахча ишэтышу,
Амала, ибцөыззом, сара арака сазкуам.
Ибхэахусит: «Сыхаара, акыр уажэ уцөышуп...»
Мап, мап, сыхаара, ахьта, амла сакуам.

Абасоуп есуаха, баацөырцлоит уи абахчае.
Зегь реиха иахьспэымгу атыцае быччо.
Акраамта хаицызар стахуп, аха хганае
Иаацөырпусит ацлақэа – цөкэырцапас сиыесео.

Нас ыбтүсит: «Иудыруаз, сахьыкоу харазаргь
Ханасыц абри абахча илахэан исыхьчоит».
Бзиоуп нас, бзиоуп, мацк бгэы нсырхазаргь,
Быцаз уи ббахча, саргь бзиа избалоит....

Хаицызаап аракагь ацстазаара хгəахəо,
Ушьтантəи хəцхызкəа дасакхаргьы кəлоит...
Убаскан саркьалцас са слымхəкəа иртахəхəоит
Амашьынакəа рыцəаабжь... Ацхызкəагьы шəоит...

Абасоуп есуаха. Избац уа еицəзбоит,
Исхəац ауп исхəо. Ба бакəзаргьы– убас.
Уахацəкьа, бгəы иалсыргьы, сыцəуба еилазгоит.
Ббахча цшза саацалан искəакəоит, доуцас.

Ускан урт ацлакəа бырзыцəахрым уаха,
Быссирха брылазаап уа ашəткəа быччо.
Ашамтаз ацхызкəа анссиру зегь реиха,
Цəкəырцацас
Иаахабжьамларц рыбгьыцкəа еилысео.

АРБАГЬ АХЦАТƏИ АБЖЬЫ

Хынтə зацəык роуп ахы лыкəкны арбагь аңнать.
Мышцəгьашьтахьтəи азиас еицш, лыблагəкəа аатбаа-
хсит.

Азынтəи амреицш, ллакта аахаахсит.
Аацынтəи ашəтсеицш, лзамəа аацшзахсит.
Хынтə роуп арбагь аңнатыз.

Лыблакəа кыдырхаланы амəаду ахь дыцшуан. Иацəы-
хьантаз еидарак иацан лгəы. Уажəшьта уи мацк иааласхар
лтахын. Илыздыруамызт иахьанза, уи дшамкəа дызшаз,
уахгьы-сынгьы зыцəара лгəы ахымшəоз, уажəы дызхиркь-
оз.

Мчык уажə дышьтнахзеит зынза. Лаб ихəышгтаара амца

уажәшьта дазырцхом, ашта тбаа-тыцә лцәытпәахан, даз-
куам.

Лышьтақәа рапәацәахейт апыацрасы. Пыхьақәа урт
рыцхьазара лтахымызт, есаaira ишырацәахозгы лбо-
мызт.

Арбагъ илнардырит уажәшьта урт акырза ишырацәа-
хаз.

Хынтә роуп макъана аңнатхьоу.

Ацхьызба урт рыцхьазара лгәазырцхаз аилкаара уада-
оуп макъана.

Аха уи арбагъцәкыа агәра лгоит.

Апшәсы ирацәахаз лышьтақәа лыцхьазойт.

Хынтә роуп ахы лықәкны арбагъ аңнатхьоу.

Даса закәнтә ахы лықәкны ңатрызси?

* * *

Сара сандоуп хьтәы рахьыцны бара бгәапа,
Быцхьызқәа срыцуп быцәа артынчраз есуаха.
Исгәалашәойт банкәагылаз сыоны бтацан,
Ашәтыц беицшын, быоналашон бымираха.

Бышьта аныбцеит сара сашта шыта ианымтуа,
Сыцла быршәтит ада бталан ба бшыаны.
Рцыхәа цыбцәсит агәак-цәакрақәа исыцрымтуаз,
Адәы сықәбцеит сара ыц еита спаны.

Сырхыцшылоит уажә ба быблақәа спәа-зызо,
Сцеицш здыруа урт быблақәа шыта ирхәарц.
Сара ес-шацкыраз ажәәан сахәойт,
Шьац шәахәацшәа ба быблақәа лапарц.

Дкаларымань са сысаби адгьыл дацшөман,
Изхэарымань, зхэара сахьымзакэа инхаз.
Барей сарей ускан насыц хаман,
Ұыц сеитеихуан саргьы ииасны ицахьаз.

Исгэалашөоит банксыгылаз сыюны бтацан,
Сара сзыхэан ба бышөтышын, бынцөахшан.
Быхьтэы рахэыцны батдоуп сара сгөаца,
Иахьоуп сымра сапта италан ианлаша!

* * *

Знык ауп ацстазаара анхамоу.
Знык ауп, нас, хгэыргьап, хаччап.
Исыздыруам сарыцьоу, сарымоу,
Сашьтамлацт – абри сылгөацхап.

Исцөымгуп саакөымцакэа иансыхөо:
«Ба ибдыруама – бзиа бызбоит»,
Ишыздыруагь быблакэа шсыхөо,
Арт ажөақэа урт иргөацхоит.

Ажөала урт ирхөо мацара
Азхозар, итынчхозма агөкэа.
Быкан, о, быкоуп, сгөацхара,
Са сгөацан, ба быбла гөыкқэа

Смыхөааит дырөагьых еитасхөарц.
Саакөымцзакэа: «Бзиа бызбоит».
Истахым сара ажөала еихасхарц.
Хабзиабара, сара уи агөра згоит

* * *

Бсыха, аңхэызба, быштыамхан, быштыамхан,
Ицкыа-шөкыаза иахыа ажэоан аапшит.
Бан лыбжы гаанза бгыл, беиламхан,
Быоны аатраэ сышгылаз саргыы сыбахит

* * *

Сгылоуп. Ахьта сзамѡа снаршѡааусит.
Ихѡу гыгышѡыпгас ацѡкѡырц рсырзынкылом.
«Ха хзыхкызеи?» – акѡара хахѡкѡа пааусит,
Атак сызрытом. Саргыы сгѡы тагылом.

Издыруада – сарггы уаха акэзар сыехэара?
Издыруада – уи сызгэамтозар сара?
Иеаха-дагэоуп са сзықэгылоу акэара,
Срызгагэышьом иахьа схэыпрақэагь хара.

Бара бсыцзар, уажэы са сгэы еакхон,
Шэахэабжыушэа, ачныш рыпэаабжэ сахарын.
Амрагь цэырцны сара сзы икацхон,
Ацааршэ сицшэқэа ахьтагь уа изыцрын.

Иахьазыхэа са смыцхэушэа збоит.
Иахьа азыхэа са спымчыдоу збоит.
Дыкам, дыкам, дыказам сынцэа,
О, дабацей? Уигы исықэикма рацэа.

Азы ыцэаны иеыхейт, уахи-ени узышьтаз.
Иеыхейт, иагыцейт ахьхьахэа инасеаччан,
Сыбла ихгылаз уа усахьа хаа сызныжь.
Умцан уарггы сныжьны зиаспас унесхэлаччан,
Мцан нас сыццышэызтэша уа амца насхыжь...

Уиижьтеи ицуазей, ари адгьылае сыкоуп,
Аецэ тыцха илыргылаз абаа сымоуп оныс.
Зхы сыдкыланы салзхыз уажэ оызас са дсымоуп,
Ишэтит сара сбацха уи лыцхара анахьыс.

Сышьта ануп ари адгьыл,
Суабытэыосан сзықэгылоу,
Иарсуп са сыцэоаншьап, ихымжэартэ игэғэаза.
Исыздыруам сышьтақэа уацэ шэахстан ианылоу,
Сызнысыз амоахэастақэа са сашьтахь еималоу,
Аамта сарггы исывымсит цсыетас сыцхьаза.

АЕЦӘ ТЫПҘА

Имызаң макъана са сымшқәа,
Сышықәсқәа урт ыла ихырчоуп.
Са сымшқәа иргәылшәтуа сыцхқәа,
Дареи сареи ытакаә хайцтоуп.

Асцәақәа ыбла тыщыбаара,
Ирхыцны шә-сахбак ааскьоит.
Цхәызбак уа лсахба ацәара,
Абар, урт ирхыкны избоит.

Ааи, уи дхароуп уамашәацәкыа,
Лашыцәагы даара игәгәақәоуп.
Иаармарианы схьацрым саргъ успәкыа,
Сышытахька ицшу рацәацзоуп.

Мыпкы зны хайқәшәап уа жәәантәылан,
Мыпкызны икалап сыззыцшу.
Аха уанза, сиецә шапа бангылан,
Бызыцшыз бара, сашәақәа зызку.

* * *

Арцыск икамчыштыбжъ
Геит – ацкаца,
Ацхәызба агәашәахъ
Дсехсит дгәыргәацәа.

Ан амапуртахътә
Икоу зегъ лбоит,
Акамчышьтыбжь дазыоуа,
Лыцха дыщакцөоит.

Дхәыцуеит: «Илзымхой,
Мшәан, лаб иона́та,
Дзахьщцакуеи илырхаарц
Тәымуаак рлакта.

Абри са санлыкәлаз,
Скәшызтгы уажәсищ,
Саб иашта сынтыцны
Спарымызт ацпзеищ».

Ускан амра
Ашәахәацкәа разза,
Ан лха́сы сицамк
Ааимнадсит ихааза.

Лыкәа инталан
Уи лцәси-лжыи аарцхсит,
Лсара лгәаларшәо
Нас ллымхәс иахәсит:

«Быцха банлыкәлаз, ди,
Бкәышцәамызт, ааи,
Асыцәахшыагъ бақәмшәсит
Бхәацәа аныбзааи.

Ацсабара усоуп,
 Уи ахаан иццакзом,
 Уаркэышуеит ианаамтоу,
 Ахэы тахазом!»

* * *

Бызпада ацхэызба синаала,
 Цсаццалас бгылоуп бкахэхэа.
 Былаццп мцарсны жэоангэыла,
 Ацкакэа неиуеит сицрыхэхэа.

Гэйлцас бкышпө ццзакэа реыртлан,
 Еицралан, шьала сикэацхоит.
 Быблакэа бцъартыхла исыкэлан,
 Излазбо, урт стадырхоит.
 Издырусит, издырусит, уажэааныла,
 Ацэанырракэа шцэыртцло силыхха.
 Былаццп мцарсны жэоангэыла,
 Ацкакэа неиуеит сицрыхэхэа.

МАДОННА

Сара схэыцра, сара схэаа –
 Мадонна.
 Избан ухаггы сгэы бзатаа –
 Мадонна?
 Ссара моахызкыаз бара –
 Мадонна.
 Исхаштхыаз цысымшыоз быццра –

Мадонна.
Бшәхәәцны бкылцхсит уахагы –
Мадонна,
Сара сценцыр, ситагы
Сеқәбырхарц, Мадонна.
О, Мадоннақәа зеггы –
Р-Мадонна,
Дыбзалымхитеи уаха азәгы –
Мадонна.
Зеггы хайцеицшы хаббылларц –
Мадонна
Баццазаап, бзиагы баабаларц –
Мадонна.
Сыңәа қылахьсит уаха –
Мадонна.
Сбыхәоит, сбыхәоит сеқәырха –
С-Мадонна!

УРТ БЫБЛАҚӘА

Исархәозеи урт быблақәа?..
Ғынч исыхәәцшуеит уажәы.
Урт быблақәа – са сныхәқәа,
Инасыхәәцшын – нас сыржәит.

Зеггы ззеицшыз схәычра хага,
Иласкәантраз сәара,
Инасымпәа нақ изгада,
Исылахәмарда зызхара?

Бара – ажэцыс иац ихыпрааз,
 Бара – ашэтыц ыц ицтыз.
 Бара быкоуп сара сыхраз,
 Бара сгэацасы бпэахыз.

Схылан снейуеит бара бышпта,
 Амра сыцуп, хацпаалап.
 Бара баштеи сара саштеи,
 Хы рахэыцны иахзалап.

* * *

Бицын сықөлак ак зхьяамз леицш биҕаччо,
 Еилашуан ачара, иасны аныхэаҕақаа рхэон.
 Сара ихабжысуаз азырҕаш саанахэан, саҕаццон,
 Ауаа рацаа ргэаца агэрҕара тахэуан.

Саха змадаз уи асны, сыблақәа рхыцшылара
 Зылшодаз ба быда, аха аныха хаикэнагахьан.
 Амцхэ ахыызжэыз иахарарцон ицэгъаз ссацшылара,
 Сара сеицш уа ссызцаагы абы реадыргахьан.

Бицын сықөлак уи асны, уаанза ибцэымгыз,
 Стөы сабыргарцаз биҕаччозар акэхарын бара.
 Снытыцит ашпаца, игэхьяаго уа исзымжэыз
 Бныхэаҕа, иахьсылымшаз зегъ рылымкаа ахэара.

Бгылан беихаччо, уа ацшалас назхысуаз
 Ихыцштэылаз быхцэы ныбхысуан бааимданы.
 Амра ашэахэақәа са сыблақәа ирхылоз,
 Сдырлашэырц ртахызшэа иргон итблааны.

Сцеит сара сықәпны, исылымпазт уаха,
Ипсабаратәымыз асахьақәа ианеиларга са схы.
Сизгәамтазеит азәгы, измадаз са саха,
Уи аамтазы сеишпәкьазар акәхарын алахы...

* * *

Сара бысханштыр хәа шәәоит...
Сгәы сазцаан, атак ахәазом,
Абасцәкьа ихәхәхама, о, иараби.
Сышьтахька, мап, сызхынхәзом,
Илашәума, шыта уигы абарами.

Сара бысханштыр хәа шәәоит...
Сыцкәын ахьхәхәа дысәаччоит,
Уи ала сыоны зегь лашоуп.
Аамта сабызоуп, сагьаццоит,
Сеидарагь акыр ихъантоуп.

Сара бысханштыр хәа шәәоит...
Издыруада, сааигәа бахьыкам,
Бызхәыцра саркаррозар иахагы.
Сгәы сыхоит: аоныка, аоныка,
Изышшуп стаацәа уахагы.

Сара бысханштыр хәа шәәоит...
Быгәнаха сиргетей анцәа,
Анык леишп игәы разума?
Сишьитей, сишьитей рацәа.
Са скынтәи акыр дазышшума?

Сара бысхаштыр хэа сшэоит...
 Сычкэын ахьхьахэа дыссаччоит,
 Сара сеицш ицшқоуп уи игэгьы.
 Санаалейт аамта, сагьаццоит.
 Сымѡа дангылам азэгьы...

Сара бысхаштыр хэа сшэоит...
 Сшэоит...
 Сшэоит

АЗЫХЬ

Абаллада

Угэахы ёкааны изку ацёымг жыакца уаханы иузалжэа-
 гёышбар, гьашьа змам ахэра тыц шыннажьюагы, мацк
 упсы унаргоит. Аха уи аамтала... Ушнениуа, илабчашь хэы-
 чы ныкэкшо, мамзаргы зыблакэа ухзырцшыло абырг
 ханчачарак даауцылоит. Арахь иудырусит, уи ускан аамта
 ихы ишаирхэаз, хара зыдзамыз шьюуки ршьа ибзи-инапи
 ишрыхышу. Ицсы иаитаз ауаа иара исацхьа ишымчыдаз
 еицш, уаргы икэра асацхьа умчыдаха дыцкыцкьашью нак
 унаивсуеит...

Дтэоуп дхёыцуа абырг шла,
 Шёышыкёса иртысхьюу,
 Зыцстазаара амѡахэастакэа
 Ак нмыжкэа ирнысхьюу.

О, ицзозеи кьафла
 Дануижьтеи ари адуней,

Имѡахымѣыѣт иапштахь
Ахьбаи агѣырѡси.

Аха иахьа аамтала
Уи ихь даназынха,
Игѣаѣа италейт
Зѣара дук збатѡха.

Иудыргѣышьѡит адуней
Ишхимфаауа уажѣшьѣа,
Ишѡ илагыламзаргь
Ишааскъахьѡу иуахта.

Идуней иѣсахьшт,
Ѣа «дунейк» иазшахап
Лымкаала дзыхьзыаауаз,
Иѣсы ихьѣѣны иѣап.
Ибаѡ сикѣыхьшѡашѡа
Инамардап анышѡ,
Уи нахьыс иѣакѡажѣгы
Даалахап ахьшѡ...

Дтѡоуп дхѣыѣуа абырг шла
Ихь даназынха,
Игѣаѣа иѣалан
Зѣара дук збатѡха.

Даныкам уи ихьыз
Злархѡѡ ѣара акы
Ауаа ирзынижьроуп,
Ирхамыштѡа хамѣакы.

Дхэыцит, дситахэыцит,
Иаха имч зықэхари,
Мыш кьаёк иалагзан
Шьта дзыхьзари?

Акыцхэа игэалашэсит,
Ицуазеи уи аахыс,
Дымнеижьтси, хымпада,
Шьта ахэыра ахыст.

Инхарта тыц иахыкны
Анкьаза зны,
Зыхьк ахы ыцнахын,
Итабахьоумашь уажэы?

Умахэар инықеушьыр
Ахэы ақэхны изгоз,
Иеигэышө аашьтихын,
Атакар цэгьа шкашуаз,

Деихсит уи азыхь ахь,
Уака абнара силачын,
Еиха зкьымсыц ацлақэа
Жёанынза ихаракын.

Акыр ацабааа цэгьа
Ибазаргьы дазкылст,
Уафышьта зымбацыз
Абнаршэырагьы дылст.

Мшыенейцш ацыха зыхь
Ахьыр-хьыр иччо,

Ицхәраа иааиуан.
Ацсабара агәы капо.

Аха уи амч хәчы
Убранза икәадан,
Амоа харамызт,
Азырта ааигәан.

Ишнсеуаз нас ашьтамтак
Уафы имырбо,
Адгьыл иналабон,
Аха ахышьтра амырбо.

Акыр шыкәса аемирзкәа,
Итоун уи ацсы,
Дакәшаны ирыцкьсит
Атахмада лассы.
Абар ихьыз злархәаша
Ахьааигәалашәа иахьа,
Есымшеицш ацсабара
Дамыргәаазсит аацхьа.

Еигәышә цынцала итижааит
Ахыцхырта цшааны,
Ицслымзхахьаз адгьыл
Агәшәымшә хәаны.

Абырг иахьа исыцны
Деитаизшәа ибон,
Амшгьы абар шыта
Ахәларахь сихон.

Игәы алака, ихы алака
Аоныка дхынхәит.
Уацәы цпзала,
Уи сицихырцгыы избит.

Аухагы цхызла азыхь
Амца дыштәаз,
Изгәамтазеит ацх дузза
Инықәха ишпаз.

Ашара дацгылан
Еита уахь дыщакит.
Уимоу, днықсалан
Какалгы имкит.

Дахьааиз азыхь
Агәааа хәыч артәхьан,
Агәааа хәыч артәхьан,
Ихыцынгыы ицахьан.

«Амәахәастагы алзгап
Макьана сымцсыр,
Ақышәқәа агхарым
Иухысцо ахмачыр.

Амәаду крѣбжьоума,
Атакар анкашуа,
Имәахьцлан уа ушка
Азыша иакуа.

Хәитаит, иудыруаз,
Уарей сарей җыц,

Ҳақазаарын ахаангъы
Уарей сарей ҳамцсырц».

Ихмачыр нхыршәлан
Ититеит уа азыхъ,
«Уара уоуп иижәыша
Иаргәамцуа агәыхъ»

– Ихәан, атаҳмада,
Нас днацашышь ижәит,
Игәы шла ҫыцза
Мрагыларахъ дыцшит.

Ажәоан цыблаауазшәа
Макъана икацшыын,
Ашьхақәа рхықәцәақәа
Уаркалеиуа, иацшыын.
– Амшшара узбияз! –
Азышьтра дынтацшит,
Убаскан ионупқа
Ашъа хьшәашәа ташит.

Иабаказ ацыха зыхъ,
Иныцаба ицахъан.
Уимоу, ахьышьтрацәкьа
Баазамызшәа ибахъан...

ААМҢА

Апоема

1

Адхи амши рхәаакәә еилазгаз аамта,
Ашара иацны сапта итәлеит шыжымтанк.
Исмоуцызпәә уи акнытәи сара хамтак,
Асардагәсит, асарлапәит,
Хәасгыы самкит.

Сазыцшымызт.

Сара издыруз еа аамтакын,
Уажәакәын аарла сара сәсицәә анрызхаз...
Сахәапшәымаз, сыбжы ахыкәыфуаз аракәын,
Аракәын сан лгарапәә хаа ахсахаз.

Аракәын мши-цхи сицызшыуаз са сабдуцәә,
Инымтәоз рлакәкәә амцабз рсыкәыхәхә иахыуаз.
Зчеицыка цкәа знапы икәгылаз сандуцәә,
Аапсара рнымцшзо урт аракәын иахыдыршауаз.
Аха аамта... аамта, аамта сижага.
Закәу хлымзаахузеи иахә икәнаца Апсыра.
Сыкәнаргылеит апсра апта сара снаган,
Ашьта сцәырзуа сназхыцшлөз сара схәычра.

Реырыссахит зны сзыргәырцәалоз са сымшкәагь.
Цша баацсык рысуеит урт мрагыларахьтә дара.
Ацгәы таркызшәә, ишазом са сыцхкәагь.
Стәакуа сапшәоуп сымшкәә шәыцхо абара.

Нас сицыспыусит зынза сиымаало рахэыцла,
Ажэоан алакысеицш уи арахэыцгыи сиқэацэоуп.
Бжык сахаусит: «Дад, ухэыцла, ухэыцла, ухэыцла,
Уацэы азыхэан иахэа иуллақэо рацэоуп...»

Уацэы азыхэан... Насыц имоуп уи иацыло,
Дейбга-дызбыда, хэаада-гэыхьда, длапаза.
Ашамтазы зхымсоахэастақэа ирныло,
Ааи, уи дцароуп имоа инаццо хараза.

Саргы сырцылоит цэкэырца хэашықэак исыжэлаз,
Еибгала срылпусит схэасра иашытазаргы дара.
Иацы акэхымзи сымоа ныхэо са сансыжэлаз,
Иахэа исықэшэахт иацтэи сымсоахь ахынхэра.

Аха аамталоуп,
Атоурых ара ишахатуп,
Азэ исацхэа са спшамхнышгылан скамлац.
Ишысызмхэацгы:
«Шьта схазыхэа сгэы рахатуп»,
Есени сцэырпусит сара сакэны зеицш рымбац.

Иахэа сицыспыусит сымшкэа сиқэацэа рахэыцла,
Лагырзгэышыоуп урт аазкэылаз ирхыыршоу.
Аха аамталоуп,
Сымоа назгоит сара ыцла,
Схы-сгэы сыццраа сыдгыыл снықэлахц, сызкэыхшоу.

2

Иаасыртит аценцьыр.
Зегь шызбац сицш икоуп.

Сара азэзацэык соуп симгэышпахэа иажэыз.
 Бапа ажэақэазаап:
 «Ауабы ипстазаара акрыкоуп.» –
 Лацэааихышпрак – азыткэа, нас ацаа зхашэыз.

Аамта аеуреицш уагоит иара иахьатаху,
 Зны учамоахэ уаннахуеит иумеигза зынза.
 Улеыжэпап хэа укоу иаанкылан, уабатаху
 Мчы змам ауабытэыюса, апысхэеицш уласза.

Апенцбыр ахьтэ иааоуеит акармацыс абжыхаа,
 Убри зацэык ауп сызхыбаам сара иахьа.
 Амоахэастақэа ылзгаз цыыспшон итгэыхаа,
 Аха уртгы иамта симанацсит оацхьа.

Сабанзакоу абасцэкьа зеггы-зегь сырхыбаан,
 Имчыдоу, ипысхэу – сара – Ауабы.
 Игэра сымго снейхэит, дысцыларггы длыбаан
 Цыхьа исынцэа гэакьаз – иахьа Ауаошыбы

3

Ииуль мзазы, Апсны икалаз ахтыс сикэацэақэа раан,
 уахык зны ацша икыднакьаз апенцбыр ашьтыбжь цэгьа
 дарёыхан, хышықэса зхышуаз сычкэын хэыч ииарта даақэ-
 тэан:

– Ихаихсда, саб? – хэа дсазцааит. Сара иагьазундазгы,
 ахэычы иоуз ашэара ихырцаара сцэуадаохсит.

Ашара иаапалаанза уаха дмыцэсит, асцэақэа реицш
 хыцхьазара змамыз изцаарақэа ртак кацара сылымшо, ир-
 гэыбзыгра сафын:

– Уцәа схәычы цшқа, дахмсихсзеит азәгы,
Ацша ааҭахәмарт ауп хуада.
– Ахысбжы геитеи, уамырҭыхси уаргы,
Арака хшынхоз зымхахәада?

– Уцәа, схәычы цшқа, уаныцәаз уажәоуп,
Ацх ду акрыкоуп макъана.
– Саб, хрымшьзои, нас? Хзыршәаз ацшоуп...
Дыршьыма мшәан, дзымҭыхси мама?

– Уцәа, схәычы цшқа, ахысбжыцәкба анго ауп,
Хара хайцш уара уангы данҭыхо.
– Ус акәзар сыцәоит, сзырҭыхаз ацшоуп,
Уацә ашьыжь хәзегь хайцҭыхоит.

Пытраамтак уи ишьтыбжь уаха игазом,
Шьта дыцәеит шысхәо ус дныкәтәоит:
– Саб, ауаа зшьуа хара уаха харшьзом,
Хәоны иавсны имцеи, шьта сыцәоит.

Зиаспас ацых мәасусит икашышы,
Итынчым уажә сыцкәын игәоуп.
«Саб, уаха ихаихсда, дарбан хазшьы?»
«Уцәа схәычы цшқа, уаныцәаз уажәоуп...»

Иабакоу атынчра?..
Дабакоу Ауафь?..
Дабакоу амаалыкь ара изтәартаз?
Ихысын макъана ицәыцатәан иагафь,
Ихафьсыз цысымшьоз аамтакәа ишәартаз...

4

Дыцөсит сычкөын.

Сара ашара сазыпшын. Епөацааа рыбла атацшра ста-
хын.

Ацх цөца ыкөха ицон... Ицон... Ицон... Азиас цаулсицш
ихыпшыпыла. Амза апөахөақөа сабитас апшац илахөмару-
ан.

Урт ирсыжөыз азаза симхөыцкөа рхафы рхалапо, ацх
иагөлшөтуан.

Адөахы сдөылцит.

Сара стөан арт асахыа хызыркырақөа сыерылахөан. Уа-
жөышөкыа саргыы сыхызыркушөа стөы иабон. Иаасыкөыр-
шан зегь хызыркын, нас сара сзыхкыарыз...

Сыхызыркын аашаанза.

Ашамтаз амза ахафы цөыпша икалсит. Есааира иш-
көакөахо, ус-ус, ажөоан апштөы иапөара зынза иналазөсит.
Уи акөхөсит, саргыы ишөөыз ахьтөы көлзы алакө акнеицш
ашара исцөалазөсит. Аха зегь акоуп ашара сапылеит сара.
Уахык шаанза сыла иабоз зегьы сара иаустөыхыз...

Зегь ишырлахынцаз имөасуан. Сара зацөык, сара
шсакөыз саанхон...

Ашамта иаарсыцхит аамта сызцанацаз аидара хьанта.

5

Аамта иастазом аспныхөа,

Аамта ианснардыр иахыа ахы.

Ныхөам,

Сыцстазаара нихөам,

Азыблара төыц хөычны схуп.

Маакырак, ма дац цашөк цыа икам,

Иаасыкөыршан зуп иахьабалак.

Арацәкәа исыхәо уаф дыкам,
Срыцхашьо инасывсуеит сызбалак.

Урт рыблақәа исархәо мацара,
Акрыкоуп сызрыцхьар сара.
Ихәлар, сазыцшуп уацә ашара,
Адунеи даеа знык абара.

Аамта иастазом ецныхәа.
Аамта ианаснардыр иахьа ахы.
Ныхәам,
Сыцстазаара ныхәам.
Азыблара тәыц хәчны схуп.

Мышкызны уахьынтә сызхьыцыр.
Мышкызны икалар сыззыцшу,
Ацтахәашь сыжәсан ихыцшы,
Сымрагы сгәаца иташып.

Акыраамта азыблара иалаз,
Сымзыфеит, иахагы сыцгәахсит.
Амзацха азыгәта иххалаз,
Сыцхраарц сыпсы еикәнархап.

Еихаччо усқан цьоук сцылап,
Ицәыцатәаны ипхысуаз рхаршт.
«Жәсанә абааш сыздыргылап»,
Исзаадыртып иаркыз урт ргәашә.

Аха исылшару, сыдгьыл сахыбаа
Ахымтақәа снызцаз ауаа

Рапштахь ансира... Хыхьтə длыбаа
Дысцылозар уака анцəа...

6

Ипыреыз асаркыа иафызоуп са стəы,
Уаха, уи уаха еидкылапша амам.
Ахыацəгъа сарəыхалоит ианаафнашо цхагəы,
Избоит уаха цстазаапша сымам.

Иараби, схəыцуеит сацацшуа атуан
Сахыышьтоу, избан зегы зсаахо.
Самыхəацт ахаангъ зынза исыхəтам,
Срымгацт цьоукгы хəыкахь исыхо.

Сызкəатыц сышьтахь ацəсихар хəа спəо,
Сыкəуп ари адгъыл гəтыгъгала.
Сыкəым цхəызбацас уа аптəткəа кəшəо,
Нак сыгага снавсуеит цпшаала.

Нас иарбан асаркыеицпш ицызсыз стəы,
Мдырцас иаасхыкəласуа арбан?
Ахəрапшəа дшамхəшəтəра уажəыпкəкы ахəы,
Ажəахаак сыхəон, аха исызхəара дарбан.

Ускан сыцстазаара штəтцас ицытрын,
Аха иабакоу уи ажəа епəацас ихароуп.
Схы иазысхəоит: аспкəкы, мап, са сыцсрым,
Ацстазаара назазоуп,
Амчкəа уаароуп.

АЦСАБАРА ШАХАТУП

Аибашьра.

Ишпахлымзааху.

Аибашьра...

Азэ дкэылоит, егыи ицсадгьыл ихьчоит.

Атэым уаф итахуп атэым дгьыл иара ицсадгьылхар.

Уи адгьыл иатахуп иара иацеицэкью иара дацшэма-
зарц.

Аиаша здыруа Анцөси адгьыли роуп. Егырт зегьы
хжыароуп.

Адгьыл-Ан иара ацеи иара деиқөнархоит, ичамоахэгьы
арззом.

Ақэылаф ахаангьы атэым дгьыл асы дзымгьацацацт.
Ари аартразам.

Илакөзам хара хцеира иаадырцшыз афырхацара.

Апсабара шахатуп.

Ишахатуп Апсуа Анацөа, ишахатуп ишьаны хацсадгьыл
иқөтөаз урт ргэыцхэыхш.

Ан лхақ азэгьы ишизымшөац сицш, азэгьы изгазом.

Ус ххөсит хөа...

Ан лхақ ршөсит хцеицөа хазынақөа!

Хнеилап лассы-лассы урт Апсадгьыл иахьагэыпцхэхөоу
атыцқөа рахь.

Храцөажөап. Харзызыроып. Ихархөо гөнахкылап.

Нас ауп, ацсуа дгьыл дасазнык ашөартэ тыша
ихыкөгьылартө ианыкахамцо.

Харцөымшөап урт хцеицөа хазынақөа. Хрыцөшөозар,
ицшьоу урт рныхөаца астола акны хтөаны ихамхөалап. Гө-
наха змам агөнаха рыцхамцап.

Ахдырра! Уи ыказтгы иахьатәи хрыцҳарақәа реихарак
калазомызт.

Сара сыла итйимхааит, иаахэамхааит, Ацсны!

Аамта ансоуло, сқбаад цәахәак анысцит.

Иудыруеи иґало...

Сыгәтакы сахымзакәа ага ихымта сагар...

Аңхьаоңә! Зака аамта пуазеи шәареи сареи хайқәым-
шәеижьтеи.

Сгәйргъарақәа зегъы змаздо. Исыгыу саназыжъуа,

Сыбла иаахшэо ччацшы хэычык мра шэахэаны иказ-
што.

Ишәиу ари хәцстазаара зуафрала иҗызхуа, саңхьащәа.

Ейта шөара шөахь сымсахьпит. Сатамзаант, шөгөы
пөсырхьазар (сара схаа раөоуп). Сеигьыргьоит,
ажэсинраалакөа рөыпша спейт хөа акөымкөа. сцөахөакөа
пөрыцхьаны шөанаалгалакь, баша аамта харзит хөа шөым-
хөо изыкалар.

Сара сзы уи насыцуп.

Сара сыңсагаара еснагъ иныкѳзгон, ацсуаа хиблиа хада Апсуара иахѳо апкаракѳа инарыкѳршѳаны. Аха усыгы, закѳнтѳ сыбацѳхныслеи.Закѳнтѳ скахай., закѳнтѳ сгыслеи.

Сара суафуп. Сыгхақаа сдырхәыцуеит, сдырцхашьоит,
аха, сшәықәгәыгуеит шәара. Сацхьафцәа!

Аиаша сыблақәа иртәшәхәа, сара, ишсыршало ацхкәа
ирыцәганы ахыы ецәакәа насыц бырлашны ишәхасцсалар
стахуп!

* * *

Упоетзар, упоетыз, афызә,
Уажәси ухаҭарси симадаз.
Ианатахха, уцәыщамлан ахыза,
Ианатахха, урацхьагыл угәра згаз.

Ианатахха, ишъталааит укаламгы,
Аамталоуп, иштухеит уацәы.
Ианатахха, цсрам уҭахаргы,
Уцсыцәкьоит ахәтсицш утацәыр.

Апсадгыл ауп иказ ахаангы,
Цсадгылда утәуп есымша.
Цсадгылда, афызә, егәа ухәаргы,
Иаутсит ауп уажәакәа ацша.

Ианатахха, ахткьарсицш уткьароуп,
Ианатахха, уцышпәха ублы.
Ианатахха, абцьаргь туркьароуп.
Уамеигзан, уацәымшәан, уцсы.

Упоетзар, упоетыз, афызә,
Уажәси ухаҭарси симадаз.
Ианатахха, уцәыщамлан ахыза,
Ианатахха, урацхьагыл угәра згаз.

* * *

Хара халсыкқазам, мамоу,

Изхәада?

Изхәада?

Изхәада?

Ацсые дицылааит ҳағоу,

Хлаҳәада.

Хлаҳәада.

Хлаҳәада.

Харгәырғоит ашәт хара иаабар,

Агәыцшқа.

Агәыцшқа.

Агәыцшқа.

Хқәыцьмахоит атәым дахцылар,

Усыхьча.

Усыхьча.

Усыхьча.

Изхәада, ари адгьыл, Ацсны

Ҳа хада.

Ҳа хада.

Ҳа хада

Итәуп хәа сазәы, игәағьны,

Хлаҳәада,

Хлаҳәада,

Хлаҳәада,

Ацсадгьыл, уи ахьчаф дахшоит,

Ахаңа!

Ахаңа!

Ахаңа!

Мрапас еснагъ уи длашоит,
Афырхаца!
Афырхаца!
Афырхаца!

* * *

Ионы исцылеит схэычкѳа,
Скараха хашта сантала.
Игѳырѳацѳа сиыркѳон рнапкѳа,
Сыгѳхѳааргон урт дара ртѳала.

Игѳхѳаазгон, аиашаз, саргѳы,
Имариоума, ушзымаауа удыруа
Рныжѳра, аха уааит ситагѳы,
Уцсы тоуп, абыста ахѳузыруа

Укоуп дырѳегъ уонатаѳы,
Хазшаз даса знык шѳеикѳеиршѳахит.
Гѳыцѳрак лашоит уа угѳаѳы,
Ацѳазаара сита аеунарбахит.

Ионы исцылеит схэычкѳа,
Хаилацѳеит, дырѳегѳых хаицылеит.
Исзышьтыхуам уажѳыцѳѳа снапкѳа,
Ихѳѳѳаѳѳаза мчык сыннакѳылеит.

Рабѳцѳа изырѳылоума иахѳа
Са стѳѳѳа реицш,
Иабыдахѳз – рѳызѳѳа?
Сгѳы иалкѳахт ѳа хымѳак ѳацѳхѳа,
О, аамѳа, шѳѳынтѳ ѳа сеиѳызѳѳѳа,

Изычхауам абарт зегъ сара,
Тынч схэычкэа рыбла сзыхпылом.
Срыцтамхейтеи соызцэа убра,
Сзырпылом,
Шьта уаха сзырпылом.

Анышэ хышэашэа харт ихабжыоуп,
Амала са сааста урт хацэоуп.
Аха, издыруада, макъана моабжоу
Хазнысхыоу саргы уацэы исхацэар...

Ионы испылеит схэычкэа,
Еа знык урт сымч сиздыркэкэахит.
Аха исзышьтыхуам,
Исзышьтыхуам снапкэа,
Соызцэак рылымкаа...
Еа гэыграк збахит...

* * *

Ахысбыжкэа сихсыгъит,
Тынчроуп уажэы,
Сгылоуп ашэцла сыенадпан.
Еамоак ахауа снасыхэан изжэит,
Сыкоуп сырпыызшэа иаастэыдпан.

Слымхақэа дагэоуп,
Ацсаа рыбжы саҳазом,
Уажэыцэкъа сахьыкоу сыздыруам...
Соызцэа абакоу, рцэаарак збазом.
Урт рылымкаа ацстазаара иазызуеи.

Аха сишъ.
Ахацѳа рашѳабжь гоит,
Ацстазаара ыкоуп макъана.
Урт рыбжьы хаа
Шъта сахъынхаланы споит,
Саргъы сыкоуп макъана...

СШѳЫЦЗАР СТАХГѳЫШЪАН САРГЪЫ

Ацсадгъыл ахъчараан итахаз
Мгѳызырхѳаа рѳеицѳа ирызкны.

1

Сгылоуп, скъта схы надѳан,
Сахъызырѳолак амыткѳма бжькѳа гоит.
Зырѳашык апаѳкѳа сыргѳыцѳо,
Азыѳгарахъ исыхо сагоит.

Аха азеилашыра сзалѳуам, суазыруа,
Тѳыцк сахъынхаларѳ сыкѳѳоит.
Сыздаруам, сыздыруам санзыруа,
Сымшкѳагъы цѳѳаала инаскъѳоит.

Цсєыхгак хѳрыбгъыцк уажѳ иабакоу,
Шъарѳашла сьдгъыл хѳаєуп.
Икоугъы сыздыруам сыѳныка,
Бѳъарымѳѳоуп арака исзыѳшу.

Аѳаѳѳала рыѳсы арѳѳоит са сѳызѳѳа.
Шъала иахъа иѳыхтѳу Аѳсны.

О, сѡызцѡа, сзыцтамхаз са сѡызцѡа,
Шѡтахацтгы ма аиааира баны.

Сгылоуп ахара схы иадцо,
Шѡыгѡнахак схынхалоушѡа збоит.
Сыздыруам урт са санрыщышуа,
Сымшкѡа есааира ишьабоит...

2

Исхѡоит, ситасхѡоит,
Сгѡы итыхо, сызмыртынчуа,
Хѡшѡтѡышьа змам ахѡа сахѡаеусит сара.
Уамашѡа избоит, шѡыкѡлацѡа, иахѡа ртынчра.
Нас дарбан урт ракара изхѡаша шѡтахара.

О, сашьцѡа,
Сашьцѡа.
Сашьцѡа хазынакѡа!
Ицшѡаз ахацыц сицш иахѡагы шѡтыцкѡа тацѡуп.
Шѡыгѡхѡаагара иаркараз скыта амѡахѡастакѡаре,

Итацѡуп шѡара шѡтыцкѡа,
Шѡа шѡтыцкѡа тацѡуп.

3

Иаармарианы абас сицш,
Ихѡшѡгѡума хгѡы ахѡракѡа,
Хгѡы ахѡракѡа зырцѡаша ахѡшѡкѡа хацшаану?
Мгѡызырхѡаа рцсицѡа,
Са сгѡыцракѡа ргѡыцракѡа,

Шәә шәыда сзыргәырғаша, нас, иарбан аапну.
Сныкәоит схы сыхәәс,
Схы ахыызгара сзымдыруа,
Шәычча-ччо шәәсцылоушәә зны-зынла схы зжәоит...

4

Шәәнацәә рыблақәә сзырхыцшылом,
Урт аблақәә, лағырзыла ибылхәоу.
Санцәкыагы цыхысицш сзылцылом,
Сыздыруам, сыбзоу ма сыцсхәоу.

Сгәырғәо ахаангы скамлацызт,
Еснагь сара хәаак сеимнарххон.
... Иахәтәи сыхәу са исымбацызт,
Шәынтә са сыцсхәан, сыбзахахәан...

5

Итынчуп ухаагы Мгәызырхәатәи ацх,
Ацшалас лейәсиуа абаҳчақәә ирыцоуп.
Салоуп уи ацх, гәыр рахәыццас са сеацах,
Ажәәан цштәи хкыла сарысын, сацоуп.

Акыр цуама.
Уахынлатәи атыцәзал абжәсицш
Мгәызырхәатәи ацхқәә саркыа цыхан ирылан,
Ирызхымгоз ашытыбжықәә, ирырцәгьарц рцеицш.
Иәәә-дагәәз амзагы уахеицш ирхагылан.

Аха имыцәацызт акәицқәә ргәәа итацсаз,
Еицралан сынлеицш акыр ацхқәә дырлашәит.

Ирдырит убаскан агəымшəара зыцсаз,
Ршəа иалаз ахапара дырəсгыых ирылдыршит.

Итынчуп ухагы Мгəызырхəатəи апц,
Айбашьраc сицп уацə цышəарак иазцпущəа.
«Хаидара хьантацəууп унацагыл, хацх», –
Асцəақəа сықəсыртсует, мчы ахьсымам лакəшьо...

* * *

Итацəууп аоны.
Шьтыбжы аафуам аонуцкантə.
Алашыцара акəшан иахəасырц иасуп.
Лашарак азыркышаз дмааит ухагы аоныка,
Ихəасуп аоны рыцха,
Аоны рыцха хəасуп.

Иацы акəын арака ауацбак мца ансиқəыз,
Иацы акəын уи алəа хыхь ажəəан анцнакьоз.
Иахьа анышəынтра cыцза,
Агəы ашəтқəапцкьа иқəу
Ргəырəа иазымиааикəа, иканзсит.

Макьана лаграк уа апта ннажьуам,
Ахауа иалафəуа, уахгы-cынгы ицшаасует.
Ацшəма дыгəхьааган ицəусит, ахы азыжьжьом,
Ауаə исицп алацкьа амəа иацпсует.

Итацəууп аоны. Иаркуп агəашкəа.
Асцəақəа ракəгəышьоуп ара ацшəымара зуа.

Ацша уазыруа ирыдхоит аоны апәкәа.
Аха дыкам,
Дыкам,
Дыкам иазыртуа...

АН

Бымшәан, сан, сара схынхәусит...

Схынхәусит, ухәсит,
Еибашьра уцон,
Ухадамзи, нас,
Уан лгәы ургәгәон.

Аха узыхнымхәзситей,
О, са сашьа,
Уангы иахьанза
Уцсы тоу цышья,

Амәа дацшуп,
Илыгхсит, дзытит.
Уанза илцәахлос
Лхьаакәагы хтит.

О, ан рыцха –
Ихәу Апсынра...
О, ан рыцха –
Инымцәо агәырәа...

* * *

Шьала уцэыцъахт, сыдгыыл,
Шьта ухэаеыр хэа спэоит.
Сыңсы атыора, судкыл,
Сымпкэа рыедыршэпэоит.

Ацсра са сазхэыцуа
Скалахъазма, ма,
Сашпэақэа сырсыцуан,
Нас сацэон сгэырға.

Иахъа акала сыкоуп,
Иахъа акала споуп,
Цхызла сцоит аоныка,
Цхызла хашта стоуп.

Аха арака шьазоуп
Сомызцэси сарси хазлоу.
Цьаргы хэцсқэа тазым,
Ихаздыруам хантахо.

Сызгара хык сыкэшэар,
Сыдгыыл, сызкэыхшоу,
Судкыл, уа суцеиуп
Шьала саргы скэабоуп.

* * *

Ацх лашыцоуп.
Асцэақэа ғырпыны

Ажәәан иаңапсоуп.
Адәахы хьтоуп.
Ахысбыжкәа
Идыркараз аңсабара,
Аңәа хаа иалоуп.
Ишпассиру ари аңх,
Абцъаркәа ҳақәкымзар...
Аибашъра ҳашыцылароуп,
Уаҳа цсыхәа амамзар...

АЗӘГЫ АЦСРА ИҤАХЗАМЫЗТ...

Азәгы аңсра иҥахзамызт...
Ачкәынңәа рыцхан...
Аха аңсадгыл асаби ибызан,
Ихьчатәын.
Ҥақәгылан иңышәагаз,
Ишәартаз аңха,
Ма атаҳара акәын,
Ма икәсны иңатәын.

Азәгы аңсра иҥахзамызт...
Аибашърагы убасцәкәа.
Уажәакәын аңсира
Шәтышха ианрызҳаз.
Аха аңсадгыл аныхьчатәха
Иудгылоит ахаҳәцәкәа.
Иудгылоит уашыңәа,
Ушиашоу заҳаз.

Азэггы ацсра итахзамызт...
Хьызрацара хцомызт...
Имиц асабицәа
Ргарақәа хчацшыарц
Абцъар шытаххит,
Аихацсыхә уа иматәамызт,
Мышкала иир акәын,
Мышкала ирызхарц.

Азэггы ацсра итахзамызт...
Аамта, о, аамта,
Шьей лагырзи
Еилазыггаз цъарак.
Амра акацхара...
Еилацәашыу ацта...
Цака адгылаә
Зпейцци изахымцо хара...

АИБАШЬРА АМШҚӘА

Иугәалашәо, сөыза, урт хаштшыа змазам,
Аибашьра рацхьатәи амшқәа.
Абцъар хәсагылеит абцъар зыкзамыз,
Иарбан мчу, шытахька ххамцшкәа

Ихахо, ихацгәо цхьа ҳама ицоз...
О, ацкәынцәа, уахггы-сынгы сшәыкәыхшоуп.
Ҳадггыл цшза рыцқа ажышнәқәа антџжәжәоз,
Ҳацкәынцәа ршыа цкыа уа икәшуан,

Иугәалашәо, ссыза, урт хаштшыа змазам,
Аибашыра зныкыр иаабахызма.
Ахымсаскәа анхажәлоз хыцхызара змазамз,
Ауаф ишыа ма аффы хахахызма.

Хнапала деикәахкхызма зныкыр хара,
Ачкәын ицәа-ижыи силакәакәа.
Абла хтацшхызма зныкыр апсра,
Ашәагы ххәахызма хангәакуаз.

Иугәалашәо, ссыза, урт хаштшыа змазам,
Амшкәа хадсаанза ихацрымцуа.
Әа пстазаарак уаха хара ихазпазам,
Хакоуп хсолдатцәан, са хзык ха иахтазам.
Шыта аибашыра адакыкәа хзырныцуам...

АИБАШЫРА ИХӘМАРУСИТ АХӘЫЦКӘА

Аибашыра ихәмарусит ахәыцкәа,
Ахыргәгәартакәа ркуп дара ртәала.
Еицралан ибылусит рхы-рәкәа,
Иузеитахәом урт рыхәмарра ажәала.

Нырцә-аарцә еисагылоуп, рыеша,
Рымәтәы бцаркәа, «сааихак» уа ирымам.
Иаабароуп, рхәсит, доус халша,
Дзыкәгәыгуаз доус ир иара иман.

Еиыншәарак роуам, шыта, мап,
Аибашыра ихәмарусит «ахацәа».

Азә җитусит «Шевардназе, агәылпһап,
Уңәырң, шыта, са схымтала иухаңәап».

Ус дааргоит, ага «дыткәаны»,
Ртачкәымкәагы рымпыцкәсит хәа сыкоуп.
Акәарахәа деиңасусит дшәаны,
Итахгәышыоуп дңар шыта аоныка...

Аибашһра ихәмарусит ахәычкәа...
Ешырантәи аткәаңбыжкәа ааоусит.
Еиңралан ибылусит рхы-рәкәа,
Ихәмарусит, ахәычкәа, аибашһра ихәмарусит...

АМРА ЦХАГӘЫШЬОИТ

Амра цхоит, иңхоит, иңхоит,
Цсы зхоу зеггы рҗыхо.
Сашыңәа азәазәала итахоит –
Сааңын сазырҗыхом.

Игоит арәашкәа ргәынкәбжы,
Цыхәа са сзы игарашәаз.
Ишьтоуп сыдгылыкәа сикәжы,
Ирыздырзом ирхарахаз.

Ғың иихусит х-Аңсынра,
Ашыаза-гәаза илңны.
Иаңы иашытаз хтархара,
Рнапы шхамкәа ирныңны.

О, уи амш ссир цқъа ибаны
Нас стахар срахатми.
Иахъанза итамхаз еибганы
Рхацкы сцар, цъанатми.

...Амра пцоит, иццоит, иццоит.
Цсы зхоу зегъы рѣыхо.
Сапыцѣа азѣазѣала итахоит,
Арахъ рыцсы сызѣыхуам.

* * *

Иаркы, сан,
Иаркы ацѣашпы,
Бычкѣынцѣа макъана хаибгазаргъ.
Хацсадгъыл рыцѣа иахацсит ашѣшпы.
Иаркы, сан.
Агѣагъра цѣгъазаргъ.

Иѣахаз ацсицѣагъы бычкѣынцѣа роуп,
Иѣамхаз иахцѣызхъоу даххаштуам.
Зегъы-зегъ хазыкѣо аиааира агароуп,
Аиааира агаанза ххѣапуам.

Иаркы, сан,
Иаркы ацѣашпы,
Афырхацѣа рыцхгъы еынлеицп илашароуп.
Лассы хацсадгъыл иахыцшп ашѣшпы.

Аха уанза,
Лашарак цхъа ихацхъо халагароуп.

МЫШКЫ АЦСТАЗААРА

Мышкы ацстазаара...
Изыпсоузеи, о, иараби,
Мышкы ацстазаара
Тынч утэаны.
Мышкы ацстазаара,
Угэыргъар, уччар ами,
Аха ахымфаскэа
Анааиуа сихатэаны,

Игэытшыаагаха иткэацусит,
Улымхақэа рдысуа,
Ацсыхақэа сижэылоит
Ацсэаха ицсы зхоу.
Арцарцэа сифамскэа
Ахаан згэы мытрысуа,
Рыцстазаара иазытрысуит
Урт ажьакца зхырышоу.

Мышкы ацстазаара...
Ашыаза-гэаза илам,
Упсадгъыл агэеисыбжэ
Акэарахэа иуахауа.
...Ахьаакэа идыркараз
Уажэ мыч кэармак сылам.
Аха ацсыхагъы сымам
Ахақэитра спазхьуа.

АЧКӘЫНЦӘА, АЧКӘЫНЦӘА...

Ахапара иахьоуп анырхәа,
забцаркәа аашптхны аибашьра
мәа инангылаз, Мгәызырхәаа
рцсиңәа гәымшәакәа
ирыхъзыншылоуп.

Ачкәынцәа, ачкәынцәа,
Ацсыха шәа ишәымазам,
Шәхынхәыроуп аоныка
Аиааира ганы!
Зхы иакәйтхо хапсадгъыл
Шәа шәыда мчы амазам,
Итахахьсит аңсиңәа
Иреиҕкәаз силпшааны.

Урт ршәа зуада?
Рнышәнап зыхъчода?
Ашәаргәындакәа роума,
Бцарк тызмыркәац,
Аиааира ашәа синраалан
Шәа шәыдагъ изхәода,
Ахәра хәаа издырзом,
Ахәра хәаа зымбац.

Ачкәынцәа, ачкәынцәа.
Спәыхәоит, шәхынхәыроуп,
Шәхынхәыроуп
Аҕа ицасгъы шәа шәеибганы.
Зынасың зцымлац,

Шэыоны ашөкәа аашөыртыроуп,
Ишөыхшароуп ацсиңә
Шәа шәеиңи иңәғәаны.

Ускан Ацсны цшза
Баагәаран шәазгылоит,
Шөыпсадгьыл тынчхоит
Ианыкоу ихьчаны.
Ачкөынңәа, ачкөынңәа,
Сшөыззатөусит, сшөызгылоит,
Амала,
Шөхынхөыроуп аоныка шөеибганы.

АЖӘЫЛАРААН

Дышьтан аибашьы,
Ихөрақәа ихьаауа,
Дзықәиаз адгьыл
Ажышөкәа былуан.
Ииарта цха дылазшәа,
Зны иблақәа нтаауан,
Аха атҳарцөхәа даалтуан
Уа ихьаақәа хәасуа.

Иааикөыршан абомбақәа
Ткөауеит, иткөауеит.
Накөаңас ашөақь ләа
Еишьылза иахатөоуп.
Иакөушәа ибоит
Уажөыңкәа ихьаңыз.

Мыч кэармак иламкэа
Арака дахышьтоу.

Иацхьака ажэыларэ,
Ифызцэа афырхацэа
Ақэыцьмеицш
Дыцхарсны днарцоит ага.
Ишьтахька аццыпнэ,
Ақытақэа изхацэаз,
Абаашқэацэка гылоуп
Хэратыцла ирыцта.

Анаатэ сицш иааиусит
Ахымфасқэа сижэылан,
Хыхь ажэоан хыртэага
Абомбақэа артэоит.
Аибашьфы хаца
Ифызцэа уажэ дрылам,
Хэыкаф ихала
Дохышьтоу дпшабоит.

Ицсы хэага аарла
Арахэыц иахынхалоуп,
Ахысбьжықэа ргара
Дахьгароу дцысуа.
Игэы ццышэ биракха
Уа ифызцэа ирхагылоуп,
Дыцсуам, мап, ахаца,
Ахаца дыцсуам.

* * *

Сыздыруам, саанхо ма стахо,
Аха уи аамта шааигѣахо здырусит.
Ускан раѣоак са истаххом,
Асыц маѣа ускан иазызуеи.

Испѣышѣѣа уаанза испѣыз,
Исышѣапѣѣа уаанза исышѣаз.
Шѣлахѣыхыз, мацкгы шѣапшыз,
Уи бзиа избон ианысѣапшыз.

Асырбара ускан иатахзам,
Ауаа ирхѣо хѣаггы
Шѣапшѣамлан шѣыѣуа.
Ргѣы итаслапшт,
Цѣоукгы,
Агѣы зызтазам,
Геи-шѣхеи рыбжьѣа рныѣуа.

Мап, мап.
Ирыцѣауп сыцсы.
Сташѣмыгзан исатѣам акѣыцѣа.
Шѣымгылароуп апѣы шѣхыиссы,
Са схаѣан. –
Сызхымзас азы срыцѣауп.

* * *

Иаркуп ухаггы аѣѣапшы...
Ан лѣа ицсы дазыцшуп.
Аѣааѣа тѣоуп еиѣѣышышы,

Ицшуп,
Уахаггы агэыгракэа цшуп.

Уажэы-уашьтан дааирашэа рбоит,
Рылагырзкэа мчыла ицэахуп.
Чабрала уи лзамоакэа рбо,
Дыцшуп,
Ан лца ицсы дзыцшуп.

Алашбыжкэа гоит адэахы.
Итахэасза ахысбыжкэа ааоуеит.
Илеит сынтэа асггы хэдацэахы,
Тоурыхуп ацсабараггы иаоуа.

Иаркуп уахаггы ацэашы,
Азын хьта онаггыжбуеит ауада.
Таацэарак тэоуп сицэышышы.
Закафы уаха ацэашькэа адыркуада.

Ахысбыжкэа шгац сицш игоит,
Ацэашыблакэаг рылагырз леиуеит.
Аха агэыгракэа мчык агэра ргоит.
Уи амч хэагь ацэкьара иазнеиуеит.

ЕШЫРАТЭИ АРЦЫС

Ацсны Афырхаца Мушьни Хэарцкиа
игэалашэара иазкны

Уа, Ацсны ацсицэа, иахьоуп анырхэа,
Дыдрацас ахацэа ангыла ара,

Гѣамчи шыамхылеи ахрақѣа ирхыхѣхѣоз,
Ешыратѣи арцыс, уцон сибашъра.

Уахъзынамзоз арбан,
Ашыабста уабызан,
Амацѣаз итакышыа удыруан аға.
Уи деилацыххаа дышыѣазѣаз урапызан,
Деикѣыщцапѣ уихысуан сазны умѣаха.

Уцсадгъыл рыцѣа ашѣарта иантагыла,
Шъала еиѣа ишѣыхтѣыз удыруан, иубон.
Ахаѣа ихаѣа, о, еснагъ уцѣагылан,
Ухаѣа убиракны аиааирахъ иугон.

Унсит уи амш асынза,
Ухаѣа ушѣацѣазгъы,
Ирымхѣац ашѣақѣа шыѣа цсыс уа урхоуп.
Еикѣырхоуп иахъа хадгъыл,
Хѣра тыцѣа ишыргѣоугъы,
Уи ахъз-ацша шыѣызхъыз хѣырмаѣа шѣоуп.

АШѢЫРГѢЫНДА

Ила шын,
Дыѣоны дыѣоналсит иѣоны.
Ицѣгѣы кѣиин,
Дыѣоны дѣѣыллсит иѣоны.

Дабациари ашѣаргѣында,
Ахаѣа цшра змоу,

Какан хык иакароу
Агәы рыцха зызтоу.

АФЫЗА, АКОМБАТ

Гиви Смыр изкны

Афызa, акомбат,
Адцa хазхиоуп,
Згәы трысуa, мап, хара дхалам.
Хамчкәa ракәзар, хацa ашәала ирххоуп,
Цдәашьак, шьта цдәашьак рымам.

Акәa акрыбжьоума,
Хнапы нахырхар,
Апальмакәa рыхцәы иацәa иналхшьусит.
Апсрацәкьa хазхәыцуам,
Хазшаз итәххар,
Ага итыәра иаарласны дтахшьусит.

Аиааира ашәa ххәароуп ,
Егры ахыкәан хтәаны,
Аиааира – ситагь хдаракәыц змырзуа.
Хахшара ирахтароуп Рыцсадгьыл хьчаны,
Уртгьы ирыхчаларц нас иахзызуа.

Афызa, акомбат,
Удцa хазхиоуп,
Цхьака,
Цхьака, уахьхацхьо ахацәa.

ИСХАШТЗОМ...

Исхаштзом,
Исхаштзом,
Уи хаштшыа змазам,
Ақырткәа еикәныхла ианхақәләз.
Абшыар хәсәләит абшыар зыкзамз,
Ргәы трысит уи аеньшәкәа ихақәләз.

Ирбейт ус мариала ишырзымгоз Ацсны,
 Уи аены ирбейт цхьака ипшымгоз.
 Нас иакэыркт Халсадгыл ргарц симпэаны,
 Ирбылуан нак Кырттэылака ирзымгоз.

Ацсны абжак рнапы аларіс иркын, иртахын,
Ацсны абжак мышгартас инрыжьырц.
Ацсны абжак ахъаа цөгъа аман, ихэын,
Ацсны абжак ахәрақәа мжьыжькхарц

ЕҒЫҒМЫЗТ,
 Ҳдеицә рхы ақәцаны ирымхәшәтәыр.
 Ақәылаәцә рдац-пашәкәа ыцжәан.
 Цәыкәбарла сицылан агәагкәа меилашыр,
 Ҳагон уи азырәаш зегь ҳақәжәаан.

Исхаштзом,
Исхаштзом,
Уи хаштшья змазам.

Ақыртцәа сибархәауа ианыџауз.
Уажә рабцар иаџахцалт,
Ацхә абцар зыкзамз,
Ргәы трысаап, зырхацаны иҳажәлаз...

АИБАШЬРА АШЬТАХЬ

Ахацәа шәсиццлоит цъара,
Аибашьра ашьтахь.
Шәзсибабом ускан шәызхара,
Ажәа хаакгы шәашьтам.

Доуцас сиыншәкьоит шәгәашцкәа,
Шәыблакәа сихарччо.
Нас сикәшәаршоит шәа шәнапкәа,
Акраамта шәызтынчхом.

Ускан хыхь амра шанхоит,
Азиаскәаггы зыџа иаангылоит.
Ишәывсуаггы аатгылар ртаххоит,
Рымџа аамтала иаанкыло.

Шәсидгылоуп хрәцас шәыгәгәаза,
Нартаа рхылщытра.
Абри калоит ааигәаза,
Аибашьра ашьтахь.

АХАҚӘИТРА АНСОУ

Сыфатә иагзааит атахызар,
Атахызар иагзааит сышәцатәы,

Ибз дысзаслааит итахызар,
Измам уаха ахәтәы.

Са сыцсадггылаәы сыкоуп,
Зхы иакәиту Ацсынра!
Сымџа ахьнагоутгы сыџныкоуп,
Атәым сапһтазам сара.

Амал умаз хәдацәахьынза,
Уацхьа иаакәлоз угәы иацаху.
Аха иудыруз,
Уи уацәынзоуп,
Уара ушһам дггыл уанакым,

Тәык уиџызоуп даса дггылкаә,
Даса дггылкаә узгһацазом.
Уныкәалоит ауп уа ухы укәә,
Кәыркәа шоураггы уазырцхазом.

Са сыцсадггыл аәы сыкоуп,
Зхы иакәиту Ацсынра!
Сымџа ахьнагоутгы сыџныкоуп,
Атәым сапһтазам сара.

ГӘЫМСТАКА

Ешырака ихан ҳара ҳамџа,
Ҳнеира иазыцшың Гәымста.
Ашһхара иаавцхьан уака амра,
Анык леицц иахцылон еита.

Атабиакѐа зцѐа-зжы дырдысхъаз,
Хџызцѐа уа ржакъакѐа рсачы,
Иахцсахуан,
Жѐамш рацхъа инхажъхъаз.
Анцѐа ицъшьоуп, сибгоуп уажѐ зегъы.

Урт цоит иахъа аамтала рыџныка,
Рыџныка, иахъцшу ртаацѐа.
Аџныка, аџныка, аџныка,
Нас џацхъа иахъбылуа Гѐымста.

О, ахацара иахъцусит аиааира.
Гѐымстагъы унхажъусит лассы.
Халалоит Акѐа хлаџсиуа,
Ашџы сикѐара зшџу уажѐ иахъссы.

Дырџегъых уи аблакѐа ччароуп,
Апсуа ибжы ыкџыџроуп уа.
Хбирак лапа уа исырбароуп,
Апсуа ибирак шџыршџыруа.

Гѐымстанзоуп иахъа хамџа ахънагоу.
Аха Егры хкалоит хара уацѐы.
Иаххашџыпшџуаз
Аџа ибомбакѐа реырхаган,
Мыч рымам,
Хџа хџацхъа урт тацџуп...

Зцѐа-зжы дысхъаз аибашъџы,
Гѐымста ахыкѐан,

Илцыз апһа дахылаиаз дарцхон.
 Ускан, нахъһи уи иқәлак,
 Ииарта цха дахылаиаз
 Дыхътшыуан.

Ицәаа-цәаауа иасуеит апшацәгъа,
 Икыдхаа илсиуеит ақәа.
 Дгәырғоит уажә аостаа мышътацәгъа,
 Еиникъоит аффахәа инапқәа.

Ажәсангъы иалшом шыта уаха,
 Агәатца ҕахцәазшәагъы збоит.
 Асарқәа дәыкәлсит ргәы траха,
 Адгъыл ажышәқәа тыжәжәоит.

Азхыпреицш еижәылоит са схәақәагъ,
 О, мацк ауп исыгу схәасырц.
 Аха Апсадгъыл,
 Апсадгъыл агәы ахәра
 Мыргъакәа срыцхауп сыцсыр...

АР РЫМАТӘА ЗШӘУ САХӘШЫЦӘА ШӘАХЬ

О, спәыкәахшоуп, сахәшыцәа,
 Ар рыматәа зшәу.
 О, сакәыхшоуп уи адгъыл
 Шәышәтыцқәан шәзыкәгылоу.
 Абцъар ахы шәыкәызкыз

Дгыгшөыгун, длашөун,
Шәа шөышьра згәагьуа,
О, иарбан шьоу илоу...

Шәашьцәа хтахар хәа шөшөоит,
Шәа шөбылуеит,
Ахаҗа илымшо
Шөылшөыршарц шөанафу.
О, сахәшыцәа, шәа шөҗацхьа
Ххьаакәа хцәахусит,
Аха башоун,
Аибашьра иамоун иара ахафы.

Шөнапы ласқәа рыла
Ха хәхәракәа сәхөоун,
Шөыблақәа рыла
Мачк хәгәқәа ркәандоун.
Шөкөылзы маҗәан шөхәкөыршоун,
Шөдоухала хәибгоун,
Шөычхара анхьцгы,
О, зиасун, ицандоу.

Шөҗацхьа схырхөоит, сахәшыцәа,
Ар рыматәа зшөу,
Ар рыматәа зшөу,
Абцарггы зку.
Иахьазы Хаҗсадгьыл
Цааун иахашөу,
Аха уаҗы...
Апостцәа ирзаццарыма
Ашәакәа ишөызку?..

Иаркуп уахагы аңаашы...
Ан лца иңсы дазыңшуп.
Атааңа тәоуп сикәышышы,
Иңшуп,
Уахагы агәыңрақәа цшуп.

Уажәы-ушытан дааирашәа рбоит,
Рылаңырзқәа мчыла иңәахуп.
Чабрала уа лзамәәқәа рбо,
Дыңшуп,
Ан лца иңсы дазыңшуп.

Алашбыжқәа гоит адәахы,
Итаҳәәса ахысбыжқәа аафусит.
Илсит сынтәа асгы хәдаңәахы,
Тоурыхуп аңсабарагы иафәа.

Иаркуп уахагы аңаашы,
Азын хәта онагәежәусит аuada.
Тааңарак тәоуп сикәышышы,
Закафы уаха аңәашықәа адыркуада.

Ахысбыжқәа шгаң сиңи игоит,
Аңәашыблақәагы рылаңырз леиусит.
Аха агәыңрақәа мчык агәра ргоит,
Уи амч-хәагы аңәкәара иазнеиусит.

1993-ТЭИ АШЫҚӘС ҒЫЦ АУХА
ИОУ АСАЛАМ ШӘКӘЫ

Сан, бгәтеиуа биарта былазар акөһап уаха,
Саргғы ашықәс ғыц атабиасы сацылоит.
Арака уажә спыкамгғы сгәыргьо, сәәхәтәха,
Ацсаз ахатыцан абцар сырғылоит.

Абар аиолка, ирхиоуп, ицәғһазам:
Акәалзтәы хылца, апатронақәа, агранатақәа.
Ауада цха беахыбымбаан, аракагь хьтазам,
Ари афыза ахьтақәа хамбацқәа...

Ацсадгғыл анхацхьа, ихагым акгғы,
Зыоны икоу ицацхагғы баагәароуп.
Амала, ант ақәыцмақәа зықәгәыцуа шытагғы,
Абри ауп исзымдыруа,
Аха уигғы аамталоуп.

Рыцсырта ианашьтала, арака идхарбап,
Гәнаха анцәа исацхьа ха ихамам.
Нас ранацәа лагырзыла рсахьақәа ркәабап,
Акгғы ххарам, иаххарам, иаххарам.

Атәым дгғыл иашьталаз ихатәы дзахьязом,
Ианбыкәу ақәылаө даниааихьаз?..
Сан, ашықәс ғыц сацылоит, уаха, сыцәғһазам,
Макьаназ сейбгоуп анцәа ихамтан...

АКӘА

Сырнуп, Акәа, уахагь умәадукәа,
Аңәыз сымәушәа уахагьы сыңпаауеит.
Сыңцаршәо збоит сьзвысуа аон дукәа,
Иржәз аңхәызба леиңи сгәы цпаауеит.

Аңәымза лашарақәа аңәмачхеит уажә Акәа,
Хьаауп уажә амшынгы атра итзыркьо.
Сычкәынра ашықәсқәа ахьсхызгаз аракоуп,
Исымдыруа гәнахауп уажә са сьзхыркьоу.

Иццакы-ццакуа исывсусит ауаа аччара зхантхьоу,
Итыблаау аңенцьыркәа сдыршәарцгы иасуп.
Сыблақәа ирхымзало,
Аха сыблақәа иртасхьоу,
Акама цхафыркәа уахагьы иссакуп.

Сырнуп амәадукәа, Акәа сагәыпаршәуп,
Ихьшәашәоуп сгәаца, сыхьшәашәоуп – ак схим.
Снылаиоит шыацрак, гәабанцас исыцаршәуп,
Дгыл сацак абакоу ашыаза фәы зхим.

Акәа, о, Акәа, сықалақь цпза Акәа,
Ахәрашәа сицаххәап уахак ма хнатәаны.
Избагәышәоит, са сеиңшәкьа угәгы тақәакәоуп,
Аха хәыццас ҳазлацәуари ажжыхәа симатәаны...

СГӘЫ АМАЗА

Егъа сҳәаргъы сгәы амазақәа хтышъа рымазам,
Сымшқәа реиха урт идыргәакуа са соуп.
Итазпәахуа среиуоуп амазақәа рымаза,
Нас хызацәны изгәылкьо дырәегъых са сгәоуп.

Ишпаури сгәы рыцха, цәыкәбарк зызымкыло,
Ахразага исицшны изшоз имшазсит.
Знапы цәашықәа рыла Ацсны аныхәаҕа аанызкыло,
Ахаҳә еицш иткәацыр шалшоз рымбазсит.

Избоит, шыта рахәыцк иазнымкыло инеихьсит,
Абар-абар, фырцъантас инасымкәыпшәоит лассы.
Сызнылаз амәахәастагъы абжаранза снейхьсит,
Уацәтәи сымра иацъылондаз, шыыри, сыцсы...

АМААМЫНИ САРЕИ

... Ауаә иакәым, апстәыцкәа
зегъы ырышыцълоит.
Уи ахъаакәа анапәахуа рацәоуп.
Сара, ихыцыз азиас сафызаха лассы-лассы
ацсабарасы саацәыркъалоит...
Ус сыказар зтаху ауаәы ицәакәа
насхаланы сышпамжәри хәа сгәыцусит.

Ускан ицжәаз авулкан аицш сааикәтәарын...
Амаамын асахъа суадаҕы икыдуп,
Амаамын абыжәөи сареи хайхәацшусит.
Уи аблақәа исархәо ала харак са исыдуп.
Излазбо, уи аблақәа рәы гәагк силашусит.

Ацсыгага иеицшха,
Мчыла спъа сцѣыржѣырц
Цѣыкѣбаркѣак силахынхѣуа хабжъара ибжьоуп.
Смаамын, иутахызар пѣыцак усыржѣып.
Саргы пѣгъа избоума, хѣыцъагъ хабжѣом.

Ашара шыта акгы агым,
Уа уцѣам, са сыцѣан,
Арбагъкѣа еицѣсыртусит лассы ихаздыршарц...
Иахатѣи сыцхызкѣа, аиашаз, иссирцѣан.
Санѣыха, уарси сарси хсахьоуп иахзынхаз.

Сгѣахшѣсит сара суадагы.
Сыцстазаара асахьоуп
Иумоу смаамын гѣак, угѣааргъ егъаурым.
Уааи нас, пасхѣагы хѣцѣацкѣа харѣахап,
Шыта иаххымлац иаххылои, ажѣа ыцк рыцшаарым...

АПОЕТ ИКАБИНЕТ АҢЫ

Атипография.
Ацх лашыца цѣит икаууа.
Апѣет икабинет сагѣыларшѣуп схала.
Са сѣицш иаргы дтѣоуп уажѣ ацх цѣуа.
Иѣны лашаѣ, уака иѣусит жѣеинраалак.

Имшра зегъ сзынижъызшѣа,
Ара смуза аартуп,
Исхѣаша мачхѣума, ахѣашъа сақѣшѣар,
Хамтас са исыртазшѣа ацхгы схатѣоуп.
Исмахац мелѣдиак сышътнахит, сзаццар.

Сзаццар, ыщ гəашəк уаха иасыртусит.
Уацə штa ццзак шəталарц, ыызара сзызуз.
Терент итəы аиццшəкьа итбаауп, игəыкусит.
Апсыщкьа ихазароуп уа хныхəсə шьтызхыз.

Аха
Макьана ашара акрагуп, са спəоит,
Апарцалыкь иахаоуа асаби сиызоуп.
Саргы ссирк сакəым, шəынтə сеикəашəоит.
Схы ышьтысхыр ажəоанахь схылца сыхшəоит,
Аха сыдгылтə ццзаара макьана исцызоуп...

* * *

Ацша хəацəоит.
Сыоны асаннакьоит,
Са сакəу сазəу уи зызгəааз?
Сценцьыркəа сдыршəарц ртахушəа синкьоит.
Асарцəгьазсит уаха «асас ицəааз».

Илашьцоуп адəахьы, илашоуп са сыоны,
Суацьак итахəмаруа мцабзуп.
Ахыхьчара сылшоит срымшьырц уацə схəасны,
Аиаша ахьырхəо атыц ццшьа сабжоуп.

Апсра анакəхагьы, рацəак сацəшəазом.
Сгəы ззыбылуа арака имачуп.
Зхы ззымдыруа ацхəыс леицц ацара- аара сацзам,
Сдуней хəыц нархəы- аархəуа сацуп.

О, ицзосеи, ацша сақәтәан са спыруа,
Иаргы ахауа саман иалан ишыкыруа.
Снызкылодаз, зегъ азеицшын ускан сгәы,
Аенышыбыбжьон амра кыдспаауан жәоангәы.

Сныецынгылон арџаш хыпәашпәа зны истаххар.
Ахышпәтра еилазгон, кратахызма, исгәацхар.
Ацсаатә моас абла тысхуан цхагәаны,
Ашыабыста цах исхәынчон сахъзаны.

Аха енак, лашбыжыцас са сынәшәсит,
Ацша хага, нас рыццас уа скашәсит.
Сзыцшаауадаз, ашыац зхыцәаз сара арыц,
Сзыцшаауадаз, ускан иафымсуаз атәыц.

Аха сгәыцуеит, абриакара мчы змаз,
Сышпафари адгъыл –
Уажәы зыкәа цха сҭашәаз.

АЖӘАРХӘМАРРА

Амыш шара, шыжыкыбзиа.
Шыжыкыбзиа, азаза ихәыз.
Амоа икәлаз, умоа бзиаз,
Сахәшыа – анасыц бзыцшыз.

Ба бгәы дақәшәо
Хашта тгәыхаа
Иеыжәцуа арцыс дыццакуа.

Иаргы бцбыка цар афыхаа
Дыбцөашпызпәа мацк дакуа.

Арт зегь гәазто.
Бан дгызмалза,
Леара абырлапқәа сизыхәхәо,
Быхәда иахалцоит, нас дхалалза.
Ус ажәала мыцхә мхәо.

Баб иоуп, асас исидырхала,
(Уи ак иаопшәома, мамоу),
Жәабжык ситҕихәоит исалахала.
Аамта гәырҕоит, сас дызтоу.

Уаанза бусқәа ба брыхьзароуп.
Избалак бышьтоуп бахьцалак.
Ба бнапала астал хиахароуп,
Иаргы дамгарц, дызгалак.

УСКАН ҢА ААМҢАН

Ускан җа аамтан ҳа ҳазхааныз,
Уи аамта ҳазсит ҳара.
Ххәычы ццқақәа раамта изхаану,
Иамеигзакәа иашьусит рхәычра.

Ускан җа аамтан ҳа ҳазхааныз.
Ихьчан, сиқөырхан ҳа ҳсара.
Ҳсарацәа раамта изхаану,
Иамеигза иршьусит рсара.

Ускан са аамтан ха хазхааныз,
Уацэтәи амш хагон хахырцшы.
Сықәлацәа, иахә аамта хазхаану,
Иахмсиғза хашьусит ххәарны.

Ускан са аамтан ха хазхааныз,
Иахә ацсцәа хрыхөом, ибзахан.
Ибарги ари аамта иахааным,
Ных, апстазаара сгә ахшәсит...

* * *

Адәы ицәхалаз ацсы хәархәарусит
Са сыоны аацраә,
Уахагы ацәа хаа
Сымцахь иқәымларц иаршәоит.
Ацхыз цәгьақәа идырфашьахьоу,
Итыхьшәашәау сгәаца,
Ахәызба изацәымцаз ацәахахаицш,
Егьагым, сикәшәоит.

Гәагла итәу ацша хьшәашә
Сзамфакәа инархьысусит,
Ала цинсицш зны игәбзыцгун,
Ихәытхәытсусит еазны.
Сыкәа инталан сгәы арахәыцқәа
Цхьарцоушәа инарфасусит,
Ашәа абакоу,
Гәынқыбжьыми уа ицәахны,

Ицшқараху шьацаагагак
Накәцас уажә исхаршәун.

Саапын гәыраз, сышыта ухымлан,
Мап, сузыцшаазом уажөшыта.
Са схатыцан дасазә иашта ырцша,
Анакә сара изхаршәу,
Сцәа- сжы идысхәу шыта изырцхаша
Снылазом мра шытак.

Адәы ицәхалаз ацсы хәмарусит,
Атзы хышәашәа хабжыцырц.
Цхаррак сыланы уа сарцхашашәа,
Ишцажәои мшәан ахы.
Сәеихагәышыоит, итзы-баагәароу
Алашыцара сындәылцырц,
Аха уи апә маа кыга амжәан
Иадкәхәсит ахы...

* * *

Ак зқәым, ѳбагы иқәым.
Дышрыцхау дынхоит.
Дибом уи дызнықәуа.
Ус цшыаала днесхоит.

Дабацои ауаѳы зацә,
Зхала инхаз.
Деицшхоит аб зацә
Зымчқәа кацсаз.

Аамтала уи цагәа
Ахра иаған.
Ахьызгы наган,
Қәралаггы иған.

Уажəшьта изтахыда,
 Ацсроуп иззыцшу,
 Ауабы зацə хлахəада.
 Аб зацə ихьцшу.

Ианамуза, иамуит.
 Ацсра акəзар – нас цсроуп.
 Ацх лашəи амəеи,
 Инымцəо гəырəоуп.

* * *

Ашəшьырей сарей ацла амца симахкусит,
 Ашəшьырей сарей ацла амца хкаиоуп.
 Цлак амцан ъ-гагак амрамца сисахкусит,
 Уажəьцəкьа хгəатан иаххыччо ацшоуп.

Уи рацхьа иалаблыз уацəы дыжəбазом,
 Амра дацны мраташəара дынталапоит.
 Игəы итəхоз ашəақəагьы уаха иизом,
 Итынчым цсыгагоуп нас амра иалапо...

АГƏХЬААГАРА АБЖЬЫ

Лахьынцак исеицицшны измаз,
 сəызцəа сихабацəа Анатоли Возбей,
 Алыкьса Цьнией, Тарисел Амцари
 ргəалашəара иазкуп.

Лахьынцак сеицейсəызшаз хəык сəызцəа рцəынха,
 Уахагьы са схала, ара схы саназынха,

Сыззыншөыжыыз ари сдуней хөыч уажөпытәккә
сазкуам,

Сдуней хөыч сазкуам, азөггы сымаршөа изкуам.

Шөыхьызкөа аайкөысыңхьазар, шөааирашөа збоит,
Суада тшөа шөазымкуа, шөлатөашапшөа збоит.
Мшыенейцш ари аңхгы ейңхаршашапшөа збоит,
Мшыенейцш уаңөтөи амрагы ейңхәаңхашапшөа збоит.

Аха издырусит, издыргөышьоит, баша хжъароуп.
Уахатөи аңх азгы суада ионаршөу са соуп
Өырдуам атзамцкөа, сөны ашөггы җахауп,
Са сгөыхь са сыхьы рыката хауп.

Салашөар сзалцуам, салцыр сзыршом.
Аңхгы ыңаркызшөа, цасхөа ишом.
Өынла ара имачым са сускөа сыргоит,
Шөыгөхьаагара хыхьцас нас маңк исыхгоит.

Аха шөыхьызкөа аайкөысыңхьазар шөааирашөа збоит,
Суада тшөа шөазымкуа шөлатөашапшөа збоит.
Мшыенейцш уи аңхгы ейңхаршашапшөа збоит.
Мшыенейцш шыжьтөи амрагы хәиңаңылоушөа
збоит.

* * *

Ааңын ашөа иаңөа хьшуп аңсабара.
Зи-мңей сикөызтөо иахьа амшгы хөашьуп.
Са сыблакөа ирбо ирымазам хара,
Урт сзеилмырго акынза сгьамакөа шыуп.

Иаңы акәымзи цсаатәцас,
Тыцк цъа сазымкуа,
Сыцсы зегъы ианрылаз хәта-хәтала ишаны.
Нас иарбан ҳауоу иахьак сара исзымхо,
Инзыжьда апа, ахаа агъама сырбаны.

Шъафак цхъа снеитапыр,
Сыгәшәымшә зхәода,
Ауаатәыоса арака изеу сибашьроуп.
Ацсабара еа цштәы ссирк шахоугъы сызрбода,
Еиҕыхароуп икоу, дырәегъых қәцароуп...

СЫМРА

Зака кацәара са сахыси,
Исылшом рыцхъазара уажәшьта.
Рышьта схылан хәыхәи тыси,
Сцон. Нак сацхъа амоа шытан.

Снырхыцшылон зны цьоук рышьта,
Нас исцәызуан урт сахьцоз.
Хъаа шәкы сыцрыхо уака исышьтан,
Ианаассагыло сымш лапыцон.

Абас, абас, абас мацара,
Амоа сықәзааусит уацәгъы.
Ихааза исыцу ара цхара,
Сымоа аркьафәышьом иахьагъы.

АЖӘАРХӘМАРРА

Мышқәак ырылагзоу цстазаарак гәатеиусит,
Исымпәәц бғыцк уи ахьаакәа идырпысусит.
Рыбжьара цпаласк гагацас илсиөсиусит,
Ахы нықәцаны хаҳәыкгы азы ацан ипсусит.

Апшьара асаҳарак агара иалапшусит,
Арәашқәа ргарашәа игароуп цлақәак.
Азацәра иамазкыз лак ахәләра иалапшусит,
Мчыла акәытпара итарцалоит кәтқәак.

Мышқәак ырылагзоу цстазаароуп иаҳхааго,
Хзышыцылам асаҳьақәа хрымоуп ҳсаҳәаны.
...Ға дунейкахь сназго са ссыхәаггы тызгоит,
Шьта шәыблақәа сырхыцырц, абзиара ҳәаны.

СРАЗКЫ

Сықәра иацу сказшәа цагъа,
Асапсахусит хәың-хәычы.
Итышәынтәалоу амәахь снага,
Шьта схәычума, са сразкы,

Сықәсыт, сан лыбжьы иацыго,
Асцә срылаца спа-шаны.
Уа уоуп зхы шыапқәа уа ирхызго
Сымәахәастақәа сыхшаны.

* * *

Ассир збеит, уара ассир,
Ассирцәкә, аиси.
Амоан азә дсыгәтасит,
Иааигәара саннеи.

Иблақәа сирбомызт.
Ихылпа ала ицәахын.
Иихәоггы сахауамызт.
Татынк иҕакын.

Даахьархәны дангәаста.
Аа, асадажә,
Еибашьроуп, уеиха хәа
Аңыстуаз,
Изтымцуаз агәашә.

Дхацоуп иахьа, убоума,
Еизигеит амал.
Ма хатәсибоума,
Дтыцзеит икәал.

Анцәа иумхәан аибашьра
Ға знык икалар,
Деикәжәоит ауп ҳағеимышхара,
Днызкыло дкамлар.

* * *

Сара спәоит, спәоит, спәоит,
Сзыцәшәо саргы исыздыруам.
Сгәыла имхурста ицәағәоит,
Сара зиаск схықәтәалоуп, сзыруам...

Аира. Апстазаара. Апсра.
Алу аицш аамта гьежьюсит.
Узхымцо, узцымцо – аехэара,
Унахэлашэоит.
Аха уацэы ухынхэусит.

Спэоит сара, спэацэкьоит – иззы?
Зцаара шэкы сеимаркусит сара.
Ари сара сзы, сазэы изы.
Уи арбан иахзынмыжьюа ххазы –
Аира! Апстазаара! Апсра!

* * *

Исхыччоит сыгага, схыччоит,
Шьацэаршэ канацарц икаиоуп.
Спьяцэхныслар уи агэы итаччоит,
Зегы-зегь заахо сара сгэоуп.

Абасцэкья сымчыдоума, арыцха,
Амшын сицш сыцэкэырцозшэа сымбоз.
Ала цинацэкья сатэамбакэа исыцхаит.
Исзааигэаз, схы аицш зыгэра згоз.

...Иччархэу са сакэу, урт ракэу,
Ухацоуп, уажэшьта сиыргэ.
Ицоит сыцстазаара аракэа.
Амра ашыра асацэга.

* * *

Сыцгәи сарси хтәоуп хайсацшуа.
 Сыцгәи сарси гәырса хьантак хәоуп.
 Ауаи агыгпәыги хайцыссуа
 Хкамларцаз, хазы-хаз хнеитапусит.

Сыцгәи мыжда кьиусит иаакәыцуам,
 Саргы ашәоушәа апәамшәа ак схәоит.
 Агагеицш сахънеилак иаасырцуам,
 Иара атәала сыгәшәымшәа ахәоит.

Хайбажьжәоит аамтала изацәхаз,
 Уацәтәи хцеицш азхәыцха анахмазо.
 Атсеицш зыцстазаара хьантахаз,
 Хнеихагәышьоит, макъана хасхарзуам...

СӨЫЗА УАХЪ

Ари ажәсинраала оуп соыза гәакъа
 Сергей Гындиа имшира ауха,
 агәырғаратә стол акны.

Ишьтаххып апәцакәа, дахныхәап Ауаи!
 Хәцсадгъыл убри иеицшу дазгыларц.
 Дәыцспәак нарахәаны хәрцырцхьсит иагаиы,
 Хдәыцны уацә рыбақәа хархымларц.

Еснагъ мыширами уа иумоу, Сергей,
 Укоупаз хабжьара азәыхәа.
 Ухы хәхтнупоит апсра ахықәаҕ ханнеи.
 Ахреицш уаагылоит уаххыхәхәо.

ЗАРТЫЖӘ

Зартыжә ахаца, Зартыжә,
Нартаа рыхьча.
Уеынкыл, ичха, уара, азы ыжә
Сатанеи уеылцәыхьча.

Аха иауама, уеылкаауп,
Ацхәыс ләацхәагы ухацоуп.
Лацшыла харантәи уцшаауп,
Угәатоуп, угәатоуп, угәатоуп.

«Шәацыцацзар – укәнылшьеит» уара,
«Убахәызар уигь рацәалшьеит».
Узәылтит – ихынхәит усара,
Аамталатәи уажәрагы цхоушьеит.

Аха издырусит, ушхацоу унхоит.
Ус баша ухьацуам.
Ацыхәтәантәи агәыцрақәа антахо,
Уа уакәым уртқәа ирызхәыцуа.

Ашьтамта шныжьтәу хурбсит,
Ианамухгы, ахьча.
«Ухәа» ацәкьара иазцсит.
Ацхәысгы лымч амырхеит,
Зартыжә ахаца, Зартыжә!

РАУЛЬ ЛАШӘРИА УАХЬ

Хгәыцрақәа баша имѡасуам,
Шәтыццас ханыццзоу хара.
Атахызар ацшатлакәгы хаслааит,
Ихақәым ахаангы хжәара.

Иахзыразуп адгьыл хзыкәгылоу,
Мыч дуззак ҳакуп ҳашьтцааны.
Итабуп, уацәтәи амѡа ҳазныло,
Ихамоуп изакәыцкәоу силкааны.

Ҳабылхьсит ашҳамқәа рымца,
Иҳажәлахьсит азхьцреицц агәағ.
Аха ҳиаша абирак ццъаза амца,
Аката ахылцуан агәағь.

Ишәтлааит ари адгьыл хзыкәгылоу,
Ҳацстазаара иамаз нарха.
Ицқьахааит уацәтәи амрагы игыло,
Илашааит хара хгәыцрақәа рхан.

Ҳацстазаара ауапа шәкәакәа сицыхуп.
Ҳарбоит уа ҳазбацкәяр зтаху.
Ҳагәтыха ҳацсадгьылгы иагәтыхоуп,
Зкы маза иахьа иаартым цәахуп.

АФЫЗЦӘА РГӘЫ АЦХАРА

Ишдыру еицш, апоезиа цәаныррала имцацшыу, апыркь-хәа ембакуеит, зны ссиршәа икәымшәыпшәу, дасазныхгы ауафытәыосатә фактор асақәыршәаны ицбароуп, апәкьара ахта итанаршәуеит.

Ааи, апоезиа иашацәкьа цәалашәарала еибаркуп, цәаныр-рала ицаулоуп, ацхьакатәи (иахьатәиггы уахь иналацаны) ацстазааразы уархәыпусит, ухшыфзцара артбааусит, насггы уафытәыосаны адгьыл ақәзаарафы атакцхькәра шатаху азы еснагь агәасанызаара унатоит.

Хәарас иатахузеи, ус еицш икоу апоезиа ауп ауафы икә-ша-мыкәша имфасуа ацстазаара блацарыла агәылацшра илшо, насггы анализ азиуа дказцо.

Сыззааиуа абарт, асаада исхәаз ахшыфзцарақәа кыр сгәаладыршәеит ааскьатәи абицарақәа иреиуоу апост Енвер Ажьба ипоезиатә рәиамтақәа санрыцхьа. Урт егьмачзам, аа-шәкәык ыкоуп, сиусицшым ашықәсқәа рзы итыцыз. Енвер Ажьба иажәсинраалақәа рсы имфашьо иубоит иахьатәи ицстазаарафы дзыргәатеиуа, дзыргәжәажәо игәыпцхьақәа, игәзыхьәарақәа, дзеилахьауа, мамзарггы дзыз-хьауа, ицәахәыс иицхьазо, дзыдгылауа, позицияс имоу, иара убаспәкьа дызсагылауа, дызмаабуа ухәа жәпакы.

Апост имаурехәаша, егьырт ифызцәа азәырфы дызла-рылукааша фактор хадоуп, хыхь еқәысыпцхьазаз ичыдатә казшыақәа, ицәафа зныцшуа ифымтақәа, зегьыцәкьа ра-кәымзарггы, ргырак, ацхьаф исы инеигоит поезиатә хәыц-рақәан, хәссахьақәан, хшыфлаггы цәанырралаггы игәни-кылартә еицш.

Насггы, изахамхәарызеи, асахьаркыратә литература зда ихәартам ацхьаф ихатаггы ицстазаара иакәырчахоу,

изааигәоу, иахьси-уахси ицрыхо акыба-зыбақәа маčымкәа
апост иажәсинраалақәа рсы иубоит.

Еилкаауп, ус икоу апоезиа шакәу апхьаф ибзиабара
анархаггы зцу!..

РУСЛАН ҚАПБА,
Агазет «Ацсны», № 53-54, 2004 ш.

АПОЕТ ИКНЫ САСРА

Афон. Ашыжь. Акөи-шыха ашыапаны.
 Макъана лацшы зхымсыц ашыжьтәи
 амра агылара сазыцшун.
 Ахауа цкъа бабыцк аламшәзагт.
 Ацәа салахар, агәнаха ду каспон. Аха арака
 ауафы итаххазаргы гәнахарак изыкапазом.
 Ара дынхоит сара соыза, апоет Рушьбеи
 Смыр.

О, Анцәа ду,
 Иахьагы уааигәа сыкоуп,
 Умаалыкыцәа руазәк ситан иахагы ссасны.
 Ашыжь сгәы сыхоз цысшыон аоныка,
 Соыза игәы ацхара шакугы сәхәаны.

Сыблақәа иртамзо сахьа шөкы срылоуп,
 Са сакәу абарт зеггы шыта ара силзырго.
 Ахьтәы гара шәтышха арака игылоуп.
 Имиц соыза иапәәқәа рыгәхьаагара иаго.

Ииусит ара апәәқәа.
 Апшә мейтапәәқәа.
 Хьаалей гәрәалей итәуп иахьа дара.
 Хәцсадгьыл рыцха ианылаз ахәрақәа,
 Апост ихы-ицсала дасуп рыргьара.

Ахәрәшпә рзихәоит ахәрахьааа иаркараз
 Ахәшпәарамцақәа ицәаз сисеикырц дықәңоит.
 Апша хаа зәхәмаруа Цсаршьха зны дхалан,
 Иахцәицәахуа илагырзқәа уака ирбоит.

О, Анакѳаѳа,
Ага имагѳ пьхѳа зхьымсыц.
Ианбыкѳу тынч моак анѳауа хара.
Иарбан пьамѳоу хайлыблаа хазнымсыц,
Мчы змоу зегъ зашьтои хажѳлар рнырѳѳара.

Дрыцѳауп апоет, ианѳѳыуо ижѳлар.
Ажѳлар ангѳырѳѳо насыц имоуп апоет.
Аѳѳѳырѳ силахѳашьѳѳа хьѳны ианрыжѳло,
Гѳышѳыла дырѳалоит, дхьаѳуам апоет.

О, анѳѳа ду,
Иахьагъ уааигѳа сыѳоуп,
Умаалыѳьѳѳа руазѳк сѳтан иаха ссасны.
Апоетѳѳѳа дахьыѳоу анасыѳѳѳы ыѳоуп,
Уи анасыѳ сахыѳара илшом иахьа азѳгъы.

АЖѳЕИНРААЛА

Изѳахьда ажѳсинраала,
Гѳтыхак амѳѳозар иара.
Аамѳас иааилак асанраала,
Иаказшьазар асгѳарѳѳара.

АМЗАѳА

Иит уаха амзаѳа,
ѳаанѳзиала! ѳаанѳзиала!
Шьынѳасан ажѳѳан икьдуп уаха.

Алацццэгъа уахэамццшын, улаццп нкыла,
Рыццхароуп амзаџа уахацэкъа ианџаха.

Истахуп сыџоуа Апсцнтэыла зегъ салсырц.
Цкэыни зџаби зегъ дэылызгарц сара.
Амзаџа иадбалло анасыц рзыспарц.
Уахацэкъа иццсцэарц рџара аџхэара.

Иит уаха амзаџа!
џаанбзиала! Анасыц!
Анасыц рыцзааит зыкэра мзаџоу.
Сан, бдэылцны брыкэныхэа еилазцо зынасыц,
Имыцэарц рымџахэ ихэыџахэхэа иџахэоу!

* * *

Иуаз бџэума иахъак сгэы икэыџоуа,
Ажэџан џааихак канаџазом.
Иџаџусит слымџа бџык цэыццыџны.
Аха арахъ азэгъы дызбом.

Уасла, уасла, апџа хага,
Аџџа еикэара сыхџатэуп.
џа знык срыкэырццп сара снаган
Хнышэынџракэа, урт хъџатэуп.

Аџџа, сухэо акынза енеихъсит.
Ех, са сабиц схэоит, сажэзоу?
Мшынк иџазо аџэаршэы леихъсит.
Иџьаспъоит адгъыл абри злазо.

Сымшкәа ырыңыз схәычра аччапшь.
Аеазеит зынза.
Ихәәсуп сыжәәан птала еиқәыщәапшь,
Сымзагы тааза.

Уака иалоуп аарла, аарла,
Арахәыц иакуп.
Иасуам пшацкгы уа машәырпәә,
Аҳауа цәгәала икәкыуп.

Қәак аундаз цсы зхоу рәыхо,
Тынч сыцсы згарын.
Уаәпас даныкам уажә исыхәә,
Снарылцаа сагарын

Ашәы еиқәара ханто изсарпәу
Схәыцра хьантақәа.
Сыцсы ртахәәсусит са сызтарпәу
Атыппа лашыцақәа.

Игоит снаәсшәа ахьыр-хьырхәа,
Кәара хәчык абжы.
Спәәоит уи ашьтыбжь хаа еикәтәар хәа.
Сшымгәыцзо шыжжык.

АЖӘАРХӘМАРРА

Уа шыжжьбзиа, ашьыжь шара,
Зыкәа сҗазыхәхәә иахьагы.

Изымбейтеи амра ацѐаарак.
Агѐшѐа сзымхѐситеи саргы.

Уаѐ изымбо, уаѐ изхамцо,
Уаѐ изымго хъантарак
Сацалазар шыта сызтымцуа,
Сахѐнатѐуазар уацѐ гѐрѐак.

Уа шыжыбзиа, ашыжы шара,
Мышьтабзиарак шарцазы.
Сынтоухѐхѐозар укѐа цхара.
Уигы насыцуи сара сзы.

* * *

Ацх иагѐылашѐтуа абгарымц еицш
Сдѐыкѐуи, сыцшаауеит.
Сцѐыркѐа-цѐырасуа, еитымк иеицш.
Харантѐи саауеит.

Азѐгы имазам са саха,
Исывсуеит зегъ ццакуа.
Схы кны сцѐыуоз ѐаха-хаха,
Дыкам сымаршѐагы зкуа.

Ахѐра тыц дырѐеггых иснылеит,
Ицышѐагоу са сзы.
Ишѐартоу амѐа ыц санылеит,
Сыкам са схазы.

Кѐцароуи икоу, хѐи, афасааит.
Ацстазаара – кѐцароуи.

Сымшкәа баша ус имоамсааит,
Икоу – цхьацароуп.

Сыжәлар рыцха, ианбыкәу хоаха
Анроу, мшәан, ианба?
Адунеи ршазар ирымам цсшьаха.
Иалоуп ацәкәрца.

О, сыссадгьыл, зхаткы сцаша,
Иахцеицшу силыргам.
Уашьтагәышьоуп ура аиаша, –
Уаха акгы утахзам.

* * *

Сшьаҕа ааихызгар, сацхьа угылан,
Шьаҕак суркацомызт ура.
Сымшкәа, сыцхкәа ушакьо урылан,
Уцомызт уасцыршәан цьара.

Зны скаужьит, маза усхафәан,
Сыбла итаукшеит сазны ацәы.
Сызтаужьыз тышан, гәафәан,
Амра сыкәымцхарц уацәы.

Аха ишубо са слабыцәым,
Амца снакәуршәыртә сыблырц.
Сызну амфагь, мап саныцым,
Сажәагь хымфасцас имбрыцт.

Ара ишахату сбаашкәа урыдгыл.
Уртгы сыцрымшыкәа иаанхсит.
Анцәа исзишаз са сыцсадгыл.
Сдацны спаларсыз саанхсит.

АШӘА

Ихәа, ихәа, соыза, ашәа.
Аацынроуп уажәшьта.
Еиңу икоузеи агәы ашәа,
Изырчо алакта.

Уашта утыцны унаиааир
Ассиркәа урыниап.
Соыза, сықәла, сышка уааир,
Хгәы арахәыц хархиап.

Иреиңу ашәа уи иасыып,
Ашәа хаа галап.
Агеи ашьхеи иара рныып.
Адунеи иахьзап.

Инызкылода ицымпәо хашәа.
Имажәзо бзанцы.
Иеиңу икоузеи агәы ашәа.
Хахьзырцшуа уацәы.

АЦСУАРА

Анатоли Лагәлаа уахь

Ацсуара адац-цашә зларсу сыпсадгьыл.
Ус бапа-маша ацеицәа ахпазом.
Исану, исабу, иснышәнапу сыдгьыл,
Ухәаакәа хнартыцны хазцазом.

Арака ҳа хизар, ҳацсыртагьы аракоуп.
Аракоуп хамцахә хәыщәхәхәа иахьсахәоу.
Ацсуаа ыканац ацсадгьылгьы ыкоуп.
Арака– изныкымкәа «Ахәрашәа» ахьгахәоу.

«Ахәрашәа» шгозгьы
«Ачарашәа» ацсыуан.
Афырхацәа штахозгьы,
Ахацәа ииуан.
Ахацәа фырхацәахон,
Аамтақәа мөасуан.
Ацсадгьыл аацсомызт.
Анра-абра хзауан...

Ацсуара адац-цашә зларсу ацсадгьыл,
Ус бапа-маша унахысны узцазом.
Урыхәацш хашьхақәа,
Хбаашқәа урыдгьыл,
Ацсуара ада дасак уака иубазом,

* * *

Иарбан усу сзыргәтеиуа?
Тынч атәаха сывазам.
Ацәхәыра сықәуп ақәа анлеиуа.
Анакә сиқәа сеалазан.

Ахьта асаларгь тынч сызтәома.
Ауацъакмца сеатаны.
Сара сыда сазәы изгома,
Са сеидара сымданы.

Сымчгы мачым сеыспәахьазаргь,
Амәа хара сықәлахьсит.
Шәынтә са скахан сгылахьазаргь,
Абга шкәакәа сгылахьсит.

Сызқәу амәа, слахьынцәмәа,
Избап уи сахьнанаго.
Схәымца сеҕаскыр, иахылцуа аләа.
Шәымәахыган шәышнанаго.

Шьта издырусит, хара хәыкаҕ,
Са спышәпыло ацпәымаҕас.
Шәымца сеҕашәкырц даса хәыкаҕ,
Нас сақәныхәоит шәымәа лас!

* * *

Стахаргьы стахым шәага-загак.
Ахақәитроуп еснагь са сзышьтоу.
Тәымцәара искым сара аеага,
Схатәы мхы ахәира ишагоу.

Сыкам сара хъзыда, ма цәада,
Ацыхәеицш апшацәкьа саго.
Рахәпас уа снарца-аарцоны збада,
Ма ихыдаха сажәа силаго.

Ацсуа ихыцшпътроуп са сышътра,
Сацсуароуп сызмоу схаракны.
Сзиасгы тымцыц ахышпътра.
Сынамыс сакуп схаракны.

Асацә лас сафызоуп шыамхыла.
Гәыла – апшанца ицәгәоу.
Хшыола уа апшалас сапыла,
Уи аласра амскьоит сахьцо.

Исцыло сицылоит сацшәыман,
Днаскьазгоит нас уи саспас.
Ари адгылаә сыкан зегь сыман,
Уи ахьчарагы сылшоит храпас.

АГӘАҘЫРА

Рлымхақәа кыдцаны изыроусит хара хашьхақәа.
Абриакара изыртынчыз урт арбан шытыбжъу?
Игысеит иахьагы хамра хаа цәакәацас итамхакәа.
Мыш дуззак ҳа ҳацхьака – макьана шыыжъуп.

Рацхьатәи акәукәу асытыбжьы ишазыцшү сицш,
Аамта рацхьатәи афырхаца ибжьы иазыцшуп.

О, агѣагъра, агѣагъра, ахаан ушзаѣыз сицш,
Иахъагы узаѣгѣышьоуп, хѣыцъагъ хаипшуп.

Анаѣа рыблаѣа ирхыцуа лабжышпас.
О, агѣагъра хакла уситаѣоуп ухыхѣхѣа.
Зычхара хыцны акѣара иасаѣоуа мшынпас,
Нас ункылара иахѣода ухыцны уанкатѣа.

Шарцы-сѣа уаѣызаха уныѣѣыцхоит ха хадгбыл,
Шарцы-сѣесицш ашамтаз тынч ушташѣогы.
Ахара усѣѣымцан, ианаамѣоу усудгыл,
Уа уда сматѣаѣѣкѣам,
Иахъа мацк сымра шыцхогы.

АЖѢАРХѢМАРРА

Амра цхара, амра цара,
Икѣандашышьыразоу амшын.
Амѣа иѣѣу хара-бѣъара,
Ажѣсан гѣытѣбаа цѣацкгы зхым.

Шъап хыркѣакѣа,
Нап хыркѣакѣа,
Тынч изымтѣо ахычцапыр.
Сан лѣыка гѣхъазго аѣакѣа,
Хѣхѣда икылахауа ампыр.

Арбаѣ цагъа ашѣа иѣѣу,
Иаамтазамкѣа аѣх зхѣуа.
Уахгы сынгы аѣла ныѣѣуа,
Иахынхалоу азахѣа.

Апсабара, апсабара,
Инымцәо апһәкәә зхьыршоу.
Сызғаб хәчы лыбла хаара,
Сызкәын, сгәыгра, сызкәыхшоу.

Итынчым амшкәә ршәага-зага,
Итынчу апхкәә рыхәда абжы.
Сара ацагъа, сара схага.
Сара – исымцәаац ацәашы...

АЦСУАШӘА

Уасил Царгәыш изкны

Игоит ашәа, харгъы хашьтоуп,
Ашәа анхацым калазом.
Хтоурых еицакырц ипзахәо иашьтоу,
Уи инахысны изцазом.

Ацсуашәа – ари тоурыхуп,
Ацсуашәа – ари мшынцоуп.
Ацсуашәа – шьанца лыхуп,
Ацсуашәа лахынцоуп.

О, сшәыкәыхшоуп, уи хзынзыжыыз,
О, сшәыкәыхшоуп цыс иахоу.
Реиха амцацәкәа анахыжыыз,
Изныкымкәа хайкәзырхахьоу.

Игалааит ашәа, ацсуашәа,
Адунеи ду иахахьоу.

Ацсуашәа, бзанцы сицамкуа,
Зыхъз-зыцша ахара игахьоу.

«АДЕМОКРАТИА»

Ицаз цьахшьон аамтақәа, инцѣыпатәан,
Хоык ианырызбауаз жәларык рлахьынца.
Аха иахьа,
Анацәа ианыршәыло ашәымацәа.
Иаххәац ситаххәоит атамзаара шытацо:

«Ари демократиоуп, амѡа иаша хануп.
Ханыцырцгы хакам, ихадгыло рацәаѡуп».

Жәларык рхақәитразы ишрылшо иқәоцит,
Иац иаацѣыщыцхаз ашәалкьамра назаза ицхарц
Рхақәитраз иқәоцит, рус шиашоу агәра ргоит,
Аха са цьоукы урт рымч уаха идмырхарц:

«Ари демократиоуп, хара мчыла хаихауп.
Шәа шәыдгылаѡ ахра зыхәтоугы ха хауп»,

Хаала ианаму, урт абцъар тдыркѡсит,
Ахра-тәра сикәдырхарцаз ипсахәоз икәпецит.
Абцъар ахьыкамыз ахәа цышә ркѡсит,
Ашъаарцѣыра ишылагылаз рыбжьыгы дыргеит:

«Ари демократиоуп, хыхәароуп иахьа.
Ашъа ҳа ҳацәшәома, икахтәоит уи ѡацхьа»,

Абри ауп са сыжәлар «адемократиа» ирзаанагахыоу
Макъаназ, нас сеидроу урт ирзыпшу...
Зны аамта урт рыбжа рымхны изгахыоу,
Иахъанзагъ ирыхнамхыцт, ирыхнапаз «ихыцшу».

Аха иухәои, ари «демократииоуп», ишәмахаи:
Зымч дуззаз зымч маңыз исы напыла ишәахит!

АДИЦА

Адица, сыцшқа, баха са исымазам,
Арахъ баб ихәда бахынхалоуп бара
Бангы дкарахсит.
Мыч кәарак лымазам,
Дышкәыцшугъ мацхума уи лымч згара.

Сыкәа бталан, смагра нас бтысуеит,
Саостәа хәыч, исбыркырц баеума агәбылра?
Усгы ибеицгасшьо дсымам, сагъахысуеит
Ғыц бара сбыцны инсыжъхыоу схәычра.

Баала нас хнықәлап, сышьтақәа зқәымбац
Адәы иацәа, шәты-какачла иқәцоу.
Адәышәтқәа ракәзар, макъана ишьтамбацт,
Еизаагап, ирылцуеит мбатәыла ицшзоу

Ашәт хыцпа,
Быхцәы цшза сакала изыччо.
Ахъацацырқәагы нықәтәалап уа игәкуа.
... Адица, сыцшқа, ишцахаау баныччо,
Сышықәсқәа бырсыцуеит рымаршәа куа.

АСАБИ

Счастлив младенец! Ему в колыбели
Простор бесконечный ;
Тесен будет мир бесконечный ему.
Ф. Шиллер.

Асаби дгароуп агара,
Игэыргъоит, иччоит аоната.
Макъаназ ирымоуп ачара,
Ицкъоуп, илашоуп рлакта.

Аха ианбанза.
Схэыцуеит, ианбанза.
Ианбанза иангэыргъало абас?
Дкамлароуп рцеи дықәрахъымзан.
Дкалароуп длашо уи мрацас.

Рылагырз камтәааит дызхылпыз.
Рыцәғаншыап сихеихароуп уи.
Дрыцлааит ын-ықәра нызпыз,
Изырхәартә: ари шыта дмажәи!

Аха уанза,
Аамта сижбагоуп.
Хшыала еиҕаҕыхуп Ацсынра.
Абцъар лашәуп, исаха-дагәоуп...
Иаәуп асаби игара апысра...

УОНЫ УАНЫКАМ

‘Еа мѳак ыкам,
‘Еа мѳак ыкам,
‘Еа мѳак ыказам цъара.
Рыцхароуп уоны уаныкам,
Атѳым иацума агѳбылра?

Икси-кеиуа ажѳѳан хтызааит.
Адгъыл чашѳзааит – унзырхо.
Амал тхацъра уа иутазааит.
Уацхъа иаакѳлоз утѳы иатаххо.

Атѳым дгъылаѳ урт зегъ башоуп.
Атѳым дгъылаѳ зегъ ашоуп.
Атѳым дгъылаѳ – уара ахгѳаша,
Атѳым дгъылаѳ – баша ишоу.

‘Еа мѳак ыкам,
‘Еа мѳак ыкам,
‘Еа мѳак ыказам цъара.
Насыц имоуп зыѳнаѳы икоу.
Уа дрыкѳтитуп зегъ иара.

АПОЕТ

Цѳахѳақѳак ииусит,
Ицсусит цѳахѳақѳак,
Апоет уаха цсшьахак имоузеит.

Игэыргъоит штақәак,
Итацәусит са штақәак.
Апост уаха гәтынчрак имоузеит.

Игоит шәахәабжьқәак,
Иччоит лактақәак.
Апост иахьа гәыргъароуп имоу.

Дрыхтәалоуп блақәак,
Дрыщуп блақәак
Апост, закә разкузеи, мшәан имоу?..

* * *

Схы ахызбааусит цшаласк аасәсыр,
Сгәы абгъыцқәа сиырхны ишцогъы.
Истахуп ус хымәасны сымәасыр,
Ипстазаара ҕысымпәо азәгы.

Ицымжәац вулкануп – саатцаазар.
Макъаназ силашроуп са сызеу.
Сычхароуп саазго, саажәбазар,
Ихәасуп сара схьаақәа, хәасуп.

Аха ианбанза?
Сгәы иқәыоусит ахәхәабжь,
Алағызқәа зырәашха иааскьоит.
Мышкызны ираҳашт цьоук са сажәабжь,
Мышкызны...
Ихьшәахоит...
Са наскьоит.

Снаскьоит са дунсикахь ашыпыхәа.
Асабицәа сыссата рыцәхалоит.
Зылапшхәаа зпынцәкәа ирхымышәхәаз.
Ианаамтаз хаафыхартә изымхәхәаз,
Рыцсыгагакәа аапәырцны ирбалоит...

* * *

Схы анызбо сацсамшәа акгы,
Хьаасгы симамшәа азәгы,
Сан лахь иныкәыршәны сцоит.
Хәон ду ахь,
Уа схы агәра згоит.

Уакоуп дахьыжу сара саб.
Сашьцәаггы уа ирзыргылоуп акәац.
Хәпсыжырта акыр итбаахсит,
Ашәтқәаггы уа акыр рызхәхсит.

Лапшыла симыздахьсит са стыц,
Уа иахьыкоу исымоуп насыц.
Ашәтқәа лырешыцын сыпха,
Дхәычума, шыта уигы лызхаит.

Сысцәуаф, сгәыцра, слунеи,
Лагырзыла схәтгәын лымкәабои.
Аха уанза слунеи хәыч рыххо,
Адәы сықәуп, сырбоит сызтаххо.

Саныкамггы Мгәызырхәа сыжәбоит,
Саб ивараф сынхара хәыч калоит.

ДЕМУР БЖЪАНИА УАХЪ

Еснагъ сгәы сыхоит уа уахъ,
 Җаибамбар ауцәкьом, аиси.
 Цла духеит җазхылщыз агәағъ.
 Ашәшпыра җазнауртә имҗапси.

Иацы акәын җанқәыпщқәаз җара.
 Җамәахәастәкәа рсеидкыла иааиуан.
 Җагьынбахъси мышкала азхара,
 Җәычы-хәычла җашықәсқәа җиааиусит.

Аира, ақәыпщра, азхара,
 (Ажәра азхәыщра зтахыда).
 Җаибамбацт макъанагъ җазхара,
 Җажәәангъы макъана ицштәыдам.

Ахәрашәеицш ихъаахәыгоу, сашъа,
 Зыхьцас са сзыщра хызеуа.
 Иахтахымхаргъ иауцәкьазом хшъа.
 Җашпеицшу,
 Бжык ауп җазҗызтуа...

* * *

Адыд хысуеит агәыр-гәырхәа,
 Имацәысуеит нак цъара.
 Ақәа леиусит ахыр-хырхәа,
 Сгәы тагылазом сара.

Шъыжьнацы асы скәадырхъан.
 Амәа сыман, ихаран.

Маншәаларак сфә ианырхән,
Сыхцаа саман иңахән.

Ақәа леиусит ахыр-хырхәа,
Аурт асуит адәахы.
Аха спәоума са слахәыр хәа,
Асгы шытааит шыамхахы.

Знык иахьақәскыз сцоит.
Саансасуам,
Сказшәа сзыцсахуам иахьа.
Иатахызаргь аңша сәсуаз,
Сымфа иаңцахоит фаңхьа.

Ақәа леиусит ахыр-хырхәа,
Имаңәысуит нақ дьара.
Шәгәы иаанамгаит сахьхәыр хәа,
Сааусит, ишәылшозар сзыцшра...

СЗЫХЬ ҢЫЦ ИХТЫЗ

Марина Цахнакиа бахь.

1

Сгәы сымпыцпраит,
Уаҳа исыххәыцуам,
Ба ибашьапкуа ибышьтоуп асзо.
Изури сашьталт, саргы сзацрыцуам,
Уи ныжьны дьаргы сызцазом.

Сабацари, шыта гыда адэ икәу,
Схы ахыызгара сақәшөом уажәшыта.
Нас, тынчрак ансауа ианбыкәу.
Шыцхарроугы ихытоуп са сзы, ихыта,

Марина ! –
Сгәы ашәтқәа ирышәтхаз.
Марина! –
Ғыц сыхәрақәа аазыртыз.
Марина! –
Дунсик са сзы исыцхаз.
Марина! –
Сзыхь ғыц ихтыз.

Асцәақәа уаха рыба тыцхара,
Амза сзынмыжбуа уахагы,
Сацыжәгала ғыц уацә ашара
Марина дызбароуп ситагы.

Марина! –.
Сгәы ашәтқәа ирышәтхаз.
Марина! –
Иахьа ғыц саазыртыз.
Марина! –
Дунсик са сзы исыцхаз.
Марина! –
Азыхь ғыц ихтыз.

09.05.2001ш.

2.

Мгэызырхэи Акэаскъси шыаҕала исымшэаңт.
Ирыбжьоу здыруа уи хагэкэа роуп.
Ба беицшэкэа пхэызба еинаалак дсымбаңт.
Ахшыи агэеилкаарей сыңсы рыхэароуп...

3

Ибгэалашэоу, Марина,
Рацхатэи хаибадырра амш?
Маза быхэацпра саман сыхтакны.
Уи аены имцарсны иааигозшэа азхьамцш.
Алацшкэа бырцэыхьчо стэан сбызгэыкны.

Аамта цацэар хэа спэон, изгэырөөн,
Сабипас сажэакэа сцэеицхьыттон.
Уи амшаз са стэала сразкы счаңон,
Сгэы рыцха ажэызшэа испэеицхьыттон.

Ашытахьоуп мацзак ианааиз сыңсы.
Быблакэа гэыцрак са исыртон.
Сгэы сыхэон: –
Думырзын, дугароуп лассы.
Хамтакгы лоуроуп уа иумтан.

Ибгэалашэоу, Марина,
Ибгэалашэоу уи амш.
Рацхатэи халацшкэа анеиқэшэаз?
Саргы имцарсны иаазгозшэа аз хьамцш,
Сшыгэжэажэозгы «аеыркэышра» са шыақэшэоз.

4

Асцәкәси амзеи,
Идыркараз сареи,
Азаза инасыхәаз ашәткәа ххыччоит.
Суада ионахаз ахъааи агәырәси
Бара ианбмырцәа, роашны ихыссоит...

5

Лашбжык сыцрыхоит уаха,
Уи абжы са сеицш зегы ираҳау?
Иара усгы сыкоуп сәхәатәха.
Марина, бшыцсәхгоу саҳар,
Быбзиабара саблыр имцаха.
Насыцымзи, сыкәхозма сәхәатәха.

6

Амәа икәыспаз сашәа,
Зыхнымхәзеит са сахь.
Бара бкынзагы инеиозаргь,
Ибмаҳазшәа бхәахт.

Са сгәы бышьта, ибышьта,
Ибышьтоуп, иаапсазом.
Саргы сыюуа сашьтоуп,
Еиҭах сахьсазом.

О, бара, са схымәас,
Агәацакәа ирташәо.
Ибыркәәсуама сымәа.
Сымрагы табыршәоу.

Апәтқәа ирхәо иакәшәом,
Бқышәкәа реицш ицтуп.
Уртгы шызбо лакәшәоуп,
Уртгы иахьа имыцхәуп.

Са стәы бышьта, ибышьта,
Ибышьтоуп иаацсазом.
Саргы сыоуа сашьтоуп.
Еицах сзахьсазом.

7

Сықәра еилазгаз,
Бзиабарак сызцәырцит.
Жәаа шықәса сыртысызшәа
Сыкоуп уажәы.
Скыдкьо сызмаз
Иацтәи схьаакәагы сыцрыцит,
О, абзиабара,
Иснардырит макъана сшажәым.

Длацшыкәцаны дсыман
Цхәызба синаалак,
Сышлара сацөпыцхашьо
Сылцылалон маза,
Макъаназы, макъана
Илмахаңызт сызцаарак,
Лара ацсышәак аасалхәон ауп,
Ла леицш ихааза.

Аха енак, изгәагыт,
Уаҳа исзымцәахит сыгәтыха.

Лара лтакгы шпастаху
Исахарц еилыхха.
Исахазтгы дуней цпзакахь сагон
Са сгёы сыха,
Тынч цъа сызтёозма,
Сара ус истаххаргъ.

Инымцёазо ашёакёа
Тыоусит уажё сгёаца,
Уажёщёкёа апсра аблакёа
Сырхыщшыларгы стахзам.
Сыщшуп уи ацхёызба ианлыхызо – атаца
Уи лыда,
Уи лыда сазё уаха дсыгёзам.

Асёакёа рхыцхазараёы
Икоуп са сгёыргъара,
Амреицп лхаёы лапа
Шёахёала сыкёнацоит.
О, Анцёа!
Абрацёкёа исыцоумкын сгёыгра.
Шьта уаха сылшом.
Спушёахёеит, исызхоуп...

8

Качча-качча, мра каччара,
Кацха-кацха, мза кацха.
Ианбакалои нас ха хчара.
Сгёы исызтымгаз бла тыцха.

Иац игәылпыц ашәтыц цшзара,
Иахъа алацшқәа зразо.
Сыенакәыршан бара бзара,
Иааихысцәар хәа бымпәазои.

Качча-качча, мза каччара,
Апых харкаччап харгы.
Кацха-кацха, мра кацхара,
Хәцқацхалап харт уацәгы.

Абас гәыргъарак ха халаз,
Хрыцыз ашәтқәа ышц ишәтуа.
Уахатәи апхгы хара ихамаз,
Халахәмарлап азаза ихәуа...

9

Амп мхәлсит,
Апх мшсит,
Марина, Акәасқантә бымхынхәзсит.
Сара Акәа сбылуа стәоуп,
Ғымтра хышәашәоуп исхатәоу.

Схы нықәысцар цхыз бызбоит,
Ғынла сбышьтоуп, сеилагоит.
Амп иапысшыын са сыцсы,
Апх иагәылахсит еикәцсы.

Ас ианбанза, сыбзыцшуп,
Марина быда зегъ мыцхәуп.
Сгәыгра сшашьтаз сагазсит,
Бара Акәасқантә бымхынхәзсит,

Бзиабароуп сзырхәаңо,
‘Еа моак сывам уи саңәо.

10

Зыбжы цәгъа змырго азиас сафызоуп.
Ашышьхәа сниас сңоит срымбазо.
Згәәсы сыказ сырфызоуп, исңызоуп,
Зыбла сыхшәалаз рыгәгы сҥазом.

Марина, ибдыруандаз шыри, са сбыцуп,
Са сбыцуп шыәәкгы ба быда икастом.
Сыңсҥазаара ҥыцуп, иҥыцуп,
Ба быда, Марина, харак сыңцазом.

Нас иараби, уаҳа сҥамшәазси бгәаңа,
Абасңәкыа уафы ситахымкәа са сңоу?
Апсҥазаара сидаран снагъ сара саңан.
Апост игәы хәауа избан ус дыңшоу?

Марина!
Марина!
Марина!
Марина!

Сбашыапкуа сбышьтоуп, блашәхама зынза.
Мамзаргъ Енвер игәы иҥам изхәарыма?
Иахыа даәсәзәны уаңә ҥың уи дзырыма?
Уи бара ибылшоит,
Ажәак ихыгза.

11

Сгәи сареи ххала хааизныжъны бнахдырцыр,
Сеидроу, ха ххала хзакәхо нас уацәы.
Аацынтәи амреицш баххалапо баацәырцыр,
Насыцуп ари ацстазаараәсы хтыц антацәым.

12

Марина, усым, цхәызбак лгәы ахыхра.
Ари адунеиажә алацхаицш ихацрыхоит зегъы.
Рацхәа банызба, Марина, сашьталт сыссыыхра.
Испәахит сымаза, имахарцаз азәгы.
Насоуп ианыздыр бара азәгы бышиесицшым,
Аха сгәыцрақәа рцәашыбла, ианба, сантацшуа.

13

Мап, ашәтқәа рымца ишьтасымцеит насыцк аахәасны
Маакырак аицш рацхәазагъ исыцгәон, насоуп аафьтны.
Марина, аблақәа рыбла, исанахәсит, нахарамкәа
ааигәаны.
Маза аргамәа рыхаара ипснато насыцк аацшзаны.

14

Ацх цахьсит.
Сааит уахагъ аоныка,
Ашә аасыртит. Ғаха ҕымтроуп исцыло.
Марина, бызыцшызтгы смыоуаз аоныка.
Сара ахаангы сицылон гәыкала исцылоз.

Сгэы цшаауеит.
Сылагырзкэа апэахуеит сыхчы.
Уи зцэажэонда иахьанза имхэасыкэа,
Иахэарын исхызгахьоу,
Исхэарын закэ мчу,
Иахьанза саазго схы ламыркэзакэа.

Марина!
Икных икынхалаз сыңсы,
Инымцэазо сашэакэа цсыс ба бырхала.
Уаңэы азыхэа.

Хаңстазаара анца са снапы.
Иахьа,
Уи бара боуп, сыблахшэала...

15

Издыруеит, Марина.
Издыруеит бгэы сызтам сара.
Аха бара быдагь цстазаара стахзам.
Ари адунсиае баша сара спазам,
Сгэы итыңуа сажэакэагы баша ихэазам.

16

Ромеои Цьулеттеи,
Ирыщашьыңуа сарей.
Амала, бара б-Цьулеттахар стахзам.
Сара с-Ромеохаант уаха ианамуза...

17

Ацѣашы асыркын,
Бсахъ аагѣылцхсит.
Уахынлатѣи ашѣеицш быссирзоуп бара.
Быблақѣа рыцшзара – уигы са исзымхсит,
Исабхѣондаз, Марина, уажѣшьта сахъцара?

Ихъташьа аныкѣаѣ лапарак дшыѣнахуа,
Сгѣи итазоу быхаара сыцсы сеіқѣнархоит.
Уажѣшьтацѣкѣа сынасыц аганахъ сызнахом,
Сеихоит сара апстазаарахъ.
Сеихоит, са сеихоит.

Ашыжътѣи азаеицш ицкѣоуп сара сашѣақѣа,
Ңаца касышцас ибхаршѣзар стахуп.
Еимхѣышцас цѣарак еизызгароуп шыта сажѣақѣа,
Ирхѣароуп бзиа са бшызбо мыцхѣы.

Уахынлатѣи ашѣт еицш быссирзоуп, быссирзоуп,
Быблақѣа рыцшзара сара сеіқѣнархоит.
...Сықѣенатусит иахъанза зыезырзуаз,
Сабигас иаасгѣыдыхѣхѣала исырцоит.

ИУЗЫМЦѢАХУА АХЪАА

И.Х.

Ңаикѣшѣахт амѣан, бышцесинаалоу,
Бара бѣѣышшуп, са сажѣуп.
Шыта изтынчхома сажѣсинраала,
Ңкѣына матѣаны уажѣшьта испѣуп.

Ибыдсырбалоит бацхьа ихырхəо,
Быкəа италоит бсимдауа.
Уи ауп дырəегьых бсахьа ытзхуа,
Сажəра инахан изцəахуа.

Исыцпроуп амца ацыр-цырхəа.
Ех, афасааит, ашьа ажəзом.
Шьта сзыцəшəо
Баргы быблыр хəоуп,
«Амцарцəафы» дбыхьязом.

* * *

Хаиҫаччалап – уи акрахəозар,
Хнеивыслап – хазцозар хара.
Ихарьыз ханасыц ббозар,
Исыцтаца имыркəа сдамра.

* * *

Скьаадкəа сызрылымцит уха,
Сыцстазаара океанны ицəкəырцоит.
Баныстахыз быззеит зегь рейха,
Амшгы агəы сыхшəазшəа асазоит.

Ацх лашьца сценцьыр икылыцшуеит,
(Ишысцəымгьу адыруеит иаргы).
Исхыччо, матцас уа икылсуеит,
Сахəаеырц исхəооит ухаггы.

Сцəымза лашароуп, сацəыхьчо,
Ианкьатоуп уа ианахəлашəо сыцсы.

Исхыччоит,
Апх лашэыщэ́кэа схыччоит,
Есуаха ена́туеит: «Шы́та уцсы!».

Ацсра...
Уи х́ааа́а́ам са сзы́хэа,
Апста́заароуп их́антоу сара сзы.
Са́ымла́цызшэ́а а́хаангы́ ны́хэак,
Схы аны́збо есна́г – ц́хагэ́азоуп.

Апх лашы́цара сценцы́р икылы́цшусеит,
Сарла́шэы́рц акгы́ агым уажэ́шьта.
Ма́кыана́з сыч́хара сеа́цыспы́усеит,
Иа́музар сы́цы жэ́аана́е ихы́спы́усеит,
Исцэ́ызуеи?...
Иара усгы́ сы́цста́заара лашы́цан...

* * *

Амш мо́аси апх лашы́цареи,
Урт рхэ́аа цштэ́ыда́сы сара.
Адгы́л шэ́тышреи а́мра а́цареи,
Ганкы исцэ́ава́хаз бара.

Зегь ха́аидкы́ланы хазбо́да.
Ха хзы́хьчо́да ха́аизга́ны?
Нас мышка́ла ха́гэра зго́да.
Ха́гха́кэа зегь уа и́цэахны́?

Апх мо́аси амш ла́шареи,
Ашэ́а ха́ареи а́цареи.

Бкәыпсычхарей, сгәы аццакырей,
Бапа ихәыцу агәырәси...

* * *

Быкәа сызталом, ацхәызба,
Сзахысуам бцәа-бжыы симданы.
Схы ахыызгара сақәшәом банызбо,
Хзеиқәшәом арахь нас есены.

Еинаалом сгәы ццаки сықәрей.
Афы асааит, аамта цырзоит.
Са сзыхәа насыцуп ба бнықәра,
Мазала са сбышьтоуп, сбыхьзоит.

Аха амаза тацәахуп усгы,
Цстазаарак амазам уи.
Сычкәынхоит, ибдыруз, ба бцасгы.
Зыроапцас сыпбыжәло бымбари.

БСЫХӘАЦШУЕИТ ЕИҢА...

Сыкәомыга астал икәу асаркыа
иацоуп исзымдыруа цхәызбак
лсахы. Уи иакәоуп абас: «Лара
илтахзам»... саргы дызбар стахзам,
аха лсахыа сыбла ихгылоуп
уахгы-сынгы.

Бсыхәацшует икылкаан, сеилабгоит,
Бара асахыа, сара астал сахатәоуп.

Жәсинраалак зып сҳан, схи абазго.
Схәыпрақәа зегъ сизыбган, стаңууп.

Бышпаңпзоу. Ус баша бымгәыгын,
Бсахъа са итысхыртә сынцәам.
Стәы иснатоит багоушәа гәсыгърак.
Саныкам, аха сусқәагғы раңоууп.

Сандәылцуа, схи зжәхуеит, снаскәаган
Бхынхәуашәа, уаха сааира базыцшы
Бтәоушәагғы збоит, саргъ мышк схыган
Сгәежъеит ба бахъ сыццакны.

Зыхъз сзымдыруа сыңпза, уатахкә
Барей сарей зака цуси, ҳаицынхоит.
Са сықәиоуп сбыхәаңшуа асахъа,
Иаха мыч ансымам бара сейқәбырхоит.

АНЖЕЛА БАХЪ

Сара иаха ахагаңәа сырхаган.
Ақыта салан,
Зны спәыуа, зны сыччо.
Избодаз амзар, амза лапарбага,
Уигғы са сеиңшәккәа агәы сикәыччон.

Асәң рызәыстуан, аңпа сахынхалон,
Аламгәа сҭалон уи ашьтахъ сейқәңсы.
Нас аңцәа ипкә спшамхы арсны снагылоит,
Ашара иаңимгаларц игәакуаз сыңсы.

О, сөызцәа хазынақәа уи ауаа изықәшәазеи,
Лацәааихышыи казцодаз исыщын сахыцоз.
Са сзын зеггы акакәын ишазу ихәлазу,
Адунеиду сакуамызт, сыблақәа лашыцон.

Сара иаха ахагацәа сырхаган.
Ацыхәтәантәи сгәыцрақәа сынрыжбуан иаха.
Сцәа-сжыи силацыххаа сырфазшәа алашәага,
Бтацан бахьқәагылаз сбыщын сгәыроаха.

* * *

Сыкоуп анцәа ишихәара,
(Атахызаргь акәзаит ус).
Сашьтам ауаа шшырбара.
Исымдыруеи са схатә ус.

Иац сызпырцыз ацхәыс мыжда,
Дсагагәышпыоуп, ишпазури.
Сгәыгуан, схяакәа сымылдап,
Лыцыхара шцамури.

Аха сгәыцра башахсит,
Баша аамта нысымхи.
Лгәы атацәыра сашьахсит,
Агәы сакара сықәымхеи.

Са сеаналзга лыката,
Избеит маза шшырлашәыз.
...Раида гәышья, урада,
Бзиабароума сзырлашәыз?..

* * *

Бзиа бызбацәкяр стахгәышьоуп.
Ибыхтнысцар стахгәышьоуп сыхггы.
Аха аз иххалаз анышьоуп,
Уажәыцәкья бзеицшу сара сзы.

Бымпцынка анеира зылшода,
Ацәкәырцкәа брымоуп бышьтых.
Нарцхьоу иеицш бызгәыпак бызгода,
Бышыкәсқәа башацәкья иныбхт.

Шьтазы аацынтәи ас зылач
Ифарха иниасны ицо,
Ирхыцхьейт бышьтақәа ирхылаз.
Иргахьейт шыамхыла изыхьаз.

Баларшәыз ацәкәырцкәа ршыра,
Сықәуп саргь тынч акәара.
Салам шәкәыкгы там сара спәыра,
Исымам ахьяаггы сызгара.

Хнеивыслап икаҳцари уаха,
(Анышә ҳабжызарггы ауан).
Ханыхааз, ханыцшаз зегь реиха
Иҳарцәаз мцоуп уажә хызхьуа.

* * *

Бара апәтыц, иац игәылцыз,
Ас банбахьзеи азҳара.
Бзиала ҳәа сныжь исцырцыз.
Ишцабырхынхәри ссара.

Сырхынхалейт шыта шәахәацқәак,
Сымәахәастақәа сыңшаахт.
Исыбжьарц срышьталейт мырхәацқәак,
Санхәычыз ейңи нас сгәы цшаахт.

Ассир салакоуп ибдыруз,
Бзиабарала са сгәы антәу.
Иббоит быблақәа исзыруа,
Бара боуп уажәшьта сызтәу.

УИ АШӘТЫЦ

Уи ашәтыц сыххейт сазәы,
Сара иҥысхуа ыказам уаха.
Еснагь ацстазаараҥ сазәын,
Сцарын сара схәыцрақәа срыхан.

Аха иабанза, иабанза, иаба?
Схәаақәа зыхәшәтәыша дабакоу?..
Урт шахтлоит ацхәыс цнза дызбар,
Истахым нас агьежьра аоныка.

Җазә имца арахь сазырцхазом,
Уи арцәара сылшом истаххаргы.
Сбыллоит ауп, сыңцышә бсырбазом
Сыңсаанза, сыңсыр, ибтаххаргы

Ибыңцаауам хара ибышьтаз сыңсы.
Гәнаҳарак бәыза иҥаңхә исымам.
Бцыха зыхьуп, насыңми иа изы.
Бхаца дымәашьейт – барымам.

Сыкоуп, Анцәа ус са сипсеит,
Сахъымназо истахым са сеапысшыр.
Бара! Ғазә иқәафуразы бишеит.
Бызпаз ианаамтаз ҳайқәимыршәеит.
Сыхътәы дачзааит – шәәыцъагъ шәәицызшыа...

* * *

Ател сыкәтәоуп иахъа аапазар.
Бысзас, бысзас, бысзас.
Икамлои бшасуаз ба баацсазар,
Ҳзымеицәажәеитеи уаџпас.

Зны ана самоуп.
Ара самоуп,
Сеааизганы цъара скамлеит.
Быламбара хъаас исымоуп,
Баха ансоухгы ба бкамлеит.

Ба быцҳәысгәышпыоуп, хара бымам,
Сгәы баналнах – бхарахсит.
Ҳансиқәшәалоз насыц сыман.
Уи анасыц шыта ихъчатәхсит...

ЛУИЗА

Са сеицш иагаџ ббахъеит, Луиза,
Ршъамхы бнықәыццышә бцахъеит иагаџы.
Ибгәаламшәои банцәыцалоз са схызә,
Ижәны сшыказ гәабтахъан аџы.

Уи ауха сара сзыхәа зегь акакәын.
Сара тынч апсшьаракәын сзышьтаз.
Уи ауха ба бызгәыларшәыз са лакәын,
Уи алакә ссир хылабхәан хашьтан.

Нас апсшьаха, ацәаха уа измадаз,
Бзиабарак хашьтпаа хагазеит.
Уи аухатәи хапстазаара силзыргада,
Ицхашьазшәа атх хшыннажьыз хамбазеит.

Хансицырцуаз сгәы кәырчахак аамхны
Быкәа итасцеит, бцәа-бжыи симданы.
Ахәса цпзақәа, спшәымоума са салхны?
Ишәхызыгзахьеит сгәы ацәыхақәа шаны.

... Ишцастахыу шәара иахьа шәсизызгарц,
Луизараа, са сгәы ззыспаз спшәыхьзаны.
Саргы
Схыи рахәыцны спшәыкәырша сәахәзарц,
Аха иабакоу, уи аамта цахьеит аезаны...

* * *

Быбжыи сырха, соьза гәыраз,
Атх лашә саларшәуп, саацсеит.
Цәахәак аора сазышпыназ,
Аамта нықәха иахьцаз сымбсеит.

Бара балоуп уажә апхыз хаа,
Ачча ықәуп ба бхы-бсы.
Аарла исхалашо ацәашьы таа,
Ашәахәа зыназом бгәафы.

Са снахьыспан уа напэкьысла,
Бара бзамѳа итцѳараа ицо...
Саргьы ус-ус саныслап
Уи сразкымѳа, сныкѳызцо.

Бара быцѳаз бгѳы рахатны.
Агара бшадтѳалаз баацсахьейт.
Саргьы сѳбаадѳѳа цѳа иныцхьакны
Сныкѳеиап, ацх акыр цахьейт.

Быбжьы сырѳа, сѳыза гѳыраз,
Ацх лашѳ саларшѳуп, саацсейт.
Цѳаѳѳак аира сазыцшыназ,
Аамѳа ныкѳѳа иахьцаз сымбейт.

* * *

Бгѳаѳа сталан сѳысцѳахын,
Ашьхыц еицш сѳатѳѳуп.
Бгѳеисра салаз, салбымхын,
Адѳахь даара ихьѳѳуп.

Иаабыртит хѳа башаѳѳуп,
Бгѳы ахьшѳ хѳыц сдѳѳылыбѳарц.
ѳѳа гѳык уаѳа сашьѳаѳам,
Ус мариала салазарц.

Атамажѳѳѳуп иаласѳу,
Атама кацшь, игѳылѳѳѳаахьѳу.
Саргьы бгѳаѳа саласѳѳуп,
Зхь-зыцсы зымкѳыццѳраахьѳу.

Баша, баша, бапазоуп.
Уажә бгәы, баха амазам.
Сара уака саласоуп.
Шьтахька уаха мѳа ыказам!

* * *

Сгәы иаанагон, акыр шықәса цыр,
Аамта мпшынцас иҳабжьалар,
Быхаштусит хәа, аха ыц сыхнымхәыр
Амуит, зны ибцәызхәз акьала.

Бсызрылгом са сымшқәа, иауам,
Сыцхқәаггы баарылымцит уаха.
Сгәы тәуп бара быда, итацәуам,
Уи бзаартуп, ибдыруз, зегь реиха.

Ханқәцшқәаз, ханыцшаз мбатәшәа.
Ицхәоузеи уи аахыс шака аамта,
Ицысымшьоз ега цыргы быстәшәа,
Сышцажьоз ихагаз сәараамта.

Ианааихыцәоуп са сымѳа абжа,
Иансилыскаа шыхәмарраз сызсәыз.
Барей сарей шыта азиас хабжьоуп.
Хабзиабарагь уи ауп изхәасыз.

Ишцастаху сыштрақәлар са знык,
Сца иқәрасы скалозтгы уажәы.
Скәышхон са хәычык, са хәычык.
Сәара гәхәааго, нас, стәозма сажәыр.

Хышыцбапас сымцэыжэақәа ласхон,
Хэылпазык ба бапҭа бышҭоу,
Бышьтпаа, бысгэыцак бызгон.
Жэаңтэылахь, еңәала икәпоу...

Аха урт зегь еижягоуп уажэшьта,
Уажәтәи банасыц са сапырхагам.
Сызхыцуам зынтәи ахпыста, схантоуп,
Иансылшоэ сгазан, са сагъхаган.

АЗӘ ИЦХӘЫС

Абаллада

Даагылазар ицсы лылан азәы ицхәыс,
Уи ахаца ионы дшыказ дыкамзи тәыс.
Анахь дкеицон, арахь дкеицон уи хәычпас,
Иара иакәзар, ихы мәацигагәышьон тәцас.

Даагылазар ицсы лылан азәы ицхәыс,
Ишпакаицарыз, деилагагәышьсит уи нахыс.
Есены уи исацхьа мра цеицеины дкапхауан.
Иаргы цәашьцас есаaira дзытуан.

Дзытуа, дзытуа, цәаха ршәагак дакарахеит.
Ицсы мыжда ршәага цәахас ирацәахеит.
Инеихьцны ицагәышьсит жәәанахь еиханы
Ацхәыс цпза лхаца жьцаацас дыроаны

Игәашә ацхьа диргылеит имәасауа ицәшәаларц.
Имәасауа ицәшәаларц, ицхәыс дихьчаларц.

Даагылазар ицсы лылан азэы ицхэыс,
 Уи нахыс уи лэы дыкагэышпан тэыс.

Данцсыцэкьагы уи лыхьчара дазкхсит,
 Лара дыцсаанза,
 Иара дышхахэхара дхахэхсит.

АШӘАРЫЦАӘ

Абаллада

Ауафы сымшәааза сымшәааза,
 шихәоз, инапы ыкакаа иафент.
 Ажәлар рхәамта

Ацәылашамтаз дгылеит
 Ишьтыбжь мыргыцәакәа,
 Итахын атыц адцра,
 Уи ахышыцәа дрымбазакәа.

Акәаора дныкәалан,
 Иаханатә ирхиахыз
 Шыжьхьа ыфан доагылеит,
 Ибеит ишшахыз.

Дныкәасын иаакәипааит,
 Иабцар мыц зымхәоз,
 Ахьча тыц днадцит.
 Дызәкәаз зегь рымбоз

Шыжь иҕыхаз ахышыцәа,
 Аха ырцәа карцеит,

Ашәарыщаф иқәцәажәара
Ахәтаны ирымцхәзсит.

Дцон уи ахрахь,
Иахьа ибазма итыц.
Закантә уи дрылашәахьаз
Ашәарах ргәыц.

Иреихау акы алкаа,
Ацсырта иарбаны дхысуан,
Иагъынкахауан
Ишибоз ишьткьаны.

«О, Ажәсицшь,
Иахьа исатәоушьаз
Бзиоуп, ухацкы,
Исықәумыршәсит асалара
Ишәартоу хракы.

Улацш хаа схымшәо
Еснагъгы исхыз,
Арацәа сашьтам,
Ирылсхит исхәыз.

Ургәаара са исылшом,
Фынтә абцар тсыркьом,
Зны хысрала исутаз ауп,
Егьырт уцсырхом!»

Гәаныла абарт ажәақәа
Шихәоз дыщакны,

Днахахуан апһарах,
Иахәызба тцааны.

Архәарах аатыхны
Иара шеибгаз игон
Ахьча тыцахь.
Нас уака ахшыылаа карцон.

Гәыргъаран атыцае,
Нас, крыфаран, жәран,
Ашәарыцааҗгы деихалашо
Урт рыгәта дтәан...

Абарт зегь дрызхәыцуа
Уажә даватәын хахәык.
Итынчран шыхатәыла,
Игомызт шытыбжьык.

Амрагы сихалашо,
Ихалахьан шыта акыр,
Итахымызт ашәарыцаа
Наптацәы дхынхәыр.

Аха ахракәа ситымхазшәа,
Цсы зхоу ак ибом,
Цслахәи бҗацьмеи
Ари аамтаз рхы удырбом.

Ахәыртакәа ныжьны
Ицахьсит шыта дара,
Иахьшәартам атыцкәа рахь,
Тынч апсшьара.

Дгъежыгэышьароуп ишьтахька,
Днадцит ахахэ,
Хэархэарбжык иахан,
Уа ишьтахька дынхьахэт.

Мышэхэыс хэычык ахы
Ө-хахэк ирыбжыакны,
Асырцсы игылоуп
Ашэарыцаө ицөшэаны.

Ахэы қамса силатата,
Астым цэа ахыкэкэа.
Нак длавсгэышьар,
Имцой илтэкэкэа...

Иааигеит ашэарыцаө
Аоныка амышэхэыс,
Уинахыс таацэала
Иазыкалеит тэыс.

Иреигъу афатэ
Алцшаан уи азын,
Иахызбаауадаз,
Ацшэмацэа рзын.

Ирыцхаз амышэхэыс,
Бзиа ааза анаиу,
Итыгга иазымхай,
Ацшра-сахьа аиут.

Ашэарыцаө дгэыргьацэа,
Сымшэааза ихэон,

Сымпəааза ихəон,
Ампəазы дыхəон.

Аха җнак амитə
Уи ахаҗа данисит,
Иарҗа нап импəааза
Иҗыкакаа иагсит.

Сымпəааза, сымпəааза
Шихəоз дгəырҗаҗə,
Аенышыбжəон иханарбгсит
Импəааза раҗə.

АҢСТААЦҢА РҢАРА

Абаллада

– Уафьжəлар шəықəибах,
Шəанызаа адуней,
Ари адгьыл хазына
Рзынхсит лей-бгси.

Аматқəа хəылмысуа
Ирыназ шəыонқəа,
Ахəынацқəа ракəыз
Ирхало шəыхəқəа.

Ахаан иҗамбац
Шəа шəзыхьгы җабо,
Шəынхара-шəынцыра
Мышкала иҗабго,

Шәара шәыда уаха
Иахмоуа гәырға-хъаа,
Абыстаацәа хашәицхъыз
Иахъахәтоу иназааит! –

Ишәицхъыз даалган
Рах Цәафардын,
Иикыз ипатхъа
Ныкәицсит, итаирцәын.

Аостаа хәамсысқәа
Ура хәа ихәхәсит,
Аостаа хәамсысқәа
Ирахаз ргәацхсит.

Изцатәоу аоны
Иргылт анхабы.
Изхатәоу асталгы
Изкын ауабы.

Акырза ркәафқәа
Антарца дара,
Иныцакшәа ашәакгы
Ргәагьит ахәара.

Ичхара хыцзит
Ацшәма зегъ збоз,
Аостаацәа рышәицхъыз
Злымхала изахауаз.

Бжыцәгъа мыргакәа
Ирҕыхт итаацәа,

Ицхраарц нарсихәсит,
Днархалан ипаңәә.

Уи акәхсит иаразнак
Аәнашә рчапсит,
Аәстааңәә здәылымцуа
Уака иәнахсит.

– Снапала усыргылан,
Снапала узбылусит,
Угәнаха цәгъазаргы,
Уаныхра згәыгъусит.

Аәстааңәә иргәартан
Арака икамлеи,
Итастәаз са сәала
Ашәицхьыз рымхәси.

Рышәицхьыз уаха
Җааигәә икамларц,
Ауаатәыәса аринахыс
Игәыргъо инхаларц.

Хыбрада инсыжъусит
Исхылцыз схәыцкәә,
Мшкы еак сыргылан
Еибгазар снапкәә. –

Нас даакәшан амца
Ацреипсит ионы,
Игәырмачгаха иагъаакәлсит
Аәстааңәә рбылфәы.

АФЫЗА ИГЭЫ

Абаллада

Дааршазар, ифызцәа рзы дыкан ахаца,
Ифызцәа рзыхәан итихуан ипсы.
Ианатаххоз, реидара аарымхны уи дацан,
Насыц иман ифызцәа рзыхәа дыцсыр.

Аха енак,
Дшъацәхныслан, дкахаит ахаца,
Изнымкылсит исидара икәыз рацәан.
Ибоит аргама, шыта имра шихацәаз,
Зеидара дацаз уа ицырцны ицахъан.

Дгыларц дмсихагәышьси.
Инапы хъантакәа шытихит,
Ихәлацәыуоз дабаказ, ихәлаччон зегъы.
Иаразнак идырит, иаамта баша инихит,
Башаза игәыцракәа днаскъаргон уажәгъы.

Ғыц шыта дзиуама,
Дихъсит, икәра ниххъсит,
Имса асахцәарта днахыцшыртә ибахъсит.
Ипстазаара асахъа убартә сицп итиххъсит,
Ифагылан ддыртәартәсицп уи дышлахъсит.
Убаскан
Жәсанахьтә дылбааит уи ирмацәысуа,
Ажәала зсахъа узтымхуа азәы,
Уи ихылпуаз ацхарра игәы хышәашәа интысит.
Аха дагхахъан...
Ахаца итыц шыта итацәын...

АФЫЗЦӘА РГӘЫ АЦХАРА

Енвер Ажыба аңсуа поезиәсы данцәырц инаркны, поетк иахасабала рацхәтәи ишәәсәкәа ахыкаипаз ажур-нал «Алашара» итбаатыңәу «аңтәсы» ауп. Уи аредакция ашәхымс данхышуаз зынза дкәыпшып, аха «игәағра» дуун, Мгәызырхәтәи ицқарей иламыси, «рымцәыжәәа» дыцакны Акәака дааргеит. Арака уи ирхәит афызцәа, ақәла-цәа, арака уи даарылагылеит зышәкәкәа рыла ибзианы ии-дыруаз, аха аңстазаараәсы знызаңәыкғы дызқәымшәаңыз, иимбаңыз, мыцхәы дызцәыңхашьоз, аха мыцхәгы пәту зкәицоз аңсуа шәкәыәәцәа.

Зыламыси заңсуарей хараку, збаәхәтәрей зуафрей сицнарго, ссымша зиашара заңхәа игылоу, зыңсадгыл ахьчара анатахыз, абцәар шытызхыз, зыңстазаара ағы-рак зегы алиитәратура иазтаз, уиала зыңсы тоу, апост, апублицист, «Алашараа» хәыза бзи иахәа 50 шықәса даартагылеит... 50 шықәса рышьтахь ишәышықәсхыцра зых иақәитү, ихыңшыым Хәпсадгыл асы сицазгәахтәртә аңцәа ихәтәишәаит!

АНАТОЛИ ЛАГӘЛАА,
Ажурнал «Алашара» аредәктор хада

НҶӘРА ЗЫҚӘЗАМ

Сағашышуан амра анғылоз,
Сағашышуан амш шыжбы.
Сара сакәын раңхә ирңылоз,
Ирықәсыргон нас сыбжбы.

Мышкы аңстазаара ҳаицалан,
Ҳзыхъоз маңымызт ҳара.
Амрей сарей жәғанғы ҳхалан,
Ҳахалашон ҳ-Аңсынра.

Инаскъазгон нас са сымра,
Инаскъазгон сымш хазы.
Аңсы ааитәкуа тымра-тымра,
Иаауаз аңх ахь сеиханы

Сңон нас асәкәә сырңыларң,
Уртғы ирылан са сыңсы.
Срындырңшылон сазә дызнымлаң
Амәхәастақәә цшааны.

Урт сшырңыз, сшырңыз маңара,
Ашамта акынза са сназон.
Нас исәәсимпуан хара-бғара,
Аха сымәә насыгзон.

Сеитаңылон амра игылоз,
Сеитаңылон амш шыжбы.
Сара сакәын ситаңғы ирңылоз,
Дарғы ирдыруан шыта сыбжбы.

Ишьтоуп асы. Ихэынчоуп апсабара,
Исыхьтаза иасусит азынтэи ацша.
Еикэышпэшэан ацтакэа, ихуп хара-бгъара,
Ажэоан иацоуп сибыргэаазпэа, рыеша.

Схыланы снейусит иалдоу аграпара,
Шыжь шаанза игылаз рышьтакэа силаго.
Са сацхьа иапылазаап иахьатэи ашара,
Урт рышьтакэа роуп исыхо, сахьымцац сызго.

Алоацэ рхылтусит аондукэа сызвысуа,
Алоацэ – ацстазаара аффы хаара зпо.
Сцоит сара, ашьтакэа сызху сагьырхысусит,
Исымам ецныхэак шытазы са сзыцэшэо.

Ишьтоуп асы. Итынчуп апсабара,
Сшыапкэа ырышашэахэо асы ашьтыбжь сарцхоит.
Еикэышпэшэаз ацтакэа хуп хара-бгъара,
Ицэыццхоит ашэалкьамра ацстазаара сгэарцхо.

Сыблакэа аахызоар цхыз мацаразам избо,
Алакэицц сыркэацхьсит ацхызкэа рыгэрагара.
Иахьакэым сшыацэхныслар schoуп зегьы звызбо,
Азэгьы ахара идсцом, сашьтам иахьырхэра.

Ауаа зегьы уаацэкьазар стахуп, сагьазгэакусит,
Избарц ауаа рыцэгьакэа сибамхэо, иразза.
Ашьыжь ианеицыло ргэалакэа рхаштуа,
Гэи-гэи сибадыруа, дара амреицц илашаза,

Ак апхарра иахылшуа абыза ианыруа,
Аобагы рыцхарра апшац иапѐа аанаго.
Фызада икѐхаз урт фызара изыруа,
Азиас измырыз урт дырган дырго.

Имачым ихалппо, макъана хзызхэыппа,
 Ҳайдгылар зегъ азэк иеипп, ххеоу сиқэыршэа.
 Ихәццп хә халамгап лассы апта ихыппа,
 Ахала уи хытсует, аппа аазқэыршөшөар.

Икоуп уажьышкѣа ишѣартоу зегъ рейха,
 Җазызыропы аамта, уи иадырусит изакѣу.
 Адгьыл ауп ихьчатѣу, уажьышкѣа җа хайха,
 Ари адгьыл, напсаргѣышпан аҗаатѣыҗса җазкѣу.

АЗЫХЪ

Акыр шықөса адыбаа цөгъа баны,
Сышзыху рбап хә имоасуа зегъы,
Азакөзам, азыхъ ахыцхырта цшааны,
Ахы зыпнахыз, изаргаз абжыгъы.

Ауаа дара рхала уи шзыхыыз рбсит,
Амоагы азыкарцит ахра җапканы.
Уинахыс зегь рымға уи ашка идырхсит,
Ихынхәуан урт рзаагага аңхалқәа ртөны.

АХШЫО

АхшыО рыцха, зегъ злазо –
Ихацанахэозеи?
Зегъ азеицшуп зны уцшыр –
Изызхэоузеи?
Абас ихэыцуама зегъы –
Гэы рызтазамшэа.
Анцэа ихамтоума иара –
Нас иахьяаимшэо.

Баша дхэыцымзаап, мамоу –
Абыстаа.
Атак римтси иара ауаа –
Иазцаан:
«Ацхьа ишэхэыцыз шэара –
Шэа ишэымаз,
Ашьтахь ишэхэыцыз шэара –
Са исымаз»

Оыстаа мысхэума уажэгъы –
Ауаа хзыргэампуа?
Зсахьа хгэацас ицэаху –
Хабла ихымцуа.
Иаартым дунеиуп, уара ахшыО –
Шэкы ирызхэыцуа.
Шэкы ирызхэыцуа, аха уцшыр –
Ак зыщрыцуа.

Ихэам ашэакэа згэырОоу –
Ихэоу зхамтоу.

Ицсыз ашәакәа згәырроу –
Асыц иашьтоу.
Цстазаароума уи зызхәоу –
Ахшыџ ргәампра,
Шә-хәыпра силаңаңак, аха уцшыр –
Еибгала алпра.

Ахьхәа-хьхәхәа ашьтыбжь гоит –
Азыхь цшыа,
О, уи иафыхәаз сита дсахоит –
Ахәшә цшыа.
Ахшыџ рыңа зегь злазо –
Иулшазоси!
Иуиааиуа мчы ыкамшәа, уара –
Агәра уызргозси?

Ашьшыхәа иааиртыр сара сгәашә,
Цаңа зсамшәаң,
Дсыдыскылоит асас, сгәы дтаршә,
Цәгъарак зтамшәаң.

Сидтәалан аңх ду сыршоит,
Сускәа нкажны.
Суаңбак мца уи инсыршуеит,
Амсы леихәлажны.

Ари сара соуп, заб ицоу,
Зынамыс цыфас зхы иазмырхәаң.
Дгәырҕаң са сеицшәкыагы сца,
Сыгәнаҳарақәа зыбга дмырхәаң.

Ацсуашпәа уи арака иахап,
 Ацсуашпәа – ахацара иахылцыз.
 Ақәла, ма абыза дирхап,
 Сыпәхымс шыапымшла дыпхыцыз.

Ари сара соуп, заб ицоу,
 Зынамыс цыфас зхы иазмырхәац.
 Саныкамгы уи ицыло сца иоуп,
 Сыгәнахақәа зыбга амырхәац.

ДАБАКОУ УАЖӘ ХҖЫЗА...

Апост Владимир Маан
 игәалашпәара иазкны.

Аитым сицш арыцха цәа ихарцаны,
 Ахаитахәара ылымшазаргы, ихахыи.
 Ихамбоз, уи апстазаара игәы ахшәаны
 Дыпхалаз, инеицшыуа хыхыи-гәыхыи.

Ишаххәалоз, дзыхъапа рацәоуп,
 Ахы ыцнамхит иижәша азыхыгы.
 Дабакоу уажә хҖыза, дыцсны дыкҭоуп,
 Апстазаара ззыхарамхаз ситахгы.

Иара иоуп. Азәыхәа уигы дхацхсит,
 Мариала избахсит уи дзыргәамцуаз.
 Ецәакгы ажәсан иналкбан, итахсит,
 Имырлашәкәа, зыблақәа иртамзоз.

Дыржгәышььсит апост ихәычра адәәсы,
Аракәын зны игара ахыцысуазгьы.
Анышпә агәы ахыылгоу рнафс ахәәсы,
Дахышьтоу, уи игәалакәа ахәозтгьы...

БАРА БЫДА

Бара быда – шытазыхәа азиас ихәашьу,
Бара быда – тынчрак змам азыркәи.
Бара быда – апсаатә мцәыжәада, ишьу,
Бара быда – сара сыпстазаара закәи.

Бара быда – сара икам, ианым,
Бара быда – жәа кәандак згәы иташым.
Бара быда – ари адунсиас акымзарак зхым,
Бара быда – амшкәа шыта имшым.

Бара быда – снис сцоит, сара схынхәзом,
Бара быда – сашпәкәа шытыц изцазом.
Бара быда – уаха цәахәакгьы зыцзом,
Бара быда – сымра уацәы икапхазом.

Схәычрашыкәсқәа иахәеицшцәкьа срызхьаауа
скамлацт,
Сан лыблакәа ракәхап урт ашыкәсқәа сзыццәахыз.
Сыбла дыхгылоуп ахәыч згарапәа рымхәац,
Издырусит уи арцыс урт сышыкәсқәа ззыццәаху,

Схэычра адэы иацэа дшықэло иаргыы деилыхха,
 Иметэы гба хэыч шхицо сызталалоз акэара.
 Уи ида нас дарбан, мышкызны, ианатаххо,
 Исхызхра, сеилымкаакэа исыдырпар харак.

Ацстазаара иауамызт аоны апэ насхаркны
 Сеюнаскыр, са снаос уаха цстазаара ахыкымыз.
 Са сама индэылцит, хэычдас снапы кны,
 Уиижьтсеи ипуазеи... Цсы зхоу зегы ирыламыз,
 Сцэа-сжыы зыцэмачхаз сыцсы зегь шаны.

... Уажэ сыбла дыхгылоуп ахэыч згарапэа рымхэап,
 Издырусит, мышкызны уи стыцаэы дышгыло.
 Снапала еибыстаз сбахчаэы инатэарц
 Имѡахыцуа сѡызцэа цсуатасла дшырцыло.

АЦХ ТЫНЧ

Изхэада уахатэи ацх тынчзам хэа,
 Сабитас зегь каххаа ицэоуп уаха.
 Адгбыл агара цха цысусит агэадыхэа,
 Уи агара игароу ироурц цэымтахаа.

Цшалас сыхыпэашэаак насусит ахэхэахэа,
 Ацлакэа рыбгыы иацэа ахэхэахэа иччоит.
 Арапэыгакэа сихырхэаалоит уахагы аккахэа,
 Амза гэылтэаа жэоангэы ихаланы ицацшьоит.

Изхэада уахатэи ацх тынчзам хэа,
 Сабитас зегь каххаа ицэоуп уаха.

Адгъыл агара цха пысуеит агәадыҳәа,
Уи агара игароу ироурц цөымтахаа.

ТАТИ

1

Быцәоуп Тати ахәыр-хәырхәа,
Апх агара сырпысуеит.
Спәоит уажәыцәкәа бжык аагар хәа,
Амза ахышәынтә ибзыцшуеит.

Са сындәылцуеит цшәаала-цшәаала,
Ацсаа м҃ыхазацт, шыжьуп.
Азаза симхәыцкәа ресидыцсала,
Ашәацкәа ишьтыхны уажә иркуп.

Ба бан҃ыхо урт зегь рыцхны,
Хәдахаца цшзак набсыркуеит.
Ашәа ҃ыцк ацсаатә ирымхны,
Ачамгәыр иацхәо ибсырхауеит.

Ашара акрагуп. Амза кыдуп,
Ицәоуп ақалақь аапсан.
Быцхызкәа срылазар насыцуп,
Сышәтыцны рбахча сара стан.

2

Сгәы инықәцрааит апыс иацәа ашәа,
Атамашәткәа ацштәы рханацарц.

О, Тати, схароушә, схарамшә
Сшыкамгы уи ашә ибнархарц.

Бгәы азыжъра сыххалсит сызхымцуа,
Са сзыхәа уа ихтам, ицшакым.
Ба быда шыта сашәакәа шытыцуам,
Ба быда атамашәтқәагы шөтым.

Ба быблақәа – сымәа лашара,
Уа ысыхо сызго сышытцааны.
Ацштәы шкәакәа, ажәәан иацәара,
Цъарак измоу сеилцшааны.

Сышытыцраит,
Сазкуамызт ари адгъыл,
Шьта бтәыла сәтоуп са ссасны.
Насыц лашак самоуп са сгәыдкыл,
Бдунеиәс цъарак сааизганы.

Икынхалаз амза цәыпза ажәәан иацоуп,
Мрагыларта ыкацшыаа азамәа сикәапхоит.
Аспәакәа цшыаала итыхышәашәаусит ргәаца,
Азаза цәыкәбарқәа хаз рыбақәа тыцхоит.

Ахәларей ашарей цстазаарак симаркусит,
Рыбжъара амш ыц салны ырыбжьоуп.
Ацарақәа ашәа хаала баагәарак итаркусит
Гәыцрақәак, рынарха наскьоушәа ижьоуп.

Цеыхақәак рыпәабжь тахәас иаркараз,
Адгьыл ус ҕымт былрак иазыцшуп.
Апһақәа ирәалакьуа азырәаш хыцәпарақәа,
Аанәасра рықәымкәа ицәит, ицәкусит...

СЫЦСАДГЬЫЛ УАХЬ

Сыпһта знысцаз сыдгьыл,
Хәра тыцны ианхаларцу?
Сыдгьыл рыцха, сыдгьыл,
Ушыргтоу упһталарцу.

Суграгылан сцоума нас,
Агәнахақәа сидысхәхәалар.
Са сабдуцәа рынамыс,
Шахапас сидысхәхәалар.

О, исхаштны сзыкалом,
Сыцстазаара адакьақәа.
Сара истәым срылалом,
Иаххәап – иуаа нагакәоуп.

Сара сыкоуп, сыказарц,
Сыдгьыл агәы ипһатаххаз.
Сара исымтан ирымазарц,
Исылһаз ахәыцы рыгымзарц,
Мышкы иины ихапахаз...

Мыщхэы исыхаау аччапшь спашьуа,
Сашьуеит еиҭа асымтра саналоу.
Саакэымцзакэа бзамѡакэа спьыпшьлар,
Избоит сара акгы ыкамшэа исхароу.

Ацэкэырцассеицш бкыпшэкэа уа ицтыр,
Исхарои, цэыкэбарцас снареыхэар.
Нас, аоыцбарсеицш, исхымцсаауа сашьыр,
Икалоит ихьаахыган са исыхэар...

Ашэ схы ныласкит, ахауа цьбароуп,
Ицьбароуп иахьа амш ихацэцазгы.
Қэпароуп рхэсит, ахаангы қэпароуп,
Икэыбругы, алым гэы зызтоугы.

Азэ дацахоит, даиааиусит ғазы,
Азэ гғағла, егы дышуафыхаау.
Доус инарха ануп иа инапы,
Ари адгьыл ҳақәуц, ҳаѡыстаам.

Қэпаразар – қэпаразаант, ҳцалап,
Ҳагэнаҳақэа хрыцаз сидаран.
Цсеитакраан, оф гэыпша, ҳҳэалап,
Ҳгэыла иахьагы имоуп ачара...

УБИРАК АЦАКА, АПСНЫ!

Владислав Арзынба
ИХЪЗЫНЪЫЛОУП.

Ахъча иуапсицш,
Сухаршөзар стахуп, Апсны!
Ашъха уарба иабызаха,
Умпарсра иахъагъы иашътоуп.
Сгөаца утаршөны усымазар,
Лацш уцөыхъчо, уцөахны
Тынч цсра сазхөыцрын,
Аха уцшзара сымч мырха зхыцроуп.

Сынарха иацуп
Сгөыцрақөа рымч-рылша цагъақөа,
Снаиазцаар стахуп
Уажө Леон, збакацөкъя кацам.
Иахъанзагъы
Шөазызарак абыцъбарсицш исхымцсаацт,
Сымшөакөа... Сышцамшөои...
Амхөацырцөа акыр инхөацөсит зны иахъцаз.

Хныхакөа срыхөоит!
Жөларык хауп урт хныхакөа зхылацшуа,
Урт рыцака
Азөк сицш ханыкам цъарак хаизганы,
Ақөыцмақөа симдырххаз
Ацсататө хабызаха хақөхар,
Иаххылацшу ихархөои?
О, Анцөа!
Дырөегых ухөхөа, хгазара шаҳиааило баны.

Дырөөгьых хаңхьагылао!
Ианаамтаз хаикэырхао жөөанахьтөи дхаутсит.
Хааигеит иахьанза.
Издырусит, уи имшра уапөггы хаикөнархоит.
Хпушөөрц ихаутаз
Апсадгьыл имачымкөа хпеира ахтнахцсит,
Хара имцхөу дхамазам,
Дырөөгьых уанхмыщхраа хтахоит.

Апсны апсуа ида!..
Изхөада: хацсцөа хнапала ситаагоит,
Мап. Урт хнарывалар,
Дарси харси хпеицу цьанатка хаиццоит.
Идаракөац ыззом апсуа,
Еитахгьы уи иахьлцусит афырхацөа,
Владислав ибирак цшья
Азөыхөа сбаагөаран сазгылоуп саргьы!

АХАҚӘИТРА

Жөөангөашөпцхьара иагөашөуп ахақөитра,
Ахақөитра апстазаара апскы.
Хақөитрада зегьы-зегьы хьиткөитроуп,
Хақөитрада илахьынцадоуп аразкы.

Ахақөитра – асыщцышө цхьагыла,
Ахақөитра – ицсыршьягоу асарпын.
Ахақөитра – узырхөыцуа уаанкылан,
Ахақөитра – ацқакөа рхызцо амшын.

Исыхун хапсадгыыл еиҥахгы,
 Хҥақөитра хагоит хашытцааны.
 Ицшзоуп,
 Ицшзацөоуп ха хбиракгы,
 Ихамоуп хзыпсацөкьоу силкааны.

Афырхацара амѳа хзаныцзом,
 Ихьчатөуп уацө иахагы Ацсынра.
 Адуней аблақөагы хзырхыцзом,
 Ихалшару зегь-зегь рыхьзара.

АЦСНЫ

Жөашықөсқөа рышьта хнуп иахныпккала,
 Хиааирақөа риааира хнахыцшыртөгы иаабөит.
 Хцеицөа рыгөхьаагара, хьаауп дасакала,
 Гөнахак шыта ирыцхпар, хзыхькөа табап.

Хабдуцөа рдоухамч ауп хамхыпөашөарц иахцрыхө,
 Ираххөои уацө ханацөа, тыгьзаа хреицөахар.
 Еита имиц ахацөа рыбжьы цар харсыхоит,
 Аапсарак аахныцшыны, мацк хаашытахар.

О, Ацсынтөыла, усихагөышьөит ушзахө,
 Ихөыцахөхөоу укөицкөа, ркөашымца сгөоуп.
 Хбызшөа хаара агьама шыта имацым иасыхө,
 Уи гөырцсахөаган зшыа иалалаз рацөоуп.

Жөашықөсқөа рышьта хнуп иахныпккала,
 Зыкөчышь хышыцба иамгац иапта хтацшуам.

Иац хакан акала,
Иахьа ҳакоуп сакала,
Ҳахәрақәа мғьацзарггы, тажәпас хашшуам.

Адакьақәа аартуп хтоурых шәкәы,
О, ианзоузеи,
Леонраа сита ак ҳархәоит,
Ак ҳзизбуеит Қылапш.
«Шәеидышәкыл, сыжәлар,
Шәа шәыда изыцсоузеи
Са сыдгьылқәа, атәымуаа
Закантә иргахьоузеи...»
Мачара аз нырцәынтә ҳазәитусит Бабыш.

Аамтақәа идражәуа, идырсышуа ҳа хбаашқәа,
Иарбан бызшәоу урт рлымха иамаҳац.
Шьхацамҭак данысны гаҭамҭакахь дмаацкәа,
Урт рымпахь днарыштыуам, рыхәатыцкәа зымбац.

... Жәашықәсқәа рышьта хнуп иахныпккала,
Икамшәац алгьырз ҳаблақәа ирыхьчоит.
Иац хакан акала,
Иахьа ҳакоуп сакала,
Уацәтәи афырхаца ихьаакәа неикәхәала,
Ацх лашә ырлашо, ашарахь деихоит.

Аеышьяҳа адәышьяҳа икәуп,
Ацх лашә еицш изцазом уи хара.
Ажәҭан ецәа ччацшык асықәуп,
Аеышьяҳа зыхәзом азхара.

Ацтақәа реицш,
Асықәаршә уажә иахыхуп,
Акәадыр нахьхь тынч апсы апшоит.
Алашәагагы ухаа рыбақәа тыхуп,
Рацабаан сицш
Уахагы амза цәкәанпшоит.

Асыпшаха адәыпшаха икәуп,
Апшац иацәа зыцәазом тынч.
Ажәоан епәа ччацшык асықәуп,
Амзагы ахьыпштрамәа икәуп,
Ацстазаароуп измыцәо аеыртынч.

Шьаҕақәак бааскьар...
Ацәа иҕаызоит адгьыл,
Ишәоит быһьтақәа сзырхымцшыло
Слашәхар хәа.
Азтакнаха снадгалт, сгәыграқәа надхәал,
Уигьы аанҕасит,
Ишәоит, былацш шану схәасыр хәа.

Шьаҕақәак бнаскьар...
Ацәа иҕаызоит адгьыл,
Ишәоит сыбхьымзакәа
Саанхар хәа сзацәны.
О, ацстазаара,
Уразха шыта. Анҕас сгәйдкыл.
Иабанзаумазаауси мышәөцас

Уқарбыцькәә пәахны.
Шәәәқәәк бааскяр...
Шәәәқәәк бнаскяр...

Ҳацстазаара ауалыр ду итоуп,
Еилашусит,
Аәы цьбара исипшха,
Инаәыхәаз дашьусит.

Ҳачычит ихәцәтәымыз,
Ҳа ҳацсуара асакын,
Икамҳац биракуп,
Ишьтыхзаны иктәын.

Иахъанзагъы Батакәә
Дырсагылюуп агацәә,
Мадина цпзагъы дизыцшыми,
Иадымлац лцәә.

Лыхны аштәәы Қыалашь
Ахшыотрақәә сизганы,
Жәларык рлахьынца
Дазхәыцусит дтәаны...

Ҳацстазаара ауалыр ду итоуп,
Еилашусит,
Ацсны цпза маҷарпас
Цьюкы ажәра иазгәышьусит.

Ханацәа ргәыхәцқәа
Иртахәхәоит хбызшәа,
Дыдрацас уи ахәхәабжь
Икоуп иаршәаз.

Абар, Сағанси длеицшха,
Гьеч-цха Рабия,
Зцәа зтәымыз ахәса
Азы ахықәәс дрыниан,

Имиц асабицәа
Лбызшәа хаа ддырцоит,
Мзымта агәы каршәны
Амшынахь ицоит.

... Хацстазаара ауалыр ду
Еицшуп, еилашусит,
Аәы цьбара иеицшха
Инафыхәаз дашьусит.

Ицәоуп ацла ацх асадца,
Ицәоуп арцукәа уаха.
Ацша ҕахәмар,
Уа хәатәхамца,
Абыгьқәа ирылоуп силыхха.

Змыцәа, змыцәа, сара змыцәа,
Уахак асцәқәа сыцхьазоит.
Садчаблазшәа ацх агәыцәа,
Спацу ашарахьгы сназоит.

Ашыбыж шапараз амра ыха,
Сацны сныкѣлахп адуней.
Иабатыпу са сгѣы ахьсыхо.
Нас псытбароума санней?

Аха уаанза сааткѣак,
Шѣымтак,
Нас шарцыѣѣа абара.
Амш лашараз еита хамтак,
Мышкы ацстазаара ахьзара...

Абахѣкѣа синкьазшѣа ирхаддит,
Амацѣыс нас сионарффеит.
Ускан сара абахѣкѣа срыдын.
Схацакьан сахькыдыз сынхейт.

Арѣашкѣа еснагь иццакы-ццак,
Ахахѣ дукѣа ирхыцо ицон.
Скѣарацчан схырзон, снаргѣыщак,
Ицон. Саргьы акаршѣрахь сыргон.

Хаилалон, хаильпуан, хаилалон.
Хамѣа харан, хараѣѣан.
Еикѣгашья хамамзт, хаинаалон.
Хцагьан, зынгьы хцаьбараѣѣан.

Шьхатѣыла ииз, нас еакала,
Ѣакала хкаларгьы хэхѣтамызт.

Хцон хайхымз-цымзо, хайшътала,
Цынгылада, ахаангы хсахэамызт.

Апсуа. Апсны. Ахақөитра.
Харгөылпраа хцон хайханы.
Хабачоз –
Апсныка – ха ххышътрахь,
Хкаларцаз цыарак хааизганы.

Ухы сықөкны шыжъ аахысгы,
Өутсеит арбағь, бзиа зхэаша.
Ирацөазаргь сусқөа-схөысқөа,
Шьта саапсеит хөаггы сызхөашам.

Дымөахыга асас гөыраз.
Ха хнеидтөалап хаизгөыкуа.
Нас импазо апцггы халаз,
Ишцаауаггы хьтак хакуам.

Ахьаца, араш, алакациа,
(Уртггы ианаамтацөкьаз ицкоуп).
Ауацбак мца цөгьаза иқыиоу,
Уи ахьыкоуггы са скноуп.

Өытла арбағь, бзиа зхэаша,
Бзиа зуша амш хатаз.
Шьта саапсеит хөаггы сызхөашам,
Сацуп исымоу лахьынцас.

БЛАК ИХШӘЛО

Блак ихшәло блак ихшәлом,
Блак ихыңыз аңсы азоит.
Алаңырзқәа реиңи сиһьталом,
Гәырға-гәыргәи силазоит.

Урт рыбжьара ашәтың цәрышкәа,
Зны иканзаһуа, сазны ишәтуа.
Аңстазаара зну анышықәа.
Азырғаи хышәашәа ахахәқәа зцәуа.

Ахыр-хырқәа ахахәқәа ирхыңо,
Акәара, амшынахь иңцакуа.
Ахра цың-цың амчқәа зныңо,
Ажәсан гәытбаа илашауа.

Ҳаит, амарца, зхәо аһаңа,
Аб агәсицамк, адауаңшы.
Алғапә зхылпуа апаңха цәышла,
Уа ауасхыр шыака – арагәаңшы.

Нас са сами артқәа гәазто,
Ашәак схәазар – исылшаз ауп.
Исәтәам гәкаһарак са ссастом,
Аңспәа сазымхәаз дәаһауп.

Ацша азамѡа абгъыц асатѡуп,
Ацша хѡмарусит, абгъыц цсусит.
Ашьхыц ашѡтыц агѡы итатѡуп,
Ашьхыц хандеусит, ашѡтыц цсусит.

Азиас аѡа итаршѡуп хахѡык,
Азиас мѡасусит, ахахѡ хѡасусит.
Илаба ныѡакшо днеиусит лашѡык,
Алашѡ дгѡакусит, ишьѡакѡа ак рыѡусит.

Апстазаара аѡѡгъеи абзиен еикароуп,
Еивыхшѡа рмоуа урт рышьхѡа сивѡоуп.

Сыбжъазит, ишьыбжъазуа анасыц къала,
Сыуа-стахы азѡгъы шабарк дсырбазом.
Саѡын зны амза, уи акѡа пѡа сталан,
Еѡѡа гѡартѡк тызгеит, икыду сызхазом.

Икыду сызхазом, рхыцхъазара кѡнысшьѡит,
Сашьѡѡа жѡѡан зыѡѡ кыду ижжаза.
Амза, уа угѡаѡа сахъѡуксаз уѡысшьѡит,
Иуѡысшьѡит уахъсыцу ушѡахѡаѡа схьыгза.

Сыбжъазусит аамѡала,
Схынхѡыхусит уаѡѡызны,
Сызѡу абри ауп, сышьѡабжък сыргазом.
Саѡуп уахагъы амза, уи акѡа пѡа сталан,
Еѡѡа гѡартѡк тызгароуп,
Итызгахъѡу сызхазом.

АҔСАДГЫЛ АНАОСАН...

Ашьхара хнаблаацэоит амра агыламтаз,
Ахаскын иацэа мблырпаз азаза рхахэуп.
Уапак нархасыршэыртэ алшарақеа сызымтаз,
Иситеит еа лшарак, егырт зегь мыцхэуп.

Сыблала еицыспьусит ацакьа такнахақеа,
Шьамхыла симыздоит ацсабара сахъзаны.
Ишпа нас, иахъанзагьы сааизар са scamхақеа.
Сабду илабашьа скыми иргэғаньы.

Сацсуара амшра лашэа цэгьак аламшэарц,
Дырдахацас адырды сахагьежьюсит, схы ааздыр.
Шэсырсыхоит,
Иахъанзагьы сыцсы штоу згэаламшэац,
Хацсадгьыл анаосан ха ихақөлазом хатырк.

Ацсадгьыл анаосан ус баша маругақөан,
Ахархэара хамоуп. Иахсыхуп хбызшэа.
О, сашьцэа, хазхылтыз акыр иуаа нагақөан,
Иханахом, бгыццас рхыцша хамшэан хкашпэр.

Асаби икьаасбжьсицш ак злам азы хмақаруа,
Хаибаршэо адэы хақэхацэсит, ихақым кацо.
Сара спэахьейт,
Сагдырхахьейт, сашьтам исзыруа,
Уи ааста сицъами арыц жэла лацо,

Хацсадгьыл амхурста ду хталар, хаарыхыр,
Ажөлакьао, ацэагэао, атагалао – зегь хьчо.

Ҳхатә гәалақәа, иаамтоуп, аганахь хнарыхап,
Ҳдоуха амч ахра ахтап – доухала хзырчо.

БАРА БЫДА СҲӘАН...

Бара быда сҳәан,
Мышкыцәкья быда сҳәартамзаап,
Сабитас мышкала быгәхьяаго снатәоит.
Ҳаи, цьушьт,
Сышныкәсхьоугьы макьяна сзымҳазаап,
Шьаҫак цьа бнасцыршәар,
Лажьеикәрак насхатәоит.

Изуа сақәитхом, нас исхәапша абаазго,
Сыцстазаара ахьтәы цацха акызаап бнапы.
Сгәаца быштаршәу бнасцырцыр схы абазго,
Сызтымцуа стахазар сабызамхои ҳацык.

Сыцшуп, ҳаихатә гәапә анаатуа ачарахәа,
Ба шбакәу здырусит ситагь зыюныка иаауа.
Была антацпра ада уаха сгәы акамхәо
Сыштәоу,
Саргы сгәы хьяаха ицшаауа.

Хәыцдас сара сыюуа сыбцыларц снеихахусит,
Аха уи аамта сыннажьхьсит,
Сахьзомзаап уажәшьта.
Адырды санцаны сита абзиабара сахахоит,
Сәахар шьта ишамуа еицц, сажәыргы ауам...

СГӘЫ АПХАРА СШАЦӘЕИТ

Сгәы апхара сшацәсит имыцхәны,
Сазымхәыцит еилызкаауаз шмачхоз.
Сшыкамгы иахьанза сахьхәны,
Сыцстазаара исзеилымкааз лакәхсит.

Зегы-зегь ирзааигәоу дырбоит,
Нас, итәыму ауафьтәыфса дарбан.
Сара зегы сицеицшы избоит,
Сыкоуп ари адунеиасы схамтан.

О, уара, инымцәо агәырәа,
Апхьаза дарбан узхәыцыз?..
Ишьтоуп нахьхьи дгылк цъара еиқәа,
Хгәы апхарала уи харцсахәрцаз...

АДГЫЛ ЗЫЦСЫ АМКЫЗ

Ари адгыл зыцсы амкуаз
Ажәәангы ицәмачхсит,
Азиас цаула фар зушәа инарбоит.
Апхалгы сирызушәа иблақәа иртамзеит,
Ажәакала, азиа цпзагы атра итаирбеит.

Апшха гъазгъазра архоуп иара изыхәа,
Арха жә-тәартаны ибсит даныцшы.
Икам уи ауафцс изыхәа иахьа ныҳәак,
Дықәуп иахьа икам-ианым зегь неицшы.

Дахынапшуа ибоит апшыатың хыһаңарак,
 Хсыхга моак иңхьоит, уахь даһьтуам акы.
 Дызтышуам ихала иеызтеигаз уа тһәаррак.
 Иблақәа хызтшагы димам тахык...

АМШҚӘА ХАЦӘЦАЗАР

Иниасны амшқәа хаңәцазар, иңазааит,
 Лабжышла амшын атра ихазтыркьом.
 Хзыхьәуа ааста хзыргәыргьо сихазааит,
 Хыхьәашәар,
 Ианаамтоу бцарцас хазткьом.

Асаби хисинша хғазкыр ихәартоузеи,
 Хажьжарта зраҳтои зкык дызмаазаң.
 Ха хакәа ихазтамцо икәа хазтоузеи,
 Имца ҳарцхарцу, зхатәык зымбазаң.

Игоит ха ҳабдуңәа игәышьтыхгоу рашәа,
 Зыхьцас уи апәа ҳаґыхәалап уапәгы.
 Дхаңам зыцсыера зиааины згәы ситапәаз,
 Иабейтаху усқан дзыхызо иңсгы.

Хаказар хаказ, апһаңа ҳафызан,
 Иханкьо ааста иханцо шыта сихаз.
 Мышкызны инхылан ҳнысымоа шәатәызар,
 Ашьташәәо дкарамхартә имәәкәа аартәаз.

Иниасны амшқәа хаңәцазар, иңазааит,
 Ихәыцу бырбалуп хазтоу ха ҳдунеи.

УРТ АШЬАМТЛАХЭҚӘА

Сахызаңаөит сыңсадгыл сгәы итазу,
Часаңас җапак амһәр стахым.
Алакә иашьтоу иңстазаарагы ңхызуң,
Са сыңстазаара шхәүгы, ишһым...

АРИ АЦСТАЗААРА...

Ари ацстазаара...

Имыцәаң ацәашыы...

Ажәоан зыбга аларсу ацәакәа есимаа.

Азиас цаулеицш имәсуа икапышыы,

Амш тынч, угәеисыртае снесима?

Иахбак исхалашоз амрагыы ццакит,

Схәычра адәиацәеицш уигы асарзусит.

Ацхәыс аашыа лускәа среицшха смышьткит,

Хара ихәыццлоз сыхшыҕгы акы иазоцит.

Ашыыжь исыхаз ацсаатә еицш сласын,

Снышьтцпраалон алацшкәа схымзо.

Сыблакәа ирыххалоз ацхәызбагыы дыстәын,

Суапа шкәакәа днылахәан «дсырзуан».

Схаган, зны сцагъан,

Суаҕымзи саргыы,

Ицәкыаран зны сымшкәагыы кыдсцон.

Нас иавсуазма ускан иааткыоз ахгыы.

Ихәаагатәымз схәаакәа еак рыцсцон.

Урт зегыы злагзоз сәарашыкәскәа цейт,

Ө-цстазаарак зәыр дрыхъзахьоума?

Афатә хааицш

Рыгәхәаагара сгәы хнарцацәейт,

Ацхыз цәгъеицш исхаштыргыы ауама?

Ари ацстазаара...

Имыцәаң ацәашыы...

Ахъачацыр еицш сакәшоит сыблаанза.
Нахъхьи,
Ажәсан ацкараә сымзаәа хшъуп,
Акрагуп макъана уи тәанза...

САРА АЦХАМШЪА

Лыматәа лпәысхит сыцхамшәкәа,
Нас сылшәылеит сматәаны.
Апых ссирцәоуп – насыц шкәакәа,
Уахагы сыкам са схы стәны.

Уәха-дагәаз, амза, икылцшуа,
Ацша гәацшәкә умшәашәын.
Қәацсатоушәа
Сқьышәкәа ирыкәшәусит.
Агәызра цәыкәбарқәа силәшәын.

Иқарбыщуп урт ргәама,
Сызхаракамлоуп саргы.
Бзиабарак сама, сама,
Сшәапы сықәмырскәа уахагы

О, сагоит, аха сабаго,
Са спаауама, сагалааит.
Сақәшәазар сара сзызгагоу,
Гәыбған сызтогы дкамлааит.

Акыр-кырхәа лыччабжъ гозар,
Саргы салацсоуп сәарны.

Маѓа цхамшьа соуп шѓымхѓозар,
Икалон сыцсыр сгѓыкны.

Ашьац рыхѓда иахоуп ирысны,
Иаха шаанза азаза ихѓуаз.
Исзаамгазаргъ еѓѓак кыдхны,
Сшыкац сыказ, са сышѓтуаз...

СЫЗЫЦШЫМ АУП

Сызыцшым ауп сара исцыло,
Сызыцшу зегъ хараѓѓоуп.
Иѓааршѓу алаццкѓа срынкылоуп,
Рнапсаргѓыѓаѓѓѓ хѓѓѓѓоуп.

Цшьаала иагхоит рхыцхъазара,
Сымѓаныѓаѓѓа сыѓцу.
Хажѓзагѓышьам сабиѓара,
Хаамта чалтхан, харкѓаѓуп.

Ххѓахѓа-жъахѓа амѓа хѓѓѓуп,
Шъыри, псааитакрак иахъаз.
Мра шѓахѓацкгъы,
Чѓаѓшьк зыѓѓѓу,
Гѓы хѓалалкгъы шѓамк зразаз.

Хнеилагѓышьап хѓапа хѓама,
Хѓалагѓышьап, ус хѓалап.
Хжъымдырны махѓѓак хѓ хѓамам,
Игѓышьѓыхѓу ашѓѓак ххѓалап...

АГӘХБААГАРА

Амцабз халоит алѡа иалпо,
Ацыргышқѡа реаѡэаны.
Хѡаак сыцрыхоит тахак сымто,
Сагоит алѡеицш сразаны.

Сабду иаштахь,
Саб инхартахь,
Сан лѡыка афѡы ахькѡазо.
Хасас раѡа рцарта-раарта,
Хѡахча шѡырла иахьзазо.

Ѣазнык снанагахт снейқѡхѡала,
Сыцкьартахь сагеит снейицшы.
Цыца икѡарахь хѡоит хайиштала,
Хѡабла срыцун сыерыцшы.

Еимамлазацт зынтѡи хѡзкыра,
Зыжь цаулан игазгоит.
Цыца икѡара, сыбла хкыра,
Сыцѡгѡыр ухыршѡеланы снатѡоит.

Ес-аацныла, ес-цханыла,
Итагаланыз, зынраз,
Умѡахѡастақѡа сырныла,
Ушка сааиусит, иахьсызхаз.

Иахьагы сызмоу сыркъалан,
Сараацсазаргь егѡурым,
Ақалақь уа усыцны салан,
Саанхаѡаргы уа иуыурым.

Мгэызырхэа иаёгоу са сымца.
Самоуп зыхьцас сразаны.
Амцабз халоит алёа иалцны,
Апыргышкэа рыерыцэзаны.

УСОУП...

Усоуп...
Җамшкэа цоит сишьтала.
Усоуп...
Җацхкэагы наскьоит.
Усоуп...
Җамёа җа җзынхалаз,
Имёа иашам, илакьтоит.

Усоуп...
Имариам җа җаамта,
Җмариам – аамта казцоггы.
Усоуп...
Җашьтоуп җара җамтак,
Иҗазто җишьтоуп ескьынгы.

Нас иабакоу җара җаамта,
Җзынцшылозеи азё инапы.
Уара уымта, сара сымта,
Җамта симдароума уацёгы?..

Усоуп...
Усоуп...
Аамтеикөшара,

Зыблароушәа хагацәсит.
Хагәхәаанагоит апсабара,
Хара-хара хацәцахьсит.

Нымха-хымцәси
Цсымтәи сицылар,
Рыуа дарбан зыгәра гоу?
Амоан урт маалыккк дырцылар,
Илцха ритартә ицкьақәоу?

Усоуп...
Усоуп...
Ега ххәаргы,
Ега ааурггы иабац хауп.
Зны хаччаргы,
Зны хахәхәаргы,
Ха хазталаз агба хтоуп...

АМШМЫХӘЛА САЛОУП СГӘАҢЕИУА

Амшмышәла салоуп сгәаңеиуа,
Саапсара азхьпреицш ихыцны.
Амрагы мраташәартахь излеиуам,
Иахцылартә уацә ашыжь иыцны.

Апоура иаркараз апсабара,
Заза хәыртақ акәа итацшусит.
Макьанацәкьа икам цсытбарак,
Цааимбарк уажәгы ашхәа дацшусит.

Имачым хазцөихьчаз иахьанза,
Хгөыграқәа ицуп уацөгы.
Инхалшәа ицаз ақәрахьымзагь,
Дахцылоит еа дунсикае ситагы.

Азә – иахьа,
Азә – уацөы,
Азә – уацәашьтахь,
Анапы хантәалоуп хразкы.
Лашарак мөахыцыр ха хаштахь,
Иахнаркуама мамзаргы апскы.

Амшын ду иххалаз анышь еицш,
Иахьатаху хагоит хашьтцааны.
Хацшыапас – халхушәа анышәацшь,
Ханкыдкьар – хапеусит имарианы.

Амшмышәла – ацстазаара агөыцха,
Аацсара – абырг ишьамхы.
Рыбжьара – хазқәымлац ахьыцха,
Рыбжьара – итагалам амхы...

АЖӘАРХӘМАРРА

Кәтык каркакрусит ацалакьәе,
Икаркарусит рбагьк цака.
Сан адыка лхусит ахакьәе,
Храцла игәхьаазго алапкьа,

Илхагылоуп, саашөыршәшәа хәа,
Адгьыл гәхьааргоит акакан.

Саашəыршəшəа хəа,
Саашəыкəшəа хəа,
Илахəытхəытсəит уажəгы сан.

Ажə афəыхаа зхыу ақəапа,
Амацмыць, зыччацшь аазыртыз,
Амхара – дыгəхьаазго атаца,
Арцыс бзиабарала итəыз,

Арт зегь, арт зегь сан лгəацаф, –
Лыцхныга ықəхысаа икəапоит.
Ацьыка лхусит, илхусит ахəкьаф,
Амра лыхəлаччо илапоит.

АУАРДЫН

Ахэынцэа илахаз ауардын
Абарбалкэа саарцрыхо,
Схатагы сэитампуа
Сылагылоуп ахэынцэа.

Ацэ доумбеикэа реидара
Акамеицп иаарыцрыхо,
Инсихагэышьоит, аха уртгы
Ргэыцракэа анынцэа,

Ускан ауп азынра
Хцааршэны ианаххысуа,
Адакэа ирташэыз ашыа мыжда
Зэыхазом уацэы.

... Шөнсиха, абаапс, сдоумбеикэа,
Абри агэаоа хазтысыр,
Нас иаша моак хныкэлап,
Хуардынгы тацэым...

БАЗЫЗЫРӨИ СГЭЫ

М.Ц.

Бхы надкыланы базызырөи сгэы,
Акалашэа, уаха акалашэа сисусит.
Ацхгы ццакзом, уажэ цхагэуп,
Цшаласкгы гэыбыцза исусит.

Дарбан цөажөау (абзиарақөа зхөалашаҫ,
Зың-лашө хкылзгаша, зеггы-зегь хайлкааны.

Шөышьханхың храк иасаршөу аиаша,
Агөхьаагара иаркарацөсит, шыта иағатөуп.
Издырусит, уи атың цшыахь зеггы-зегь зцашам,
Аха иназаша дназароуп, амаалықь уа дыңшуп.

Иаҳхаҳхып абласаркьақөа,
Иахьанза хзырөашьоз,
Ирсаххып рсабрадақөа, хзырөашьо уацөгы.
Ханхьаңшлап хашьтахька, хамрагы ххашьоз,
Имцхөны хайдхалацөсит ацсгы абзагы...

Ажөөан иалоу, адгьыл иқөу,
Акөара иқөу ацөкөырца.
Тынчрак шөа ианшөоуа анбыкөу.
Иарбан – ахра, усикөзырца?

Зөышшөымтуазеи
Абааш хыжөжөарқөа,
Шөаргы шөаапсара шөыхьзоу?
Шөсилахөашьуп, ишөыцлоу өарқөак,
О, са сзиасқөа иццакцөоу?

Ажөөан аблагө ццацкөак хыршөлоуп,
Асарыцкьап, хьаак гатөым.
Исаамтазамкөа саргы сыршлоуп,
Шьта сыцстазаара хьчатөым.

Еинкѡа-синѡруа, гага цѡыхак,
Ма цѡѡуа згѡмхо уа ласбак,
Рызхѡѡцрақѡа нақ хнарыхап,
Еиҳау ыкоуп, дасакқѡак.

Зегѡы ирзеицшу «тыцҳа» дҳамам,
Иааххѡѡ, иахтиуагѡы мап.
Тѡым напыла аисра ҳалам,
Ҳа ҳмахѡѡса гѡгѡақѡа сиқѡҳархап.

АФЫЗЦӘА РГӘЫ АПХАРА

...Енвер Ажыба уажәшътә апхәәцәә ибзианы ирды-
руа, дасакала иухәозар, апхәәцәә разхапарей, рыгәрага-
рей зоухьоу реиәәуп.

50 шықәса ауафьқәра инамаданы уахәәщпуазар,
итәымтә дтагылоуп, арәиара аганахь алагьы убас ауп...

Енвер Ажыба усурас инапы злакызаалакгы, мапурас
инапы ианызаалакгы ламысла, уафьсыпқыарала, так-
пхықәарала ишынсигзо аицщцкьа ауп уи ирәиаратә ус
дшазыкоугы, ақбаад ианицоз ажә, ацәәхәәкәә ишәон-
изон, ишырхәо сицш, апхәә гәынчыхьак имоундаз хәа
абырцкал икылихуан. Убри ирәиаратә цәәә-казшья бзиа
ишьтикааз иахьагы, аринахысгы фашьара ақөымкәан
хатәы реиаратә моаны дануп.

Арәиаратә цәәә-казшья анаххәә, иазгәатәтәуп, апост Е.
Ажыба, арәиаратә ус знапы алаку зегь реицш, ифымтәкәә
ишрымоу дасакы иузаламырфашьо казшьяк – урт аартуп
зегьы рзы, ирзышьтымхуа аидара иапазам, иласуп, си-
лыххоуп, ишырхәо сицш, рыхгы дыргәәкуам, апхәәфгы
ддыргәәмпуам...

Е. Ажыба идунсихәәщрей итематикей тбаауп, илац-
шхәәа ицеигиит хәцстазаара иапу акәамапамарақәа зе-
гы. Аха, ега ус акәзаргы, уи изы ихадароу темоуп:
Апсадгьыл, апсуара, абзиабара ртемакәә. Шамахамзар уи
иажәеинраалақәа уцылазом Апсни апсуарей ирышаркуа
ажәак, хшыфпакык злагалам. Уимоу, инеицыху ици-
кылқәагы урт роуп иргәылсуа.

Зызбахә хамоу арәиәфь бзиа ибоит апсабара, апцшара
деилахаусит, итахуп ауафь апсабарей рыбжьара атынч
цстазаара ыказаарц. Ауаатәьюса рыәиара азхаларц, иара

убри аамтазггы сицагыло абицара ирсигы аазаратэ кәалелемдара рымазарц...

ВЛАДИМИР ҚАПБА,
апкәыыы, ажурналист.
«Зхатәы моа икәу арсиаы»,
аг. «Ацсны» № 1 – 2, 2008ш.

Хатала сара, ааигәанза, Енвер Ажыба ирсиаракны апоезиа апыжәара астон, поетк иахасабалаггы сихәацшуан. Егырт сыздыруам, аха, ааигәа апрозатә ыымтакәа сидызкыло ишәкәы антыц инаркны сгәаанагара аспацсахыз збо салагеит, уи ипоезиа инарцауланы атцаара спаҥызггы. Соашьазар? – схәыуан. Аха спымшапыоз агәра снаргеит ажурнал «Алашара» акны алитературатә критик Владимир Агрба ианицаз истатиа санацхьа.

Арсиаы изы ишнасыц дуу ззымдыруа дарбану – уи ао-жанрк реы исахәы ахәашьа данакәшәо, игъаникәсиауа!..

...Апоезиа акны сицш, апрозаггы Енвер Ажыба имоуп даараза имаурехәаша казпьяк: ажәа ацәанырра. Уи зныруа арсиаы, ианакәзаалакгы, апхьао ажәа мыцхәкәа рыла дмыргәакзакәа, иитаху ахшыоцак игәы акынза инеигоит, иашьашәалоу асахьаркыратә матәахәкәа рыла сибытаны, акыраамтаггы ихамштыртә сицш. Абри акәзар арсиара аихьзара «амаза» хадаггы?

Енвер Ажыба зацхьаказы ицеггыҥыгәгәала ицәажәаша реиаоуп, харггы изеиҥхәхшәо – ицеггы сиҳау ахәаакәа ргароуп, агәабзиарси, агәамчи, агәахәарси нарыццаны.

ВИКТОР КӘАКӘАСҚЫР,
апоест, ажурналист.

АЦӘАХӘАҚӘА...

АЦӘАХӘАҚӘА...

АЦӘАХӘАҚӘА...

Сара атоурых акны сынхап хәа
Апатреттыхга сағампалапт.
Иахьа,
Апатреттыхга иаха амч шамоугы.

Ухы шцоубо хәа иазцазаап,
Апсы штаз, зцәа зхырхыз ақөыцма.
– Хатәара ицаз ахапа сиеиғны схы збоит, –
Ахәсит, апсы аманы ахақөитрахь ианеиха.

Алашыцара асаларз илеиусит асы,
Өынла,
Ауаа ҳалапш иамкьашьырцаз.

Гәи-гәи сибადыруазтгы адунеиәс,
Ех, закә жөымта шкәакәахарыз икалоз.

Зхымацараз зыыза дзыцсахыз ауафи,
Апхәыс лас цөыцегей
Зака шыаға рыбжьоузеи?

Иатəамбакəа дызвысуаз ала,
Ианицəауп ишциназ даназхəыщгы.

Сара сыссы тоуп иахьатəи амш ала,
Амш антəамтаз тахара сыкəзар,
Стəхааит уапəтəи ашыжь шара
Сыблакəа ишрыхгылоу.

- Издыруада аамта ажəызар?
- Сца дсабизоупеи макьана!

Сара аиаша спашьтаз сапьтазан,
Жьазар снахьцшыртə еицш сзымназапт.

Сымəаҕы исзыцшны игылоуп ахəылцаз,
Сара еснагь ашара сахьццакуан.

Акəыкəу акара издыруада
Атəым тра ахтəалара,
Нас апəа аталара.
Аха,
Акəыкəу акарагы ашəа ззырхəахьада.

Сара саацын –
Сара сгəалаказаара ауп.
Ғазə иаацын сара сазырцхазом.

Ирсалаз ашәыр хаакәа ирхыркьаны,
Ацәатла махәкәа силакәакәа силажьын.

- Шьыри, ишпацшзоу! – ихәсит,
Ахәыхә шьны иаазгаз ауабы.

Азә иаамысташәреи
Исәырымгареи ирхыркьаны
Газас даныршьа,
Дызлаз ауаа лацас дрылашит.

Абака акәзар иахьа хадара злоу,
Леони Қыалашьы,
Кьагәси Хацьарати,
Шьта ацсуа жәлар ирхаштхьазаарын.

Аб ицсымтаз уасиатк ихәарц итаххан,
Аха изызыроуадаз,
Ипацәа ускан уи иихәоз рмахартә
Акыр ирызхахьан.

Ирпкоз, дзыпкоз гацәас икаицсит,
Данырпкоз икыцшзуаз – уацәас.

Амчра иашьтаз амчра данахпсаа,
Атынхада рыңха лоуп псцёуафыс
Иагьиоуаз.

Агаза инапала амат аныркуаз,
Уи изыркуаз ауаа азымхёицсит.
Рхы иадырхёоз ауафы дышгаз.

Згёи цхтыз игёицхтра алеибгырцаз,
Ус хёимгас иказ зегыи сизганы
Уахь итеигалон.

Сантацаз исыбаргыз,
Кёашарамзеи, лхёсит,
Згёи кыдгылазаны иказ анхёа.

Ашьхыц ашётыц иахыбааны
Ашхырцёагь итанархейт.
Ашхырцёагь ха цырак иахыбааны
Ауафы итаирхейт.

Инагзаны ахёаха амазит
Апыс иацёа ашёа.
Ахьшьицба иныкёнацааит,
Амахё изыкётёаз.

Итахаз аибашьцәа гәыпфок,
Иааизганы цыарак ипътахцсит.
Тынч хгыланы хашцарыхәапшуси,
Зылцха хаура, о, Анцәа!

Аибашьра,
Ашәара мыжда ацуп азоуп,
Иазөымкәа афырхацәагы зцәырнаго.

Ауафы доухала дангарха,
Патронала сицарпапа итәу
Автомат лашә дафызоуп.

Схәыцкәа мыцхәы игәхьаазгоит.
Ага ихымца сывсусит макъана.
Аха,
Издыруада ,
Дарей сарей уаха хәикөымшәозар?..

Бжык сахаусит,
Иабаантәаусишь уи?
Уи абжы исанахәо сзсилакаару?
Ғышәымтын, спәыхәоит,
Шәыбжы сардагәоит...

Аибашъра...
Ахацѣа реилыргага,
Бааи-пси ртыцкѣа рѣы изыргыло.
Аиааира...
Агѣырѣгъара лабжыш – амѣацага,
Ацсы-ситацсѣа ҕыц изыргыло.

Аиашоуп сзышьтоу,
Аиаша, аиаша...
Аха схы зжѣагѣышьѣоит,
Сгѣакузаап баша.

Дасу рабацѣа,
Дара рзы ихазынаѣѣоуп.
Аха, сара саб рыцѣа, саб...

Ахыц снаѣшѣсит, нас спѣыцшаала.
Сигѣит, исыцызшьыз ачаала.

Итѣапусит агѣы мацк ирѣхамзар.

Ахаѣѣ уршыр иѣжѣоит,
Аха уи аршразы
Шакаамѣа аѣахузѣи?

Ататын уахаңоит, уагоит, рхәсит,
Дара схы сазхәыңхәсит.
Сызгалак са сзы акакәзами?

Бымшәан, сан, ихәсит,
Забцъар шьтыхны
Еибашъра иңоз арцыс.
Дышщамшәарыз ан,
Лычкәын иңсадгъыл ихъчон.

Аңх акыр иңахәсит,
Аңсшәара стахуп.
Сықәиагәышьоуп, имшәсит,
Цъара цгәык такуп.

Сца сымч иқәхом хәа
Дашшуан абык,
Сца мхәакәа,
Саазамта ихәар
Иаҳа сиғызтгы?..

Уажә иаазкәылаз зегъ поетцәахәсит.
Ирхароузеи, ажәсинраала аора
Мариоушәа цюуки иддырбазар.
Сара, ажәсинраала бзиақ
Самыцхәеижътеи акыр пусит.

Аби аңси сиңықәланы
Дырпәуон апсы,
Сара саб инамыс
Сахығылаз исыгәтасуан.

Аламгәа дтәлеит,
Рхәсит ауааы,
Данталоз
Икәша-мыкәша игылаз
Ауаа лашәкәазма?

Ишәтит атама.
Ааңыңра ааима?
Ма аңхарра иажәу?
Аңсны азыңра зыңразам,
Аңхыңыңза макъана кыбжәуң.

Иаасысуа срыңкар
Еиңгышьоит цюуки,
Арахь дара
Амгәажә сиңш итаңәны,
Сара ахы сыртарң ишалаго
Аңызбалакь ашьтахь.

Асы шыаҳаны адәы икәиңцит ауааы,
Ианиҥаху ағәра нахаиршәырң азы.

Арыжэтə иачычаз хайхыччоит,
Иршыз амахагъа дахцəуеит.

Грибоедов цсра зқəым икомедиа,
Ацсны дтəаны,
Иахъа ифызпəа стəы иабоит.

Чацки, уеуардын узааргап,аха,
Уабацə,
Зыхшыə арыцхара итанаргылаз,
Ауаə рыцхə, уара?

Ахш узаацшылацəар,
Еикəацəак убозар,
Нас, хшыла дзахкəабои ауаəы?

Азə стəы хəа ссимхəарц,
Сах сымхəацызт,
Уи дшысхыччозгъы сымбацызт.
Иахъа аамта дасакхеит,
Акры симызцəаз, аа, даххеит.

Зака сымозеи иотəу, ихəатəу,
Арахъ саамта кьафхеит зынза.

Сыбга зырхәахьоу аусахь ицатәуп,
Сшаахынхәлакь – имачуп сзыхьзо.

Ацша сценцьыр асаннакьоит,
Сара иахьа акала сгәы мацуп.
Рацхьа ицсуа насыц имоуп.

О, бара атакәажә,
Бхаргьи барси
Сыцстазаара асахьа шцашәымоу.

Сан дыгәхьаазгоит,
Уахгьы-сынггы дышсыцуггы...

Ала шуеит,
Сыззыцшу саб
Ицсы амыршәандаз...

Акәыбыркәа спһа ржәуеит.
Халалс ироуааит,
Аха исдырхьуеит сжы.

Апх цысөыз цьышһон,
Смыцәакәа апара санацыла.
Ашыжь ицөыз сара сакәын.

Абза гәырға ссаҫтаңан,
Апсра лахыһәҫғағы сҫәыбналеит.

Схы нықәыҫпар стахуп,
Апсһьараз акәым – апсразы.
Знык ила стаңшындаз уи апсәәха.

Ишҫастаху,
Скәыба иаңагыланы санырго,
Сызгой уи иашьтагылои
Дасу игәы итоу здыруазарц.

– Абас ианбанза?
– Ҳаңсы хахшәанза!

Ускәампуеи, ахәынаң цәыршәага,
Амеы ада уаха иуфо умбазои?
Усгыы сзыңоом, сисиңшуп ахага,
Ус схәсит хәа – ахагаңәа рхага,
Ахәынаң, сатоумңан –
Макьана мшазои?

Сан, икабтәахьоу алаңырзқәа ааизгазар,
Сдырзсауеит, сан, сызкәыхшоу.

Насың сыман урт рыла схәәхьазар,
Аха, агәәкразоуп сара сызшоу.

Абга спыла, ажба спыла.
Урт гыпшәыгкәоуп сара сзы.
Мышьтак сықәшәсит хәа саангылом,
Сымға нсыжъуам уиазгы.

АХҚӘА

Ацсуала	3
Зажәа иамсежьо, знапкымта цкьоу	4
Ех, сарцысра... ..	12
«Ацхәызба хасымра...»	12
Ауафы дыпсит	13
Аблақәа	13
Ссызга уахь	14
Аныхәәса	15
«Ацх лашә ацсабара иахафусит...»	15
Схәычра ашта	16
Ахахә	17
Амп амцөыжәәқәа	17
Сан бахь	18
Ашара аламталаз	19
Асы аусит	19
Шьхатәылатәи ацх	20
Ацхәхә	21
«Амра, амза, аспә рыпхра...»	22
«Иасусит ацшалас ахәхәхәа...»	23
Ашәа сыцуп уахагы	24
Сан быда	24
Анымирах	25
«Иит даса мшыкгы акыхәа...»	26
Ашәа	27
Аацын скытас	27
Амсы	28
Уахак	29
Анасыц чкөын	30
Ахәычқәа хәмарусит адәәсы	30
Азынтәи ашәа	31
Амшыни ачнышқәси	32
Рацхәтәи абзиабара	33

Асыщышәкәа цоит	33
Ацшалас	34
Ацәыкәбаркәа	35
Апхә тыцхә лызхәыцра	36
«Ацхәызба, бызныкәои гаҭала...»	37
«Шәахәала икәпоуп бара бымәа...»	38
«Схала сынхәхит ҭацхәа...»	39
Аразны лабжыш	39
Ашамтазтәи ацхызкәа	40
Урт быблакәа	41
Абызшәа	42
Абзиабарей апстазаарей	43
Ауарбакәа	44
Ҥагалантәи абыцкәа	44
Ирхәон ашәа	45
«Зегь хәплыхәацпуаз...»	45
Ацстазаара сумыршәан	47
«Ирымхәац ашәакәа...»	48
Ҥакалаза сыкоуп	48
Абыргцәа	49
Мгәызаа рхәы	49
Абрыскыт	50
«Акамаҭы иаҭызаха унахтарклакь...»	51
Ацхәыс-са	52
Абасцәкьа иаарласны...	53
«Сара сныкәоит...»	54
Сахымгәыцзоз исылаз	55
Ацкакәа	56
Нартәа рызхәыцра	57
Сыбзиабаракәа ирейхау	58
Ацәоаншыап	59
«Амәан дыспымлеит...»	60
Ахага цшза	61
Ала	62
Ҥагалан	64

Абака	65
Апка запә	65
Иапахаз аеыо	66
Азыхь цшыа	67
Тагалантәи амшқәа	67
Аамта иаркылаз	68
Атакәажә	68
Ацхәыс лгәы	69
Ашыхәәа сыцхьоит	70
Ацхьарца	72
Сынасыц шкәакәа	73
Уажәыпәкыа исымазам гәалак	74
Амаза	74
Ацсабарей сарей	75
Ари апстазаара бзиа избоит	76
Арпарцәа шәахь	76
«Ашамтазы сбахчәсы...»	77
Абҭацма	78
Сымәа	79
Акәа	80
Ахаракырахь	81
Ашьтақәа	82
Акаҳуажәыртәс	82
Узха, ацшка	85
Зегъы ртак (апәсма)	86
Абла иацәа – ахцәы бырфын	89
Сергей Агындиа ихәамта	91
Умцакын бхәсит	92
Бәыза лчарәс	93
Мышкызны...	94
«Лассы-лассы шыта бызбалоит ...»	95
Аеымтра абжы	96
Уахатәи апх ссир	99
Урт быблақәа	99
Суаәуп сара...	101

Сапхѣа уахъ	102
Аеситакра аамта	103
«Исыпахѣа, саамта...»	103
Ацсуа хахѣ	105
Саб	106
«Сара абжамсам сахнымхалапт...»	107
Схѣычра адѣы	107
«Иаашѣырты агѣашѣкѣа...»	109
«Еимахк сыздыруам, ишѣахыыз...»	110
«Сыбла ихшѣалаз ашѣтыц...»	111
«Аѣѣанзапѣ гѣыдыкыланы...»	112
Харада ахара здырпаз	113
Иаусит асы	114
«Исыздыруамызт абасѣѣкѣа...»	114
«Истахуп акгы сазымхѣыцкѣа...»	115
«Икоуп хазхымызац...»	117
«Амра шкапхѣоз хбан...»	117
«Ашѣак сызхѣа, сан, ахпѣышла...»	118
Зны аамта зтѣыз рахъ	119
«Сара сакѣушѣоуп иахѣа...»	121
«Итапѣуп адуней...»	122
«– Иабакоу аиаша...»	123
Ацсуа хапа	124
Алакѣ акнытѣ	124
Аегыла	127
«Скарахейт хѣа сыкоуп...»	128
«Ханха зымчу рылцха хайтарц...»	129
«Ашѣак ахѣаха смазацапт...»	130
Азхѣаара	132
Ацстазаара азхѣыпра	132
Уи ауаѣис	134
«Итакуп асѣѣ...»	134
«Насыц сыман...»	135
«Азѣ ихѣаа хнырратѣ...»	137

Сыспәа	138
Ари адгъыл	139
Зураб Зацшыба уахь	139
Ацша	140
«Исызхәа, сан...»	141
Сара зызлан слычәпәазом.....	142
«Шәырцас икыдхан...»	143
«Сгәы иадпан исырцхсит ацша ...»	144
Ашәтаазаә	144
Даут уахь	145
Сымра	149
«Иниакәкәа ицсит сара саапын...»	150
Ахьхәра...	151
«Ирымхәац апәакәа...»	152
«Сызлатәарызсеи ихәатәыз зегъ схәазшәа...»	153
Агәы	154
«Хрызхәыщып иахцәызхьоу...»	154
Саби сареи	155
Апқақәа.....	156
«Ицәоуп ани апси...»	157
«Сацъал аины...»	158
«Уаха мчы сыламшәа...»	159
«Аамта иароажьыз...»	160
«Адгъыл игәыпихәхәар итахызшәа...»	161
«Ө-гәык сара исызтада...»	162
Ацхыз шана	163
Сан	163
«Иахьа исылпаз ауп...»	165
«Иахьагъы сашьуп...»	165
«Ианбанцәо амш...»	166
«Рьедырысцит исызхымгоз абжькәа...»	167
Быха	167
«Бгәы сзыбылуа быказар...»	169
Владимир Агрба ихәамта	170

<i>рвоиукор</i>	361
Лылацш мѳахѳаста	171
«Сылацѳақѳа аахызѳар...»	172
Арбацъ ахцатѳи абжы	173
«Сара сацдоуп хьтѳы рахѳыцны...»	174
«Знык ауп апстазаара анѳамоу...»	175
«Зпыапы сыхызымгац асаби...»	176
«Сгылоуп. Ахьта сзамѳа ѳнаршѳаауеит...»	176
«Сышпыта аныстеит адгьыл...»	178
Асцѳ тыцѳа	178
«Арцдыск икамчышьтабжъ...»	178
«Бызпада апѳѳызба синаала...»	180
Мадонна	180
Урт быблақѳа	181
«Бицын сықѳлак...»	182
«Сара бысхаштыр хѳа спѳоит...»	183
Азыхъ (Абаллада)	184
Аамта (Апоема)	190
Ацсабара шахатуп	197
«Упоетзар, упоетыз, аѳыза...»	199
«Хара хапсыеқѳазам, мамоу...»	200
«Иѳны исцылеит схѳыцқѳа...»	201
«Ахысбыжықѳа сыхсыцъит...»	202
Спѳѳыцзар стахгѳышпан саргьы	203
«Итацѳуп аѳны...»	206
Ан	207
«Шъала уѳѳыгъахт, сыдгьыл...»	208
«Ацх лашпыдоуп...»	208
Азѳгы ацсра итахзамызт.....	209
Аибашъра амшқѳа	210
Аибашъра ихѳмарусит ахѳыцқѳа	211
Амра цхагѳышпыѳит.....	212
«Иаркы, сан...»	213
Мышкы ацстазаара.....	214
Ацкѳынцѳа, ацкѳынцѳа.....	215

Ажэыларан	216
«Сыздыруам, саанхо ма стахо...»	218
«Иаркуп ухаггы ацэашы...»	218
Ешыратэи арцыс	219
Ашэыргэында	220
Асыза, акомбат	221
Исхаштэом	222
Аибашыра ашытахь	223
Ахақэитра ансоу	223
Гэымстака	224
«Зцэа-зжы дысхыз аибашыбы...»	225
«Ипэаа-пэаауа исусит ацшацэгъа...»	226
Ар рыматэа знэу сахэшыцэа шэахь	226
«Иаркуп ухаггы ацэашы...»	228
1993-тэи апыкэс ыщ ауа иэу асалам шэкэы	229
Акэа	230
Сгэы амаза	231
Амаамыни сарси	232
Апост икабинет асы	233
«Ацша хэацэоит...»	234
«О, ицозси, ацша сақэтэан...»	234
Ажэархэмарра	235
Ускан са аамтан	236
«Адэы ипэхалаз ацсы хэарэарусит...»	237
«Акы зқэым, обагы иқэым...»	238
«Ашэшырси сарси...»	238
Агэхьаагара абжы	239
«Аацын ашыа иацэа...»	240
Сымра	241
Ажэархэмарра	241
Сразкы	241
«Ассир збеит, ура ассир...»	242
«Сара спэоит...»	242

рвоиукор	363
«Исхыччоит сыгага...»	243
«Сыпгәи сарей хтәоуп хәиҗащуа...»	244
Сәыза уахь	244
Ажәархәмарра	245
Зартыжә	246
Рауль Лапәриа уахь	247
Руслан Қапба ихәамта	248
Апост икны сасра	250
Ажәеинраала	251
Амзаҗа	251
«Иуаз бжъума иахьак...»	252
«Сымпқәа ирыцыз схәычра аччапшь...»	253
Ажәархәмарра	253
«Апх иагәылыптәуа абгарымц еицш...»	254
«Спһаҗа ааихызгар...»	255
Ашәа	256
Апсуара	257
«Иарбан усу сзыргәатеиуа?...»	258
«Стахаргыы стахым шәага-загак...»	258
Агәаҗьра	259
Ажәархәмарра	260
Апсуашәа	261
«Адемократиа»	262
Адица	263
Асаби	264
Уәны уаныкам	265
Апост	265
«Схы ахызбааусит ...»	266
«Схы анызбо сацсамшәа акгы...»	267
Демур Бжъаниа уахь	268
«Адыд хысуеит агәыр-гәырхәа...»	268
Сзыхь җыц ихтыз	269
Иузымпәахуа ахьаа	279
«Хәиҗааччалап – ус акрахәозар...»	280

«Схьаакѳа идьркараз...»	313
Убирак апака, Апсны	314
Ахақѳитра	315
Апсны	316
«Асыпшаха адѳыпшаха иқѳуп...»	317
«Шьасақѳак бааскъар...».....	318
«Ҳацстазара ауалыр ду итѳуп...»	319
«Ицѳѳуп ацла ацх асадца...»	320
«Абахѳѳа синкъазипѳа ирхаддит...»	321
«Ухы сықѳкны шыжь аахысгьы...»	322
Блак ихпѳало	323
«Ацша азамѳа абгьы асатѳѳуп...»	324
«Сыбжьазит...»	324
Ацсадгьыл анаѳсан	325
Бара быда схѳан...	326
Сгѳы ацхара снаѳѳсит	327
Адгьыл зыпсы амкыз	327
Ампшқѳа ҳаңѳазар	328
Урт ашыамтлахѳѳа	329
Ари ацстазаара	330
Сара ацхамшыа	331
Сыззыпным ауп	333
Агѳхьаагара	333
Усоуп...	334
Амшмышѳа салоуп сгѳатѳиуа	335
Ажѳархѳмарра	337
Ауардын	338
Базызырѳи сгѳы	338
«Сыбла иабо сарѳашьѳ...»	339
«Ажѳѳан иалоу, адгьыл иқѳу...»	340
Владимир Қапба ихѳамта	342
Виктор Кѳакѳаскъыр ихѳамта	343
Ацѳахѳѳѳа	344

ЕНВЕР ВЛАДИМИР-ИЦА АЖЫБА

СХӘЫШТААРА АКӘИЦҚӘА

Ажәсинраалақәа, абалладақәа, апоемақәа

ЭНВЕР ВЛАДИМИРОВИЧ АЖИБА

ИСКРЫ МОЕГО ОЧАГА

Стихи, баллады, поэмы,
на абхазском языке

Ардақтор Рауль Лашәриа

Акорректор Марина Цахнакиа-цха

Анбанкәшәара иазлырхисит Шьазина Цьапуа-цха

Аформат 70х100/32. Атираж 500. Икапә. акъ. бгъ. 11,5.
Инықә. акъ. бгъыц 14,95. Асапацка 189.

Ацсны Ахэынтқарра
“Акыцхь оны”
ақ. Акәа Ешба имса, 168.